

32/8
342

సుబ్బలక్ష్మి కథలు

173/2

శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి

శివరాజు గ్రంథమండలి
విజయవాడ-2.

ఆదర్శ ప్రచురణ :

11

ప్రథమ ముద్రణ :

డిశంబరు, 1964.

వెల : రు. **6-50**

ముద్రణ :

(శ్రీ) గాయత్రీ ప్రెస్,

విజయవాడ-రి.

కథాక్రమం

III

1. ముంజేలి కంకణం

2. సంధ్య కిరణాలు

3. మూతపడని కన్ను

4. మనోవ్యాధికి మందుంది

5. తీరని మమతలు

6. మట్టి గోడలు మధ్య గడ్డిపోచ

7. ఒడ్డుకు చేరిన ఒంటికెరటం

8. మార్పుకి మరోపేరు

9. కొత్త-చోటైనా పాతమనుషులే

10. మగతజీవి చివరిచూపు

11. ఆడవాళ్ళ పెట్టెలో ప్రయాణం

12. నేనూ అంతేనేమో

13. కాపురం

14. నల్లమబ్బులు

15. కర్త, కర్మలు పూర్తి చేసిన కథ

16. వూహించని కోరిక

IV

ముంజేతి కంకణం

తెలుగు సాహిత్య
అకాదమి గ్రంథాలయం
హైదరాబాద్

శాంతకి శుభలేఖ చూసినదగ్గరనుంచీ పెళ్ళికి వెళ్ళటమా, మానటమా, అన్న ఆలోచన తెమలటంలేదు. వెడితే జయకి స్కూలు పోతుంది. వెళ్ళకపోతే అన్నగారు ఏమన్నా అనుకుంటాడేమో? ప్రయాణం అంటే మళ్ళీ బోలెడు ఖర్చు. ఏమి చెయ్యాలన్నది తెమలక తలనొప్పి పట్టుకుంది. ఎప్పుడూ ఐదు కొట్టేసరికి ఇంటికి వచ్చేజయ, ఆ రోజు ఎందుకు ఆలస్యం చేసిందో! అని ఎదురు చూస్తోంది శాంత. ఆనందమోహను చాలా వుత్సాహంగా మెట్లు ఎక్కుతున్నాడు. అతన్ని చూడకుండా రోడ్డు చినరకి చూస్తోంది.

“ఏమిటీ, రాణీగారు చాలా దీర్ఘాలోచనలో వున్నట్టున్నారే” అని శాంతపక్కకివచ్చి నిల్చున్నాడు.

‘జయ ఇంకా రాలేదేమిటి?’ అంటూ దూరంగాజరిగింది.

‘అదా సంగతి. ఇంకా నా కోసం చూస్తున్నా వేమో అనుకుంటున్నా. ఇక లోపలికి దయచేయవచ్చు; ఏలనన పుత్రికారత్నంబు సినిమాకి వెడలిసట్లు విన్నవించమని ఆజ్ఞ మంజూరు చేసిరి.’

‘అబ్బా, ఏమి టా మాటలు. ఇంకానయం వాళ్ళకి మన భాష తెలవదుకనక సరిపోయింది. లేకపోతే ఎగతాళి చేసేవాళ్ళు.’

‘రాణీగారి ఆజ్ఞ శిరసావహించెదగాక; ఈ దీనుడు పోవుచున్నవాడు.’

ఫలహారం తెచ్చి బల్లపైన పెట్టి దూరంగా కూర్చుని, 'చూడండి మీ హాస్యధోరణిని కొంతసేపు వదిలెయ్యండి బాబూ!' అని మూతి ముడుచుకుంది శాంత.

పళ్లెం ఖాళీచేసి మంచంమీద వెన్నీ వాలాచ్చాడు.

'అబ్బ, మాట్లాడితే ఆ ధోరణి, లేకపోతే ఈ వరస, విసుగుపస్తోంది బాబూ, అంటూ మంచంకోడుమీద కూర్చుంది.

రెప్పవాల్చకుండా శాంతకేసి చూస్తున్నాడు.

'అబ్బబ్బ, ఈ పెళ్ళికి తప్పకండా వెడతా. అప్పుడుకానీ తెలవదు' అని విసుక్కుంది.

'ఈ వృషోద్ఘాతం బంతయు ప్రయాణంబుకా దేవీ! అటుల చెప్పము. ఏ ప్రాంతంబుకు విజయము చేయుచుంటిరి.'

'నా తలకాయ. ఏడుపోస్తోంది. అన్నయ్యకూతురు పెళ్ళిట, శుభ లేఖ తెచ్చి ఇచ్చింది శాంత.

'పైకం ఏమయిన పంపియుండిరా?'

'ఏమిటండీ మీ గొడవ. పైకం లేదు, గియికం లేదు. ఆఖరికి వృత్తరం కూడా రాయందే.'

'అటులైన ఏమి చేయదలంచితిరి?'

'మీ రేమి చెప్తారో అని నేను అనుకుంటే నన్నే అడుగుతున్నారా? బాగుంది.'

మెట్ల తలుపు తెరచిన చప్పుడయి వరండాలోకి వెళ్ళింది శాంత.

'ఆనంద్ గాడు రా లేదా?' అంటూ కోటేశ్వరరావు గుంపు జొరబడింది.

వాళ్ళని చూడగానే నల్లు చల్లబడ్డంత పని అయింది శాంతికి. వాళ్లునస్తే వోపట్టాన పోరు. ఒహవేళ వదిలించుకున్నా, కొంత డబ్బు అప్పుపేరుతో అర్పించుకోవాలి. తను వెళ్ళేందుకే డబ్బు శ్రుంట్టుందో వుండదో; తెలివితక్కువ, కాక పోతే అక్కడే లేరని చెపితే పోయేవాళ్ళేగా? ఇప్పుడు అనుకుని మాత్రం ఏమి లాభం.

వాళ్ళతో కలిసి ఆనంద్ మోహను బయలుదేరాడు. శాంతని తలుపు వేసుకోమని సైగచేశాడు.

మళ్ళా వంటరిగా వుండాలి. పోనీ జయపున్నా కొంత మెరుగు. 'పాపం దానికేం తెల్సు. చిన్నపిల్ల' అని విసుక్కుంది.

ఎన్నో యేళ్ళు ఈ బొంబాయి కాపరంకోసం కలలు కంది. జయ పుట్టేదాకా ఆ మాట నెగ్గనేలేదు.

వచ్చిమాత్రం ఏమి బావుకున్నట్టు? చాలా యేళ్ళు పొద్దున్న వెడితే, రాత్రి పదికొట్టాల్సిందే రావటానికి. కొత్తగా వ్రేసిన కాపరమని ఎంతో వోర్పుతో మసులుకుంది. ఇప్పుడు ఊదాపెరిగి ఇంటికి తొందరగా వస్తున్నారనుకుంటే ఈ గహాలు పట్టుకుంటున్నాయి. ఎంత వస్తుందో ఏమో. నగలన్నీ కర్పూరంలా కరిగిపోయాయి. తనకి వాటిమీద మోజులేదు. కానీ వెళ్ళేది పల్లెటూరు పెళ్ళికి. వాళ్ళ గౌరవం అంతా మెడ నిండా వుంటేనే, తనకి మిగిలినది అరిగిపోయిన వక్కపేట గొలుసు; చేతులు చూసుకుంది. వక్కజత గాజులు; వుసూగు మంటూ కనపడుతున్నాయి. చీకట్లో చాలాసేపు కూర్చున్నట్టు గుర్తుకివచ్చి లేచి లైటు వేసింది.

స్త్రోవును ముట్టించి వంటపనిలో పడింది. ఎన్ని చేసినా టయిము ఎనిమిది దాటలేదు. బట్టలపెట్టి తెరచి ముందుపెట్టు కూర్చుంది. చీరలు అన్నీ రోజూ కట్టుకునేవే. పెళ్లికివెడితే ఏమి కట్టుకోవటం? అన్న కొత్తబెంగ ఇంకొకటి తయారయింది.

జాడైట్టు ఆ వూళ్ళలో కట్టుకుంటే ఏమి బాగుంటుంది? ఏం చెయ్యటం? అదే కట్టుకోవాలి అని పైకితీసి సరిగ్గా మడత పెట్టి మళ్ళా పెట్టేసింది. కాయితాలకట్ట బయటికి తీసింది. ఎప్పుడేనా డబ్బుపెట్టి మర్చిపోయి వుండొచ్చు. చాలా జాగ్రత్తగా ప్రతీదీ రెండేసిసార్లు చూసుకుంటోంది. పొరపాటునకూడా పెట్టనందుకు విసుక్కుంది. తండ్రి పంపిన దస్తావేజు ముందు దూరంగా విసిరేసినా మళ్ళాతీసి మడత విప్పింది. పదిరూపాయల నోట్లు రెండు - సంతోషంతో గుండెలు కొట్టుకున్నాయి. నిజమో కాదో అని తిప్పి చూసుకుంది.

ఆ దస్తావేజు వోసారి చదువుకుని, కవులు కాయితం ఉండే తప్ప అన్నగారు వక్క దమ్మిడి తనకి పంపనందుకు కోపం తెచ్చుకుంది. 'వెడుతున్నాగా, దీని సంగతికూడా చూస్తా' నని పెట్టెలో పెట్టుకుంది. పక్కవాటాలోనివాళ్ళు సినిమానించి వచ్చేశారు. మళ్ళా జయకోసం చూస్తూ ముందుకునచి నిల్చుంది. జయని విడిచి, వసంత వెళ్ళటం చూసి శాంత లోలికి వెళ్ళిపోయింది.

జయ మొహమ్మిదికి పడే జుట్టుని వెనక్కి తోకుంటూ పుస్తకాల బాగ్ మోసుకొచ్చి తండ్రి బల్లమీపడేసి, "చాలా బాగుంది అమ్మా పిచ్చరు" అంటూ తల్లి

మెడని చుట్టుకు దగ్గరగా నిల్చుంది. చెయ్యి విడదీసి “వెళ్ళి బట్టలు మార్చుకో” అంది శాంత.

రోజూ స్కూలునించి రాగానే కొంతసేపు తల్లి దగ్గర గారాలు చెయ్యటం అలవాటు పడింది. తల్లి అన్నమాటకి. దుఃఖము వచ్చినంత పనిఅయి అక్కడే కదలకుండా నిల్చుంది జయ.

ఆనంద మోహను రావటం చూసి జయని తీసుకు వంటగదికి వెళ్ళింది శాంత. జయ తింటూనే కునికిపాట్లు పడుతోంది.

శాంతకి ఏమిచేస్తే కోపము వస్తుందో అది చెయ్యటం సరదా; కోపంలో చేసే చేష్టలకి పగలబడి నవ్వటం. అది చూసి శాంత ఇంకా వుడికిపోవడం, చివరికి ఏడుపు మొదలుపెడితే, దేవీ కనికరించి వరాలు కోరుకో అన్నాము’ అంటూ ప్రాధేయపడి చాలావాటికి వప్పేసుకుని రాజీ కుదుర్చుకోవడం ఆనంద్ కి ఆనందం.

ఆ రోజు నరాల్లో వూరికి పంపటం వకటి. జయని జాగ్రత్తగా శాంత వచ్చేటంతవరకూ చూసుకోవటం రెండు. ఈ రెండూ అట్టే ఇబ్బంది పడక్కర్లేదు అనుకున్నాడు. ఇంక మూడోదే కాస్త మడతపేచీగావుంది. పుష్కలంగా డబ్బు ఎక్కడ తెచ్చేదా అని.

అందులో నెల చివర ఎవర్ని అడగటం అన్నదానికి సమాధానం రావటంలేదు. పోనీ వెళ్ళనద్దు అంటే ? శాంతని పిల్చాడు. అప్పుడే నిద్రపట్టినట్టుంది. పలక లేదు. పాపం, కోపం తప్ప ఏమీ తెలీదు. ఇన్నేళ్ళనించీ నోరుతెరిచి వెడతానని

అడగలేదు. అప్పుడే జయకి కొన్ని నెలల్లో పది వళ్ళు పూర్తి అవుతాయిలావుంది. తను ఎన్నిసార్లు తన వాళ్ళదగ్గరికి వెళ్ళి వచ్చిందీ గుర్తుచేసుకున్నాడు. శాంత మంచంచివర కూర్చుని అలిసిన మొహంలోకి చూస్తున్నాడు. కళ్ళకింద గీతలు వెక్కిరిస్తున్నాయి. బుగ్గలు లోతుకి పోయాయి. కళ్లు ఇంకా విశాలంగా పొడుగ్గా కనబడుతున్నాయి. చేతిగాజుల్లో వేళ్ళు పెట్టి తిప్పుతున్నాడు. గుండ్రంగా పొట్టాల్లావుండే చేతులు పుల్లల్లా తోచాయి. తన సుఖం చూచుకోదు. ఎప్పుడూ తండ్రి కూతుళ్ళని మేపడంతోనే సరిపెట్టుకుంటుంది. తిరిగి వచ్చాక శాంత విషయం తను కనుక్కోవా లనుకున్నాడు ఆనందమోహను.

పాలగంటకి వ్రలిక్కిపడి లేచింది శాంత. చీటీ ఇచ్చి సీసా పుచ్చుకుంది. ప్రయాణం సంగతి వాడికి ఎందుకు చెప్పటం అని వూరుకుంది.

రోజూ తెల్లవా రేసరికి వంట చేయడం మామూలే. ఆ రోజు రాత్రికి కూడా రొట్టెలు చేసి పెట్టేసింది. స్నానం చేసిన వళ్ళు ఆరకుండానే వచ్చిన ఆలోచన చెప్పాలని ఆనందుని లేపింది. చల్లటి చేతులు వంటికి తగలగానే మెళుకువ వచ్చినా కళ్ళు తెరవలేదు. శాంత మొహం దగ్గరగా పెట్టి లేవమని గొణిగింది. ఆనంద్ చేతిలో ఇరుక్కుంది. చెప్పేది వినండి అంటూ విడిపించుకుంటూ చెప్పుకుపోతోంది. ఇప్పుడుమళ్ళా చెప్పు అని నవ్వుతున్నాడు. 'పోండి' అంటూ మెల్లిగాకొట్టి కొంగులో మొహం దాచుకుంటూ తప్పించుకుపోయింది.

మళ్ళీ ఎవరిపనుల్లో వాళ్ళు హడావిడిగా తిరుగుతున్నారు. కార్యర్లుసర్ది నీళ్ళసీసాలతో సహా సిద్ధంచేసి వాకిట్లో

పెట్టింది శాంత. ఆఫీసుకు వెళ్ళే వేషంతో వచ్చి శాంత కెదురుగా నిల్చున్నాడు. చేతి కున్న గాజులజత తీసి ఇచ్చింది.

అవి తీసుకునేందుకు మనస్కురించలేదు. 'ఆఖరిజత కాదూ' అని శాంత కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

"పోనీ మా నెయ్యమంటారా?" అని అమాయకంగా అడిగింది.

'జయతో చెప్పావా ప్రయాణం సంగతి' అంటూ జయని పిల్చి 'మీ అమ్మ పూరికెడితే మగ్గదరం వుందామా?' అని అడిగాడు.

వుండననీ, వుంటాననీ చాలాసేపు గొడవచేశాక వుండేందుకు వప్పుకుంది.

శాంతని స్టేషనుకి రమ్మనమనిచెప్పి తను అక్కడికేవచ్చి కలుస్తానని చెప్పి ఆనందమోహను వెళ్లిపోయాడు.

జయ స్కూల్ బస్ హారన్ వినగానే బిక్కమొహం పెట్టింది. 'మళ్ళా ఎప్పుడు వస్తావమ్మా' అని పుస్తకాలసంచి కిందపెట్టి అడిగింది.

శాంతకి కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి. 'ఇదే మొదలు విడిచి వుండటం. తొందరగా వచ్చేస్తాలే. నాన్నగారు వుంటారుగా. భయంలేదు. పక్కఇంటి పాటి నీకు కావల్సినవన్నీ చేసిఇస్తుంది.' అని దగ్గరగా తీసుకు తలనిమిరింది. మళ్ళా హారన్ మోగేసరికి పరుగెట్టుకుంటూ వెళ్లింది. కిందకెళ్లి టాటా చెప్పింది.

బస్సు వెళ్లేదాకా చూసి శాంత లోపలికి వచ్చింది. పోనీ మానే స్టేషను అనిపించింది. వీళ్ళని అనస్థపెట్టి వెళ్ళడమేమిటి? అని ఆలోచనలతో సతమత మవుతోంది. పక్కఇంటి

పాటివచ్చి 'బండి ఎన్నిగంటలకి' అని అడిగాక మళ్ళా వెళ్లేందుకే నిశ్చయించుకుని తొందరగా సర్దటం మొదలుపెట్టింది.

పాటి మొల్లో డబ్బుతీసి శాంతచేతిలో పెడుతూ 'మళ్ళా నువ్వు ఇచ్చేటప్పుడు మా కోడలు చూడకుండా ఇవ్వు' అని చెప్పింది.

'వద్దులెండి, వారు స్టేషనుకి తెస్తానన్నారగా' అని చేతులు దాచుకుంది శాంత.

'ఒక సమయంలో రాకపోతే ఏమిచేస్తావు? నువ్వు తిరిగి వచ్చిన వెనక ఇద్దుపులే; తొందరేమి' టంది పాటి.

నక్కర్తీ ప్రయాణం చెయ్యటం పుట్టాక అదే మొదలు కానటం మూలాన కొంత ఖంగారుగా వుంది. పాటిని స్టేషను దాకా తోడురమ్మని తీసుకెళ్లింది.

'బండి వచ్చేసింది' మీ ఆయన ఎక్కడ! అంటూ వెతుకు తోంది పాటి. 'నీ దగ్గరవున్న డబ్బు ఇవ్వు, టిక్కెట్టు తెస్తా'నని పాటి వెళ్ళబోయింది. ఆనందమోహను హడావిడిగా ముందుకి వెళ్లిపోతుంటే పాటి అరచింది.

అప్పటికే ఎక్కడా ఖాళీ లేదు. అన్ని పెట్టెలూ కిక్కిరిసి వున్నాయి.

'రెండవ తరగతి ఆడవాండ్లపెట్టె సుమారుగా జాగా వుంది' అని పాటి చూసివచ్చి చెప్పింది. శాంతని ఎక్కించి ఆనంద్ టిక్కెట్టు మార్చేందుకు వెళ్ళాడు.

రైలు కదులుతూండగా వచ్చాడు. కూడా నడుస్తూ టిక్కెట్టూ డబ్బూ చేతికి ఇచ్చి, ప్లాస్త్ గాజులు ఎట్టవి జేబు లోంచి తీసి లోపలికి విసిరాడు. రైలు ఎందుకో వక్కకుదుపు

కుదిపి ఆగింది. ఆనంద్ వేగంగా శాంత పెట్టెదగ్గరికి వచ్చాడు. 'నా దగ్గర డబ్బు వుంది. పాటిదగ్గర తీసుకున్నా. మీ దగ్గర పెట్టుకోండి.' అని ఆనంద్ జేబులో పెట్టింది శాంత. ఇంటిదగ్గర ఏర్పాట్లన్నీ ఏకరువు పెడుతోంది. పూర్తికాకుండానే రైలు జరిగింది. పాటితో వెళ్తున్నట్టు చేతో సైగచేసింది. చేతికి తొడిగిన గాజులు చూసుకుంది. ఆనంద్ కనబడేటంతవరకూ చూస్తూ వెళుతున్నట్టు చేయి కదుపుతూనేవుంది.

ఎవరిసామాన్లు వాళ్లు సర్దుకుంటూ చాలాసేపు గడిపాక మాటలు, ప్రశ్నలు మొదలుపెట్టారు. శాంత కిక్కిరించి బయటికి చూస్తోంది. లోనావాల వచ్చేసింది. మేఘాలు కూడా వస్తూన్నట్టు కనపడుతున్నాయి. పాటి ఆకారాల్లో తండ్రి, పిన తండ్రి, అన్నగార్లు అంతా కనపడి వెళుతున్నట్టు సూహిస్తోంది. 'ఎన్నేళ్ళ తరువాత మళ్లా ఈదారిని చూస్తున్నా' ననుకుంది.

ఆ పెట్టెలోనే ప్రయాణం చేస్తున్న మరో తెలుగు ముసలమ్మ ప్రశ్నలవర్షం కురిపిస్తోంది. ఏవూరు వెడు తూంటా? మీ ఆయనకి ఏమి పని? జీతం ఎంత? అన్నింటికీ ముఖావంగా సమాధానం చెప్పే శాంతకేసి వకసారి కోపంగా చూసి పక్కకి తిరిగి కళ్ళుమూసుకుంది. అంతదూరం నించి వచ్చినా, నిడదవోలు వచ్చేసరికి ఖంగారు ఎక్కువయింది. తన సామాన్లు అన్నీ గుమ్మందగ్గరికి చేర్చింది; చేగల్లు దాటింది. కాళ్లు చేతులు వణుకుతున్నాయి. కొవ్వొల్లోనే దిగుతానని తనతో కూడా ప్రయాణం చేసిన ముసలమ్మకి చెప్పింది, స్టేషను వచ్చేసింది. ఎల్లాగో కొంత ధయి

ర్యాన్ని పట్టుకు వేళ్లాడి, మెల్లిగా దిగి, తన సామాన్లు దింపు కుంది. తెలిసిన మొహం ఒక్కటి కనపడలేదు. తను వెళ్ళాల్సిన చోటికి బస్సులు పడ్డాయట. వెళ్ళేవాళ్ళతో కలిసి బస్సెక్కింది. వం తెన ముందే బస్సు ఆపి దిగమన్నాడు. అక్కడ నించి ఎల్లా వెళ్ళటమా అని దిగులుతో నాలుగుపక్కలా చూస్తోంది.

వీరయ్యతాత కిట్టు చెప్పలు చప్పుడు చేసుకుంటూ అటే వస్తున్నాడు. శాంత ఎదురెల్లి “తాతా” అని పలక రించింది.

కళ్ళపైన చెయ్యి పెట్టుకు “ఎనరు?” అని అడిగి ‘శాంతమ్మవికదూ?’ అని గుర్తుకు తెచ్చుకు చాలా సంతోషంగా యోగక్షేమాలు అడిగాడు. “అయితే మీ అన్న వచ్చాడా పిలుపుకి” అని శాంతకేసి చూసాడు. “అబ్బే ఎవ్వరు రాలేదు. శుభలేఖ మాత్రం వచ్చింది.” అని వూరుకుంది శాంత.

ముక్కుమీద వేలు వేసుకున్నాడు.

“పట్నం వెళ్ళి మరదల్ని పిల్లల్ని తీసుకొచ్చాడంట. నువ్వు చెల్లిలివేగా! వచ్చావుగా! అయి అన్నీ ఎందుకులే. నా తెలివి నిల్చోపెట్టి మాట్లాడుతున్నా” అని నొచ్చుకున్నాడు వీరన్న.

“ఎవరైనా మనిషి వుంటే, సామాన్లు ఇంటికి పట్టుకు రావాలి” అని నసిగింది శాంత.

కట్టపైన గెడ్డం ఆంచి ఎవరైనా వస్తున్నారో ఏమోనని చూస్తున్నాడు వీరన్న.

“అయితే తాతా నా పొలం నువ్వే చేస్తున్నావా?”
అని అడిగింది శాంత.

“వక ఏడాదేగా నాకు ఇస్తా. మీ అన్నే చేసుకుంటు
న్నాడు. ఏమి ఇస్తున్నాడు ? ఏంటి సిస్తు?” అని వీరన్న
అడిగాడు.

‘ఇంతవరకూ వక్క దమ్మిడి పంప లేదు. ఎప్పుడూ నవ్వుము
వస్తోందని ఏటా వో సుత్తరం మాత్రం వ్రాస్తాడు. ఇప్పుడు
భూములు ధర ఏమన్నా పెరిగాయా’ అని అడిగింది శాంత.

పెరక్కేం, నీ భూమికి యకరం ఐదు, లేకపోతే ఆరు
వేలు రావచ్చు. ఏం అమ్మేస్తావా’ అన్నట్టు చూశాడు.

‘నేను వుండగా బేరం వస్తే బాగుండును’ అంది శాంత.

‘మీ అన్ననిగాని బేరం పెట్టమంటివా రెండేలుకంటే
లేదు అంటాడు ధర. నీ యిష్టం మరి,’ చుట్ట దూరంగా
పారేస్తూ వీరన్న చెప్పాడు.

“నువ్వు ఎవరికేనా చెప్పి బేరంపెట్టి పెడుదూ. అన్నీ
కుదిరాక చెపుతాను” అంది శాంత.

“నేను బేరం పెట్టా”నని తెలుస్తే గోలపెడతాడు.నాతో
గొడవ పెట్టుకున్నాడుగా, మాటల్లేవు. అయినా నీ భూమి కనక
చెప్పిచూస్తాలే, సాయంకాలంమాట వోపాలి ఇంటికిరా. మీ
మామ్మని కూడా చూడచ్చు. ఎవర్నైనా పిల్చుకొస్తా, శానా
సేపు నిల్చున్నావు.ఎప్పుడు తిన్నావో ఏమో” అంటూ
వెళ్ళాడు వీరన్న.

వెంట పెట్టుకొచ్చిన కుట్టాడికి గుర్తు చెప్పి పంపాడు.
నీళ్ల బేగ్ శాంత పట్టుకు వాడితోకూడా నడుస్తోంది. చాలా

ఇల్లు, కొత్తగా కట్టిన డాబాలు, పెంకుటిళ్లు - వూరు ఎంత మారింది అనుకుంది శాంత.

వో కొత్త డాబాలోకి తీసుకెళ్లాడు కుత్తాడు. పెద్ద పందిరి ముందువున్నా ఇల్లు బాగానే కనపడుతోంది. అరుగుమీద అంతా కొత్తవాళ్లే. అన్నగారు లోపలినించి వస్తున్నాడు. “ఎప్పుడు వచ్చావే” అని వొక్కమాట అని కూర్చున్నవాళ్ల దగ్గరికి వెళ్లాడు.

శాంత మనస్సు చివుక్కుమంది. ఎన్నో ఏళ్ల తరవాత వచ్చినందుకు ఎంతో ఆదరణ చూపుతాడు అనుకుంది. సామాను వో మూల పెట్టమంది. వాడి చేతిలో డబ్బులు పెట్టి లోపలికి వెళ్లింది శాంత.

వడ్డాణంబెట్టు వెనక్కి జరుపుకుంటూ వదినగారి చెల్లెలు ఎదురయింది. ‘ఏనమ్మావు వదినా’ అంటూ కాగలించుకుని ‘ఎప్పుడు రావటం? అన్నయ్యో?’ అని అడిగింది.

‘నేనే వచ్చా. మీ అన్నయ్యకి శలవుదొరక లేదు’ అని చెప్పింది శాంత.

అప్పగారితో ‘మీ ఆడబిడ్డ వచ్చిందేవు’ అని చెప్పి శాంతని స్నానం చేసేందుకు పిల్చుకెళ్లింది. పెట్టి అవి గదిలో పెట్టించింది రాజ్యం. శాంతకి ప్రయాణం బడలిక అప్పుడు తెలుస్తోంది. వదినగార్ని తనే వెళ్లి పలకరించింది.

‘ఏ పదిమంది వున్నారని. వక్కపిల్ల పెళ్లి, నాలుగు రోజులు ముందువస్తా వనుకున్నాము. పోనీలే అసలు వచ్చావు అదే సంతోషం’ అంది వదిన ఏదో మాట్లాడాలిగదా అన్నట్టు.

నాలుగు మెతుకులుతిని సామానుపెట్టిన గదిలోకి వెళ్లి
 వో చాప పరుచుకు పడుకుంది. ఎంతసేపు పడుకుందో ఏమో
 లేచేసరికి పొద్దు కుంకుతోంది. ఇంకా బద్ధకం వదలేదు. వంట
 గది గుమ్మానికి చేర్ల పడి నిల్చుంది శాంత.

వదినగారి సిగకి పువ్వులు చుట్టుతోంది భాగ్యం. 'మీ
 సొంత ఆడబిడ్డ వచ్చిందిటగా. ఇంక మేము అవసరం వుండంలే.'
 అని భాగ్యం చెల్లెలు లక్ష్మి చెప్పతోంది.

'ఎక్కడో వుండి ఏటికి కోటికి అన్నట్టవస్తే ఏమి
 ప్రేమలు వుంటాయి. నిజంచెప్పద్దూ. మీ దగ్గరవున్న చనువు
 అమ్మాయి దగ్గర నాకు లేనేలేదు. మళ్లా చెప్పలేదు అను
 కునేదు. పెళ్లివారు వెళ్లేదాకా మీరు ఇంక ఇంటికి వెళ్ళడానికి
 వీలేదు, తెల్సిందా. పిల్లతో కూడా మిమ్మల్ని పంపాలని వుంది'
 అని వదినగారు చెప్పటం శాంత వింది.

పెరట్లో రాజ్యం పువ్వులు గుచ్చుతోంటే శాంత అక్క
 డికి వెళ్లి కూర్చుంది.

'ఇప్పుడే లేచావా?' అని గుచ్చేనూది శాంత చేతిలో
 పెట్టి వెళ్లింది రాజ్యం.

టిఫిను క్లాఫీ తెచ్చి తీసుకోమని శాంతముందు పెట్టింది
 రాజ్యం.

'ఈ పిల్లకి ఎందుకో తనంటే ఇంతప్రేమ' అనుకుంది
 శాంత.

'పెళ్లి పిలుపుకి బయలుదేరమని తొందరపడుతున్నాడు
 పురోహితుడు. ఏమే రాజ్యం అల్లా కూర్చుంటే ఎట్లాగే, పిలు

పుకి వెళ్లాలి లే అని, ఆ పక్కనవున్న శాంతతో, 'నువ్వు కూడా రా వెడదాము' అని వదినగారు పిలిచింది.

'నేను గుచ్చిపెడతా, నువ్వు వెళ్లు రాజ్యం' అంది శాంత.

'మీరు వెళ్లిరండి, నేనూ వదినా కలిసి నరుసుకి జడ కుడతాము' అని రాజ్యం అనటంతో పిలుపుకి వెళ్లటం తప్పింది.

రాజ్యం అందిస్తోంటే శాంత అట్టకి పువ్వులుపెట్టి కుట్టింది. ఇద్దరూ కలిసి ఎంతో అందంగా జడ తయారుచేశారు. గులాబిపువ్వులు రావటంతో రెండు పెద్దదండలు గుచ్చి చెమ్మ చుట్టింది శాంత.

'ఎంతబాగా గుచ్చిందో చూడ' మని రాజ్యం పందిట్లో వున్న బావగార్ని పిలుచుకొచ్చి చూపెట్టింది.

శాంతపక్కన కూర్చుని 'మీ ఆయన రాలేదేమే' అని అన్నగారు అప్పుడు అడిగాడు.

'శలవు దొరక లేదు. జయకి స్కూలు పోతుందని తీసుకు రాలేదు' అని సర్దిచెప్పింది శాంత.

నచ్చే బంధువులు వస్తున్నారు. ముహూర్తానికి రమ్మని పిల్చేందుకు రాజ్యం శాంత కూడా వెళ్లారు. ముహూర్తం సమీపిస్తున్నా వియ్యపురాలు రాలేదు. ఏమిటి అని ఆరాతీస్తే లక్ష్మిని కాఫీ పంపమందిట. ఇప్పుడు వీలులేదు తెల్లారితేకాని అందిట. దాంతో వాళ్లు రామని కూర్చున్నారని వార్త తెచ్చాడు ఒక పెద్దమనిషి.

ఎవర్నీ అడక్కుండానే రాజ్యం శాంతా బిందెడుకాఫీ చేయించి తీసుకెళ్లి దగ్గరుండి అందరికీ ఇచ్చి పిలుచుకువచ్చారు.

మొగపెళ్లివారికి శాంతమీద రాజ్యమీద గౌరవం ఏర్పడింది. ఏది కావల్సినా వీళ్ల నే అడుగుతున్నారు. శాంత కూడా వడ్డనలోకి, అదీ వెళ్లి చేస్తోంది.

వచ్చిన బంధువుల్లో వకావిడ 'నగలు మోటని పెట్టుకో లేదా? లేక మాలాగే లేకా' అని అడిగేసింది శాంతని.

పక్కనవున్న రాజ్యం 'లేకేమి ఖర్గం. ఆ పూళ్లో ఇక్కడలా దిగేసుకుంటే జంతువుల్ని చూసినట్టు చూస్తా' రని ఖచ్చితంగా జవాబిచ్చింది.

ఆవిడ పక్కనేవున్న లక్ష్మి 'అబ్బో చెప్పావులే. మా తోటికోడలు చెల్లెల్ని కూడా బొంబాయే. ఎన్నో కొత్తనగలు పెట్టుకు వస్తూవుంటుంది. అక్కడివాళ్లు బోలెడు పెట్టుకుంటారని కూడా చెప్పింది;' అని రాజ్యంతో అంది.

'ఆవిడ కోతలు వినేందుకు నువ్వు దొరికివుంటావు. లేక పోతే అన్ని నగలు రోజూ పెట్టుకు తిరిగితే ఈపాటికి ఎనడో ఎత్తుకుపోయి వుండేవాడే' అంది రాజ్యం.

శాంత ఏమీ మాట్లాడకుండా ఇంకోచోటికి వెళ్లింది. రాజ్యం కూడా వచ్చి పక్కనే కూర్చుంది.

పెళ్లివారి అలకలు, తీర్పులు అన్నీ సవ్యంగా జరిగాయి. అప్పగింతలు అయి అంతా శోకాలు పెడుతున్నారు. పిల్లతో వచ్చేవారంతా బయలుదేరండి అని చెప్పి వెళ్ళారు.

'ఎవర్ని పంపమంటావు' అని రాజ్యాన్ని సలహా అడిగింది అప్పగారు.

‘నేను రేపు వెళ్లిపోవాలి కనక మీ ఆడబిడ్డని పుంపు’ అని చెప్పింది. వెనక నిల్చున్న లక్ష్మి ‘శాంతక్క వెడితే మేము వెళ్ళం బాబూ’ అని మూతి ముడుచుకుంది.

‘మీ అప్పచెల్లెళ్ళు ఇద్దరూ, మా పిన్నీ వెళ్ళండి’ అని లక్ష్మికి చెప్పింది వదినగారు.

రాజ్యానికి అప్పగారిమీద కోపం వచ్చినా పయికి తేల లేదు. అసలు ఆడబిడ్డ అంటేలేదు; అన్నదమ్ములాళ్ళ పిల్లల మీద ఎందుకు ఇంత అభిమానమో అర్థంకాలేదు. ఏనా నా కెందుకులే అని సరిపెట్టుకుంది.

పెళ్లివారు వెళ్లగానే సందడితగ్గి బావురుమన్నట్లు వుంది ఇల్లు.

శాంతకి విజయ ఏమి చేస్తోందో అని గుర్తుకు రాగానే ఆరోజే బయలుదేరా లనిపించింది. వీరయ్య యింటికి దారి తెలుసుకు వెళ్లింది. వీరయ్యభార్య ఎదురునచ్చి ఎంతో ఆప్యాయతతో లోపలికి తీసుకెళ్లింది చిన్నప్పటి ముచ్చట్లు ఎంతో సేపు చెప్పింది. ‘మీ నాన్నేనా అమ్మేనా వుండివుంటే ఇన్నేళ్లు చూడకుండా వుండేవారేనా?’ అని కళ్లు వత్తుకుంది.

శాంతకి కూడా కళ్లు నీళ్లతో నిండాయి ‘అమ్మాయి’ అంటూ వీరయ్య లోపలికి వచ్చాడు.

‘నీ భూమికి పద్మానుగేలు వచ్చేట్లు బేరం తెచ్చాను. ఓ పోటీమీద వచ్చింది. లేకపోతే ఎనిమిదేలకంటే రాదు. నీ కిట్టమయితే సెప్ప; ఇప్పుడే అగ్రిమెంటు రాయించేత్తా.’

శాంత తన చెవుల్ని తానే సమ్మలేక పోయింది. ‘తండ్రి తనకి ఇచ్చినప్పుడు అంతా పట్టభూమి అని హేళనచేశారు అత్తారి

వేపు. ఇప్పుడు అంతధర పెరుగుతుందని తెలిస్తే, వాళ్లకి తగిన సమాధానం చెప్పివుందును. ఏమిలాభం. ఈ సంగతి వాళ్లకి ఇప్పుడు తెల్సినా అప్పులకోసం పీకుతారు' అనుకుంది.

'ఏటి అమ్మాయి ఆలోసిస్తున్నావు' అని వీరన్న అనగానే, 'అబ్బే ఏమిలేదు. నీ కంటే ఈ వూళ్లో నా మంచికోరే వాళ్లు ఎవరున్నారు? నీకు మంచిదనితోస్తే ఇప్పుడే వ్రాయించెయ్యి. అన్నయ్యకి ఎప్పుడు చెప్పాలి అన్నదే భయంగావుంది' అంది శాంత.

'నన్నేం శాస్తాడులే. నా మీదే సవాల్ చేస్తాడేమో సూడు' అని వీరన్న నసిగాడు.

శాంత వో నిర్ణయానికి వచ్చేసింది. 'ఏమన్నాకానీ అమ్మటం ఖాయం. అన్నగారి సంసారం అన్నివిధాలా బాగున్నప్పుడు, ఇది వాళ్ళకెందుకు వదిలెయ్యాలి? పైగా ఇన్నేళ్ల నించీ దానిమీద వచ్చింది వాళ్లే తీసుకున్నారు. తను వచ్చినందుకు వాళ్లేం ఎక్కువ సంతోషపడటం లేదు. ఎందుకో, ఏమో.'

తండ్రి ఇచ్చింది తనెందుకు అనుభవించకూడదు అనుకుంది. 'పిలిపించి బేరం కుదుర్చు' అని వీరన్నకి చెప్పింది శాంత.

వీరన్న భార్య 'అంత డబ్బు వక్కపాలి ఇత్తాడా?' అని అడిగింది.

'ఆడికాడ వుందిగనకే నేను మాటవరసకనగానే పట్టుకున్నాడు. నాకుమాత్రం తెలవదంటే?' అని భార్యని కసిరాడు.

వీరన్న వెళ్లగానే 'మీ పెద్దత్త పోయేముందు వో గొళ్ళుసు, గాజులు చేయించి నా దగ్గరే పెట్టింది. ఏవూసు అన

లేదు అనుకో. శాంతకి వుత్తరం వ్రాయాలన్నా ఆడిసేతేగా రాపించాలనుకునేది. మీ పిన్నత్తకి ఆ వస్తువు సంగతి సెప్పొద్దు అంది. ఎల్లేప్పుడు బాగానేవుంది. అమ్మాయి ఎల్లగానే ఏటో తల్లో మంట అంది అంట. కూసేపట్లో పాణం పోయింది అని సెప్పుకున్నారు. మీ అత్త వడ్డికిచ్చిన డబ్బు అంతా మీ అన్నే తీసేసుకుని డాబావేశాడు. మీ వదిన వంటినిండా మాలామాపూతలా, ఎంతబంగారం చేసేయించిందోనంట. పెళ్ళికొడుక్కి పదేలు ఇచ్చారంటగా? అని అడిగింది.

తెలవదన్నట్టు పెదిమ విరిచింది శాంత.

‘ఇంతకీ నేనుసెప్పేదేమంటే ఆ వస్తువు నువ్వు తీసుకెళ్లు. నేనూ పెద్దదాన్నయ్యానా. తరువాత నీకు ఎవరు చేరుస్తారు కనక?’ అని వీరన్నభార్య లోపలికెళ్ళి తెచ్చి కళ్ళకద్దుకు శాంత చేతిలో పెట్టింది. పద్దాలగు తలలాలు గొళునూ, పదితులాలు గాజులూ’ అని చెప్పింది.

పెద్దత్తకి ఎప్పుడూ దూరపు ఆలోచన వుండేది. తన పెళ్ళికి భూమి వ్రాయించిందికూడా ఆవిడే. తండ్రిని పలకసర్లు చేయించమని ఎంతో పోరుపెట్టింది. చేతిలోవున్న పలకసర్లు తిప్పి చూసుకుంది. అసలు మామ్మ ఆ వస్తువు ఇవ్వకపోతే మాత్రం ఎవరు అడగ్గలరు? ఎల్లాగయినా ఆ నిజాయితీ ఆ తరం తోటే ఆఖరేమొ ! తన చిన్నప్పుడు నాన్నదగ్గర వీరన్నతాత ఎంతెంత కట్టలు దాచేవాడో గుర్తుకువచ్చింది శాంతకి.

‘ఏటి నవ్వుకున్నావు అమ్మాయి?’ అంది.

‘అబ్బే చిన్నప్పుడు తాత నాన్నదగ్గరికి డబ్బుకట్టలు తేవడం గుర్తుకొచ్చింది. నేను రోజూ కానీ పుచ్చుకొని గంగి

రెద్దువాడి కిచ్చి పొగిడించుకోటం గుర్తువచ్చి నవ్వాను' అని శాంత చెప్పి, 'నువ్వుకాబట్టి నాకోసం దాచిఇచ్చావు; మరొహ శ్యయితే వా రెండుకిస్తారు' అని వినయంగా తాత భార్యతో అంది.

'ఆఁ ముండాది ఇంతమాత్రానికేనా' జనమం అంతా ఎతికితే నకటయినా మంచిపని దొరకలా?' అని నిట్టూర్చింది.

వస్తువులు మళ్ళీ ఇచ్చి, 'వెళ్లేటప్పుడు తీసుకుంటా. వోసారి చిన్నత్తని చూసివస్తా' నని బయలుదేరింది శాంత.

'చూడు అమ్మాయి డబ్బువూసు ఎత్తమోక, పీక్కు తినెత్తాడు నీ అత్త కొడుకు' అని చెప్పింది మామ్మ.

ఇంటిదగ్గర ఎదురయిన రాజ్యంతో మేనత్తని చూసేందుకు వెడుతున్నా నని చెప్పింది. తాను కూడా వస్తానని బయలుదేరింది రాజ్యం. ఫంటెద్దుబండి మాట్లాడింది అప్పలమ్మ. బండి పుంతలోంచి వెడుతోంది. బ్రహ్మ జెముడు డొంకలు గులి వింద తీగెలు అల్లాగే వున్నాయి. దూరంగా తాటితోపూ, గొడ్లపాకలూ, అక్కడ అక్కడా చుట్టు గుడిసెలు. పంటకాలవ పైన తాటిబద్దెలు అన్నీ ఎరుగున్నవే. పచ్చటి పొలాలు పలక రించినట్టువున్నాయి. 'ఎన్ని వూళ్లు తిరిగినా చిన్నతనంలో పెరిగిన చోటు నచ్చినట్టు ఏదీ నచ్చదేమో' అనిపించింది.

"ఎప్పుడో అక్కయ్యతో వోసారి వెళ్లాను" అని రాజ్యం మాటలు మొదలుపెట్టింది.

"నేను మాత్రం ఏ వకటి రెండుసార్లు వెళ్లానో అత్తయ్య ఇంటికి. ఎప్పుడూ ఆవిడ నాన్న దగ్గరే వుండేది, మా చిన్నతనంలో" అంది శాంత.

రోడ్డు మరీ బాగుండలేదు. బండికుదుపు భరించలేక రాజ్యం ముందుకి వంగుతూ అంది.

“దేశంలో ఎంత మార్పు వచ్చినా పుంతలో మాత్రం రోడ్డు రాలేదు” అంది శాంత.

బండివాడు చుట్ట పారేసి, “వోట్లకాడ ఆ వూరి పెసి డెంటుగారికి ఈడ నెగ్గిన ధర్మారావుగారికి సెడింది. రోడ్డుకి ఏసిన కంకరు గుట్టలు మళ్లా తీయించేశారండి” అని చెప్పి పాడు బడ్డ గుడి రాగానే ‘వచ్చేశామండి వూళ్లోకి’ అన్నాడు.

మేనత్తగారి యిల్లు ఏమీ మారలేదు. విరిగిపోయిన మట్టిగోడల మధ్య వున్న పెంకుటిల్లా, ఇంటి ముందు మురికి గుంటా అల్లాగే వున్నాయి. రాజ్యాన్ని పిల్చుకు లోపలికి వెళ్ళింది శాంత. పెరట్లో చిన్నగుడ్డ చుట్టుకు కూర్చుంది మేనత్త. పరామర్శలు, పలకరింపులు అయ్యాక “అమ్మాయి ఎవరే?” అని అడిగింది మేనత్త.

‘మా వదిన చెల్లెలు. మర్చిపోయావా?’ అని అడిగింది శాంత.

‘ఎవరు రాజ్యమా ? ఎవర్నీ గుర్తు పట్టలేకపోతున్నా నే; నీ కెందరే పిల్లలు?’ అని అడిగి, చూడు మీ వదిన పెళ్లికి కూడా వచ్చి పిలవలేదు; దాని పొగరు వక్కదాన్ని బతికు న్నానుగదా!’ అని ఆయాసపడింది మేనత్త.

మాట తప్పించాలని ‘ఏదో ఆ హడావిడిలో రాలేక పోయివుంటుంది’ అని శాంత అంది.

‘ఈ మాటల కేమిలే. అసలు మీ అన్నకి డబ్బు దాహం పుట్టింది. అప్పు కూడపెట్టిన డబ్బు అంతా చిల్లిగవ్వ

నాకు ముట్టకుండా తనే తీసుకున్నాడు. మీ వదిన ఎంతో బంగారం కొందిట. అప్పది పెట్టేగా ఈవిడ వడ్డాణాలు గిడ్డాణాలు చేయించింది. నాకు కొంతేనా ఇవ్వచ్చుగా!’ అని మూలిగింది మేనత్త.

‘మీ కోడలు లేదా’ అని అడిగింది. శాంత.

‘లేకేం వుంది. కొరివితో తల గోక్కున్న అంత సుఖం, కోడలు మాట్లాడితే. వాడేమో దాని వల్లోపడిపోయే. నాకా వోపికలేదు. అలాగే వార్చి పడేస్తున్నా’ అంటూ మళ్ళీ దగ్గటం మొదలుపెట్టింది మేనత్త.

రాజ్యం ‘వెడదామా’ అని అడిగింది.

‘ఏమి సోదైమే అప్పుడే వెళ్లటమా?’ అంటూ కోడల్ని పొలిబొబ్బలు పెట్టింది రమ్మని శాంత మేనత్త.

కొడుకు వచ్చాడు కోడలు బదులు. ‘అది ఏదిరా?’ అని తల్లి అడిగింది.

“ఎందుకు అల్లా అనుస్తావ్? ఎన్నిసార్లు చెప్పాను, దాని వంట్లో బాగుండనప్పుడు పిలనద్దని,” కసిరాడు.

“సడేలే, దానికీ నాకూ బాగున్న దెప్పుడు కనక. శాంత చూస్తుందని పిలిచాను” అంది తల్లి.

శాంతకేసి అదోలా చూసి “ఎవరో అనుకున్నా. నిన్ను గుర్తుపట్టలేదునుమా? ఇల్లా తయారయ్యావేం? మీ ఆయనకి ఏమిస్తున్నారు?” అంటూ ఆరాలు మొదలుపెట్టాడు, మేనత్త కొడుకు సూర్యం.

మానంగా నవ్వి వూరుకుంది శాంత. “సరే కాని బాం బాయినించి ఏమి తెచ్చావే” అని వెకిలిగా నవ్వుతూ అడిగాడు.

భార్య రావటం చూసి” “లక్ష్మీ రా, రా, చుట్టం వచ్చింది” అంటూ భయపడుతూ అటు చూశాడు.

ఉన్న నగలన్నీ వంటిని తగిలించుకుంది. మంచి నలుపు రంగు శరీరంమీద బంగారం గంభీరంగా కనపడుతున్నా ఇత్తడి కళ వుట్టిపడుతోంది వాటికి. “అంత తీరిగ్గా కూర్చున్నారేం” అని కోపంగా సూర్యం కేసి చూసింది లక్ష్మి.

“అబ్బే, తీరికా? అమ్మ ఎందుకో పిలిస్తే వచ్చా, ఈవిడ ఎవరో తెలుసు కదూ?” అని శాంతని ఫలానా అని చెప్పు కున్నాడు భార్యకి.

“ఇంకేం మళ్లా వచ్చి ముచ్చట్లు ఆడుకోవచ్చు. ముందు వెళ్లి నోటు రాయించుకురండి” అని వెటకారంగా శాంతకేసి చూసింది లక్ష్మి.

ఈసారి శాంతకి కోపము వచ్చినా పైకి ఏమనలేదు. “వెళ్లి వస్తా” అని మేనత్తకి చెప్పి బయలుదేరింది.

“మా ఆవిడ నిర్వాకం వినకుండానే వెళ్ళిపోతావా?” అని గర్వంగా సూర్యం లక్ష్మి కేసి చూస్తూ శాంతని అడిగాడు.

“కనపడుతూనే వుందిగా ! ఇంక వినక్కర్లేదు” అంది శాంత.

“అబ్బో నిన్ను పొగడలేదనా ఆ అక్కసు” అంది లక్ష్మి.

సూర్యానికి మతిపోయింది. చూడ్డానికి వచ్చిన శాంతని లక్ష్మి నోటినించి రక్షించటం ఎల్లాగో తోచక ‘అయితే నువ్వు కూడా నస్తావేమిటి?’ అని లక్ష్మిని అడిగాడు!

వాళ్ల ముచ్చట్లు వినకుండానే శాంతా, రాజ్యం వాకిట్లోకి వచ్చారు. మేనత్త వెనకాలే వచ్చింది.

శాంత మేనత్తచేతిలో డబ్బుపెట్టి 'పటికబెల్లం తెప్పించుకో' అంది.

'ఎందుకే అంటూనే లెక్కపెట్టుకు బొడ్డులో దోపుకుంటూ 'వుండు అమ్మా' అని; లక్ష్మీ బొట్టన్నా పెట్టవే' అని కోడల్ని పిలిచింది.

దొడ్లో వాళ్లు పగలబడి సవ్వకోవడం వినపడుతోంది. రాజ్యం గడపమీద లక్కపిడతలోవున్న కుంకం శాంతకిపెట్టి తనూ పెట్టుకుని 'వస్తా' మని చెప్పి బయలుదేరారు.

బండి మళ్లా వూరు విడిచి పుంతలోకి వచ్చేసరికి చీకటి పడుతోంది.

రాజ్యం 'ఎందుకు వచ్చానా అనిపించింది వదినా' అని చెప్పింది.

'ఎల్లా బ్రతుకుతున్నారో బాబూ? వున్న కాస్సేపూ తేల్లా జెఱులూ పాకినట్టు అయింది నాకు. వకటి రెండు గదుల్లో వున్న ప్రాణానికి హాయిగా వుంటుంది మాకు. ఆ అందానికి ఆ నగలు, ఆ మాటలు, ఏదో రాక్షసిలా వుంది, చెప్పద్దూ. పోనీ వాటికేంటే అనుకున్నా ఇట్లైనా శుభ్రంగా పెట్టుకోవచ్చుగా! ఆ ముసిల్మానిచేత వండించకపోతే చేసుకోరాదూ?' అని శాంత రాజ్యంతో అంది.

'నాక్కూడా వచ్చినదగ్గర్నించీ చూస్తే అల్లాగే అనిపిస్తోంది. ప్రతిమాట డబ్బుకి ముడి. అది కాకపోతే సినిమా మాటలు, అవీ అయిపోతే, ఎవరెవరు ఎవరితో లేచిపోయారో

చిట్టాలు తిప్పటం; వినలేక విసుగొచ్చి మనం ఏదయినా అన్నామో వ్యాఖ్యానం మొదలుపెడతారు. నరసుకూడా ఈ మాటలు బాగా పట్టుబడ్డాయి. ఇంక మా అక్కకి కూతురు ఏది చెప్పినా అదే సమర్థించి మన్నే తిడుతుంది. మన కెందు కనుకో, అని రాజ్యం వూరుకుంది.

శాంతకి భూమిసంగతి రాజ్యానికి చెప్పాలనిపించింది. కొంతసేపు పోయాక, 'మా నాన్న నాకు ఇచ్చిన పొలంవుంది, దాన్ని అమ్మేయాలని వుంది' అని ససిగింది.

'వీళ్ళు దానిమీద రాబడి ఎప్పుడూ పంపటం లేదు. మీ అన్నగారు ఏమీ అనుకోని మనిషికనక సరిపోయింది' అని రాజ్యంతో అంది శాంత.

'మీకు డబ్బు ఇచ్చి వ్రాయించుకున్నారటగా ఆపొలం' అని రాజ్యం అడిగింది.

'ఇదోటా పైగా, అన్నీ వట్టిదే' అని శాంత చెప్పింది.

బండి ఇంటి సమీపానికి రావటంచూసి ఇద్దరూ వూరు కున్నారు.

ఏదో గుర్తుకి వచ్చినట్టు శాంత బండిని వెనక సందు లోకి తోలమంది. వీరన్న ఇంటిముందు బండి ఆపి లోపలికి వెళ్లింది. వీరన్న భార్య అన్నం వడ్డిస్తోంది. 'తాతా నాన్న వ్రాసిన దస్తావేజు ఇదిగో' అని బాగ్ లోంచి తీసి చేతిలో పెట్టింది.

'ఇది వుంది కదా? మీ అన్న సవాలు చేశాట్ట - ఎల్లా కొంటాడో రాతాకోతా ఏమీ లేదు' అని అంటూ దీపం ముందుకు వచ్చి చదువుకుని, యెల్లో తాళాలు తీసి పెట్టెలో పెట్ట మని భార్య చేతిలో పెట్టాడు.

‘రేపు పొద్దున్నే వచ్చేస్తా, పూర్తిచేసి మధ్యాహ్నం బండి ఎక్కించేయ్యి నన్ను’ అంది శాంత.

‘పూర్తిఅవుతే అల్లాగే ఎల్లువుగాని’ అని గిన్నెముందు కూర్చున్నాడు వీరన్న.

శాంతవచ్చి ‘ఆలశ్యం చేసినందుకు ఏమీ అనుకోవద్దు’ అంది రాజ్యంతో.

ఇంటికి వెళ్లేసరికి వదినగారు రొప్పుతూ శాంతమీద మాటలు విసరటం మొదలుపెట్టింది.

ఏమీ మాట్లాడకుండా తన సామాన్లు వున్న గదిలోకి వెళ్ళింది శాంత. పెట్టిలోవి అన్నీ కిందపడేసి వున్నాయి. అన్నీ సర్దుకుని పెట్టిమీదే కూర్చుంది.

రాజ్యాన్ని అప్పగారు ప్రశ్నలు వేస్తోంది. “అబ్బే ఇంకెక్కడికీ వెళ్ళలేదే. వాళ్ళింటి కెళ్ళి వచ్చేశాము” అని చెప్పటంతో కొంత సర్దుకుని ‘ఆనిడిని కూడా తిండికి పిలు’ అని చెల్లెలితో అంది. ఏదో పూర్తిచేసివచ్చి అక్కడే పడుకుంది. కాని తెల్లవారూ నిద్ర పట్టలేదు శాంతకి.

రాజ్యంకూడా పొద్దుటే లేచి రాజమండ్రి వెళ్ళాలని అప్పకి చెబుతోంది.

ఆ సమయంలోనే తనూ వెడుతున్నా నని శాంత చెప్పింది.

“నువ్వు అసలు పెళ్ళికోసమే వచ్చావా ? మేము పచ్చగా వుంటే చూడలేక, ఆస్తులు అమ్మకాలు పెడుతున్నా

వుటగా. మేము బాగుంటేనే నీకు ఇంత పెట్టడం" అని మొదలు పెట్టింది వదినగారు.

“నే నేం మిమ్మల్ని పెట్టమని అడగలేదు. నాకు మా నాన్న ఇచ్చిందానిమీద సచ్చేది కూడా మీరే తింటున్నారు. నాకూ మా నాన్న ఇచ్చింది అనుభవించాలని వుంటుంది” అని వుద్రేకాన్ని అణచుకుంటూ శాంత అనేసింది.

“అబ్బో ఇచ్చాడు. ఎంత చేస్తే అంత మంచిపాట అయిందో. అసలు ఎవడు కొంటాడో మేమూ చూస్తాము. మీ అన్న కేమీ ఆమాత్రం పలుకుబడి లేకపోలేదు,” అని విసురుగా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది వదినగారు.

రాజ్యం శాంతని పూరుకోమన్నట్లు సైగచేసింది. శాంత సామాన్లు బయటికి తెచ్చుకుంది. రాజ్యం చేతిలో వో సిల్కు గుడ్డ పెట్టి కళ్ళనీళ్ళు వత్తుకుంటూ ‘నాకు చెల్లెళ్ళు లేరన్న కొరతలేకుండా కూడాకూడా తిరిగావు. మళ్లా ఎప్పుడో చూడటం.’ అని ‘నెళ్ళినస్తా. అన్నయ్యకి చెప్ప’ అని చెప్పింది శాంత.

మళ్ళా వదినగారు వచ్చింది. ‘ఈ పూట వెళ్ళేది అదా ఏమిటి చెప్పటం? అయినా మీ అన్నకి నువ్వు అంటే అసహ్యం వేసే రాత్రి వెళ్ళిపోయారు. చెట్టంతమనిషి ఇంట్లోవుండగా, పూళ్లోవాళ్ళా నీకు బేరాలు పెట్టడం. మాకు తెలియకపోవు. అన్నీ తెలిశాయి. నేను విరోధినీ, నువ్వు చుట్టానివీనా’ అంటూ రాజ్యం చేతిలో గుడ్డతీసి విసి రేసింది.

రాజ్యం గుడ్డని తీసుకు కళ్ళకద్దుకుంది.

శాంత వెడుతున్నానని వీధిలోకి వచ్చింది.

‘ఎల్లా వచ్చిందో అల్లా మర్యాదగా మధ్యాహ్నంబండికి ఇక్కడినించే వెళ్ళమని. వాళ్ళ అన్న చెప్పారని చెప్ప’ అని రాజ్యంతో అంది అప్పగారు.

శాంత కళ్ళు తుడుచుకుని సామాను అప్పలమ్మని తెమ్మని వెళ్ళిపోయింది.

వీరన్న భార్య ‘అప్పీ, నువ్వు బస్సుకాడ వుండు’ అని పంపేసింది.

శాంత వీరన్న భార్యని కావలించుకుని ఏడ్చి వదినగారు అన్నవి చెప్పుకుంది.

ముసిలిప్రాణం కరిగిపోయింది. మాటరాక పెదిమలు వణికాయి.

శాంతని దగ్గరగా తీసుకుని ‘ఆళ్ళతోటి ఏటిలే. నువ్వు మీ అమ్మల్లే మంచిపేరు తెచ్చుకున్నావు. నామల్లే చివరంటా సుఖంగా వుండు’ అంటూ నస్తువులు చేతిలో పెట్టింది.

‘నువ్వే వుంచుకో, నా కెందుకు’ అంది శాంత.

‘ఎంతమాట అమ్మాయి, నా కెందుకు తల్లీ’ అంటూ ఇంత పసుపుమూట చేతిలోపెట్టి ఈ పాతికాపెట్టి కోకా, రయికా కొనుక్కుని కట్టుకో’ మంది వీరన్న భార్య.

బస్సుచప్పుడువిని శాంతని తీసుకు రోడ్డుదగ్గరికి వచ్చింది. వస్తానని ఎన్నోసార్లుచెప్పి శాంత బస్సు ఎక్కింది.

అప్పలమ్మ చేతిలో డబ్బు చూసుకోకుండా శాంతమెడ కేసి కన్ను ఆర్పకుండా చూస్తోంది.

‘ఏటే, డబ్బులిస్తే తీసుకుపోక’ అని వీరన్న భార్య కసిరింది,

బస్సు కదిలింది. వూరి పొలిమేర విడుస్తూంటే శాంత కళ్ళలో నీళ్ళు జలజలా రాలాయి. వీరన్న ముందేవున్నాడు. 'వూరుకో తల్లీ' అని పాగా కొంగుతో కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు.

వీరన్నతో కూడా బస్సుదిగింది శాంత. ఎక్కడికో తీసుకు వెళ్ళాడు. స్టీడర్ని పిలిపించి అవతలవాళ్ళకి నచ్చ చెప్పించాడు.

అన్నీ పూర్తయ్యాక కొనేవాడు 'అంత డబ్బు తేలేదు' అన్నాడు.

'ఏటి, నాటక మాడుతున్నావా?' అని వీరన్న ఎగిరి పడ్డాడు.

'ఇంకెవరో సర్దుతా నన్నాడు' అని వెళ్ళి పిల్చు కొచ్చాడు.

'తొందరగా కానివ్వ' అని కసిరాడు వీరన్న.

'పని పూర్తయినా డబ్బు ఎట్లా తీసుకెల్లొద్ది. బ్యాంకి కాయితం తేవాలి' అని బ్యాంకి కెళ్ళాడు వీరన్న.

ప్లాటుఫారంమీద కూర్చున్న శాంతకి వీరన్న మంచి తనమే తిరుగుతోంది బుట్టలో.

"రైలు వచ్చిందా?" అంటూ హడావిడిగా నచ్చాడు వీరన్న. శాంత చేతిలో చెక్కు పెట్టి "భద్రం తల్లీ" అని చూట్టూ చూసి "లోపల పెట్టెయ్యి" అన్నాడు -

మీ యిద్దరి రుణం ఎలా తీర్చటం' అంది శాంత.

"మీ నాన్న ఎల్లిపోయాడా? అల్లాగే నేనూ ఎప్పుడో కళ్ళు మూస్తా. నాన్న పేరున పిల్ల పిల్ల అనుభవించాలి. తెల్సిందా! పాడుచెయ్యక సొమ్ముని జాగ్రత్త చెయ్యి" వంద సార్లు చెప్పాడు.

“రైలు వస్తోంది, మా అన్నయ్య పూళ్ళోలేకుండా వెళ్లి పోయాడు” అంది.

“నీకాడ దస్తావజు వున్నట్టు తెల్లనుకుంటా. ఆయన వప్పు కుంటేకాని రిజిష్టరు కాదుగా ! అందుకని ఎత్తువేశాడు. ఇంక వచ్చాక బలే ఘర్సు జరుగుతుందిలే” అని బోసినోటి నిండా నవ్వాడు వీరన్న. “కొన్నవోడు ఏమీ తక్కువోడుకాడు. చూశావుగా డబ్బు తేలేదని నాటకమాడాడు,” అని గర్వంగా చెప్పాడు.

రైలు ఆగినా అంత రద్దీలేదు. ఆడవాళ్ళ పెట్టెలో ఎక్కించి “జాగ్రత్తగా చేరాక, కాద్దముక్క రాయి” అని మళ్ళీ ‘వద్దులే. మీ అన్న కాడికేగా వత్తుంది’ అన్నాడు వీరన్న.

శాంత కనపడేటంతవరకు వీరన్న కేసి చూసింది. చెక్కుని భద్రంగా చేతిబ్యాగ్ లో పెట్టింది. వీరన్నకి అన్నమీద పగతీర్చు కునేందుకు ఇది అదను అయివుంటుంది. అతని ధోరణి కొంచెం అల్లాగే అనిపించింది. ఛీ, పాపం తనకోసం ఇంత శ్రమపడితే ఈ ఆలోచనేమిటి అని సమాధానపడింది. ఈసారి రైలుప్రయాణం విసుగనిపించింది. జయ వెళ్ళగానే ఏమిచేస్తుందో! ఇల్లు గుర్తుకి రాగానే ఏవో తియ్యటి కలొచ్చినంత ఆనందంగా వుంది.

బొంబాయి దగ్గరపడింది. తను వచ్చేది తెలియనుగా? ఎవరు వస్తారులే అనుకుంది. ఇంటికి చేరేసరికి పొద్దుతిరిగింది. పక్కవాటాలో సామాను పెట్టిద్దామనుకుంది కాని తలుపులు తీసివుండటంతో కూలివాడిని శంపి తలుపుతట్టింది. ఆనంద మోహన్ తలుపు తెరిచి శాంత అంత తొందరగా తిరిగినచ్చిందే

అన్న సంతోషంతో 'వచ్చావా' అని ఎంతో ఆప్యాయంగా చూశాడు.

శాంతకి దుఃఖం, సంతోషం రెండూ వక్కసారి వచ్చాయి. వెళ్ళినదగ్గరినించీ జరిగినవన్నీ గుక్కతిప్పకోకుండా చెప్పేసింది. గాజులు చూపెడుతూంటే కన్నీటిబొట్లు జారిపడి ప్లాస్టిక్కుగాజు ఎఱ్ఱరంగు కడిగినట్టు మెరిసిపోయింది.

ఆనందుకి శాంతమీద జాలేసింది. ఆప్యాయంగా తల నిమిరాడు. అల్లాంటి క్షణాలు జీవితానికి జీవంపోసి, ఎన్నో ఏళ్ళు ఖాళీగావుండే సంసారానికి ఎండాకాలంలో వర్షపుజల్లులా తెలియని ఆనందాన్ని ఇస్తుంది.

ఆ క్షణాలని నెమరేసుకుంటూ జీవితాన్ని వదల్లేక పడే బాధ, 'నన్నెప్పుడూ ఎక్కడకీ పంపకండేం' అంటూ వచ్చే దుఃఖం ఆపుకుంటూ ఆనంద్ గుండెల్లో మొహం దాచుకుంది శాంత. ఇద్దరి మనస్సులూ కడిగినట్టు నిర్మలంగా వకటయి ఎన్నో ఏళ్ళు వెనక్కి వెళ్ళివచ్చినట్టు నిల్చాయి. మాటలులేని ఆప్యాయత మళ్ళీ ఇద్దర్నీ ఆవహించింది. మళ్ళీ జీవితం ముందుకు సాగిపోయింది.

సంధ్య కిరణాలు

సుందరి హాల్లోకి వచ్చేసరికి తల్లి తమ్ముడూ మాటలు ఆపి, దేనికోసమో చూస్తున్నట్టు కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తున్నారు. 'ఔము ఎనిమిదయింది. అబ్బా!' అంటూ వంటింటి వేపు వెళ్ళింది సుందరి. కిటికీలు కూడా తెరవలేదు. వంట సామానులు చద్దివాసన కొడుతోంది. లోపల కెళ్ళేసరికి, తొందరగా వెళ్ళాలి తను. కాఫీ ఐనా తాగకుండా ఎల్లా వెళ్ళటం ? అంటుగిన్నెలు మధ్యన పెట్టుకు తాగటానికి మనస్కరించలేదు. అన్నీ కుళాయిదగ్గర చేర్చి నీళ్ళుజల్లి తుడిచింది. కాఫీ ప్రయత్నం మొదలుపెట్టింది. ఎక్కడ ఏమీ వున్నాయో అని డబ్బాలు తీసి చూస్తోంది. చాలాభాగం ఖాళీలే, కొన్ని డబ్బాలు అడుగున కొద్దిగా అతుక్కుని వుండిపోయాయి. పంచదార, కాఫీపొడి అల్లా దొరికినవే. డబ్బా దులిపి నీళ్లు పోసింది. ఆ యింట్లోనే వుంటున్నా, నంటింట్లోకి వచ్చి యిల్లా చేసుకు తాగి ఎన్నేళ్ళయిందో ! మూర్తి నిజంగా ఏలోటు లేకుండా చేశాడు. కొన్ని సమయాల్లో చంటిపిల్లని మందలించినట్టు బుజ్జగించి టిఫిన్ తింటేకాని వెళ్ళనిచ్చేవాడుకాదు. మూర్తి వెళ్ళిన కొత్తలో కొన్నాళ్ళు మనస్సులోకి రానివ్వకూడ దనుకున్నా, కాలం జరిగినకొద్దీ మనస్సులో మూర్తి తిరుగుతున్నాడు. పట్టుదల విడిచి తను ఆరోజే వెళ్ళి తీసుకువస్తే పోయేది—

'ఇదేమిటే ఇల్లుఅలికినట్టున్నావు ముగ్గువెయ్యలే' అంటూ నడుముని చేతులెట్టుకునితల్లి సుందరితో తాపీగా మొదలుపెట్టింది.

సుందరికి తల్లిమీద కోపము వచ్చినా పైకి తేలకుండా 'పనివాళ్ళు రాము అని చెప్పారా?' ఏమోనమ్మా వాళ్ళకి ఏమి రోగమొచ్చిందో ఇద్దరూ వొక్కసారే మానేశారు. అయినా వాళ్ళని ఇంటివాళ్ళలా చూస్తూంటే పని ఎందుకు చేస్తారు?' 'బాగా చెప్పావు అనుకో. యిప్పుడు చేసేవాళ్ళు ఎవరని?' అంది సుందరి. 'నాకుబొత్తిగా వోపిక లేదు; పనివాళ్ళు నిలనరాయె. నీకా తీరిక వుండదు; ఎల్లా జరుగుతుందా అని ప్రొద్దుటినుంచీ అదే ఆలోచిస్తోన్నా' అంది తల్లి. 'నాకు టైమి యింది వెడుతున్నా' అంటూ సుందరి హాల్లోకి వచ్చింది. 'అది వెడుతోందిట, నీ ప్రయాణం మాట చెప్పావా?' అని కొడుకు నుద్దేశించి అంది తల్లి. సుందరి తమ్ముణ్ణి తల్లినీ చూసింది. తమ్ముడు నసుగుతూ 'పిల్లల్ని, దాన్ని పంపమంటోంది అమ్మ. అది వస్తే నాకు యిబ్బంది అనుకో అయినా మీకోసం పంపాలి.' 'ఆపనిమటుకు చెయ్యక; నువ్వు అనస్తపడి వాళ్ళని అనస్త పెట్టడం—వీళ్లు పోతే వేరేవాళ్ళని చూస్తా. అమ్మ వాళ్ళని నిలన నిప్పదురా! ఎంతమంది మారారో ఈ ఏడాదిలో' అంది సుందరి. 'చూశావా ముత్యాల్లాంటి మనమల్ని కొడుకుని వదులుకు నీ కోసం నేను అనస్త పడుతూ యిక్కడ వుంటే నన్నే అంటున్నావా? వో మాటా పలుకా - పని వాళ్ళతో సమంగా పడి వుంటున్నా' అంటూ ముక్కు కళ్ళూ తుడుచుకుంటూ—'అది వూరికే అల్లా అంటుంది కానీ, పిల్లలు యింట్లో'నిగుతూ వుంటే ఎంతో సాయంగానూ వుంటారు, సందడిగానూ వుంటుంది. ఏమంటావే?' అంది తల్లి.

నువ్వే యింత అవస్తావునున్నప్పుడు వాళ్ళు వచ్చి ఏమి సుఖపడతారులే. నీకు ఎక్కడ సుఖంగా ఉంటే అక్కడ వుండటమే మంచిది.”

“అవున్నే నీ కెందుకుంటుంది తల్లిపీనుగని కనక లోకం ఎన్నివిధాల అనుకుంటున్నా, లెఖ్కు చెయ్యకుండా బిడ్డ నంట రిగా అల్లరిపాలు అవుతుందేమోనని వుండలేక పరుగెత్తుకు వచ్చాను. అయిన కుటుంబంలో పిల్లవి. ఏ చిక్కుల్లో యిరు క్కుంటావో అని అరచేతిలో ప్రాణాలు పెట్టుకు వచ్చాను.” సుందరికి కోపంతో పెదిమలు వణికాయి. ‘వచ్చి ఏమి చేశా వేమిటి?’ తల్లినోట ఆ మాట రాగానే జెట్టులు పాకినంత గాఢగా తోచింది. తలనంచుకు ‘నేను వచ్చాక వెడుచువుగాని’ అని తమ్ముడుకి చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

సుందరి హాస్పటలు వరండాలో నడుస్తూన్నంతసేపూ “లోకము ఎన్ని అంటున్నా” కన్నతల్లిమాట చక్రములా మెద డులో తిరుగుతోంది. తన వార్డులో తిరిగింది. అన్ని కేసులూ సక్రమంగానే వున్నాయి. నర్సులకి చెప్పాల్సినది చెప్పి మేల్ వార్డువేపు బయలుదేరింది. మధ్యలో కెప్టెన్ రావు, ‘డాక్టరు సుందరీ దేవిగారి దర్శనమేలేదే?’ అన్న వెటకారపు పరామర్శకి తెల్లబోయి, కళ్లు అప్పచెప్పి చూసింది. “ఎక్కడి కెడుతున్నావు, నా వార్డుకి వస్తావా?” అన్న రావు మాటలోని ఏకవచనానికి మనస్సు చివుక్కుమండి. “మీ వార్డు కెందుకులెండి నాకు పని వుంది, వెడతా.”

“ఇప్పుడు గాలి మేల్ వార్డువేపు వస్తుందనుకుంటా, మీనన్ ఏమంటున్నాడు ఏమిటి? అంటూ తనమాటకి బెల్టుతో బిగించినపొట్ట కదిలేట్టు గట్టిగా నవ్వుకుంటూ పై సరిచేసుకుంటూ కొత్తగా వచ్చిన అసిస్టెంటు, డాక్టరు రావటంచూసి విష్ చెయ్యకపోయినా ఆవిడని పలకరిస్తూ వెళ్ళిపోయాడు. సుందరికి ఎందుకో ఆ సంభాషణ అసహ్యంగా తోచింది. తన లోపమే ఆరకంగా డాక్టరు రావుకి లోకువవటానికి. ఇప్పుడు ఏమి అనుకుంటే ఏమిలాభము. ఆ మాటకొస్తే మిగిలినవాళ్లు మహా యిదిగా వున్నారేమిటి. వాళ్లకంటే తనే నయము. అల్లా తృప్తిపడింది. ఎదురు నరండాలో పక్కకి వెళ్ళే హశాస్ సర్జన్ శాంతని డాక్టరు రెడ్డి నడుమమీద చెయ్యివేసి తన వార్డువేపుకి తీసుకువస్తున్నాడు. సుందరికి విష్ చేసి ఎవరిదారిన వాళ్లు వెళ్ల పోయారు. మేల్ వార్డులో డాక్టరు మీనన్ రూముదగ్గర నిల్చుని వున్న అమ్మాయినిచూసి, ‘డాక్టరు నచ్చారా?’ అని అడిగింది. ఆ అమ్మాయి ఆ మాట విన్నట్టులేదు. తనలో తనే ఏదో ఏదో అనుకుంటోంది చేతులు గుండెలదగ్గర పెట్టుకు, పొట్లంలా తిప్పుతూ నిట్టూరుస్తూ అయోమయాన స్థలో వుంది. మీనన్ డాక్టరు సుందర్ని లోపలికి ఆహ్వానించాడు. ఆ అమ్మాయి అప్రయత్నంగా మీనన్ చేతులు గట్టిగా పట్టుకుంది. డాక్టరు నిజంగా చెప్పండి, తగ్గుతుందా లేదా? ఆ మాట చెబితేచాలు, కళ్లలో నీళ్లు లేకపోయినా దుఃఖమంతా మొఖములో తుఫా నులా తిరుగుతోంది. మాట తడబడుతోంది. ఆఖరిమాట విస కుండా “నా జీవితం చాలిస్తోంది” అన్నదామె.

మీనన్ సుందరి కేసి చూశాడు. “రోగానికి మందు యివ్వగలం కానీ చావుబతుకులు మా చేతుల్లో వున్నాయా? పైగా ఏది జరిగినా భరించే ధైర్యం తెచ్చుకోవాలిగాని అధైర్య పడకూడదు” అన్న సుందరి మాటలు పూర్తికాకుండానే ఆ అమ్మాయి చేతులతో ముఖము కప్పుకుని వెక్కివెక్కి ఏడ్చు సాగించింది. నా కోసం సర్వస్వం త్యాగంచేశారు ... ఈ స్థితికి వచ్చారు. ఏడుస్తూ పొడిగా మాట్లాడుతూంది. డాక్టరు సుందరి ఆ అమ్మాయి వీపుమీద తడుతూ, ‘అల్లా ఏడ్వకూడదు. నిన్ను ఈ స్థితిలో ఆ పేషెంటు చూస్తే నిజంగానే దిగజారిపోతారు.” డాక్టరు మీనన్ సుందరి వార్డులోకి రమ్మని పిల్చాడు. ఆమె వెనక ఆ అమ్మాయి వెళ్లింది. అస్థిపంజరానికి చర్మం అంటు కున్నంత నీరసంగా వున్నాడు. చేతిలోకి చెయ్యి తీసుకు చూస్తోంది. సుందరి దృష్టి ఎదుటిమంచంమీదపడింది. ఉలిక్కి పడి సర్దుకు, ఆ మంచము దగ్గరికి వెళ్లింది. డాక్టరుగా తను కప్పుకున్న తెర జారినా స్త్రీగా ఆమెకళ్లు చెమ్మగిల్లాయి. ఆ రోజు ఎవరితో మాట్లాడినా కొన్ని మాటలు చివరో మొదలో మధ్యలో ఎక్కడివో మనస్సులో హత్తుకు బాధపెడు తున్నాయి. ‘సర్వస్వం’ అన్న మాట మనస్సులో వుండిపోయింది. మూర్తి నీరసంగా సగం కళ్లు తెరిచాడు. సుందరి చూసినా గుర్తించనట్టు కళ్ళు మూసుకున్నాడు. నుదుటిమీద చెయ్యి వేసింది. కాలిపోతోంది. మీనన్ సుందరి ‘వెడదామా’ అని తొందరపెట్టాడు. కొంచెము ఐస్ తెప్పించమంది. మీనన్ చార్టుతీసి చూచి “టెంప రేచరు నోట్ చేసినట్టు లేదే?” అన్నాడు. నర్సువచ్చి ఐసుబేగ్ ఇచ్చింది. నుదురుమీదపెడుతూ

సుందరి, ఏనో మందులు అడిగింది. అక్కడ ప్రస్తుతం లేవు అంది నర్సు. మీసన్ కి తన పర్సులో డబ్బుతీసియిస్తూ తెప్పించమంది. స్క్రీన్ తెప్పించిపెట్టించింది. మందు మింగుతూ సుందరి చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకున్నాడు మూర్తి. మూలుగుతూ “నే నెక్కడ వున్నాను? నువ్వు ఎప్పుడు వచ్చావు?” అన్నాడు. “మాట్లాడకండి, పడుకోండి. జ్వరం తగ్గాక చెప్తాను.” నర్సుకి ఆ మందు మళ్ళీ ఎప్పుడు యివ్వాలో చెప్పి అవసరమైతే పిలవమని చెప్పింది సుందరి. మీసన్ ని పర్మిషన్ అడిగింది. తను వచ్చి చూసేందుకు. వార్డు బైట ఆ అమ్మాయి, “మళ్ళీ మీ రేమంటారు, తగ్గుతుందా?” అని అడిగింది. సుందరి ఏదో ఆలోచిస్తూ తప్పకుండా తగ్గుతుంది అంది. సుందరి కాళ్లు చేత్తో తాకి కళ్లు కద్దుకుంది. పిచ్చిపిల్ల తగ్గుతుందంటేనే ఎంత సంతోష పడుతోందో అనుకుంది మనస్సులో. ఆరోజు రెండు మూడు సార్లు వచ్చి మూర్తిని చూసివెళ్లింది. కొంచెము జ్వరము తగ్గింది మూర్తికి; సుందరి కేసి చూసి బాధగా కళ్లు పక్కకి తిప్పి ఏదో చెప్పబోయి వూరుకున్నాడు. జ్వరానికి పగిలిన పెదవులు తడుపుకుంటూ నీళ్లు కావాలన్నాడు. వేడి కాఫీ తెప్పించి పెట్టింది. సుందరి వెడుతోంటే చంటిపిల్లాడిలా “వెళ్లిపోతావా,” అంటూ గట్టిగా చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. ‘మళ్ళీ నస్తా నిద్రపోండి’ అని చెప్పి వెళ్లిపోయింది. ఇంటికి వెళ్ళటం ఆలస్యం అయింది. తల్లి రుసరుస లాడుతూ. “ఊరి కెడతామని తెలిసి కూడా ఇంత, ఆలస్యంగా వస్తే ఎల్లా? బండి వెళ్లిపోయిందట: చీకటితో లేచి వెళ్ళాలి,” అంది. మూర్తి విషయం చెప్పదామనుకుని మళ్ళీ ఎందుకో వూరుకుంది. మీసన్ ని నైట్లు

డ్యూటీకి వెళ్లేటప్పుడు రమ్మనమంది. “మీరు భోజనం చేశారా ?” అని తల్లి నీ, తమ్ముణ్ణి, అడిగింది. “ఆ నచ్చింది వంట రాణీగారు, నచ్చిన దగ్గరనించి అవి లేవు యివి లేనంటూ వేధించుకు తినేందుకు, నేను పోతున్నాగా ? రేపటినించి ఆవిడ యిష్టమే యిష్టం. “ఏమి లేకుండా వంట ఎల్లా చేయటం,” అంటూ, ఆవిడ మొదలు పెట్టి, సుందరి చూసి లోపలికి వెళ్లి పోయింది. భోజన మయ్యాక సుందరి ప్లాస్కలో కాఫీ పోయ్య మంది. ‘ఇప్పు డెవరికీ ఆ పాలు? పొద్దున్నకి వుండనీ,’ నేను “వచ్చేటప్పుడు మళ్ళీ పాలు తెస్తా కాని, మీరు కలపండి” అని వంట మనిషికి చెప్పింది. ఇంత పొద్దుపోయి మళ్ళీ వెడుతుందిట. మంచంమీద కూర్చుని కాళ్ళు దులుపుకుంటూ చెప్పు తోంది తమ్ముడితో” తల్లి. డాక్టర్లకి పగలు రాత్రీ ఏమిటి ఎప్పుడంటే అప్పుడే వెళ్లాలి” అన్నాడు తమ్ముడు. “సగ్గే, నువ్వుకూడా తాళము వెయ్యడానికి” అని విసుక్కుంటూ గోడపక్కకి తిరిగి పడుకుంది తల్లి. కాదు దిగిన చప్పుడు విని, తమ్ముడుతో “మళ్ళీ గంటలో నస్తా; సీరియస్ కేసు వోటి వుంది. చూసి నచ్చేస్తా” అంది సుందరి. మూర్తి సుందరినచ్చిన కొంతసేపటికి నిద్ర లేచి, “రాగానే లేపకపోయావా?” అన్నాడు, “ఇప్పుడే నచ్చాను. కాఫీ తాగుతారా ? మళ్ళీ మందు పుచ్చు కున్నారా? జ్వరం పొద్దున్నకంటే తగ్గింది.” సుందరి చేతి గాజులు పైకి కిందకి జరుపుతూ, “నాకుజ్వరముతగ్గకపోతేనే బాగుంటుంది. నేను వుంటే నిన్ను బాధపెడతాను” అన్నాడు మూర్తి. అప్రయత్నంగా, ‘మీరు లేకపోతేనే ఎక్కువ బాధగావుంది. మళ్ళీ చెప్పకుండా ఎక్కడికీ వెళ్లకండేం ?’ అంది సుందరి. మూర్తి

సుందరిచెయ్యి తలదగ్గర పెట్టుకు వత్తిగిలి పడుకున్నాడు. వేడిగా నీటి చుక్కలు సుందరి చేతిలోకి జారుతున్నాయి. 'చూడండి యిప్పుడు ఏమీ ఆలోచించకూడదు. నా మాట విని నిద్రపోండి' చివరిమాటలో జాలి ధ్వనించింది మూర్తికి. తను తెచ్చిన దిండు మెల్లగా మూర్తి తలకిందకి జరిపి, గగ్గు పూర్తిగా కప్పి తలకి మప్లర్ చుట్టి 'నిద్ర పట్టించుకోండి. పొద్దుపోయింది' అంది. పదేళ్లక్రితం మూర్తికి జబ్బు చెయ్యటం గుర్తుకి వచ్చింది. హాస్పిటల్ అదే, వార్డు మారింది. నర్సుని ఏదో అడిగితే అప్పుడు విసుక్కుంది. తను కళ్లు తుడుచుకుంటూవుంది మూర్తి కాళ్లదగ్గర నిల్చుని. వాళ్ల కెంత లోకువో జబ్బువాళ్లని చూస్తే; మూర్తి దగ్గరకి రమ్మని నైగచేస్తే దగ్గరకి వెళ్లటం గుర్తుకి వచ్చింది. వాళ్ళకి మనలాంటివాళ్లు ఎంతమందో, నువ్వు ఆ పనిలో వుంటే, నువ్వు అల్లాగే అనివుండేదానివి' నేను నక్క నాటికి చెయ్యను అలా బాగున్నవాళ్లు ఎవరూ వాళ్ల పాలిట పడరు కదా ? జబ్బు వాళ్లమీద వీళ్ల ప్రతాపం ? తన చదువుకి నాంది అదేనేమో అనిపించింది. మూర్తికి బాగా నిద్ర పట్టింది. మీనన్ ఎదురు వార్డులో పని పూర్తి చేసుకు వస్తున్నాడు. అతనితోకూడా అమ్మాయి వస్తోంది. మీనన్ ఎల్లా వుందన్నట్టు ప్రశ్నార్థంగా చూశాడు సుందరివేపు. 'ఇప్పుడే నిద్రపట్టింది.' టైము చూసుకున్నాడు, 'నిన్ను దింపి వస్తా.' అమ్మాయి దిగులుగా మీనన్ వేపు చూసింది. 'ఇప్పుడు నిద్రపట్టిందా మీవారికి ?' అమ్మాయిని ప్రశ్నించింది సుందరి. పొద్దు గూకితే తెల్లవారే దాకా బెంగ, తెల్లవారితే పొద్దుగూకే దాకా - ఎప్పటికీ కనికరిస్తాడో భగవంతుడు

అమ్మాయి కనురెప్పల నీడని తడి మెరిసింది. హాస్పిటల్ వాతావరణం నిశ్శబ్దంగావుంది. అప్పుడప్పుడు నర్సులవి డాక్టర్లవి బూట్లచప్పుడే ఎంతో పెద్దగా వినిపిస్తున్నాయి. కొద్దిగా మూలుగులు కీచురాళ్ళ రొదతో కలిసి మనస్సుకి భీతి కలిగిస్తున్నాయి. మీనన్, సుందరి మానంగా నడుస్తూ కారుదాకా వచ్చారు. కారు బీచి వడ్డున పోతోంది. “ఏదో దీర్ఘాలోచనలో వున్నట్టున్నారే?” “అబ్బే ఏమీ లేదు. అమ్మాయి ఆతురత, బాధాచూస్తూంటే చాలా జాలేస్తోందికదూ?” “ఏమి జాలో నా ప్రాణం తీస్తోంది.” ..

కారు ఆపి సుందరి మొహంలోకి చూస్తూ, “అసలు విషయం చెపితే మీ అభిప్రాయం మారవచ్చు” అన్నాడు. రోడ్డుదీపం కారు అద్దంమీంచి సుందరి మొహమ్మీద కొంత చోటు ఆక్రమించుకుంది. మీనన్ చెప్పేది, ఏమిటో అన్నట్టు మూతి ముడుచుకు, కళ్లు పెద్దవిగా తెరుచుకు చూస్తోంది. మీనన్ ఆవలిస్తూ వళ్ళు విరుచుకు చేతిని సుందరికి దగ్గరగా పెట్టుకు”ని, నిన్న రాత్రి తలుచుకుంటే యింకా భయంవేస్తోంది. “నా గదిలో బట్టలు మార్చుకుంటున్నా. లోపలికి ఎవరోవచ్చిన చప్పుడై సిస్టరు ఏమో అనుకుని, ఏవో ప్రశ్నలు వేస్తున్నా. వీపుమీద చేత్తో రాసినట్టయి వులిక్కిపడి వెనక్కి చూస్తే యీ అమ్మాయి. ఏమికావాలి, అంటే మాట్లాడదు. ఇక్కడ ఈ గదిలోకి మీరు రాకూడదు వెళ్లిపోవాలని తలుపు తియ్య పోతే తలుపు తియ్యనివ్వదు. పై గా లైటు తీసేసింది. నే వెళ్ల బోతే కాళ్లు గట్టిగా పట్టుకుంది. లేవమని చేతులుతీస్తే ఏమిటో చేస్తుంది, యింకా ఏదో చెప్పబోయి సంశయిస్తూ. ఆ వేళప్పుడు

అనుకోకుండా బాస్ వచ్చి తలుపు తట్టాడు. నాకు ఏమి చెయ్యాలో తోచలేదు. తలుపుతీసి బైటికిచూస్తే అదృష్టవశాత్తు బాస్ వార్డువేపు నడుస్తున్నాడు. తొందరగా వెనకేవెళ్లి నిద్ర పట్టిందనీ, ఆలస్యానికి క్షమించమని చెప్పకున్నా. బాసు అదోలా చూసి నవ్వుబోయి పూరుకుని తలవూపి “సరే వెళ్లు, 6 వ నెం. బెడ్లో పేషెంటు నాకు ముఖ్యుడు. కొంచెం జాగ్రత్తగా చూడమని చెప్పిపోవటానికి వచ్చాను.” బాస్ వెళ్ళాక చూడాలి, నాలవస్తా. ఆయన లోపలికివస్తే నా పని ఏమయ్యేది? తలుపుకుంటే, వళ్లు చల్లబడ్డంతపని అయింది. అందులో ఆయన చాదస్తుడు. మీకు తెల్సుగా?” సుందరి మానంగా వుంది “ఏమో ఆ అమ్మాయిని చూశాక ఆబాధ, ఆవేదన నన్ను వెనక్కి తీసుకుపోయింది. దానికి తగ్గట్టుగా వార్డులోకి రాగానే ఆయన్ని చూసేసరికి, నాలో అజ్ఞాతంగా వున్న బాధ, ఒక్కసారి పైకి వుబికి వుక్కిరిబిక్కిరి చేసింది. మళ్లా అహం అడ్డునచ్చి వెళ్లి చూడకూడదనుకున్నా. ఆ అమ్మాయి మొహం చూస్తే, నాలో ఎందుకు లేదు అంతబాధ? అనిపించింది. నేను అల్లావున్న దాన్నే. ఎంతో కష్టపడి నన్ను చదివించి నాకోసం సూహించ లేనంత త్యాగంచేసిన మూర్తిని ఇంట్లోంచి వెళ్లిపోయి, అంత బాధ కలిగించి, దానికి కారణం నేను కాదనే మొండి సమాధానంతో మనస్సుకి ముసుగేసి, చీకూ చింతా లేకుండా కాలం గడుపుతున్న నాలో మార్పు తెచ్చింది. ఆ అమ్మాయే సందేహములేదు. అమ్మాయి ఆంతరంలో ఏ అగాధాలున్నా నాకు మార్గదర్శకురాలా తోస్తోంది. వెనకటికి మా అవ్వ ఒక కథ చెప్పేది. సప్తఋషుల్ని చంపటానికి వచ్చినవాడికి, ప్రాణభీతితో

మంచిమార్గము చెపితే ఏమైనా దారిలోకి వస్తాడేమోనని, భక్తిమార్గము బోధించారుట. వాళ్లు స్వార్థంతో చేసినా, వాళ్ల బోధ వాళ్ళికినిచేసి, రాజమార్గంలో వదిలిందని చెప్పేది. “అయితే ఆ పేషెంటు ఎవరూ?” అని మీనన్ అడిగాడు. సుందరి నిట్టూర్చి “ఎవరో అవుతే నాకెందుకుబాధ! మావారే” అర్థంకానట్లు కళ్ళు చిట్టించి సుందరి కళ్ళలోకి చూశాడు. “నాకు చిన్నతనంలోనే పెళ్లి అయింది. మావాళ్లు సామాన్యకుటుంబానికి చెందినవాళ్లే. మా అత్తారు అంతేననుకో, ఇప్పుడు చదివే వాళ్ళంతా గొప్పవాళ్లా ఏమిటి? కానీ అసలు చదువు చెప్పించాలనేదృష్టి మావాళ్లకి ఎవరికీలేదనేచెప్పాలి. ఈవూళ్లోనే వుద్యోగమయింది మొదట వారికి. కాపరం పెట్టిన క్రొత్తలో, బీచిలో కూర్చుని, చదువుకున్న అమ్మాయిల్ని చూస్తూ వాళ్లు ఎంత సుఖంగా వున్నారో అనేదాన్ని. ఒకరోజు జీతంతోబాటు పుస్తకాలుకట్ట తీసుకొచ్చారు: అన్నా నేకాని మళ్లీ చదవనని మొండికేశా. పగలంతా కష్టపడి ఆఫీసుపనిచూసుకు, రాత్రులు చాలా పొద్దుపోయేదాకా నా మొద్దు బుట్టకి ఎక్కేదాకా చదువు చెప్పి, కాలేజీచదువుకి అర్హురాలిని చేశారు. మెడికల్ కాలేజీలో, నాలుగో ఏడు రాగానే నాలో మార్పు వచ్చిందని అనిపిస్తోంది. నేను అప్పుడే డాక్టర్ని ఐనట్టు అస్తమానం అన్నింటల్లో కనిపించేటట్టు ప్రవర్తించాలనిపించేది. నాలో మార్పు చూపిస్తూ మూర్తి-అదే మావారు-హేళనచేస్తే చాలాకోపంవచ్చి విసుక్కునేదాన్ని. నాకంటే చదువులో తక్కువనే భావం రావటము మొదలుపెట్టింది. ఏదైనా భావం మంచిఅయినా చెడుఅయినా

పెరగటం మొదలుపెడితే, ఆపడం కష్టంకదా! నా చదువు పూర్తి అవుతున్న కొద్దీ మాయిద్దరిమధ్య కనపడనిగోడ లేస్తోంది. దీనికితోడు కెప్టెన్ రావుగారి ఆదరణకి ... ఎంతో గొప్పగా పొంగి ఇంటికివెళ్లినా, అలక్ష్యంగా ఉండటం, నిర్లక్ష్యంగా జవాబు చెప్పటం, మూర్ఖత్వం ఆనహించి, డాక్టరు పట్టాని కప్పు కుంది. కొత్తగా చుట్టూవున్నవాళ్లు డాక్టరు అనటమే కిరీటం పెట్టుకున్నంత సంతోషాన్నిచ్చేది. ఇంటిదగ్గర నిశ్శబ్దాన్ని భరించటం కష్టంగా వుండేది. ఎక్కువ రావుగారితో కూడా తిరగడమే ఘనతగా ఎంచుకునేదాన్ని. మా చదువు వెజ్టితలలు వేసింది. రావుగారిదగ్గర అసిస్టెంటుగా వేయించారు. ముందున్న గర్వానికి డబ్బు అనే దారం ముడిపెట్టినట్టు, నాకు నేనే తప్ప, యింకొకరినీ గురించిన ఆలోచన నాలోంచి పోయింది. మూర్తి ఎప్పుడయినా కొద్దిగా విసుక్కుంటే, సహించకుండా, నా ఆధిక్యం కనపడేలా చదువు డబ్బు ఏకరువుపెట్టేదాన్ని. ఆ రోజు చాలా పొద్దుపోయింది. వర్షం బాగా పడుతోంది. రావుగారు కార్లోంచిదిగి ఓవరుకోటు సగం నాకు కప్పితే నరండాలోకి వెళ్లాము. కిటికీలోంచి కొద్దిగా వెల్తురు పడుతోంది. తలుపు తట్టబోయిన నన్ను వెనక్కి లాక్కు గట్టిగా గుడ్ నైట్ చెప్పి వెళ్లిపోయారు. "ఇంత రాత్రిదాకా తలుపులు తీసిపెట్టారు ఎందుకు" అని విసుక్కుంటూ లోపల అడుగుపెట్టా. "అయ్యో గారు ఇప్పటిదాకా బైటే వుండాలి. ఇప్పుడే పైకి వెళ్లారేమో!" పడుకున్నదిలేచి కొంగుదులుపుకుంటూ విసుక్కుంటూ వంటగదివైపు వెళ్లిందివంటఆవిడ. వీధి తలుపు తెరచు కుంది. కాస్త తడిసిన బట్టలతో మూర్తి లోపలికి రావటం

చూశా. ముందు భయంతో ఏమంటారో అని చూస్తున్నా. చాలా కోపంగా చూస్తూ కాసేపు నిల్చుని, ఏదో అడగా లన్నట్టు కింది పెదవి కొరుకుతూ అటూ యిటూ రెండుసార్లు తిరిగి విసురుగా పైకి వెళ్లిపోయారు. “ఇల్లాఅవుతే పనిచెయ్యటం కష్టం అమ్మగారూ. మీరు తిన్నాక నేను తిని ఈపని పూర్తి చేసుకునేసరికి తెల్లారుతుంది.” ‘నీ గోలేమిటి మధ్యన. నువ్వు తినకపోయావా?’ అన్నాను. “అయ్యగారు తినకపోయే. మీరు యిప్పుడు వస్తారాయే. నేను ముందుతినేది ఎల్లాచెప్పండి” అంది. “పైకి వెళ్లేసరికి మూర్తి గదిలో పెట్టిమూత వెయ్యడం పెద్ద చప్పుడు చేసింది. ఏమిటి యిది అంతా అని అడగాలని గుమ్మం దాకా వెళ్లి, వెడితే ఎక్కడికేనా మళ్ళీ వారం రోజులలో తిరిగిరాడా అన్న గర్వంతో వెళ్లి పడుకున్నా. ఎప్పుడు నిద్ర పట్టిందో లేచేసరికి చాలా పొద్దెక్కింది. కాఫీబల్లమీదపెడుతూ వంటామె “అయ్యగారు చీకటితోటే, పెట్టి పరుపూ తీసుకు వెళ్లిపోయారండీ. ఎప్పుడు వస్తారుబాబూ అంటే, ఏమీ చెప్ప కుండా తలుపేసుకోమని, వెళ్లిపోయారు” అంది.

“సర్లే నీ పని చూసుకో” అని విసుక్కుని పడుకున్నా. ఏదయినా మనసులోది అడిగితే అంతబాధ వుండదు. చెప్ప కుండా వెళ్లట మేమిటి? తనకి ఏమి లోటు చేశానని అంత కోపానికి? తలగడాల్ని కిందకి తోసి మధ్యగా కూర్చుని ఎగిరే జుట్టు ముడి పెట్టుకుంటున్నా. కాయితాలు గాలికి ఎగిరి గది అంతా తిరుగుతున్నాయి. ఒక కాయితం మంచంమీదికి ఎగిరి పడింది. ఇంటి ఖర్చు పూర్తిగా వ్రాసివుంది. అప్పటివరకు

అయినఖర్చు ముత్యాల్లాంటి అక్షరాలతోటి వ్రాసివుంది. కవరు బల్లమీద కుదురుగా వుంది. “డాక్టరు సుందరి” అని వ్రాసి వుంది. “సీతాకోక చిలకలా, నువ్వు డాక్టరు పట్టాలో వెనకటి జీవితానికి ముసుగువేసి, కొత్తగా గొప్పగా జీవితాన్ని గడపాలని కలలు కంటున్నావు. నేను నీకు ప్రస్తుతం నీ వూహలకి అడ్డుతగిలే బండరాయిలా వూహించి, అసహ్యించుకున్నట్టు తెలిసికూడా యిన్నాళ్లు ఇక్కడే వున్నాను. నిన్ను బాధపెట్టే మాటలు అనటం రాకకాదు. ద్వేషించుకుంటూ ఇక్కడ వుండటం కంటే, వెళ్లిపోవటమే మంచిదిగా నిర్ణయించుకున్నాను. మళ్ళీ మనం కలవటం అసంభవం. నీ కోరిక చెల్లించానన్న సంతోషం ఏమూలో కదుల్తువుంటుంది. నీ డబ్బు తాలూకు జమ రాసిన కాయితాలు చూసుకో” - ఇంకేవో ఇంటిగొడవలు. కెప్టెన్ రావు పైకి రావటం కూడా గమనించలేదు. చేతిలో వుత్తరం తీసుకు చదివి, “కోరిక చెల్లించటమేమిటి చదివించటమా? ఎంతయిందో తెల్పుచూసి పడేయ్యి. అల్లా మాట్లాడేందుకు వుండదు’ రావుగారు అంత చనువు తీసుకు అల్లా మాట్లాడడం చాలా కష్టం కలిగించినా, ఏమీ అనకుండా కిందకి చూస్తూ కళ్లలో నీళ్లు కనపడకుండా కూర్చున్నా. టయిమయిందని వీపుమీద తడితే వెళ్లక తప్పలేదు. మొదట్లో కొన్నాళ్లు కొత్తగా వచ్చిన స్వేచ్ఛకి మనసులో మూర్తి లేడన్న బాధ పైకి రాకుండా స్వేచ్ఛని చుట్టూ పరచుకు తృప్తి పడడంతో కొంతకాలం గడిచినా, బాధలాంటి భయంలాంటి చీకటి మనస్సులో పెరుగుతూ, శూన్యం తెరలా చుట్టుకు స్వేచ్ఛని దూరంచేసి మూర్తిని తెరలోకి తేవాలని వుబలాట

పడినా, అహం తనే రావాలి కాని, నువ్వు లొంగి తప్పు
 వొప్పుకోకూడదని, మధ్యన నిల్చేది. కెప్టెన్ రావు స్నేహము
 ద్వేషంగా మార్చుకున్నాడు, డాక్టరు దేవి రాకతో. ఇల్లా
 చెపుతూపోతే, తెల్లారుతుంది. నీకు చాలా విసుగు కలిగించాను
 కదూ ? కొంతభారం తీరినట్లు వుంది. అనుకోకుండా కొందరి
 దగ్గర అన్నీ చెప్పేస్తాము. తీరా ఎవరి దగ్గర చెప్పి క్షమార్పణ
 కోరాలో వాళ్ల దగ్గర మాటల్ని మనస్సులోనే సీలుచేసి,
 దూరంగా వుండేందుకు ప్రయత్నిస్తామేమో!'మీనన్ దూరంగా
 చీకట్లో హోరుగా రొదచేసే సముద్రంకేసి చూస్తున్నాడు.
 వెడదామా అన్న సుందరికేసి తిరిగి, 'నేను ఒకటి అడగా లను
 కుంటున్నాను.' అన్నాడు వేళ్లతో అగ్గిపుల్ల తిప్పతూ, అటూ
 ఇటూ చూస్తూ అడగదల్చింది నెమరువేస్తూ. సుందరి కొం
 గుతో సగము ఆరిన కళ్లకింద నీటిచారల్ని తుడుచుకుంటూ
 'ఇంకేమీ అడగవద్దు మీనన్. నేను ఒక నిర్ణయానికి వచ్చే
 శాను. నిన్నటిదాకా - ఏమిటి, ఈరోజు ఉదయందాకా రాతు
 లేనిగుర్రంలా, నా మనస్సు దారితప్పి తప్పులూ గుట్టలూ
 చుడుతోంది. జీను పట్టుకు దారిలో నడిపించినట్టు అమ్మాయి,
 నన్ను వార్డులోకి తీసుకెళ్లింది.

ఇంక పెంకి గుర్రంలా, వెనక్కిపోనిస్తే, ఆలోచనలు,
 మంచి నిర్ణయించేసరికి జీవితపు పుటలు మూతపడవచ్చు.
 "ఒకప్పుడు, చదువులేదే అన్న తహతహతో దుఃఖము పర
 వళ్ళు తొక్కి, కడలిగట్టులా, కళ్ళ కొలుకుల్లో నిల్చిన నీటి
 బిందువునిచూసి జాలిపడ్డమూర్తిమీద, కోపంగా వుంది

యిప్పుడు. చదివించకపోతే, అందరిలా నేనూ వున్నదాంతో గడుపుకుంటూ, బీదరికపు రాజమార్గంలో సూర్యకాంత పువ్వులా, అస్తమయంలో మరుగుపడేదాన్ని కదా?" సుందరి కళ్లు చెమ్మగిల్గినా కళ్లలోనే నిల్చిపోయింది తడి. కంఠం ఆరి పోయింది. "వెడదామా మీనన్" అంది, పొడిమాటలతో. అగ్గిపుల్ల ముక్కలు బైటికివినరి, "మీరు వూహించే మార్గంలో యిమిడివుంటా రనుకోవటం అసంభవం, మనకా పిచ్చినమ్మ కాలు వుండకూడదు. కెప్టెన్ రావు", అని మీనన్ మాట పూర్తి చెయ్యకుండానే సుందరి చేతుల్లో మొహం దాచుకుంది. నిశ్శబ్దాన్ని భంగపరుస్తూ, ఏడుపు పైకి వుబికింది. సుందరి కేసి చూసి ఏదో చెప్పబోయిన మీనన్ పెదవి విరుచుకున్నాడు. కారు కదిలింది. నెమ్మదిగా, ఇంటిముందు ఆ కారు ఆగినా సుందరి దిగకుండా కూర్చుంది. సుందరి ముందుకువంగి తలుపుతీసి మీనన్ చేతిని పట్టుకుని, "నీ కెల్లా చెప్పాలో తెలీటంలేదు. నాకు స్నేహితుడివి, చుట్టానివి, నువ్వే అనటంలో తప్పులేదను కుంటా. కానీ నా మీద ద్వేషం, కోపం పెంచుకోవద్దు" సమాధానం కోసం వుబ్బిన కనురెప్పలు పైకి ఎత్తింది. చేత్తో నుదురు రుద్దుకుంటూ, సగమువరకువచ్చి నిల్చిపోయిన నవ్వుతో తలుపు పూర్తిగా తెరచి 'గుడ్ నైట్' చెప్పి వెళ్లేటప్పుడు, కోపం లేదను కునేందుకు మరోసారి చెప్పి, వెళ్ళిపోయాడు.

సుందరి కింద హాల్లో, సోఫాలోనే పడుకుంది. తల్లి చేసే హడావిడికి మెళుకువ వచ్చింది. 'మూటలు గుమ్మందగ్గర చాలా చేరాయి. ఇవన్నీ ఏమిటమ్మా' అనే తమ్ముడిని, తల్లి,

నీ కెందుకు బండిలో పెట్టమను, అని కసరడం వింటూ పడుకుంది. వెడతాను అక్కయ్యా, అంటూ చెప్పే తమ్మునిచేతిలో తలకింద బేగ్ తీసి కొంత డబ్బు యిచ్చింది. “ఎంతిచ్చింది? కొద్దిగా నీదగ్గర పెట్టుకు, మిగిలింది నాచేతికియ్యి” అని అడ్డం పడిన తల్లిమీద సుందరికి చాలాకోపం వచ్చింది. ‘నీ దగ్గరే వుండనీ’ అని తమ్ముడికి చెబుతూ గుమ్మందగ్గరికి వెళ్ళింది. ‘నీకు తెలీదులే యింటికెడితే, ఆ రాణిగారివల్లో పడిపోతాడు. ధోరణి మారుతుంది. ఇప్పుడే యివ్వనీ’ అన్న తల్లి మూర్ఖపు పట్టు చూస్తే, ఏమిటీ వ్యామోహం డబ్బుమీద అనుకుంది. ఇల్లు వదలేక, నాలుగుమూల్లా చూస్తూ ‘యింక వంటావిడదే రాజ్యం. నే వెడుతున్నాగా’, అంటూ మెట్లుదిగి ‘నీకు లేక పోయినా, కన్నకడుపు నేను వుండగ లేనేమిటి, చూడకుండా? మళ్ళీ ఎప్పుడు బుద్ధిపుడితే, అప్పుడేవస్తా’ ఇనతలకి వచ్చిన మూటని, లోపలకితోస్తూ, మూలుక్కుంటూ, బండి ఎక్కిన తల్లిని చూస్తూ నిల్చింది.

ఆరోజు తనవార్డులో పనిచూసుకుని, మూర్తిదగ్గరికి వెడుతున్న సుందరికి కెప్టెన్ రావు నవ్వు హేళనగా వెంటవస్తున్నట్టు అనిపించింది. ఎక్కువ టైమ్ మూర్తి వార్డులో గడపటం, మీనన్ తో మాట్లాడటంతో కెప్టెన్ రావుకి మరీ ద్వేషం పెరిగింది. సుందరిని వేరే హాస్పిటలుకి మార్చేదాకా ఎంతో శ్రమపడ్డాడు. సుందరి యింక తన చుట్టూ తిరుగుతుంది. ఇక్కడే వుండేలా చెయ్యమని. అప్పుడు ఏంచెయ్యాలో కొంత లోపల ఆలోచించినా, పక్కనవున్న కొత్తడాక్టరుతో సుందరిఅంటే, తనకి గౌరవంలేదని, మెడిసన్ చదివినా, ఏమి రాదని, కొత్త విషయాలు

తెలుసుకోదని; మెత్తనివాడూ, తనమాట వినేవాడూ, అని మీనన్ ని పట్టుకుందని, ట్రాన్స్ ఫర్ అవటం నాకు సంతోషంగావుంది అని, పూల్లోనేగా పొరుగుూరు అవుతే బాధ పడాలి' అని అతను అన్నట్టు ఆ కొత్త డాక్టరు, మీనన్ వుండగా సుందరికి ఈ వార్త అందచేసింది. మూర్తి పూర్తిగా కోలుకున్నాడు. ఆ రోజు యింటికి తీసుకువెడతానంటే మూర్తి ఇంటికి ఎందుకు అంటూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. సుందరికి ఏమి చెప్పాలో తోచక ఎటో చూస్తూ నిల్చుంది. 'ఇంటికి తీసుకు వెడుతున్నారా? నేను మిమ్మల్ని దింపి, వెడతారండి' అన్న మీనన్ మాటతో సుందరి, మూర్తి ఒకరిని ఒకరు చూసుకున్నారు. ఇంటి దగ్గర వదలి మీనన్ వెళ్లిపోయాడు.

మూర్తిని పైకి తీసుకువెళ్ళింది. కావలసిన వన్నీ తనే తెచ్చిపెట్టింది. మూర్తి మానంగా సుందరి తెచ్చినవి తింటూ 'నువ్వు తీసుకో' అన్నట్టు కళ్ళలోకి చూశాడు. ఇద్దరూ దగ్గరే వున్నా మనస్సులు దూరంగానే వున్నట్లు, బాధగా చూసింది. ఏవో చెప్పాలనుకుని మొదలుపెట్టి ఏదీ పైకిరాక, వెనకటివన్నీ మర్చిపోయి క్షమించమంది. కుర్చీ చేతిమీద కూర్చుని పక్కకి చూస్తున్న సుందర్ని తన పక్కకి తిప్పుకున్నాడు. నవ్వేందుకు ప్రయత్నించినా కళ్ళలో నీళ్లుపొంగి, చెక్కిళ్లని దాటి మూర్తి చేతిలోపడి పాకిపోయాయి. ఏం మాట్లాడేందుకు తోచక, ఏదో వుత్తరం 'వచ్చినట్టుందే' అన్నాడు మూర్తి. సమాధానంగా తల వూపి, కొంగుతో కళ్ళు తుడుచుకుంటూ వంగి బల్లమీద కవరు చేత్తో తీసింది. 'మా తమ్ముడు వచ్చి వెళ్ళాడు ఈ మధ్య, వాడు రాశాడు చదవండి' అని మూర్తి చేతికిచ్చింది. గాలిలో

కదుపుతూ కనరు టపటపా చప్పుడు చేసి సుందరి వల్లో పెడుతూ నువ్వు చదువు వింటా, అని కుర్చీకి తల ఆనించి కూర్చుని సుందరి కేసి చూస్తున్నాడు. మొదట విన్నపాలు వ్వగైరా లోపల చదువుకుని, మిగిలింది పైకి చదవటం మొదలు పెట్టింది. 'మేము వచ్చేశాక నువ్వు ఏమనుకున్నావోనని చాలా బాధ పడుతున్నాను. అమ్మ మాటలు నిజమనుకున్నాను. పాత బట్టలంటే సమ్మా. ఇంటి సరుకులు పాత్రలు, బట్టలు చాలా వున్నాయి. వాటితో నువ్వు యిచ్చిన డబ్బు కూడా ఆవిడే తీసుకుంది. అందుకు నాకు విచారం లేదు. ఆ సరుకులు, డబ్బు తీసుకు చెల్లెలుగారి వూరు వెళ్లింది. ఎక్కడ ఏదివున్నా, అక్కడకు చేర్చాలంటుంది. నాకు నిన్ను చూస్తే సంతోషం విచారం కలిగాయి. నేను నీకు రాయకూడదేమో తెలీదు. తప్పు అయితే క్షమించు. బావ ఎక్కడ వున్నాడో తెలిస్తే నాకు వ్రాయవలెను. ఆయన మనస్సు ఎంత విశాలమైందో వూహించ లేకపోతున్నాను. ఆయన సుఖమే చూసుకుంటే నువ్వుకూడా మాలాగే గొట్టెతోక జీతంగా పిల్లలూ, రోగాలు, తీరని కోరికలతో ఈ జన్మకు ఆశలు వదులుకు, ఇంకో జన్మలో కావల్సి నవి సృష్టించుకుంటూ కాలం గడిపేదానివేమో అనిపిస్తుంది. నిన్ను మనం వూహించని చోటుకి తీసుకువెళ్లాడు. కానీ, బావ వెళ్ళిపోవటం ఆ ఇంట్లో చాలా వెల్తిని చూపిస్తోంది. నీకు తెలిస్తేరాయి. నేను వెళ్లి బ్రతిమాలి తీసుకువస్తాను. మాలాంటి వాళ్లని ఎక్కువ దగ్గర చేర్చుకుంటే నిన్నూ, నీ డబ్బునీ కాక నీ కీర్తిని కూడా మింగేందుకు జంకము. నే రాసినదాంట్లో

తప్పులుంటే క్షమించు. అసలు విషయం మర్చాను. మీ మరదలుకి నెలలు కాకుండానే పిల్లపుట్టి పోయింది. అంతవరకూ సుగుణమే అనుకుంటున్నాను. మీ అత్తగార్ని మీ వూరికి తీసుకు వచ్చారు. ఆడవాళ్లకి పెద్ద వయస్సులో వచ్చే జబ్బట. చాలా నీరసంగా వుంటే ఇక్కడ ఆపరేషను చేయమన్నాడు. నీ పేరు రాసి యిచ్చాను. నిన్ను ఈ పాటికి కలుసుకునే వుంటారని తలుస్తాను. మరి వుంటా'—

సుందరికి పుత్తరంలో కొన్ని మాటలే మెదుల్తున్నాయి మనస్సులో. మూర్తి చొక్కాకింద చర్మాన్ని అంటుకువున్న వూపిరి తిత్తుల్ని మెల్లిగా చేత్తో రాస్తూ, నన్ను చాలా చెడ్డదాన్నిగా వూహిస్తున్నాడు కదూ? అంది. దుఃఖాన్ని దాచుకునేందుకు మూర్తి మెడపక్కన తలపెట్టి మొహం దాచుకుంది.

కన్నీళ్లతో గతంలో నలుపుని తడిపి మరుగుపరచి మళ్ళీ కొత్తరోజు కొత్త జీవితంలోకి జరిగి, పశ్చాత్తాపం అనే తెరని గతం పైకి దించి, ప్రశాంతంగా కాలం నిల్చినట్టు జరుగుతోంది.

ఆ రోజు సుందరి భారంగా నల్లు విరుచుకుంటూ మేడ మెట్లు దిగుతోంది. 'వంట్లో బాగా లేదా ఏమిటి, అమ్మమా?' అన్న అత్తగారి మాట అడ్డుపడ్డంతో నిల్చింది, 'అబ్బే ఏమీ లేదు కాస్త నల్లు నొప్పలుగా వుంటే మళ్ళీ పడుకున్నా. నిద్ర పట్టేసింది. మెళుకువ రాలేదు. పొద్దు ఎక్కింది బాగా' అంది. 'పొద్దుకేం లే, వంట్లో బాగా లేదేమోనని అడిగా' అంది అత్తగారు. సుందరి హాస్పిటల్కి వెళ్లేటప్పుడు అత్తగారు 'మళ్ళీ ఎప్పుడు పంపుతావే నన్ను. నీ పుణ్యమా అని కత్తులు కోతలు

లేకుండా తగ్గేట్లు చేయించావు. మళ్ళీ మనిషిగా చేశావు. ఎన్నాళ్లు వున్నా బిడ్డల దగ్గర వుండాలనే వుంటుంది. ముసలాయన్ని ఎన్నడూ విడవలేదు. ఏమి అనస్తా పడుతున్నారో ఏమో' అంది. 'రేపు వెడుదురుగాని. మీ అబ్బాయిలో కూడా చెప్పండి' అని వెళ్లిపోయింది. ఆ రోజు వార్డులో అడుగు పెట్టగానే ఒక కేసు సీరియస్ గా వుందని, మీకోసం చూస్తున్నానంటూ నర్సు హడావిడిగా గదిలోకి వెళ్లింది. మూడు కేసులు సుఖంగా తల్లి పిల్లలూ వుండటం సుందరి మనస్సుకి ఆనందం కలిగింది. ముగ్గురూ ఆడపిల్లలే. అమ్మమ్మ మాటలు గుర్తుకి వచ్చాయి. కొన్ని నెలల్లో అంతే అనేది.

వరండాలోకి రాగానే సుందరికి కళ్ళు తిరిగినట్టు అయి బల్లమీద కూర్చుంది. కిటికీ అనతలనుంచి మాటలు గట్టిగా వినపడుతున్నాయి. ఆడ కంఠం- 'ఇంకా బ్రాంతి పోలేనట్టుందే?' రెండో కంఠము, 'నాకు ఎప్పుడూ ఆ గొడవలేదు. ఆవిడ ప్రాణం తీస్తే తప్పించుకోలేక పోయాను,' ఆ మాటలు కెప్టెన్ రావువే, సందేహము లేదు. లోపలికెళ్లి ఎవరో అని చూడ్డం ఇష్టంలేక ఇంటికెళ్లేందుకు బయలుదేరింది. అసిస్టెంటుకి కేసులు వివరాలు చెప్పి, వంట్లో బాగాలేదు, ఇంటికి వెడుతున్నానని చెప్పింది. కెప్టెన్ రావు, అక్కడికి వచ్చినట్టు తెలిసేందుకో అన్నట్టు గట్టిగా దగ్గటం మొదలుపెట్టి, 'ఏమిటి విశేషాలు. మీనన్ వెళ్లి బాగా జరిగిందా?' అని సుందరిని చూస్తూ అడిగి ఇక్కడ అందర్నీ వదిలేసి ఎక్కడో మారుమూలకి వెళ్లి చేసుకున్నాడేం?' బట్టతలని చేత్తో తడుముకుంటూ అన్నాడు. 'ఈ సంభాషణ ఇష్టంలేనట్టుందే' అంటూ నవ్వుటంలో ఈర్ష్య, పళ్ల

సందు నలుపులోంచి, తొంగి చూసి నట్టు అనిపించింది సుందరికి. ఎక్కువ మాట్లాడడం ఇష్టంలేక 'ఒంట్లో బాగాలేదు. ఇంటికి వెడుతున్నా' అంటూ వెళ్లిపోయింది. హేళనగా నవ్వుతూ కూడా వచ్చే రావులూద కోపము వచ్చినా తిరిగి చూడకుండా ముందుకి వెడుతోంది. 'అభ్యంతరం లేకపోతే నాతో రావచ్చు' సమాధానం చెప్పకుండా, తల వంచుకొని నడుస్తోంది. పెద్ద చప్పుడు చేస్తూ రావు కాకు చాలా దగ్గరనించి వెళ్లిపోయింది. సుందరి గతంలో కొంత మర్చిపోయింది. మరికొంత మర్చేందుకు ప్రయత్నించింది, రావు కొందరికి లేని గతాన్ని కొంత చేర్చి చెపితే ఆ కొందరు ఇంకో కొన్ని చేర్చి అల్లా చెపుతూ పోతే - గతమే బ్రహ్మాండంలా పెరిగి నిల్చిపోతుందేమోనని భయమేసింది సుందరికి. గుమ్మంలో అడుగు పెట్టగానే కాలాన్ని గుర్తుకు తెస్తూ మూడు కొట్టింది గడిమారం. హాల్లో ఎవ్వరూ లేదు. పైకి వెళ్లకుండా ముందుగది కుర్చీలో కూర్చుని చేతుల్లో మొహం పెట్టుకు తను జీవితంలో మూడో పాదంలోకి వచ్చేసి నట్టు వ్రాహాకి వచ్చేసరికి, ఎవరు ఏమనుకుంటే ఏంటే అని సమాధానపడింది. కావల్సినవి కొన్ని లభ్యమయ్యేసరికి వయస్సుతో పనిలేకుండా సంధ్య వెలుగులా జీవితం చివరికి జరిగి నిల్చినట్టు వుంటుంది. హాల్లో మాటలు ఆలోచనల్ని అడ్డుకున్నాయి అనిపించింది సుందరికి. 'అమ్మాయి భోజనానికి రాలేదు ఎందుకో' అన్న అత్తగారి మాటవిని, 'అది అంతే. బైటకి వెడితే, ఇల్లు తిండి మర్చిపోతుంది.' ఆ కంఠము తల్లిలా వినిపించి వులిక్కిపడింది. 'నా మాట పూర్తిగా వినరేం' అనే తల్లిమాట వినిపిస్తోంది. 'ఈ పిల్లాడిని వీళ్ళదగ్గర వుంచుదామని

తీసుకువచ్చా 'మా అబ్బాయి వచ్చినట్టు తెలీదన్నారు యిం
దా కా?' 'మా అమ్మాయి దగ్గరే వుంచుదా మనుకున్నాం
సరేనా' 'ఏమో వాళ్ల యిష్టమైతే అట్టే పెట్టుకుంటారు. నా
కెందుకు చెప్పటం' అన్నారు అత్తగారు. వాదనలోకి దిగారు
అత్తగారు. మాటమార్చి, మా అబ్బాయి కంపెనీ గవర్న మెం
టులో కలిసిపోయిందట. ఎవరెవర్ని అట్టే పెట్టేది తేలలేదు.
ఇవాళ కాయితాలు వచ్చాయిట. అబ్బాయికి జీతం కూడా
ఎక్కువ చేసి వుద్యోగము యిచ్చినట్టు. వీడు ఎక్కడుంటే
అక్కడ అదృష్టం కలిసి వస్తుందనుకోండి. అన్న తల్లి వాక్యం
పూర్తి కాకుండానే, మూడో కంఠం వినిపించింది. 'డాక్టరు
అమ్మగారు లోపల వున్నారా, అంటూ. "ఇంకా రాలేదు"
అత్తగారి సమాధానం. "అప్పుడే వచ్చారుట. హాస్పటల్ ను
చెప్పింది" అని మూడో కంఠము. 'మీకు ఏమి అవుతారు డాక్టరు;
అమ్మగారూ?' "ఆవిడకి కూతురు. నాకు కోడలు. అల్లాకూర్చో.
పై నవుండేమోపిలుస్తా.' కర్టెను షక్కకు జరిపి, సుందరిగుమ్మంలో
నిల్చుని పలకరించింది. 'యిక్కడే వున్నావా? పై నవున్నా వేమో
పిలుద్దామనుకున్నా" అన్న అత్తగారి ప్రశ్నకి సమాధానంగా
కొద్దిగా నవ్వి పూరుకుంది. "హాస్పటలు కెడితే, యింటికెళ్లారని
చెప్పారు. ఇంకో మంచిమాట విన్నాను. మీరు చెప్పండి పిన్ని
గారూ మూడో మాసం వచ్చిందా? అని సుందరి అత్తగార్ని
ప్రశ్నించింది అమ్మాయి. "ఏమో! నాకూ తెలీదు. వారంన్నించి
తిండి సరిగ్గా తినకపోతే వంట్లో బాగాలేదేమో ననుకున్నా.
మాటకయినా చెప్పావు కాదేమే!" అంటూ నవ్వుతూ సుందరి
కేసి చూసింది అత్తగారు. "ఆ అదీ ఐవుండను. దాని చెల్లెలు

మరదలూ విసిగిపోతున్నారు పిల్లలతోటి. ఇది సుఖపడుతోందని వాళ్లెంతో మురిసిపోతున్నారు” అని తల్లి, “అదేమన్నమాట. ఎవరిపిల్లలు వాళ్ళకి” అని అత్తగారు. ఆ అమ్మాయి సంచితోంచి కొన్ని పళ్లు రెండు పెద్ద పొట్లాలూ తీసి బల్లమీద పెట్టి “మీ దయనల్ల ఆయనగారు బాగుపడ్డారు. మేము వూరికి వెళ్ళి పోతున్నాము. మీరు ఆ హాస్పటలు వదిలాక చూడ్డంపడలేదు. దయవ్రుంచండి వస్తా. మీనన్ గారు వచ్చారుట. వారి ఇంటికి వెళ్ళి చెప్పి రాత్రిబండికి వెళ్ళిపోతాం. సుందరికిబాట్టుపెట్టి ఆ అమ్మాయికిపెట్టి తనూపెట్టుకుని, గడపకుపెట్టి, లడ్డూలు కావై తంలొకట్టి అమ్మాయికిచ్చి, “మంచిమాటచెప్పావు, నేను వెళ్ళేలోపల” అంటూ అప్పుడే అక్కడికి వచ్చినకొడుక్కి ఆవార్తచెప్పి, వేళ్ళతో తలదువ్వుకుంటూ బల్లమీద కూర్చుంది సుందరి అత్తగారు. నాకుచెప్పలేదే! అన్న ఆశ్చర్యం సంతోషం కలసినట్టు సుందరికేసి చూశాడు మూర్తి. సంతోషం వెనక విచారం కనపడ్డా పేలనంగా నవ్వింది సుందరి. ‘అబ్బే! అప్పుడే నిర్ధారణగా చెప్పలేం’ అంటూ మనవణ్ణి దగ్గరికి తీసుకుంది తల్లి. సంధ్య కిరణాలు కిటికీ అ వ త ల మె రు స్తు న్నాయి. అందరి చూపులు సుందరి దగ్గర నిలిచాయి. సుందరి చూపులు దూరంగా జరిగే సంధ్య ఎరుపుకలిసి, పసిపాప నవ్వులా - నిర్మలంగా కదిలి ఇల్లంతా పరుచుకుంటూ జరిగి జరిగి మూర్తిని కదిలిస్తూ. కాబోయే తల్లి న నే హుందాతో ఆ వాత వ రణం లోని సంతోషన్ని కూడా తీసుకువెడుతున్నట్లు బరువుగా అడుగులు వేస్తూ మేడమెట్లు ఎక్కింది సుందరి.

మూ త ప డ ని క న్ను,

నారాయణమూర్తి ఆపూరువచ్చి నెల దాటుతోంది. ఇళ్ళకోసం తిరుగుతూనే వున్నాడు. ప్రతీదానికి ఏదో లోపం కనపడుతోంది. విసుగుపుట్టి కొన్నాళ్ళు ఆ ప్రయత్నము విరమిద్దా మనుకున్నాడు. ఆఫీసునుంచి రాగానే హోటల్ యజమాని పిల్చి “మీకోసం ఎవరో ఒక ఆయన వచ్చి వెళ్ళారు సార్. మళ్ళా ఆరుగంటలకి వస్తారట. మీరునస్తే రూములోనే వుండమని చెప్పి వెళ్ళారు” అని చెప్పాడు.

మూర్తికి రోజూ సాయంత్రము సముద్రపొడ్డుకి వెళ్ళే అలవాటు. ఆ రోజు ఆ వచ్చిన వ్యక్తికోసం చూస్తూ గదిలో కూర్చున్నాడు. కిటికీలోంచి రోడ్డు చివరదాకా చూస్తూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. తను వున్నగది ఏమంత బాగా లేక పోయినా, బైటచూస్తే దూరంగా మైదానం, అవతల తాటి చెట్లు, చిన్న చిన్న గుడిసెలు, దూరంగా ఆ సముద్రం ఆకాశంలో కలిసినట్టు కన్పిస్తోంది. చీకటిపడ్డా ఎవరూ రాలేదు. విసుగొచ్చి ‘ఎవరు వచ్చివుంటారా’ అని ఎంత ఆలోచించినా ‘ఎవరూ’ గుర్తుకి రావటంలేదు. ఆ గది నాలుగుమూలలా తిరుగుతూ, కొంచెముసేపు కిటికీదగ్గర నిల్చుంటూ, చివరకి కాగితంమీద వచ్చిన ఆయన్ని తెల్లవారివచ్చి కలుసుకోమని వ్రాసి హోటల్ యజమానికి ఇచ్చి వెడదామని బయలుదేరాడు. బయటికి వచ్చేసరికి మూర్తి, మామగారు, ఇంకో నలుగురినికూడా తీసుకువచ్చారు. ‘ఎవరో’ తెలిసిన అతన్ని హాస్పటల్ లో చేర్చేందుకు వచ్చారట. అనుకోకుండా బయలు

దేరాల్సి వచ్చిందట. మళ్ళా ఆ మరునాడు వెళ్ళిపోవాలట. ఆ సాయంత్రము ఆయన స్నేహితుడి ఇంటికి వెళ్ళినప్పుడు ఇళ్ళ ప్రస్తావనవచ్చి ఎదురింటి మేడమీద ఖాళీగావుంది. కావాలంటే మాట్లాడుదామన్నాడని చెప్పారు.

మూర్తి, మామగారు, ఆయనతో వచ్చినవాళ్ళూ కలిసి ఇల్లు చూసేందుకు వెళ్ళారు. ఇల్లు బాగానేవున్నా లోపలికి వెళ్ళేందుకు సందులోంచి వెడితే మెట్లగది వస్తుంది. కింద రెండుగదులు, పైన రెండుగదులు - బాగానేవుంది. యాభైకి ఒప్పించి అడ్వాన్సు ఇచ్చినచ్చారు. కారుషెడ్డుకూడా వుపయోగించుకోమని తాళము ఇచ్చాడు ఇంటియజమాని. అసలే విశాఖపట్టణం, అందులో డాబాతోటలో అంతమాత్రం విశాలమున్న ఇల్లు అంత తక్కువ అద్దెకి దొరకటం చాలా అదృష్టమని అనుకుంటూ, మామగారి స్నేహితుడిదగ్గర శెలవు తీసుకుని అంతా మూర్తిగదికి చేరారు.

తెల్లవారుఝామున వెడతాననీ, మళ్ళీ పదిరోజుల్లో రావాల్సినస్తుందనీ, వచ్చేటప్పుడు అమ్మాయి పద్మని తీసుకువస్తానని చెప్పి, ఈలోపల మంచిరోజుచూసి ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించమని చెప్పి, అందరూ అక్కడ భోజనం పూర్తిచేసుకుని ఇంకెవరో కలుసుకోవాలని వచ్చినవాళ్ళతో కలిసి మామగారు వెళ్ళారు.

మూర్తికి ఇల్లు దొరికినందుకు సంతోషంగావున్నా, పద్మవచ్చి, వాళ్ళ నాన్న ఒక్కరోజులో ఇల్లు కుదర్చటం, ఇంటికోసం తను ప్రయత్నము చేసివుండనని దెప్పటానికి వీలు దొరికినందుకు కొద్దిగా విచారం కలిగింది.

‘పద్మని తీసుకొని బావమరది చంద్రము వస్తున్నా’ డని తెలిగ్రా మొచ్చింది. ఎప్పుడూ మామూలుగావచ్చే రైలు ఆ రోజు రెండుగంటలు ఆలస్యమన్నారు. ఆరోజు సెలవుపెట్టి అక్కడే తిరుగుతూ గడపాల్సి వచ్చింది మూర్తికి. తీరా రైలు వచ్చేవేళకి కాఫీకి వెళ్ళిరావటంవల్ల ఆలస్యమవటం, ఆ చివర నుంచి ఈ చివరదాకా వెతికినా బావమరది చంద్రంకాని, పద్మ కాని కనపడకపోవటంతో ఇల్లు వెతుక్కుంటూ వెళ్ళారేమోనని, ఇంటికి వెళ్ళాడు. అక్కడకూడా ఎవరూ వచ్చినజాడ లేదు. రోజు అంతా వృధా అయినందుకు విసుక్కుంటూ పైకివెళ్ళి పడుకుందామనే ప్రయత్నంలో వుండగా, ‘సూర్యనారాయణ మూర్తిగారి ఇల్లు ఇదేనా’ అని ‘ఎవరో’ అడిగినట్లు వినిపించి కిటికీలోంచి చూశాడు. ఒకజీపు, లారీ ఇంటిముందు వున్నాయి. కిందికివెళ్ళి చూస్తే సామానుతోసహా పద్మ ప్రత్యక్షమయింది మూర్తికి.

“మీ కోసం టైప్‌నులోపడి కూర్చున్నా. మంచిపని చేశారు. కారులో వచ్చేవాళ్లు ‘వైరు’ ఎందుకు ఇన్వటం?” అని లేనికోసం తెచ్చుకు మాట్లాడాడు మూర్తి.

“సామాను లారీలోవేసి నేనూ, నాన్న రైలులో వద్దా మనుకున్నాము. అన్నయ్య జీపునస్తోందనీ, తనకి పనివుండి వెడు తున్నాననీ చెప్పటంవల్ల నాన్నరావటం మాని అన్నయ్యతో పంపారు” అని చెప్పుకుపోతోంది పద్మ.

సామాన్లు అన్నీ లోపలికి చేర్చారు. ‘కూలీలు వుండ గానే సామాన్లు ఏవి ఎక్కడ పెట్టాలో పెట్టించమని’ పద్మకు అన్నగారు చెప్పాడు.

మూర్తికి ఆ సామాను చూస్తే భయం వేసింది.

“సామానుకి ఇల్లు సరిపోయింది. ఇంక మనం బయట కూర్చోవాలి. ఇంత సామాను ఎందుకు తెచ్చావు, ఏదో కావాల్సినవి తేక? లారీ మళ్ళీ వెళ్ళేదేకనుక కొంత సామాను వెనక్కి పంపెయ్” అని మూర్తి అన్నాడు.

“మీకు తెలవదు వూరుకోండి. ఏమి లేకపోయినా జరగదు” అని చెప్పి తన అన్నయ్యతో “ఈ సామానంతా తిప్పి పంపెయ్యమంటున్నారు చూడరా” అని ఫిర్యాదురూపకంగా అంది.

“బావ అన్నది నిజమే. ఉండేవాళ్ళు ఇద్దరు. ఇద్దరికీ ఇంతసామాను ఎందుకే? నాన్నకి మరీచాదస్తం! ఎవరు వద్దన్నావినరు. మీరు తిప్పిపంపినా మళ్ళీ ఆయన వెంటపెట్టుకువస్తారు. ఇంక కొత్తవిరాకుండా చూసుకోండి” అని నవ్వుతూ సర్దటంలో సాయపడి సాయంత్రానికి సర్దటం పూర్తిచేశారు. చంద్రం మరునాడు వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంటివాళ్ళ పనిమనిషినే పెట్టుకోవాల్సివచ్చింది పద్మమూర్తికి. అవుసరమైన పనిచేసేటప్పుడు వాళ్లు పిలవటం, ఆపని అక్కడేనదిలి అది వెళ్ళిరావటం, వేరేవాళ్ళకోసం ప్రయత్నము చేస్తున్నారనివిని అప్పలమ్మ, కోడల్ని తీసుకువచ్చి “పెద్దపనులు నేను చేసుకుపోతా, మీ కూడా తిప్పుకుంటూ ఈ గుంటచేత మిగిలినది చేయించుకో” అని బతిమాలి పనిలోపెట్టి వెళ్ళింది.

ఏళ్లు ఎన్నివున్నాయోకాని పొట్టిగా, కొండపల్లి బొమ్మలా, అమృత్ షేర్ గల్ చిత్రంలా మెరిసే నలుపు, గుండ్రటి మొహము, పెద్దకళ్ళు, నవ్వితే మెరుస్తున్న పళ్లవరుస,

పోట్టిగా చీరకట్టు, నున్నగాదువ్వి గట్టిగా చిన్నకొప్పు - చూడటానికి చిత్రంగా వుంది. ఒకమాట అర్థమయ్యేటందుకు చాలా సేపు అవుతుంది. 'ఏది' చెప్పినా నవ్వటం. ఏల్లాగో అవస్తాపడి కొంచెం పని నేర్పింది. మూర్తి "నీ పేరేమిటి పిల్లా" అంటే, పట్టుకున్న కూజా కిందపడేసి వంటగదిదగ్గరికి పరిగెత్తుకువచ్చి, "మరి అండి, మరి అండి" అనటముతప్ప ఏంజరిగిందో చెప్పదు. ఏమిటో కనుక్కుందామని వెడితే కూజా తాలూకు పెంకులు వరండాలోపడి నీళ్ళు చక్కగా ఎండపెట్టిన వడియాల క్రిందకి జారుకొన్నవి.

"ఏమిటండి గొడవ" అంటే "ఆ పిల్లని పేరేమిటి అన్నాను - అంతే కూజా అక్కడే పడేసి పరుగు పెట్టింది. దాన్ని మాత్రం పైకి పంపకు." అని విసుక్కున్నాడు.

"దాన్ని పేరడిగేది ఏమిటి? అస్తమానం విరామం లేకుండా నేను 'సింహాచలం' అని పిలవటం వినపట్టలేదా?"

"అడగడముకూడా తప్పే? దాంతో నీళ్ళు తెప్పించి పెట్టు, టైము అవుతోంది" అన్నాడు.

ఇంకోరోజు ఇల్లు వూడ్చేందుకు ఆ పిల్ల పైకి వెళ్ళేసరికి మూర్తి మొహానికి సబ్బునురగ రాసుకొనటం చూసి ఆ చీపురు అక్కడేపడేసి పరిగెత్తుకువచ్చి చివరమెట్టు దగ్గర కాలుజారిపడి, ఏడుస్తూ,

"అయ్యగారండీ, ఏసమేసుకుంటే నాకు భయమేసిందండి" అని గట్టిగా ఏడుపు మొదలుపెట్టింది.

"అయ్యగారు ఏంచేస్తే నీకెందుకే? నీపని నువ్వు చేసుకు రాక" అని కసిరి, కూడావుండి పైకి తీసుకువెళ్ళి తుడిపించింది.

వాళ్ళ అత్తనిపిల్చి, “దీనితో చాలా కష్టంగావుంది. రోజూ ఏదో వొకటి పగలకొట్టటం, పైకివెళ్ళమంటే వెళ్ళటం, అయ్య గారు ‘ఏదైనా’ చెపితే ‘అది’ చెయ్యకుండా నా దగ్గరికి పరిగెత్తుకు వచ్చి కొట్టినట్లు ఏడ్వటమో, లేక ఆగకుండా నవ్వుటమో - ఇల్లా విసిగిస్తోందనీ దీనితో పనిచేయించుకోలేననీ” పద్య చెప్పింది.

ఆ పిల్లని తిట్టి “ఇంటికెళ్ళాక నీ మామకి చెప్పి తన్నిస్తా చూడు, ఎర్రేశాలు వేశావంటే. అమ్మగోరు చెప్పినట్లు యినక పోయినావంటే గంజి యెయ్యను తెల్సిందా?”

అప్పటిదాకా అమాయకంగా కనిపించినపిల్ల “నా కేమి భయమా? మా అయ్యా, అమ్మా లేరా? ఆడకేపోతా, నేను కట్టము చేస్తుంటే యింత నణ్ణము ఏత్తుండావు” అంది. “సూడండి అమ్మగారో దాని బుద్ధులు ఎట్టుండాయో అప్పుడే” అని అత్త చెప్పడంతో పద్య ఆపిల్లని మందలించి, ‘మీ అత్తని అల్లా అనకూడదనీ’ బుద్ధిచెప్పి సర్ది పంపింది.

పద్యఅక్కయ్య అత్తగారు ఆవూరు ‘ఎవరో’ తెలిసిన వాళ్ళ ఇంట్లో పెళ్ళికివచ్చి వాళ్ళ ఇంటికి వచ్చింది. ఆమె పద్యతో “సముద్రపు ఒడ్డుకి వెళదాము తొందరగా పని పూర్తిచేసుకో” మని చెప్పింది. సాధారణంగా మూర్తి ఆరు గంటలకికాని ఇంటికిరాడు. ఆవేళకి వచ్చేయ్యొచ్చు అని పని పిల్లని తీసుకుని వాళ్ళ ఇద్దరూ బయలుదేరారు. పద్య లేతమబ్బు పెద్ద జరీఅంచువున్న చీరకట్టుకునీ ముదురు నీలంజాకెట్టు తొడుక్కుంది. పెద్దజడ, వల్లువున్నా సన్నతినడుము, జాకెట్టుకీ, చీరకి మధ్య పొట్టమెరుస్తూ చిన్న మడతపడింది.

సముద్రము దగ్గరగా యిసుకలో నడుస్తున్నారు. అలలు దగ్గరికి వస్తోంటే, వెనక్కిరావటం, అవి తగ్గగానే ముందుకి వెళ్లటం - ఇల్లా చేస్తున్నారు. అత్తగారు ఇసుకలో కూర్చుంది.

మూర్తి ఆరోజు తొందరగా ఇంటికి వచ్చాడు. తాళం వేసి వుండటంచూసి, ఇంటివాళ్లని అడగాలనుకున్నా, ఎందుకో బయటికినడిచి, 'ఎటు వెడదామా' అని ఆలోచించి బీచివైపు బయలుదేరాడు. వంటరిగా వెళ్ళే అమ్మాయిలికి అన్వయించే టట్టు మాట్లాడుకుంటూ అబ్బాయిలూ, తమనిగురించి ఏమి చెప్పుకుంటున్నారోనని ఓరకంటచుస్తూ, విననట్టేవింటూ కాలేజీ అమ్మాయిలు వెడుతున్నారు. వాళ్ళని దాటుకు ముందుకు వెళ్ళాడు. చేపలవాళ్ళ చిన్న చుట్టుగుడిసెలు రెండు మూడు వున్నాయి. అక్కడనిల్చుని ఎదుట నచ్చేపోయే వాళ్ళని చూస్తున్నాడు. ఎవరో దగ్గరగావచ్చి వీపుమీద చెయ్యివేస్తే తిరిగి చూశాడు మూర్తి. వెంకటేశం భార్యని మూర్తికి పరిచయము చేశాడు. వాళ్ళు కొంచెముసేపు ఆఫీసు విషయాలు మాట్లాడుకున్నారు. వెంకటేశముభార్య "చూడండి. అక్కడ కూర్చున్న అమ్మాయిచీర ఎంతబాగుందో, ఆ లేతరంగుకి ఎరుపుఅంచు మీద జీరీమెరుస్తూ చాలా నిండుగావుంది. ఆరోజున నేను తీసుకుంటానంటే నద్దన్నారు" అంటోంది. వెంకటేశం "చీరకంటే అమ్మాయి బాగుందికనక చీరకి అందము నచ్చింది" అని నవ్వుకున్నాడు.

"చీర ఎల్లావుందన్నాకాని, అమ్మాయి విషయము అడగలేదు" అని కోపంగా చూస్తూ నిల్చుంది. వాళ్ళు ఆ విషయమే వాదించుకుంటూ, వెళ్లేందుకు సెలవు తీసుకున్నారు. వెళ్లేవాళ్ళు

వెనక్కివచ్చి “చూడుమూర్తీ చూడనివాడిని చూడమని మళ్ళీ నాపై నే నిందలు వేస్తోంది” అన్నాడు.

“ఆవిడ అడిగినదానికి చెప్పక నువ్వు వేరేచెప్పటం మూలాన్ని వచ్చింది. అప్పుడప్పుడు కొద్దిగా కలహాల్లాంటివి వుండాలి.” అన్నాడు మూర్తి.

“నువ్వు వంటరిగా రావటం, ఏదో జరిగినట్లు వుంది?”
“అబ్బే! అదేమీలేదు. ఆవిడ తెమలదు. రమ్మంటే పాలవాడు రాలేదనో, పనిమనిషి రావాలనో, వంటకాలేదనో ఇవన్నీ అయ్యేసరికి మనిషి సంచారం వుండదు. అందుచేత నేనే వస్తూంటాను.”

“మా ఇల్లాలు ఎప్పటికప్పుడే తయారుగా వుంటుంది కాని, మళ్ళీ వెళ్ళేదాకా దేనికోదానికి కోపం వస్తూ, పోతూ వుంటుంది-అవునా?” అన్నాడు.

“వూరుకోండి, మరీను-ఆవిడ తెమలినప్పుడే మా ఇంటికి తీసుకురండి” అని చెప్పి వెళ్ళిపోయారు.

ఇంతకీ వాళ్ళ కొట్లాటకి కారణమైన ఆమెను చూడాలని వెనక్కి నడిచే వెళ్లాడు మూర్తి. పనిపిల్ల ఇసుకలో పాతేసినట్టు కాళ్ళు జాపుకుని ఇసుకనిగుట్టలా పోసుకుంటూ కూర్చుంది. పద్మ కాళ్ళు ముడుచుకు, వోచేయ్యి యిసుకమీద ఆన్చి కొంగు జారుతూంటే పైకివేసుకుంటూ జడ ముందుకు వేసుకు వయ్యారంగా కూర్చుని కళ్ళు పెద్దవిచేసి ఆశ్చర్యంగా ఆవిడ చెప్పేది వింటోంది.

మూర్తికి నవ్వు వచ్చింది. ‘సాధారణంగా ఆడవాళ్ళు బయటికి వచ్చేటప్పుడు వాళ్ళలోవున్న అందమంతా కనపడే

అంత నేర్పుగా తయారవుతారు. కాని భర్తలు వీళ్ళని గమనించక, కొత్తవాళ్ళల్లో అందాలు వెలికించుకు పుష్కరిస్తారు. తను చేసే పని కూడా అదేనేమో రోజూ! వాళ్ళు మాత్రము ఏమి తీసిపోయారు? 'ఎప్పుడూ వుండేవాడేకదా' అనో ఏమో, ఇంట్లో సాధారణంగా ముతక చీరలో, వెలిసిపోయినవో, లేక బొగ్గుపొడి వగైరాలతో అద్దినవో కట్టుకు అదేరూపు మన స్సులో ముద్దరలా చెరక్కుండా వుండాలనో ఏమో అన్నట్టు కనపడతారు. నోరుజారి భర్త తన ఇల్లాలిని మంచిబట్టలు వేసుకు, పువ్వులు పెట్టుకు, తనకి ఇష్టమైనట్టు తలదువ్వుకో మనండి - వెంటనే నో చిన్న పుష్కరితము మొదలుపెట్టి - 'మీకు పయస్సు రాను రాను అసందర్భపు కోరికలు వస్తున్నాయి. మీరు చెప్పినట్లుచేస్తే, అంతా దిష్టిపడతలా చూస్తారు! అని తనకి ఇష్టమైనట్టు చీర కట్టుకొని తనువేసుకున్న ముస్తాబుని భర్త మెచ్చుకోకపోతే అవునులెండి, నేను మీ దృష్టిలో మనిషినేకాను. అసలు నేనేమి చేసుకొన్నా బాగుండను కాదూ?' అంటూ మూతి ముడుచుకుని బిక్కమొహము పెడతారు - ఇల్లా ఆలోచిస్తూ మూర్తి వాళ్ళకి కొంతదూరంలో నిల్చున్నాడు.

పనిపిల్ల కళ్ళు మూర్తిమీద పడ్డాయి. ఏదో ఉపద్రవం వచ్చినట్లు 'అయ్యగోరు' అని ఒక్క కేక పెట్టింది. పద్మ ఉలిక్కి పడి 'ఏవీటే' అని చుట్టూచూస్తూ మూర్తివేపు చూపునిలిపి అప్పుడే వచ్చేశారే! అంటూ ఆశ్చర్యంగా నవ్వింది. మూర్తి వచ్చి వాళ్ళకు దగ్గరలో కూర్చున్నాడు.

“ఈవిడ తెలుసు కదూ; అక్కయ్య అత్తగారు. బంధువుల ఇంట్లో పెళ్లికి వచ్చారుట.”

“మా అబ్బాయి అంత మందమతి అనుకోవాలి అని- కాకపోతే నేను ఎవరో గుర్తుపట్టలేడనుకొన్నావా? చూడు నాయనా, అప్పును మించిన గడుసుది, వాళ్ళదగ్గర జాగ్రత్తగా వుండకపోతే మనల్ని బుట్టలో పెడతారు” అంది అత్తగారు.

మూర్తి నవ్వి, ఆవిడ యోగక్షేమాలు అడిగి తెలుసు కున్నాడు. పద్మ ‘ఫలానా’ అని చెప్పకపోతే మూర్తి ఆవిడని అసలు గుర్తుపట్టలేడు. మూర్తి చూసినప్పటికే ఆవిడ విశాల మైన మనిషి - ఇప్పుడు మరో మూడింతలు పెరిగింది. అంతా ఇంటికి చేరుకున్నారు.

పద్మ మూర్తితో రహస్యంగా “ఆవిడ నన్ను తనతో పెళ్ళివారి యింటికి రమ్మంటోందికాని, మీరు ఏదయినా చెప్పి నన్ను పంపకండి” అంది.

“పద్మా, అతనికి చెప్పిరా, వెడదాము” అంటూ అత్త గారు పైకినచ్చింది.

“ఆ, వస్తున్నా” అని, మూర్తికి చెప్పమని కళ్ళతో సైగచేసింది.

పద్మని ఏడిపించాలని, మూర్తి “మితో తీసుకు వెడు తున్నారా?” అని అడిగాడు.

“మరే, రమ్మంటున్నాను. తను లేకపోతే నీకు ఏమీ తెలీదుట. రానంటూ మారాము చేస్తోంది. వాళ్ళతోటే అంతావున్నట్టు గర్వము అప్పకీ చెల్లెలికీ.”

అప్పటికే కందగడ్డలా అయిన పద్మమొహము చూచి నవ్వుకున్నాడు మూర్తి.

“పుట్టింట్లో వుంటేమాత్రము మనసంగతే గుర్తుండదు. ఇక్కడవుంటేమాత్రము ఒక్కగంట ఆలస్యంగా వచ్చినా నహించదు. ఒక్కరోజు ఎక్కడకీ వెళ్ళకూడదు. మా వదిన గారు కూడా అంతేనా?” అన్నాడు.

“అడగాలీ యింకా? పెళ్లికిరమ్మని బతిమాలా, నసే మిరా రానంది. మీ అబ్బాయి వస్తేనే వస్తానంది - ‘వాడికి తీరదాయె. పాపం ఏంచేస్తాడు. వట్టిఅప్పుడు ఎక్కడికీ తీసుకు వెళ్లరని సాధింపు. తీరావెళ్ళమంటే, మీరువస్తేతప్ప వెళ్ళ నంటుంది’ పద్మా, అయిందా?” అన్న అత్తగారికేకకి పులిక్కి పడి, ఆవిడ చూడకుండా మూర్తి కేసి తొందరగా చెప్పమన్నట్టు కోపంగా చూసింది.

మూర్తి అంతవరకూ తనకు పద్మ వెడుతుందన్న సంగతి తెలీనట్టు “మీరు ఇప్పుడు పెళ్లి వారిఇంట్లోకి వెళ్లాలా?” అన్నాడు.

“మరే! రాత్రికేగా ముహూర్తం. నువ్వువస్తే బాగుంటుందికాని; ఎవరో వస్తారంది. పద్మని తీసుకువెడతా. పొద్దున్నే వస్తాము” అంది.

“తీసుకువెళ్ళడం తప్పులేదుకాని, వచ్చేది ఆవిడ స్నేహితురాలే, మళ్ళా తెల్లవారుఝామున వెడుతుందిట” అన్నాడు.

“అదేమిట, అబ్బాయి స్నేహితుడన్నావు— సరేలే, నిజం మాట్లాడడం వాళ్ళకి అలవాటులేదు. అప్పాయిదేవరస, మావాడు చెపితేతప్ప అసలు సంగతి తెలీదనుకో. నువ్వు రానంటే పెందరాళే వెళ్లేదాన్నిగా?”

“పోనీ మీ అబ్బాయి అక్కడదాకా వస్తారు” అంది పద్మ.

మూర్తి ఆవిడని మహారాణిపేటలో పెళ్ళివారి ఇంటి దగ్గర విడిచిపెట్టి వచ్చాడు. పద్మ మూర్తి వచ్చేదాకా ఎదురు చూస్తూ కిటికీదగ్గర నిల్చుంది. భోజనాల దగ్గర మానంగా పూర్తిచేశారు.

పద్మ మంచినీళ్ళ కూజాతో పైకివచ్చింది. వరండాలో అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు మూర్తి. పమిట చుట్టూతిప్పి గట్టిగా దోపివుండటం, జాకెట్టు పైకిజరిగి, కూజా బరువు రెండు చేతులతోటి పట్టుకోవడం— బిగపెట్టినట్లు గుండ్రంగా చిన్న గుమ్మడికాయలా దీపపుకాంతి పడి ఒకవక్క పొట్ట మెరుస్తోంది. మూర్తి వేళ్లతో కొడుతూ సవ్వుతున్నాడు. పద్మ దూరంగా జరిగి, “ఆవిడతో అల్లా మాట్లాడితే ఏమనుకుంటుంది? ఇంటికి వెళ్లాక అక్కనీ, నన్నూ కూడా కలిపి తిడుతుంది.

“అదా, నీ బాధ? మీ అక్కని తిట్టినా బాధలేదు కాని నిన్ను తిడుతుందని. అంతేనా?” అన్నాడు మూర్తి. ‘వూరుకోండి’ అంటూ గునుస్తూ వెళ్లిపోయింది.

కాలం నెమ్మదిగా వొడుదుడుకులు లేకుండా జరుగుతూ, మధ్యలో పద్మని పంపమని తండ్రి వ్రాసే ఉత్తరాలకి పద్మ

ఇప్పుడు వచ్చేందుకు వీలులేదనో, భోజనం కుదరదనో మూర్తి చేత వ్రాయించి, వెళ్ళటం తప్పించుకునేది.

మూర్తి ఆరోజు ఆఫీసుకు తొందరగా వెళ్ళాలని బట్టలు పెట్టెలోవన్నీ బైటవేసినా తనకి కావల్సినది కనపడకపోవటంతో మరీ విసుగుపుట్టి పద్మని పిల్చాడు.

“వస్తున్నానంటే వినపడదు బాబు మీకు. అన్ని సార్లు ఎందుకు పిలవటం?”

“అక్కడ మునిగిపోయే పని ఏమిటో? పిలవగానే రారాదూ?” అన్నాడు మూర్తి.

“ఇంటావిడ, అప్పలమ్మ మాట్టాడుతోంటే ఎల్లారాను?”

“ఆమాటలు ఆపి రావాలి. నాజోళ్లు కొంచెము ఇల్లా తెచ్చిపెట్టు. పనిపిల్ల మాటేనా?”

“చెప్పేమాట పూర్తిగా చెప్పనిస్తేగా! ఆపిల్ల పెద్ద మనిషి అయిందట వారందాకా ఇంకో మనిషిని పంపుతా నంటోంది పనికి. ఎవరయితే ఏం పంపమన్నా” అని చెప్పింది.

మూర్తి ఇంటికి వచ్చేసరికి చాలా పొద్దుపోయింది. పద్మ తలుపుతీసి నిల్చోలేక అల్లాగే గడపమీద కూర్చుని చేతుల్లో తలపెట్టుకుని ఏదో బాధపడుతూ “మీరు భోంచెయ్యండి నాకు ఆకలిలేదు” అంటూ లేచి మెల్లగా మెట్లను పట్టుకుని చిన్న పిల్లలు పడకుండా కూర్చుని ఎక్కినట్లు ఎక్కుతోంది. మూర్తి నిల్చుని చూస్తున్నాడు. మొదట ఆలస్యమైనందుకు కోప మనుకున్నా, అవస్థపడుతూ మెట్లెక్కటము చూసి జాలివేసి చెయ్యి పట్టుకు పైకి తీసుకు వెళ్ళాడు. పద్మకి ఆరాత్రి నాలుగైదు వాంతులయ్యేసరికి చాలా భయపడ్డాడు మూర్తి.

“వంట్లో బాగాలేదా” అంటే మాట్లాడదు. “డాక్టరుని పిలవమంటావా” అంటే ‘పద్దు’ అంటుంది. నీరసంగా కళ్లు మూసుకు మూలుగుతూ పడుకుంది. అడిగితే ‘పద్దు’ అంటుందని మూర్తి తలుపు వేసుకుని డాక్టరు దగ్గరికి బయలుదేరాడు. ఇంటి యజమాని తల్లి బైట వరండాలో పడుకుంటుంది. సాధారణంగా ఆవిడ మెలకువగానే ఉంటుంది; వుండటమే కాకుండా ఏవో పాడుతూ వుంటుంది. గేటుదగ్గర మూర్తినిచూసి ఆవిడ ‘ఎవరు’ అని పలకరించింది. ‘నేనండి’ అన్నాడు మూర్తి.

‘ఇప్పుడు ఎక్కడికి నాయనా వెడుతున్నావు?’ అని అడిగింది ఆవిడ. ‘పద్దుకి వంట్లో బాగాలేదు డాక్టరుని పిల్చుకు వద్దామని’ అన్నాడు మూర్తి.

‘ఆమాత్రము కష్టపడకుండా అబ్బాయో, అమ్మాయో పుడితే ముద్దులాడుదా మనుకుందా? వీటికి ఏమి మందులులే, వెళ్లి పడుకో నాయనా’ అంటూ ‘అన్నమ్మ ముట్టదూ’ అని పాట మొదలు పెట్టింది.

మొదట అయోమయంగా తోచింది. వెళ్లకుండా వెనక్కి వచ్చాడు మూర్తి. అప్పుడే కొంచెము నిద్రపట్టింది పద్దుకి. పద్దుకేసి చూచాడు. దీపం తీసినా వెన్నెల మొహం మీద పడుతోంది కిటికీలోంచి. గాలికి జుట్టు కొట్టుకుంటోంది. కళ్లకింద రెప్పలనీడ మధ్య వెన్నెలకాంతి పల్చగా కనిపిస్తోంది. కంటికొలికిలో నిల్చిన నీటిపైన పడ్డకాంతి, గాలికి కదులుతూ మెరుస్తోంది. మూతి, బిగబెట్టడంతో ఇంకా చిన్నదిగా సున్నాలా కనపడింది. గెడ్డమువంపు దిండుపైన నీడలో పెద్దదిగా కనిపిస్తోంది. ఎప్పుడూ చిన్న చప్పుడైతేనే నిద్రపోని పద్దు యింత

హాయిగా నిద్రపోవడము తల్లిని కాబోతున్నానన్న గర్వమేమో అనుకున్నాడు మూర్తి. లేపి అడుగుదా మనుకున్నాడు. నీర సంగా పడుకుంటే నిద్ర పట్టివుండవచ్చు అనుకుని కిటికీరెక్క ఒకటివేసి నిద్రపోయాడు మూర్తి.

పద్మ రోజూ ఆ బాధకి అలవాటుపడి అల్లాగే అవస్థ పడుతూ గడుపుతోంది. మూర్తి “మీ అన్నయ్య వస్తాడుట రేపు. నువ్వు కొన్నాళ్లు మీవాళ్ల వూరికి వెళ్లినస్తే బాగుంటుందనుకుంటాను” అని పద్మకేసి చూచాడు.

పద్మ తలవంచుకు సిగ్గుపడుతూ, “ఇస్సడు వెళ్ళను. వెడితే అప్పుడే రానివ్వరు” అంటూ మంచముమీద పడుకుని గోడపక్కకి తిరిగి “మీకు కష్టంగా వుంటే చెప్పండి వెడతా” అని నెమ్మదిగా అంది.

“మీ అన్నయ్య కనక నువు రానంటే వూరుకుంటాడు. మీనాన్నవస్తే నువ్వే ముందు బయలుదేరుతావు. రానన్నా ఆయన ఎల్లాగా తీసుకు వెళ్ళటము మానడు. ఈసారి నువ్వు వెడతానని గొడవచేసినా పంపను. సరేనా? నువ్వు పని చెయ్యటము కష్టమని వెళ్ళమంటున్నా, అల్లా మాట్లాడ వచ్చా? నేను చెప్పినట్లు వింటే పంపను. రేపటినుంచి వంట మానెయ్యి. కొన్నాళ్ళు కేరియర్ తెప్పించుకుందాము” అన్నాడు మూర్తి. “ఎప్పుడేనా చెయ్యలేకపోతే తెచ్చుకో వచ్చు కాని రోజూ ఎందుకు?” అంది పద్మ.

పద్మ అన్నగారు రావటం, పద్మనుచూసి ‘చాలా చిక్కి పోయిందని జాలి పడటం, తనతో పంపించమనటం, మూర్తి ‘మీ చెల్లెలు వస్తానంటే తీసుకుకెళ్ళ మనటం, పద్మ కోపంగా

మూర్తి కేసి చూడటం, 'ఇంకా నాలుగు రోజులు వుంటావుగా ఆలోచించుకుందాములే' అని మూర్తి మాట మార్చటం జరిగాయి.

అన్నగారు వున్నన్నాళ్లూ రోజూ సాయంకాలము బీచికి వెళ్ళి రాత్రి హోటల్లో భోంచేసి రావటం మామూలుగా జరిగినా ఆ రోజు దారిలోనే పద్మకు వాంతులు మొదలుపెట్టి, రాత్రి అంతా బాధపడటం చూసి అన్నగారు పద్మని తనతో తీసుకు వెడతానని మూర్తికి చెప్పాడు. మూర్తికి మొదట పంపటము ఇష్టంలేకపోయినా, కొన్నాళ్ళు వెళ్ళివస్తేనే మంచి దనిపించి, పంపేందుకు ఒప్పుకుని, పద్మని ప్రయాణానికి సిద్ధం చేసుకో మన్నాడు. అన్నగారి ఎదుట కోపము చూపించటము ఇష్టములేక ఎవరూ చూడనప్పుడు కోపంగా మూర్తిని చూసేది పద్మ. తన తాలూకు సామాను ఒక్కటి వుంచకుండా అవసరం లేకపోయినా అన్నీ తెచ్చిపెట్టెదగ్గర కుప్పగా పెట్టుకుంది పద్మ. మూర్తి అది గమనించినా మాటల ధోరణిలో చూడనట్టు వూరుకున్నాడు. అన్నీ పెట్టెలో పట్టించినా పెట్టె తాలూకు మూత పట్టనని భీష్మించుకుంది. పెట్టె ఒక పక్క నొక్కితే ఇంకోపక్క పైకిలేచి, రెండు పక్కలా గట్టిగా అదిమిపెడితే మధ్యన గొళ్ళేము పట్టక పెట్టెతో పద్మ పడే అవస్థచూసి, మూర్తి సహాయంచేద్దామని వెళ్ళాడు. 'ఇవన్నీ ఎందుకు; పది రోజులుండి వచ్చేదానికి' అంటున్నాడు మూర్తి. పద్మ సమాధానము చెబుదామనే సరికి అన్నగారు వెనక వుండటముచూసి మొహము పక్కకి తిప్పి మూతి ముడుచుకు 'వుండాలిలేండి'

అంటోంది. మూర్తి ఎల్లాగో పెట్టెకు తాళంవేసి 'ఇంక మధ్యలో మాత్రము తియ్యకు' అన్నాడు.

పద్మ పాలవాళ్ళకి ఇవ్వాలింది, పనిమనిషికి ఇవ్వాలింది, చాకలికి లెక్కచూసుకు ఇచ్చుకోమని, 'సామాన్లు అన్నీ ఎక్కడివి అక్కడ పడేస్తే పోతాయి అని, పనిమనిషి వెళ్ళేటప్పుడు చూడమనీ,' 'మీ ఇష్టము ఏమి చేసుకుంటారో, నేను చెపితే మీరు వింటారు కనకనా' అని అన్నీ అప్ప చెప్పి తనకి ఆ ఇంటితో సంబంధం లేనట్లు చెప్పటం వింటూంటే మూర్తికి నవ్వు వచ్చింది. వాళ్లు వెళ్లే రైలు రెండు గంటలకి వస్తుంది కనక తను ఆఫీసునుంచి వస్తే ఇంటికి వస్తానని. లేక పోతే స్టేషన్ కి వస్తానని చెప్పి మూర్తి వెళ్లిపోయాడు.

పద్మ అన్నగారు పద్మని వెయిటింగ్ రూమ్ లో కూర్చో పెట్టి మూర్తికోసము చూస్తున్నాడు. ఆరోజు రైలురానడం గంట ఆలస్యమని వ్రాసిపెట్టారు. మూర్తి రావటంకూడా అంత ఆలస్యమయింది. ఆఫీసరు క్రొత్తవాడని, ఆరోజు అందరి మీదా చాలా కోపంగా ఉన్నాడని, ఆరోజు శెలవుపెట్టి వుండాల్సినదని అనుకుంటూ వచ్చానని మూర్తి చెప్పాడు. తను వచ్చేసరికి వాళ్లు వెళ్ళిపోయి వుంటారనుకుంటూనే వచ్చానని చెప్పాడు. ఆలస్యముగా రైలు రావటముకూడా మంచిదయిందంటూ పద్మ కూర్చున్న దగ్గరికి వెళ్ళాడు. పద్మ ప్రతిక్షణం బైటికిచూస్తూ, ఏం తోచక చీరకొంగు వేళ్లకి చుడుతూ, విప్పుతూ కొంతసేపు ఎదర కూర్చున్న వాళ్ళనిచూస్తూ, కొంచెంసేపు అటూఇటూ తిరుగుతూ విసుగ్గా మళ్ళీ వచ్చి కూర్చోటము- ఇలా గడుపుతోంది అంతసేపూ-

రైలు రావటంతో టే జనం స్టాట్ ఫారముమీద ముందుకి కొందరు, వెనక్కి కొందరు ఎదటివాళ్ళని చూడకుండా తోసుకొంటూ హడావిడిగా పరుగు పెడుతున్నారు. మూర్తి పద్మచేతిలో మరచెంబు తీసుకోబోతే వద్దని మొహము ముడుచుకు దూరంగా నడిచి వెడుతోంది. అన్నగారు పెట్టె చూపిస్తూ “ఇక్కడే, నువ్వు ఎక్కుముందు” అని లోపల పరిచిన జంబుకానా చూపించాడు. మూర్తి కూలీలచేత సామాన్లు పక్కగా పెట్టించాడు. సంపంగిపూల పొట్లము పద్మకి ఇచ్చాడు.

ఎవరో బైటనుంచి తొంగిచూసి మూర్తిని చెయ్యి పట్టుకు కిందకు లాగుతున్నాడు నవ్వుతూ. ఆకొత్తగా వచ్చినాయన్ని చూసిన గుర్తులేదు పద్మకి. మూర్తిని నడుముమీద చెయ్యేసిపట్టుకు దూరంగా తీసుకు వెళ్ళేడు అతను. మిగిలిన వాళ్ళతో కలిసి గట్టిగా నవ్వులు మాత్రము వినపడుతున్నాయి పద్మకి.

గంట కొట్టారు. అన్నగారు కిళ్ళీ నములుతూ వచ్చి ‘అతనేడే’ అన్నట్టు పద్మకేసి చూశాడు. సమాధానంగా పద్మ మూర్తి వున్న వేపు చూపించింది. మూర్తి, ఆ కొత్తమనిషి కలిసి గబగబా వస్తున్నారు. మూర్తిని లోపల ఎక్కమంటున్నాడు ఆకొత్తమనిషి. మూర్తి అతనిని నా స్నేహితుడు “మాధవరావు” అని పద్మకి పరిచయం చేశాడు. పద్మ అన్నయ్యని చూపి “ఆయన మా బావగారు” అని నవ్వుతూ మాధవరావుకి చెప్పాడు. రైలు కదిలింది. పద్మకి కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగాయి. ‘వెడుతున్నా’ నని తల వూపింది పద్మ.

‘నువ్వు వెళ్లటములేదా?’ అని మాధవరావు మూర్తిని అడుగుతున్నాడు.

జేబురుమాలుతో మొహము తుడుచుకుంటూ ‘లేదు’ అన్నట్లు తల వ్రాపాడు. మూర్తి పద్మకేసి చూస్తున్నాడు. వంగి కనిపించేవరకు చూస్తోంది. మూర్తి చేతిరుమాలు వ్రాపు తున్నాడు. అన్నగారుకూడా చేతిగుడ్డ వ్రాపుతున్నాడు కని పించినంతసేపు.

మూర్తికి ఇంటికివస్తే, ఒంటరిగా వుండటము కొంచెము బాధగా వుండేది కొన్నాళ్లు. స్నేహితుల ఇళ్ళకి వెళ్లి పొద్దు పోయేదాకా వుండి, హోటల్లో భోంచేసి సముద్రపు రోద వింటూ కొంతసేపు ఇసుకలో కూర్చుని ఇంటికి వచ్చేవాడు. పద్మ వెళ్ళి రెండు నెలలు అయినా ‘వస్తూన్నట్లు’ రాయదు. ‘పనిమనిషి వస్తోందా?’ ‘ఆ పిల్లని పంపుతోందా?’ ‘మీరు కారి యర్ తెప్పించుకుంటున్నారా?’ ‘స్నేహితులతో సంతోషంగా కాలం గడుస్తుందనుకుంటా’ — ఈ రకమైన ఆరాటుతీసే వుత్త రాలు తప్ప ‘తను ఏమి అవస్థపడుతున్నాడో’ అన్న జాలి లేకుండా హాయిగా పుట్టింట్లో మకాముపెట్టుకుని తను రమ్మని వ్రాసినా దానికి బదులుగా ఏవేవో వ్రాయటం — వుత్తరం వచ్చినప్పుడల్లా కోపము ఎక్కువ అవుతోంది మూర్తికి.

మూర్తి ఆ సాయంకాలము ఇంటికి వచ్చేసరికి తాళము పెట్టిన తలుపుకి అతికించినంత దగ్గరగా ఆనుకుని నిల్చుని, మెల్లో పూసలు అటూ ఇటూ తిప్పుకుంటూన్న పనిపిల్ల కని పించింది. పద్మ వెళ్లక ఆ పనిపిల్ల రావటం ఆ రోజే.

‘ఏం పిల్లా, బాగున్నావా?’ అని తలుపుతీస్తూ అడిగాడు మూర్తి. కొంగుతో నోరు నొక్కుకుంటూ అరుగుమీదనుంచి కిందికి దూకి, అరటిచెట్లలో దూరి రెండుచెట్లని పట్టుకుని వింత జంతువుని చూసినట్లు చూస్తోంది మూర్తిని ఆ పిల్ల. కింద పడిందేమోనని అటుచూస్తే దూరంగా గుంపుగా విచ్చలవిడిగా పెరిగిన అరటిచెట్లమధ్య, పిల్ల నలుపుకి కొత్త అందము వచ్చినట్లు కనిపించింది.

మూర్తి తెల్లవారి లేచేసరికి చాలా పొద్దు ఎక్కింది. తలుపుతీసి పనిమనిషికోసము చూశాడు మూర్తి. కనపడకపోతే తనే వెళ్లుదామని బయలుదేరాడు కాఫీకి. ప్లాస్కు పైన వుండిపైకి వెళ్లి తేవాలంటే బద్ధకంగావుంది మూర్తికి. నెమ్మదిగా మెట్లు ఎక్కుతున్నాడు. మళ్ళీ ‘ప్లాస్కు ఎందుకులే’ అనుకుని వెనక్కి తిరిగాడు. పనిపిల్ల చీపురుతో వెనక ఎక్కటము చూడలేదు. ఏమో తూలి పడబోయి పిల్ల జబ్బ పట్టుకున్నాడు మూర్తి. ‘హిహి’ అని నవ్వుతూ చెయ్యి జరిపి ముడుచుకు, ఇంకా పొట్టిగా వంగి మెట్లకిందకి పరుగెత్తింది.

‘ఏంటి పిల్లా’ అని అప్పలమ్మ కంఠము పక్క-ఇంట్లో నుంచి వినిపించింది.

ఇది ఏమి చెపుతుందోనని మూర్తి చూస్తున్నాడు.

‘ఏమీ లేదులే’ అని కిందపడ్డ చీపురు తీసుకు వెనక్కితిప్పి, అన్నీ సరిగా వచ్చేలాగ గోడకి కొడుతూంది

‘పిల్లా, కాఫీ తెస్తావా’ అన్నాడు మూర్తి.

‘నాకు తెల్లు. మా అత్తని పిలవండి. తెస్తాది.’

‘నువ్వు పిల్చుకురా’ అని కోపంగా అనగానే ఏడుపు మొదలుపెట్టింది.

‘సరే బాగానే వుంది’ అని విసుక్కుంటూ బైటకి వెళ్ళి ఆ పిల్లని ఇనతలకి రమ్మంటే రాకుండా నిల్చుంది.

అప్పలమ్మని పిల్చి ‘కాఫీతెమ్మంటే ఏడుస్తోంది చూడు’ అన్నాడు మూర్తి.

‘అదే నరసండి బాబా, ఇంటికాడ నామాట అసలే ఇస్తు. నేను తెచ్చి ఇస్తాలెండి. అమ్మగోరిమాట ఇంటాదండి. ఎప్పుడు వొత్తారండి అమ్మగారు.’

‘ఏమో ‘తెలీదు’ అన్నాడు మూర్తి.

ఆరోజు మూర్తి మామగారికి పద్మని తీసుకుని వెంటనే రమ్మని, తనవంట్లో బాగాలేదని ఉత్తరం వ్రాశాడు.

ఆరాత్రే మూర్తి తండ్రి, అన్నగారూ వస్తూన్నట్టు స్టేషన్ కి రమ్మని టెలిగ్రాము వచ్చింది. అప్పలమ్మని రెండు క్యారియర్లలో భోజనం తీసుకురమ్మనిచెప్పి స్టేషన్ కి వెళ్లాడు. మూర్తి తండ్రి రైలు దిగగానే వాళ్లు ఎందుకునచ్చారో చెప్ప బోయాడు. అన్నగారు ‘ఏమిటా ఖంగారు. ఇంటికి వెళ్ళాక మాట్లాడుకోకూడదూ’ అన్నాడు.

‘అంతేలే’ అంటూ చెప్పబోయినమాట ఆపి దిగులుగా అటూ ఇటూ చూస్తున్నాడు మూర్తి తండ్రి.

మూర్తికి అన్నగారిమీద కోపము వచ్చింది. చిన్న పిల్లాడిని కసిరినట్టు తండ్రిని అల్లా అసటము ఏమిబాగుంది, అనుకున్నాడు. ఇంటికి చేరారు.

‘మీరు ఇక్కడ వుండండి, తలుపుతీసి, దీపమువేశాక వద్దురుకాని’ అని మూర్తి వెళ్లాడు సందులోకి. తలుపుమీద చెయ్యిపెట్టి తడిమాడు తాళముకోసం. మెత్తగా చల్లగా చేతికి తగిలేసరికి పులిక్కిపడి వెనక్కితగ్గి, పనిపిల్ల ఏమోనని గుర్తుకి రాగానే చీకట్లో కిందకిపురికి ఏకాలో విచ్చుకుంటుందని తట్టి, చెయ్యి పట్టుకోబోయాడు. చీకట్లో మూర్తి చెయ్యి పొట్టపైకి జరిగింది. ఆ పిల్ల కిలకిలా నవ్వుతూ, మూర్తి చేతిని తన చేతులతో పట్టుకుని కాగితముపొట్లము నలిపినట్లు తిప్పుతోంది.

తాళము తీసి దీపమువేసి తండ్రిని లోపలకు తీసుకు వచ్చారు.

భోజనాలయ్యాక, పిల్లని పున్న అన్నమూ అవీ తీసుకు వెళ్ళమన్నాడు మూర్తి. వెళ్ళకుండా మెట్లపైన కూర్చుని కాళ్ళు కిందకిరాస్తూ, పైకీ, కిందకీ చూస్తూకూర్చుంది.

‘ఏం కావాలి? పొద్దుపోయింది వెళ్ళు’ అంటున్నాడు మూర్తి. ఏదో చెప్పబోయి వాళ్ళ అత్తని, అప్పలమ్మని చూసి వూరుకుంది.

‘అయ్యగోరు నిల్చుంటే నువ్వు కూకుంటావు ఏసం. పెద్దోళ్ళకాడ ఎల్లా మసులుకోవాలో తెల్లుబాబయ్యా దీనికి’ అంది అప్పలమ్మ.

‘చీకట్లో దీన్ని ఎందుకు పంపావు? నువ్వురాక’ అన్నాడు

‘నేను కూడానే వచ్చానండి. ఆ అయ్యగోరు పిలిస్తే ఎల్లా’ అంది.

‘చూడు అప్పలమ్మా, మావాళ్లు వచ్చారుకాని, పొద్దున్నే నాన్నకు స్నానము అలవాటు. ముందు నీళ్లు కాచి యిచ్చి నీ పని తరువాత చేసుకో’ అన్నాడు. ‘మంచిది బాబయ్యా!’ అంది అప్పలమ్మ.

ఆ పిల్లని రమ్మంది అప్పలమ్మ. కూర్చుని లేవకుండానే ‘లోపల వణ్ణము వుందిట, తెచ్చుకోవాలి’ అంది.

‘నాకే పని చెపుతుండావు!’

మూర్తి ఆన్నయ్యకి నిద్రపట్టించనుకొని తండ్రి ‘శాంతకి పెళ్లిసంబంధము వచ్చింది. పిల్లవాడు మెడిసిన్ చదువు తున్నాడు. పదివేలు ఇస్తేకాని ఒప్పుకోలేదు. ఆఖరిపిల్లకదా, ఆస్తీ, చదువూవున్న సంబంధము కుదరటము అరుదు అని మీ అమ్మకి ఈపెళ్లి చేయాలని పట్టుగా వుంది. మన తాహతుకి ఎక్కువ అయినా ఒప్పుకున్నాను. పిల్లాడికి పిల్ల నచ్చింది కనక గాని లేకపోతే 15 వేలదాకా ఇస్తామని వచ్చారుట’ అని మూర్తితో చెప్పాడు.

‘మన అదృష్టం బాగుంది. లేకపోతే ఇరవై వేలయినా అమ్మ ఒప్పుకోమనేది’ అన్నాడు అన్నగారు.

‘ఆ మాత్రము ఇయ్యందే ఎవరు చేసుకుంటారురా? అయినా అమ్మ అన్నీ ఆలోచిస్తే నేగాని వోపట్టాన ఒప్పుకోదు’ అన్నాడు మూర్తి.

‘నీకేంరా. చెప్తావు! పిల్లలు కలవాడిని వాళ్లకికూడా చెయ్యాలిగా? ఉన్నది అమ్మి, పెళ్లిళ్లు, పురుళ్లు వగైరాలకి ఖర్చుచేసి మనకి సున్నా చుడతారు.’

మూర్తికి అన్నగారి ధోరణి నచ్చలేదు. తండ్రి చిన్న పుచ్చుకున్న మొహంతో కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తున్నాడు. ఆ సంభాషణ ఆపి పొద్దుపోయింది, పడుకుందామని లేచాడు మూర్తి.

మూర్తికి మెళుకువ వచ్చేసరికి చీకటి పూర్తిగా వెల్లురుని వదలకుండా పట్టుకుంది. వెలుగు పెనుగులాడుతూ తన కాంతిని సైన్యంలా పెంచుకుంటోంది. తన రాజ్యంలోకి శత్రువులు రావటంచూచి సహించలేక భూమిని ఆశ్రయించినట్టు చీకటి కింద పొద్దుతోంది. ఏమిటి ఈ పిచ్చి ఆలోచన అనుకుంటూ తండ్రికి స్నానానికి నీళ్లు లేవేమో అనుకుంటూ వళ్ళు విరుచుకుంటూ లేచాడు మూర్తి. అగరువత్తులు వెలిగించి, దేవుడు బొమ్మలువున్న క్యాలెండర్లన్నింటికీ తడిసిన బట్టలతో పెట్టుకురావడం చూశాడు మూర్తి. 'చన్నీళ్లు పోసుకున్నారా' అని అడిగాడు మూర్తి.

'లేదు, ఆపిల్ల వేడినీళ్లు పెట్టింది పాపం' అన్నారు.

అన్నగారు ఏదో పనివుందని, ముందు వెడతానన్నాడు. 'అబ్బాయిని చూశాక వెడుదువుకాని' అన్నారు తండ్రి. 'ఆ నేను చూసేదేమిటి-మీరూ తమ్ముడూ వెళ్లిరండి' అన్నాడు ఆయన.

మెడికల్ కాలేజి హాస్టల్ కి బైలుదేరారు మూర్తి తండ్రి. ఎందుకోరా ఈ సంబంధము వాడికీ, మీ వదినకుకూడా ఇష్టం లేదు. మీ అమ్మకి ఇదే చెయ్యాలని పట్టుగావుంది. ఇంట్లో రోజూ గొడవే. ఆస్తి పంచిపెట్టమని మీ వదిన మీ అమ్మతో అందిట. మీ అమ్మసంగతి తెలుసుగా. ఇది అంతా నాది. నేను

ఉండగా ఆశ పెట్టుకోకు అందిట. మీఅమ్మ అనటం— మీవదిన చెల్లెలిని ఈ అబ్బాయికి ఇద్దామనుకున్నారట. పిల్ల నచ్చక వద్దన్నారట. మీవదిన చెప్పటం—వాళ్ళు వట్టి పేచీకోరు వాళ్ళు. మావాళ్ళు ఇవ్వటానికి ఇష్టపడ లేదంటుంది. ఏమయితేనేం మన శాంతిని ఇవ్వటానికికూడా ఇష్టంలేదు' అని చెప్పారు.

హాస్టలు దగ్గర బండి ఆపి, 'మళ్ళీ వస్తాము' అని చెప్పి పైకి వెళ్లారు, అబ్బాయి గది వెతుక్కుంటూ. మూర్తి తండ్రి ఆ అబ్బాయిని మూర్తికి పరిచయం చేశాడు. ఆ అబ్బాయిని చూడగానే 'ఎంత అందంగా వున్నాడో' అనిపించింది మూర్తికి. పసిమిరంగు వస్త్రులు, గాలికి కదులుతూన్న వంకెలజుట్టు నుదురు మీదికి జారి వూగుతూంది. పెద్దకళ్ళు, నవ్వితే సొట్టలుపడే బుగ్గలు, నంపు తిరిగిన గెడ్డం— ఏదో వేషం వేసుకుంటూవచ్చిన రాజకుమారుడులా కనిపించాడు మూర్తికి. మూర్తి చూడడం చూసి సిగ్గుపడి తలవంచుకు 'కాఫీ తీసుకుంటారా?' అని అడిగి తెప్పించేందుకు వెళ్లాడు అతను. మూర్తి తండ్రి వద్ద అంటూ అతని వెనకాలే వెళ్లి పిలుచుకు వచ్చాడు.

“మీ నాన్నగారు నీకే ఇవ్వమన్నారు నీ ఇష్టమైన బట్టలు తీసుకో” అని డబ్బు చేతిలో పెట్లాడు.

ఇంటికి చేరుకునే సరికి పది అయింది. మూర్తి ఆరోజు శేలవు పెట్టి; బజార్లో ఏవో కావాలంటే తండ్రికూడా వెళ్ళాడు.

‘అమ్మకి పిల్లాడు నచ్చివుంటాడు. అక్కయ్య పెళ్లికి బావ బాగాలేదు ఇవ్వనని ఎంత గొడవచేసింది’ అన్నాడు మూర్తి.

“నీకు జ్ఞాపకంవుందే ఇంకా,” అంటూ తండ్రి కొడుకులు నవ్వుకున్నారు.

మూర్తి తండ్రి ఆ రాత్రి బయలుదేరి వెళ్లిపోవా లన్నాడు. ‘పెళ్లి పదిరోజులు వుంది- నువ్వు నాలుగు రోజులు ముందువస్తే బాగుంటుంది’ అన్నాడు మూర్తితో.

అన్నగారు ‘ఇదేకాని ఇంకో ముహూర్తం లేదా? అప్పటికి నాకు శెలవు దొరుకుతుందో లేదో,’ అన్నాడు. ‘తరు వాత మూఢం వస్తుందిట. ముందే పెడితేసరి, శెలవు దొరక్క ఏం చేస్తుంది?’ అన్నాడు తండ్రి.

తండ్రిని రైలు ఎక్కించి, అన్న సినిమాకి రమ్మంటే వెళ్ళకుండా ఇంటికి వచ్చేడు మూర్తి. దారిలోనే వర్షం కొద్దిగా తుప్పర మొదలుపెట్టి ఇంటికి వచ్చేసరికి పెద్దదయింది. బట్టలు మార్చుకు తల తుడుచుకుంటున్నాడు మూర్తి. తలుపు చప్పు డైతే కిందికివచ్చి తలుపుతీసి చూశాడు. పనిపిల్ల వూర్తిగా తడిసి చేతులు ముడుచుకుని వణుకుతోంది.

‘ఇప్పుడు ఎందుకు వచ్చావు?’

నుదురుమీదనుంచి కళ్ళమీదకి జారుతున్న నీళ్ళని వేళ్ళతో తీసి కింద జల్లుతోంది - ‘అత్తకు ఇషమ జ్వరమంట వచ్చింది, డాక్టరు దగ్గరికి ఎల్లేందుకు డబ్బులు కావాలంట - మిమ్మల్ని అడిగి తెమ్మంది’ అంది పిల్ల.

పైకివెళ్ళి ఐదు రూపాయలు తెచ్చాడు. గోడమీద వేసివున్న పంచెతీసి మీదవేసి తుడుచుకోమన్నాడు. పంచె వుండచుట్టి వాసన చూస్తోంది, ఆ పిల్ల.

‘బలే వాసనేస్తాయి మీ బట్టలు సెంటు - వోసన’ అని నవ్వుతోంది.

మూర్తి డబ్బు ఇవ్వబోయాడు కళ్ళలోకి చూస్తూ నిల్చుంది. ‘వూ, తీసుకో’ అని చేతిలో పెట్టబోయాడు. మూర్తి చెయ్యి పట్టుకుని గుండెలదగ్గర పెట్టుకు అదుముతూ ‘ఎచ్చగా వుంది’—అంటూ కళ్ళమూస్తూ తెరుస్తూ మూర్తిని చూస్తోంది. మూర్తి నవ్వుతూ పిల్ల కేసి చూస్తున్నాడు. దానిచేతిలో పంచి తీసి తలపైనించిచుట్టి పొట్ట చేత్తో గట్టిగా నొక్కుతూ, ‘వెళ్లు వాన తగ్గింది’ అన్నాడు మూర్తి. కప్పిన పంచికిందకి చెయ్యి తీసుకుని పొట్టపైన పెట్టుకు రుద్దుతోంది.

సందులోంచి ‘సించెలము’ అని కేక వినిపించింది. మూర్తి కళ్ళతో వెళ్ళమని చెబుతున్నాడు. వెళ్ళనని తల అడ్డంగా వూపుతోంది. పిల్ల చేతిలో డబ్బుపెట్టి గుప్పిట మూశాడు మూర్తి. వీపుమీద చెయ్యివేసి వెళ్ళమని గుమ్మం వేపు తిప్పాడు. వెళ్ళకుండా బిగుసుకుని గుమ్మాన్ని పట్టుకు నిల్చుంది. ‘రావేమే’ అని మళ్ళీ కంఠము వినిపించింది. మూర్తి కేసి అర్థంలేకుండా చూస్తూ నిల్చుని గోడని గోళ్ళతో గీకు తోంది. జోళ్ళ చప్పుడికి తప్పుకుంది. మూర్తి అన్నగారు తడిసి పోయి నచ్చాడు. స్నేహితుడు కనిపిస్తే వాడితో వెళ్ళాననీ, సినీమాకి వెళ్ల లేదనీ చెప్పాడు ఆయన.

పిల్ల తెల్లవారి రాలేదు. నాలుగు రోజులు ఎవరూ రాలేదు. ఎవరో కొత్తమనిషి వచ్చి ‘అత్తాకోడళ్లు జరాలతో

పడి వుండారండి - రెండు రూపాయలు వుంటే అడిగి తెమ్మందండి.'

'పిల్లకి ఐదు రూపాయలు ఇచ్చాను' అన్నాడు మూర్తి.
"నాకు తెల్లండి ముసల్ది అడుక్కురమ్మని బతిమాలితే వచ్చా" అంది ఆ వచ్చిన మనిషి.

మూర్తి ఇచ్చి పంపాడు.

ఆ రోజు అన్నగారు వెళ్ళిపోతానంటే, "నేను వస్తారేపు" అని ఆపాడు మూర్తి.

పొద్దున్న మూర్తి కాఫీ తీసుకు ఇంటికి వచ్చేసరికి అప్పలమ్మ మెట్లపైన కూర్చుని కళ్ళూ, ముక్కు తుడుచుకుంటోంది. మూర్తినిచూసి ఏడుపు మొదలుపెట్టింది. "ఏమిటి" అని ఎంత అడిగినా చెప్పకుండా శోకాలు పెడుతోంది అప్పలమ్మ. మూర్తి అన్నగారు "చెప్పకుండా ఏడుస్తావేమిటి" అని విసుక్కున్నాడు. "ఆ పిల్ల బాబయ్యా ఆఖరిదాకా మీ మాటేనండి 'అయ్యగోరు' అనటం, నవ్వుటం. ఆయాల ఈడకి నచ్చింది. తడిసినస్తే మీరు పంచి యిచ్చారని నెప్పిందండి. తెల్లారి లెగలేదండి. నేను పోయి అది బతక్కుడదా...ఆ భగవంతుడికి నామీద కనికరం లేదు" చెప్పకుపోతోంది అప్పలమ్మ.

మూర్తి ఆ మాట వినగానే నమ్మలేకపోయాడు. కొంత సేపు మాటరాక ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ నిల్చుని, 'ఏదో మాట్లాడాలి'కదా అని "మందు ఇప్పించలేదా" అని అడిగాడు మూర్తి.

'డాకటరు మందు ఇప్పించాం బాబయ్యా. నూకల్లేవు దానికి' అని ఏడుస్తూ, సంధిలో కూడా మీరు ఇచ్చిన పంచి

వదలకుండా గుండెలకాడ ఎట్టుకుని, సేతులు నలుపుకుంటూ “అయ్యగోరు మంచివోరు” అంటూ మీ వూసేనండి మీరు ఇచ్చిన డబ్బు మొల్లో పెట్టుకుందండి. మాకు సెప్పలేదండి. కొన్నాళ్లు మా అప్పకూతురుని పంపుతా, పని చేయించుకోండి’ అంది అప్పలమ్మ.

‘ఇప్పుడు వద్దులే ఇవాళ వూరికి వెడతా, వచ్చాక కబురు పెడతా’ అన్నాడు మూర్తి.

“మంచిది అండి మళ్ళీ ఎప్పుడు వతారండి?”

‘పనిహేను రోజులు అవ్వొచ్చు’ అన్నాడు మూర్తి.

“మీ డబ్బు వచ్చాక చేసి తీర్చుకుంటాబాబూ”

‘పరవాలేదులే’ అన్నాడు మూర్తి.

అప్పలమ్మ వెళ్ళిపోయాక ఆ పిల్ల ఇంట్లో తిరుగుతూ న్నట్టే అనిపించింది మూర్తికి.

రైలులోకూడా మూర్తి ఆలోచిస్తూ బైటికి చూస్తూ కూర్చోటము చూసి ‘అల్లావున్నా వేంరా?’ అని అన్నగాడు అడిగాడు మూర్తిని.

‘జీవితమంటే భయమేస్తుందికదా. ఆ పిల్లని తల్చుకుంటే జాలివేస్తుంది’—

‘అదా’ అల్లా ఆలోచిస్తే తేలేది శూన్యం. ఎవరికి ఎక్కడితో ఆఖరు అయితే అక్కడితో వెళ్ళిపోవాలి. చూడు, ఆ ముసలిది రాయిలావుంది. ఆ పిల్ల పోవటముచూస్తే మన చేతుల్లో ఏమీలేదు అనిపిస్తుంది. తెరమీద బొమ్మలం. ఎప్పుడు ఏ బొమ్మని తీసేస్తే అక్కడితో అది ఆఖరు. మనమూ అంతే.’

మూర్తి అన్నగారి మెట్టవేదాంతం వింటోన్నా ఆ పిల్ల
 సినీమాలో రీల్సులా బుర్రలో తిరుగుతోంది. చదువూ సంస్కారమూ
 వుంటే వో రకంగా వుంటారని నూహించుకోడము
 పొరపాటేమొ. కోరిక అందరికీ ఒకరకంగానే ఉండవచ్చు.
 ఒకవయస్సులో, అంటే చిన్నతనంలో కోరినదాన్ని సాధించా
 లనే ఆరాటంతో మనస్సు బాధపడటం, కొద్దిగా మధ్య వయ
 స్సుకి జరిగేసరికి హోదాకి సంఘంలో గౌరవానికి తలుపులుతీసి
 మిగిలినద్వారాలకి తాళము వేసినట్లు నటించటము, మధ్య
 వయస్సు దాటుతుందనే బెంగతో తనని ఎవరూ గుర్తించరనే
 భయం లోపల పలకరిస్తోంటే కొత్త స్నేహాలకి తహతహలాడ
 టము, లభ్యము అయినవాడు ముదిమి, స్నేహాన్ని విడదీస్తుం
 దనే బెంగతో బోడితల తడుముకుంటూ ఇంకా పదికాలాలు
 ముందుకి పంపుతాడు మనస్సుని. లభ్యముకానివాడు ఓటమికి
 మనస్సు బాధపడుతుంటే, మనస్సు అదిమిపట్టుకు వేదాంతం
 కోసము తల తడుముకుంటూ పదికాలాలు ముందుకు పరుగెట్టి
 బాహ్యప్రపంచాన్ని, అశాశ్వతమైన శరీరాల్ని, ఇంద్రియ లోల
 త్యాన్ని ద్వేషిస్తూ, వేదాంతపు నీడలు వెతుక్కుంటాడు...

తనని స్టేషన్ లో రైలు ఆగింది. మూర్తి తొందరగా తన
 ఆలోచన ఆపుచేసి అన్నగారిని నిద్రపోతుంటే లేపాడు. ఆయన
 ఖంగారుపడుతూ దిగి పెట్టి, పరుపుచుట్ట దింపేసరికి రైలు కది
 లింది. 'వుండిపోయిన సామాన్లు లిస్టు గట్టిగా చెపుతూ, జాగ్ర
 త్తగా దింపుకోమని' — 'మీ వదినతో పిల్లల్ని జాగ్రత్తగా
 చూడమని' చెప్పటం పూర్తికాకుండానే ప్లాటుఫారం దాటి
 వచ్చింది రైలు.

మూర్తి మధ్యలో తెగిన ఆలోచల్ని అతికించి, పొడి గిద్దామనుకుంటే, అతుకుల్లాగే సాగుతోంది ఆలోచన. “ఆ పిల్లకి చివరిదాకా మీమాటే” అన్న అప్పలమ్మ మాట చెవిదగ్గర హోరుపెడుతూ తిరుగుతోంది. పంచి దగ్గరే పెట్టుకు కళ్లుమూసిందిట... తనంటే నిజంగా ఇష్టమేమి. ఆ పిల్లకి ఇష్టమేమిటి? ఏదో చిన్నతనపు చిలిపిచేష్టలు అయి వుండవచ్చు అనిపించింది కొంతసేపు: “చివరలో నామాటే ఎందుకు చెప్పాలి? ఏమి...” తనలో తను తర్కించుకుంటున్నాడు మూర్తి.

కొంచెం మూలగా కూర్చున్నాయన లేచివచ్చి మూర్తికి దగ్గరగా కూర్చుని ‘మీకు ఫలానా ఆఫీసులో పని చేస్తున్నారా?’ అని అడిగాడు.

అవునని తలవూపాడు మూర్తి.

‘మావాడు కూడా అందులోనే వుంటున్నాడు’ పేరు అడుగుతాడేమోనని మూర్తికేసి చూశాడు ఆ పెద్దమనిషి. ‘మీకు ప్రమోషను వస్తుందని చెప్పకున్నారు. నిన్న మావాడి కోసం ఆఫీసుకివస్తే... అనుకోవటం విన్నాలెండి.’

ఈ మాటకి మూర్తి నవ్వి వూరుకున్నాడు.

‘శెలవులో వెడుతున్నారా?’ అని అడిగాడు ఆయన.

‘అవును’ అని తల వూపాడు మూర్తి.

‘తునిలో దిగింది మీ అన్నగారా?’.

‘అవును’ అని తల కిందకి నంచాడు మూర్తి.

‘ఆయనమీద పెట్టిన కేసు ఏమయిందో తెలిసిందా?’ కళ్లు సగం మూసుకు ‘తేలీదన్నట్టు’ తల అడ్డంగా వూపాడు

మూర్తి. మరో ఆయన ఆ కేసు వివరాలు అడగటంతో మొదటి పెద్దమనిషి కేసు వివరాలు చెప్తూ ఐక్యమై పోయాడు.

సామర్లకోట వస్తోందని ప్రయాణికుల్లో చలనంకలిగింది. తలలు దువ్వుకోవటం, జేబులో డబ్బువుందో, లేదో అని తడిమి చూసుకోవటంలో వుండగానే రైలు ఆగటం జరిగింది. అందరిని తప్పించుకు సామాను దింపించుకుని మూర్తి దిగాడు. అన్నగారి తాలూకు సామాను ఇంకా ఏమయినా వున్నాయేమోనని మళ్ళీ బండిలో అన్నిప్రక్కలా చూసివచ్చాడు మూర్తి. కూలీతో పెద్దాపురం వెళ్ళే బస్సులో సామాను పెట్టాలని చెప్పాడు.

మూర్తి ఇంటికి చేరేసరికి నీరెండ వుంది. ఇంటిముందు పెద్ద పందిర వేశారు. ఎవరో పిల్లలు ఆడుతున్నారు. కటకటాలు దాటి హాల్లోకి వెళ్ళాడు. కొత్తవాళ్ళు - ఆడవాళ్ళూ, పిల్లలూ కూర్చుని ఫలహారాలు చేస్తున్నారు. వాళ్ళ మధ్య లోంచి వెళ్ళడము ఇష్టములేక పక్కగది గుమ్మంలోకి వెళ్ళి చూస్తున్నాడు. ఎవ్వరూ కనబడలేదు అతనికి సందు తలుపు తియ్యటానికి. కూర్చున్న వాళ్ళ తాలూకు పిల్ల మూర్తి దగ్గరికి వచ్చి ఆ చేతులు మూర్తి పేంటుకి రుద్దుతూ లేచినిల్చింది. ఆ పిల్లని తీసుకు వెళ్ళటానికి వచ్చిన ఆవిడ పిల్ల వీపుమీద ఒకటి చరిచింది.

ఇంకో ఆవిడ దగ్గరికి వచ్చి "పెళ్ళికూతురు వో మాదిరిగా వుంది. చెప్పకో తగ్గంత అందగత్తేం కాదు" అంది. ఇంకొక ఆవిడ అందుకుని "పువ్వులు గుచ్చుతుందే ఆ

అమ్మాయి పెళ్ళికూతురు చిన్న పదినగారుట. చాలా బాగుంది కాదూ? చెక్కిన బొమ్మలావుంది. జడకూడా పెద్దదే.” “పెద్ద కోడలు ఎవరు” అని ఇంకో ప్రశ్న. “ఆ పళ్లుఎత్తు ఆవిడ”. పెళ్ళికూతురు అప్పగారు “రంగు లేకపోయినా కళయిన మొహము. ఈ పిల్ల కేమర్రా నిక్షేపంలా వుంది” అంది.

ఇంతలో వెంకన్న సందుతలుపు తీసుకు మూర్తి వున్న గదిలోకి వచ్చాడు. మూర్తి బైటవున్న సామాన్లు లోపల పెట్టమని చెప్పి, సందులోంచి వెనకపక్క పందిట్లోకి వెళ్ళాడు. కొత్త తాటాకు నీళ్ళతో తడిపిన వాసన, వంటింట్లో పిండి వంటల తాలూకు నేతివాసన, తులీసెమ్మగట్టుమీద కూర్చుని పద్మ కడుతూన్న పువ్వుల వాసన కలసి కొత్త వాసన సృష్టిం చాయి. పువ్వులు కడుతూన్న పద్మచేతిలో దారపుండ దొర్లి వచ్చింది. మూర్తి దానిని తీసి పద్మదగ్గరికి విసిరాడు. “మరది గారికి దొడ్డిదారి తప్ప వీధిదారిని రావటము అలవాటు లేనట్టు వుండే” అంటూ పెత్తల్లి కోడలు వేళాకోళము చేసింది.

పద్మ మూర్తిని చూసి కొత్త పెళ్ళికూతురులా సిగ్గు పడుతూ, పువ్వులు అక్కడే వదిలి వంటగదిలోకి తప్పుకుంది. వచ్చినవాళ్ళని పంపి మిగిలినవాళ్ళు అంతా పందిట్లోకివచ్చారు. మూర్తి చూసి “ఎప్పుడు వచ్చావు” అని ప్రశ్నలతో విసిగిస్తున్నారు. తల్లి మూర్తిదగ్గర కూర్చుని “ఎంత చిక్కిపోయాడో” అని ఆప్యాయంగా వీపు రాసింది. శాంతవచ్చి అన్నగారి దగ్గర కూర్చుంది. మూర్తి అమ్మమ్మ వచ్చి “తరువాత చెప్పుదురు

గాని ముచ్చట్లు, ముందు వాడికి తినేందుకు ఏమయినా పెట్టి కాఫీ ఇవ్వండి” అని చెప్పింది.

“ఏమీవద్దు ఒట్టి కాఫీ తెమ్మ”న్నాడు మూర్తి.

“ఇప్పుడు సచ్చి వెళ్ళినవాళ్ళు పెళ్ళివారి బంధువులు” అని చెపుతోంది వదినగారు.

మూర్తికి అంతమంది మధ్యవున్నా ఏదో బెంగ, వంట రిగా వున్నట్టు బాధగా వుంది. “పద్మకి చెప్పాలి” అనుకున్నాడు. పద్మ తనతో మాట్లాడకుండా ఎందుకు దాక్కుంటుందో.

రాత్రి పది అయినా పద్మ జాడలేదు. మూర్తి గదిమేడ మీద, కిందికి దిగి వచ్చాడు. మూర్తి అమ్మమ్మ, అమ్మ అంతా కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నారు. అక్కడకూడా పద్మ కన పడకపోతే నిద్రపోయిందేమో ననుకున్నాడు మూర్తి. ఇంతలో మూర్తి తల్లి “పద్మ పడుకుందా” అని అడిగింది. “పెద్దక్క గదిలో పడుకుంది వదిన” అని శాంత చెప్పింది.

మూర్తి అక్కడికి వెళ్ళాడు. మూర్తిని చూసి లేచి వెళ్ళిపోబోయింది పద్మ. చెయ్యి పట్టుకు కూర్చోపెట్టాడు మూర్తి. “ఎందుకు నాతో మాట్లాడకుండా సాయంత్రము నుంచి తప్పించుకు తిరుగుతున్నావు” అని జాలిగా అడిగాడు మూర్తి, తల వంచుకుంది పద్మ.

“నీకు ఓ సంగతి చెప్పాలి. చెపితే బాధపడతావేమో నని భయంగా వుంది” అని చెప్పి కొంచెంసేపు మానంగా కూర్చున్నాడు మూర్తి.

“మనింట్లో పనిచేసేపిల్ల ‘ఘా’ వచ్చి పోయింది అని చెప్పి, ఆ పిల్ల రావటము, తను చీకట్లో పొరపాటున చెయ్యి వెయ్యటము — ఆ పిల్ల తడిసివచ్చినరోజుదాకా జరిగినదంతా పద్మకి చెప్పాడు మూర్తి. “పోయేరోజున తనమాటే పోయే దాకా అంది” అని అప్పలమ్మ చెప్పిందని చెప్పాడు. “నామాట అంటూనే కళ్లుమూసిందిట” అన్నాడు మూర్తి. పద్మ చూపు వోదార్చినట్టు జాలిగా చూసింది. మూర్తికి మనస్సులో బాధ అంతా పోయి తేలిక అయినట్టు వుంది. “మూతలుపడే కళ్లు తెరుచుకున్నంత హాయిగా వుంది. నీకు చెప్పేదాకా ఎంతో బాధగా వుంది నాకు. ఇప్పుడు ఎంతో హాయిగా మూసుకున్న కళ్ళు అందమైన లోయలో ప్రవాహపునీరును చూసేందుకు తెరచుకున్న కళ్ళల్లావుంది మనస్సు” అంటూ ఒళ్ళోతలపెట్టుకు పడుకున్నాడు మూర్తి.

మనోవ్యాధికి ముందరింది

డాక్టరు మాధవరావు ఆ వూరికి వచ్చి ఐదారు నెలలే అయినా మంచిపేరు తెచ్చుకున్నాడు. బీదవాళ్లని ఎంతో దయగా చూసేవాడు. ఆ హాస్పిటల్‌లో తనతో కలిసి పని చేస్తున్న లేడిడాక్టరు 'కమల' మొదట్లో ఇదంతా పేరుకోసం తెచ్చిపెట్టుకున్న ప్రసర్తన అనుకున్నా, తర్వాత తర్వాత ఆతనిపట్ల గౌరవభావం చూపసాగింది. ఆరోజు మధ్యాహ్నం తను హాస్పిటల్‌కు రానని, డాక్టర్ మాధవరావుకి చెప్పేందుకు వెళ్ళింది. అప్పుడే బయటికివచ్చిన డాక్టరు కమల రావటము చూచి వెళ్ళకుండా నిల్చున్నాడు.

“డాక్టర్ నేను మధ్యాహ్నం రాను. మావాళ్ళ ఇంటికి వెడుతున్నా. సీరియస్ కేసులు ఏమీలేవు” అని చెప్పింది. అంగీకారసూచకంగా నవ్వాడు డాక్టరు. ఇద్దరూ నడిచినస్తున్నారు. గేటుదాటించి వోముసలివాడిని చిన్ని కుట్టాడు చెయ్యి పట్టుకు తీసుకురావడం డాక్టర్ చూశాడు. కుట్టాడు డాక్టరుకి చెప్పాలనుకున్నది చెప్పలేక, చేతిమీద చిరిగిన చొక్కాని రెండో చేత్తో పైకిలాగి పట్టుకుంటూ భయపడుతూ నిల్చున్నాడు.

ముసలివాడి కాలుఅంతా రక్తంకారుతోంది. మోకాలు మీద చర్మం వ్రేలాడుతోంది. ఒంట్లో వున్న రక్తం అంతా అంతేనేమో అనిపించేటంత సన్నగా బలహీనంగా వున్నాడు.

“ఏమయింది?” అని కుట్టాణ్ణి అడిగాడు డాక్టర్.

“కుక్క కరిచిందండీ సార్” అనేందుకు రెండు నిమిషాలు పట్టింది.

“ఈవేళప్పుడు నన్నే ఎవరుంటారు? నేను ఇంటికెడు తున్నాం. పైగా దీనికి ఇంజక్షన్స్ చాలా తీసుకోవాలి, బాధ పెడతాయికూడా. ఇంటికి తీసుకెళ్ళి కాకరాకు నూరి కట్టమను మీ అవ్వని”, అంది డాక్టర్ కమల. మాధవరావు నవ్వు తున్నాడు. “మనమే ఆరకం వైద్యం మొదలెడితే, హాస్పిటలు గదులు మరో సంస్థకి ఇచ్చివెయ్యొచ్చు” — అంటూ ఆ వృద్ధుణ్ణి లోపలకు తీసికెళ్ళి, కట్టుకట్టి, మర్నాడు కనపడమని చెప్పాడు మాధవరావు.

“డాక్టర్, మీరు వాళ్లు ఏటైమ్లో వచ్చినా ట్రీట్ చేస్తారు. అందుకనే వాళ్ళు ఎప్పుడంటే అప్పుడొచ్చి వేధిస్తారు. ఆ కనికారం తోడివాళ్ళపై నవ్వుంటే ఎంత బాగుండునో” అంది కమల హేళనగా. అన్నా అందులో కరుకుదనంలేదు. “మనం విసుక్కుంటే ఎల్లా? మన టైము కనిపెట్టి, వీడు ముసలి వాడు — బీదవాడు కాబట్టి వాణ్ణి కరుద్దాం. ఆ డాక్టర్లు ఏం చేస్తారోచూద్దాం అని కరుస్తుందంటారా కుక్క? మీరు మెడిసిన్ చదువకుండా స్కూలు టీచరుగా ఉండాల్సింది” అన్నాడు మాధవరావు నవ్వుతూ.

“నా మాటల్లా వుంచండి. మీరు ఏ ఫిలాసఫీ లెక్కరదుగానో వుంటే ప్రతిదాన్నీ చూసి జాలిపడుతూ, అవతల వాళ్ళని కేవలం మీ మంచితనంవల్ల బాధపెడుతూ వుండే వారేమో? మీ ఇంటికొచ్చి మీ ఆవిడతో చెప్పాలి.

మిమ్మల్ని కాస్త చెడ్డవార్నిగా మార్చమని” అంది కమల పెద్దగా నవ్వుతూ.

“పోరపాటు. నన్ను మార్చమని చెప్పడం మర్చి మీరే మార్తారేమో ఆవిణ్ణి చూసి” అన్నాడు మాధవరావు తనూ బిగ్గరగా నవ్వుతూ.

ఆ నవ్వులో ఆవ్యాయత వుందనిపించింది కమలకి.

“చాలామైమయింది. ఇంక వెళ్ళి కుకింగ్ లో పడాలి” అంది కమల.

“పోనీ మా ఇంటికి రండి ఈపూట” అన్నాడు.

కాదనలేకపోయింది. ఇంటికి వచ్చారు ఇద్దరూ.

శకుంతలని కమలకి పరిచయం చేశాడు.

“ఈ పూట ఆవిడ కూడా మనతో భోంచేస్తారు” అన్నాడు.

శకుంతల ఎంతో నిండుగా నవ్వి “నడ్డించమంటా” అంది.

“నన్ను మర్చిపోయావుకదూ?” అని ప్రశ్నార్థకంగా పలకరించింది కమల. శకుంతలకి వెంటనే గుర్తురాక తికమక పడింది. “నేనూ, చిట్టిని-మీరూ, మేమూ పక్క-ఇళ్ళల్లోవుండే వాళ్ళం. ఇప్పుడు గుర్తొచ్చిందా?”

“నువ్వా? చాలా మారిపోయావు సుమా!” అని ఆశ్చర్యంగా అంది శకుంతల. చాలాసేపు చిన్ననాటి ముచ్చట్లు మాట్లాడుకున్నారు ఇద్దరూ. మధ్యలో కమల డాక్టర్ కేసి చూసి “శకుంతల చిన్నప్పుడు చాలా బాగుండేది. ఇంతమందిని చూస్తున్నా. అంత అందంగా ఎవరూ కనపడలేదు” అంది.

“ఆ అందంచూసే మోసపోయా” అన్నాడు మాధవరావు తమాషాగా నవ్వుతూ.

“అంటే ఇప్పుడు బాగా లేదనికాదు” అంది కమల. శకుంతల కుట్టిన కుట్లు, ఇల్లు సర్ది పెట్టుకోవటము అన్నీ శ్రద్ధగా చూస్తోంది. చంటిపిల్లని కమలకి చూపించింది. “చాలా నీ పోలికే కనిపిస్తోంది— ఆ గౌను కుట్టడం చాలా బాగుంది.” అంది కమల.

“అమ్మాయిలు స్కూలుకెళ్ళారు. వాళ్లు వచ్చేదాకా ఉండకూడదూ” అంది శకుంతల. “ఇంకోసారి వస్తా” అని వెళ్ళిపోయింది కమల. కొన్ని రోజుల తరువాత వోనాడు కమల వాచ్చేసరికి డాక్టర్ ఇంట్లోనే వున్నాడు. “కూర్చోమని” కుర్చీ దగ్గరికి లాగాడు. శకుంతలనస్తే కాఫీ తెమ్మని పంపాడు. పెళ్లి శ్రమ విషయం సంభాషణ మొదలుపెట్టాడు డాక్టర్.

“ఈ కాలంలో ఇద్దరూ వొకేవృత్తిలో వున్నవాళ్ళ పెళ్లి సుఖంగా వుంటుందనుకుంటా — మీరే మంటారు?” అన్నాడు డాక్టరు. ఈలోగా శకుంతల కాఫీ తెచ్చింది. చినరి మాటలు విని ఎందుకో బాధపడినా, మొహములో కన పర్చలేదు. తను అక్కడ కూర్చోవాలో అక్కడేదో తోచక కాసేపు కుర్చీపట్టుకుని నిట్చుని లోపలికి వెళ్లింది — శకుంతల. సంభాషణ సాగలేదు. కమల వెళ్లిపోయింది.

ఇంకోరోజు కమలా, మాధవరావు నర్సంలో తడిసి చీకట్లో నడుచుకుంటూ ఇంటికి వచ్చారు. చాలా పొద్దు పోయింది. తలుపుతీసి శకుంతల, ఇద్దరూ అగ్లా కలసిరానడం చూసి ఆశ్చర్యపడింది. మాధవరావు భోంచేస్తూ చెప్పాడు.

అలా కొండల్లోకి నడచి వెళ్ళామని, వర్షము పట్టుకోవడంవల్ల దారి తప్పామనీ, తిరిగి తిరిగి ఎల్లాగో ఇంటికి చేరామని - కమల కొంచెం ఖంగారు పడింది. శకుంతల ఎదీ గుర్తించనట్టు తలవంచుకు వడ్డిస్తోంది. వర్షం ఎక్కువయింది. ఉటుములు మెరుపులతో భీభత్సంగా వుంది ఆకాశమంతా. “ఇంటికి వెడతా” నని బయలుదేరింది కమల.

‘ఇప్పుడా ? ఈ వెదర్ లో ఎల్లా వెడతారు ? ప్రొద్దున్న వెళ్ళొచ్చుగా’ అన్నాడు డాక్టర్.

రాత్రి అక్కడే పడుకుంది కమల.

ఉదయాన్నే కమల వెడతానని బైలుదేరింది.

“కాఫీ తాక్కుండా వెడతారా ?” అన్నాడు డాక్టర్.

‘బేబీని’ పిల్చి కాఫీ తెమ్మన్నాడు. చిన్నకూతురు సుశీ పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి తూలి బల్లపైన పడింది. కమల కళ్ళ జోడు, పెన్ను కిందపడ్డాయి. మాధనరావు సుశీని కొట్టాడు. కింద పడ్డ అద్దం ముక్కలు తీసి కాగితంలో పెడుతున్నాడు. కాం పొండరు వచ్చి ‘రాత్రి చేరిన పేషెంటు పల్సు అందటం లేదు సార్’ అని చెప్పి వెళ్లాడు. డాక్టర్ కొంచెం విసుక్కుని, అటూ, ఇటూ తిరిగి, బట్టలు మార్చుకు బైలుదేరాడు. కమలని కూడా రమ్మన్నాడు.

“ఆమెతో చెప్పి వస్తా” అని లేచింది.

“ఇప్పుడు కాదు, రండి తొందరగా-” అన్నాడు. బైటికి నడిచారు. పిల్ల ఏడుపు విని గదిలోకి వచ్చింది శకుంతల. కిటికీ లోంచి ఇద్దరూ వెళ్ళడం కనిపించింది. వేపచెట్టుకింద పనిమనిషి మల్లయ్య లక్ష్మికి వాళ్ళని చూపించి నవ్వుతున్నాడు. లక్ష్మి

ఏదో చెప్పబోయి కిటికీలో శకుంతలని చూసి తలవంచుకు పూడుస్తోంది. హాస్పిటల్ వెనకాలే వుంది ఇల్లు.

దారిపొడుగునా వేప చెట్లు, చింత చెట్లు వున్నాయి. రోగులకు తోడుగా మూలుగుతున్నట్లు గాలికి మఱిచెట్టు పూడలు పూగుతున్నాయి.

శకుంతల మనస్సు చికాగ్గా వుంది.

హాస్పిటల్ లో గోల వినిపించింది. లక్ష్మి పరుగెట్టు కెళ్లింది. మల్లయ్య కుర్చీలు తుడుస్తున్నాడు. శకుంతల్ని చూసి తుడిచేబట్ట చేతులతో నలుపుతూ అన్నాడు - “మరి అండి, అందరూ అయ్యగార్ని గురించి ఆ అమ్మగోర్ని గురించి ఏటేటో అనుకుంటారండి...” అని ఇంకా ఏదో చెప్పబోయాడు.

‘సర్లే, నీపని కానియ్యి’ అని కసిరింది శకుంతల. ఆ రోజున మాధవరావుని అడగాలనుకుంది. కూడా మరో డాక్టరు రావడముతో వూరుకుంది.

ఇంకోరోజు కమల వచ్చేసరికి పిల్లలికి చక్కగా ముస్తాబు చేసింది శకుంతల. తను మంచి సిల్కు-చీర కట్టుకుంది. కమల వోక్షణం అల్లా తెల్లబోయి చూసింది.

“ఈ చీర నువ్వు కట్టుకుంటే చాలా బాగుంది కదూ?” అంది.

“ఎవరికైనా బాగుంటుంది” అంది శకుంతల.

“ఆడవాళ్ళు వకర్ని ఒకరు మెచ్చుకోరంటారు. మీ ధోరణి వేరుగా వుందే !” అన్నాడు మాధవరావు ఏ వొకర్ని వుద్దేశించకుండా. “ఇద్దరూ అందమయిన వాళ్లు అయితే ఆ ఇబ్బంది; నాకు ఆ బాధ లేదులెండి” అంది కమల.

‘అందంకంటే కూడా ఆకర్షణ, కళవుండాలి. అవి వున్నాయి అనుకుంటా మీలో’ అన్నాడు మాధవరావు. ఆ మాటలు శకుంతల అనుమానాన్ని మరీ దృఢపరిచాయి. ‘నేను సినిమాకి వెడదామనుకుంటున్నాము. మీరుకూడా వస్తారా’ అన్నాడు మాధవరావు కమలనుద్దేశించి.

చంటిపిల్ల ఉమ్యుల్లోంచి కిందపడి దెబ్బతగిలి ఏడుపు మొదలు పెట్టింది. శకుంతల సినిమాకి రానంది. మాధవరావు క్లబ్బుకి వెడతానని బైలుదేరాడు. కమల కూడా కాపులో వెళ్ళింది.

కొంతసేపటికి కాంపౌండర్ వచ్చి ‘మీ అన్నయ్యగారు ఫోనుచేశారు అండీ; మిమ్మల్ని వెంటనే రమ్మనమని...మీ అమ్మగారికి జబ్బుగావుందట, మిమ్మల్ని సిద్ధంగా వుండ మన్నారు, డాక్టరుగారు వచ్చేసరికి !!’ అమ్మ జబ్బుగా వుందన గానే కాళ్లు వణికాయి శకుంతలకి. కార్లోనే వెడదామన్నాడు మాధవరావు. బేబీని ముందు కూర్చోమని శకుంతల మిగిలిన పిల్లలూ పనిమనిషి లక్ష్మి వెనక కూర్చున్నారు. ఇంటికి చేరే సరికి అర్థరాత్రి దాటింది.

ఇల్లు నిశ్శబ్దంగావుంది. పిల్లలంతా నిద్రపోయారు. కార్లో. శకుంతలని దిగమని చంటిపిల్లని తను ఎత్తుకున్నాడు. అప్పటిదాకా ఆపుకున్న దుఃఖము వక్కసారి పైకివచ్చి శకుంతల ఏడుపు మొదలు పెట్టింది. అన్నగారు తలుపుతీసి, ‘ఇప్పుడే నిద్రపెట్టింది. ఇంక భయం లేదంటున్నారు డాక్టర్లు’ అన్నాడు మెల్లగా. శకుంతల కళ్లు తుడుచుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళింది.

‘పొద్దున్నే కూర్చున్నట్టే పడిపోయింది గుండెల్లో నెప్పి అంటూ! డాక్టర్ లాభంలేదన్నాడు. ఇంకో డాక్టరుని కూడా తీసుకువచ్చాడు. ఆయనకూడా అల్లా ‘అంటేనే’ మీకు ఫోను చేశా, రాత్రి పది దాటాక పల్సు నార్మలుగావుంది. భయం లేదన్నారు” అని మాధవరావుకి చెప్పాడు.

రోగి కోలుకుంటుందన్న ధైర్యం చిక్కింది. మర్నాడు సాయంకాలానికి మాధవరావు, శకుంతల ఇంటికి చేరుకున్నారు పిల్లలతో. రాగానే మల్లయ్య రెండు కవర్లు తెచ్చి ఇచ్చాడు. “డాక్టర్ అమ్మగారు నాలుగ్గంటల బండికి వూరికి వెళ్లానని మీతోటి, అమ్మగారితోటి చెప్పమన్నారండీ”.

మాధవరావు ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

“నేను రాకుండానే తను వెళ్లడం ఏమిటి?... పేషెంట్సుని ఎవరు చూస్తారు?... ఇల్లాగేవుంటాయి ఆడవాళ్ల పన్లు” అని విసుక్కున్నాడు.

శకుంతల మొదట వృత్తరం చదవకూడ దనుకుంది. కాని చదవటము మొదలుపెట్టింది. ముందు అతనికి వ్రాసింది తీసింది. అందులో కాగితం చాలా చిన్నది. ఉద్యోగం మానేస్తున్నాననీ, తర్వాత విపులంగా మళ్లీ వ్రాస్తాననీ వ్రాసి-తన్ని ఆదరంగా చూసినందుకు ధన్యవాదాలు చెప్పి ముగించింది. రెండో వృత్తరం తనకు పెద్దది. “చిన్నప్పుడు పిల్చినట్లు నిన్ను చిన్నా అని సంబోధిస్తాను. శకుంతలంటే కొత్తగావుంటుంది.

నీకంటె పెద్దదానైనా, నీలా ఆదరణ చూపటం నాకు చేత కా లేదు. నీతో ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడాలని తరచు మీ ఇంటికి వచ్చేదాన్ని - కానీ చెప్పకుండానే వచ్చేసేదాన్ని. అనుకోకుండా నీ మనస్సు నొప్పించానేమోనని ఇంటికివచ్చి బాధపడేదాన్ని.

చిన్నప్పుడు నీకు తెలుసుగా. నేను నచ్చక చాలా మంది నచ్చి వెళ్లిపోయ్యేవారు, పెళ్లి కొడుకులతాలూకువాళ్లు. తరువాత నాకు ఇష్టం లేక పెళ్లి చేసుకోలేదు. చాలామంది నా స్నేహితులు చదువు పూర్తికాకుండా పెళ్లిళ్ళు చేసుకున్నారు. కాని, కొన్నాళ్ల కే ఏదోరకమైన అసంతృప్తి కనబరచేవాళ్ళు. వాళ్లనిచూస్తే నాలాంటివాళ్లకి ఈ జన్మలో పెళ్లి చేసుకోకూడ దనిపించడం సహజం కదూ! మీ ఇంటికి తరచు రావటంవల్ల నేమో నాలో కొంత మార్పు వచ్చింది. నిన్నూ, పిల్లల్ని, నువ్వు సంసారం నడిపేరీతీ అన్నీ చూస్తే ఎంతో ముచ్చటగా వుండేది. నువ్వు ఎప్పుడూ నవ్వుతూ డాక్టరు ఏవేళప్పుడు వచ్చినా విసుగులేకుండా కావాల్సినవిఅమర్చడంచూసి సంబరపడేదాన్ని. డాక్టరు అంత మంచివాడు కావడానికి నువ్వే కారణమని పిస్తోంది, నాకు. సహజంగా నీలోవున్న సంస్కారము చాలా మంది చదువుకున్నవాళ్లలో లేదేమో సనిపిస్తుంది నాకు.

నన్ను నాలుగేళ్లక్రితం ఒకతను పెళ్లి చేసుకుంటా నన్నాడు. ఆప్పుడు నేను ఇష్టపడలేదు. కానీ అతను పెళ్లి ఎందుకో చేసుకోలేదు. మా అక్కకి వరసకి మరిది అవుతాడు. ఇప్పుడు మా పెళ్లి నిశ్చయముచేసింది. మీరిద్దరూ పెళ్ళికి

తప్పకుండా రావాలి. వీలుపడకపోతే మీరూగే జీవితం గడపాలని ఆశీర్వాదిస్తారుకదూ? నేను చేసుకునే అతనిది అంత పెద్ద చదువుకాదు, ఆస్తివుంది. నాలో ఏ ప్రత్యేకతా లేకపోయినా నన్ను చేసుకోవాలనే వుందని విన్నాను. నీలా వోర్పుగా వుండేందుకు ప్రయత్నిస్తా. ఆరోజు వర్షంలో మేము రావటముచూసి నువ్వుకనక ఏమీ అనకుండా వుండగలిగావు. నేను వూహించుకుంటేనే కోపమువస్తోంది. ఇంకా ఏన్నో వ్రాయాలనుకున్నా. ఎల్లా వ్రాయాలో తెలీటంలేదు. నా హృదయపూర్వకంగా మీ ఇద్దరికీ నమస్కరిస్తున్నా, సెలవు. నాకంటే చిన్నదానివిగనక మళ్ళీ ఆశీర్వాదిస్తున్నా—నీ కమల.”

తరువాత మాధవరావు చదివాడు, శకుంతలకేసి చూశాడు నవ్వుతూ. శకుంతల కళ్ళు కిందికిదింపి నేలకేసి చూసి మళ్ళా మొహం పైకెత్తి అతని కళ్ళలోకి చూసింది. అందులో కన్నీటిబిందువు మెరిసింది.

తీ ర ని మ మ త లు

కృష్ణభగవానుని దర్శనం కోరుతూ, పారవశ్యంతో, గోపికలు గొంతులెత్తి గీతకలు పాడుకుంటున్నారు. భవనం లోపలి దీపకళికలకాంతి గోపికల ముక్కునత్తులపై పడి, రంగులు మార్చుకున్నాయి. రకరకాల పువ్వులతో దీగెలు చుట్టు కున్నట్లు గోపికలుభవనం చుట్టూ తిరుగుతూ, మధ్య మధ్య చేతులుతట్టి 'కృష్ణా' అని ఏకకంఠంగా పిలుస్తున్నారు. నల్లని మేఘాలు కృష్ణుని ఉత్తరీయంలా మెరుపుల్ని చుట్టుకుంటూ, అన్ని దిక్కులూ చూస్తున్నాయి. ఆ కాంతిలో గోపికలు కృష్ణుడు తమని వదిలి మిగిలిన గోపికలదగ్గర ఉన్నాడేమోనని కళ్ళతో వెతుకుతున్నారు.

మిత్రవింద నిట్టూరుస్తూ, మెట్లపైన కూర్చుంది. 'దేవి, దేవి' అని, వగరుస్తూ, పరిచారికలు ఆసనం మోసుకువచ్చారు.

మిత్రవిందకి గుర్తు వచ్చింది. అది దేనకీదేవి భవనం. అందరికీ సమంగా జరుగుతాయి లాంఛనాలు. దూరంగా గోపికలు పాడేపాట వినబడుతోంది. ఏమిటో, తను పెద్దరాణుల్లోకి చేర లేదు. అల్లాగని మరీ, చిన్న ఆవిడలా, మంకుపట్టుకీ, మంద లింపుకీ, నోచుకోలేదు. పోనీ, ఆ గోపికల్లా స్వేచ్ఛగా ఉండేందుకు కూడా వీలేదుకదా !

మనస్సుకి చిరాకుగాతోచింది. అటూ ఇటూ తిరిగింది. పరిచారికలకోసం, వాళ్ళు తెచ్చిన ఆసనంపై కూలబడి జడలో మొగ్గలు విడవటం చూచుకుంటూ కూర్చుంది.

భవనం రెండవ అంతస్తు విశాలంగా వుంది. రత్నకం బళ్ళు పరిచి, పువ్వుల పరిమళాలతో, అగరువత్తుల ధూపాలతో, కస్తూరితో చేరిన సుగంధాలు కృష్ణుని ఉనికిని తమలో దాచుకున్నట్లు ఆ ప్రాంతాన్ని అంతా చుడుతున్నాయి.

సత్యాదేవికి ఓర్పు తగ్గి, కోపంగా మారింది. కాళ్ళ అందెల చప్పుడును పెద్దదిచేస్తూ, గదులన్నీ ఎన్నోసార్లు చుట్టింది. పువ్వులు కట్టిన వుయ్యాల ఒంటిగా కదులుతోంది. దూరంగా యమున ఘోషపెడుతోంది. 'ఏమిటీ కోరిక దేనకీ దేవికి ?' అనుకుంటూ కృష్ణుడు కూర్చునే స్థానంలో ఉయ్యాల మీద ఒరిగింది.

ఎన్ని అష్టములు జరుపుకోలేదు తనదగ్గర ! అయినా మనస్సుకి తృప్తి లేదు.

తను లేకపోతే జీవం లేని శరీరంలా ఉంటుందని ఎన్నిసార్లు చెప్పలేదు ! తనదగ్గర ఉన్నప్పుడు ఎంత అమాయకత్వం ! అసలు మిగిలినవాళ్ళంటే ఇష్టం లేనట్లు తోపిస్తాడు.

ఈసారి ఏమైనాసరే నమ్మకూడదు. అసలు ఈ రాత్రి ఇక్కడికి వస్తాడన్న నమ్మకమేమిటి ?

కోపం విచారంగా మారింది. అసలు తన తండ్రిదే తప్పు. తను వేసిన నిందని మార్చలేక తనని కట్టబెట్టటం ఏమిటి? ఎవరికో నిర్ణయించిన పడుచుని తెచ్చుకున్ననాడే అతనిమీద తను ఆశ వదులుకుంది. తన తండ్రికి అదే అలుసుఅయి పిల్లని చూపి, పాతపగలు మరువవచ్చని ఆశ కలిగింది.

తల్లో పువ్వులు బరువెక్కు తున్నాయి. ఒక్కటొక్కటే ఒలిచి విసురుతోంది.

అబ్బా ఆ రుక్మిణికి ఆత్మలో ఉంటామట ! అన్నీ పట్టి మాటలు ! తనదగ్గర ఉండటం లేదన్న అక్కసుతో ఇలా చెప్పుకొంటుంది. అల్లాంటి భక్తేడంటే, ఇప్పుడు దేవకీదేవి వెనక చేరి పై అంతస్తులో రెప్పవాల్చుకుండా ఆ చూపులేమిటి? పాపం ! ఆ చూపులుదాటి రాలేక శూన్యంలోకి చూస్తూ ఉండిపోయాడేమో కృష్ణుడు ! ఆ తలపు రాగానే సత్యాదేవికి మనస్సు కొంత స్తిమితపడింది. విచారం దుఃఖంగా మారి తన మీద తనకే జాలికలిగింది.

ఆ రాధలా ఎవరిపడతిలో అయివుంటే, ఎంత పరితపించి ఉండునో ! అవును, అల్లా జరిగివుంటే బాగుండేది, తన్నే నమ్ముకున్నానన్న ఇంగితమేలేని వ్యక్తికి తనగోడు ఎల్లా అర్థం అవుతుంది ? తను లేని క్షణంలో కాలం నిలిచినట్టు వుంటుందే- ఆ మాత్రం అర్థం చేసుకోలేడా !

ఈ శూన్యమనసుని ఎల్లా భరించడం ? రుక్మిణీ వాళ్ల కులా నా మనసులో ఎందుకు నిలవడు ? పోనీ, మనస్సులో నిల్చుకోనడం సాధ్యమయితే ఎంత బాగుండును ? రెప్పలు బదు వెక్కి, పువ్వులు దులిపిన పొగడచెట్టులా ఉయ్యాలపై లేచి కూర్చుంది సత్యాదేవి.

మూడవ అంతస్తు దేవకీదేవి గది. రుక్మిణీదేవి దేవకి పాదాలదగ్గర కూర్చుంది. యమునానదిని చూసే కృష్ణభగవానుని చూపులో చూపు కలపాలన్న కోరిక మేలిముసుగువెనక దాచుకుంది రుక్మిణీదేవి. మనస్సు చాలా వెనక్కి వెడుతోంది. చిన్ననాటి కోరికలు కళ్ళల్లో మెదులుతున్నాయి.

అంతలో మనస్సుకి భీతి కలిగింది. ఆ బ్రాహ్మణుడు నిజంగా వెళ్లకపోతే తను ఏమయ్యేది ? అయినా తన కంత సాహసం ఎల్లావచ్చిందో అన్న ఆశ్చర్యం కలిగింది. తను పంపి వుండకపోతే భగవానుడు వచ్చేవాడేనా ? ఆమాట అననే అన్నాడు.—‘స్త్రీలోలుడనయి రాలేదు. మీ అన్న గర్వం అణిచేందుకే వచ్చా’నని. అవును, తనేకదా ఊహ తెలిసిన దగ్గరనుంచి అతని కథలువిని, అతని రూపం ఊహించుకుని, మనస్సులో మమత పెంచుకుని, చివరికి కన్యకి భూషణమైన బిడియం విడిచి, ఆ విప్రునిముందు తన కోరిక చెప్పిపంపిన దగ్గర నుంచి ప్రతిక్షణం ఏమివార్త వస్తుందోనని మనస్సులోని బాధకి తోడు అన్న చేసే పెళ్లిప్రయత్నం చూసి జీవితంమీద మమకారం పోవటం, అప్పుడు జరుగుతున్నట్లు తోచి, మనస్సు బరు వెక్కి మొహము ఎరుపెక్కి చూపులు మాధవుని పాదాల దగ్గర చేరాయి.

రుక్మిణీదేవి మనస్సు మళ్లీ కళ్లెం విడిచిన గుఱ్ఱంలా ఎటో పోతోంది. తన కోరిక మన్నించమని కబురుపెట్టి ఉండక పోతే బాగుండేది. తనకోసరం కృష్ణభగవానుని బాధపెట్టడం ఏమిటి ? ఎప్పటిదో పారిజాతం పువ్వు గుర్తుకు వచ్చింది. నారదుడు పువ్వు ఇచ్చి ఎవరిమీద మక్కువ ఎక్కువో వారికే ఈ పువ్వు ఇవ్వమనటం, కొంతసేపు యోచన చేసి, కృష్ణపరమాత్మ తనకి ఇవ్వటం ఇప్పుడు బాధగా తోచింది. పాపం, సత్యకి ఇవ్వాలని ఉండి వుంటుంది. కాని, పక్కన ఉండటంతో ఏమిచెయ్యాలో తోచక తనకే ఇచ్చివుండవచ్చు.

తనమీద ఇంతకంటే ఎందుకు గౌరవం ఉంటుంది ? తను కోరుకొని వచ్చినది అన్న పేరు ఉండనేఉంది. అదృష్టం అంటే సత్యదే అనాలి. అన్ని వేళలా కళ్ల యెదుట కట్టుకో గలిగింది. తన మందిరంలో వున్నా ఏదో పరధ్యానంతోనే గడుపుతాడు కృష్ణభగవానుడు. రుక్మిణీ దేవికి ఆలోచనతో మనస్సు దుఃఖంతో నిండింది.

దేనకీ దేవికి కొడుకూ కోడళ్ళు తన మందిరంలో ఉన్నారన్న తృప్తి ఆ సమయంలో కలగలేదు. మనస్సు యమున ఒడ్డున చేరింది. తన తపస్సుకు మెచ్చి పరమాత్మ అవతారం ఎత్తాడు. కాని, తల్లినన్న ఆనందం తనకి ఎక్కడిది ? ఆ యశోద చేసిన పూజ గొప్పది ! 'అమ్మా !' అన్న బిడ్డని అక్కున చేర్చుకుని, వల్లుఅంతా కళ్లు చేసుకుని; ఆ మూర్తిని హృదయానికి హత్తుకుని తన్మయం చెందివుంటుంది. పసివాని పలుకులు వినేభాగ్యం తనకి లేదాయె ! జగన్మోహన స్వరూపుడి బాల్యం చూడాలన్న వాంఛే కదా తన జన్మకి హేతువ. అయినా ఆ కోరిక తీర్చలేదుకదా ! నీ చిన్నారి పాదాలకు చిరుగజ్జెలు కూర్చి, మొలనూలుమువ్వలతో నింపి, చిన్నిశిఖలో తురాయిపింఛము పెట్టి నీ చిలిపి చేష్టలు చూసే భాగ్యం నాకేదీ ?

అబ్బా ! ఆ చెరసాలలో ఆ భీతి ఎన్ని జన్మలకైనా మరువ లేనిది ? ఆ పసికందుని నీ కోసం ఆ అధముడి చేతికి అందించాను. నిన్ను ఆ వసుదేవుడు చూడనిచ్చాడనా ? అబ్బే నిన్ను నందుని యింటచేర్చాలని నన్ను మరపించి నిన్ను దూరం చేశాడు. నీ ముద్దుమురిపాలు ఏమి చూసుకున్నాను ! తల్లిగా

కోరి ఆనందించేది పిల్లల పసితనం, బాల్యం. తండ్రికి కొడుకుపై ప్రేమ కొమారం దగ్గరనుంచి వస్తుందేమో ! లేకపోతే వసు దేవుడు తనలా బాధపడలేదు, ఎందుచేతో ! అబ్బా ! తనకి ఏదీ అంటుదు. అల్లా ఉండగలిగితే గొప్ప విషయమేగదా ! తనని కృష్ణుడు ఈ క్షణంలో ఎల్లా అడిగాడో. 'ఇప్పుడు పసి వాడని' కాదా ! అని అడిగినట్లు చూశాడు. చూడటమేమిటి - అడిగినట్లు వింటును ! పసివాడు కింద పడతాడేమో !

దేనకీ దేవికి ఏదో భ్రాంతి కమ్మింది. ఒక్క పరుగున కృష్ణుని ఆసనం చేరింది. ఏడీ ? ఏడీ ? కనబడడేం ! చుట్టూ చూస్తోంది. దూరంగా యమునానది చీకటిలో చేరి మరీ చీకటి చేసింది. చీకటి ఉప్పెనలా పైకి లేచి పరిసరాలని దాచు కుంటోంది. అందులో తన చిన్ని కృష్ణుడు మెరిసిపోతూ కదలి నాడు. నదిపై తేలిరావటం దేనకి చూసి, భ్రాంతి విడిచి, భీతితో, 'తండ్రి' అంటూ భీరువులా అక్కడ ఉన్న స్తంభాన్ని పట్టుకుంది. అచేతనమయిన నస్తువు కలిగినట్లు, తను పట్టుకున్నది తన కృష్ణుడినేనా ? ఏమో ? ఏమో మాయ ! తను ఇంతకు ముందేగా బాలకృష్ణుని చూసింది ! ఇది ఏదో మాయ ! కాదు, అదేమాయ ! 'ఏది నిజం' అన్నట్లు కృష్ణుడికేసి చూసింది. మందిరం అంతా కృష్ణరూపంలా తోచింది. మరు క్షణం అంతా శూన్యంగా తోస్తోంది. గట్టిగా పట్టుకుంది. చేతికి ఏదీ దొరకలేదు. కాని, ఏదో పట్టుకున్న భ్రాంతి వుంది. కృష్ణుడు నవ్వాడు. ఆ నవ్వు యమునానది నురగల్గా తేలి పోతోంది.

మట్టిగోడలు మధ్య గడ్డిపోచ

అవడు వేసంగిఎండలు మండిపోతున్నాయి. పొద్దు వాలినా వేడితగ్గలేదు. పసిపిల్లలు తట్టుకోలేక కంఠం జారి పోయేలా గోలపెడుతున్నారు. ముసలిఅన్య ఆపుకారా పక్కన పెట్టుకు కంఠం తడుపుకుంటూ తడిబట్ట వంటికిచుట్టుకు నచ్చే పోయేవాళ్లని “టయిము ఎంతఅయిందిఅర్రా” అంటూ గడుపు తోంది.

ఆ వూరిని చుట్టివున్న పుంత, సగం పడిపోయిన మట్టి గోడలు శిథిలావస్థలోవున్నా, నిత్యం ధూపదీప నై వేద్యాలందు కునే శివాలయం. వూరిమధ్యసవున్న మోటబావి. దాని పక్కనే పుయ్యాలలూగే వూడల్ని పెంచుకున్న ముసలి మర్రి చెట్టు. ఆవూరికి నచ్చినవాళ్ళు వీటిలో ఏ ఒక్కటీ చూడ కుండా వెళ్లటానికి లేదు. ఆ వూరి ఘనత అల్లాగే చెప్పుకు తిరుగుతారు రికామీ పెద్దలు.

పార్వతికి ఆ వూరికి రావటం రెండోసారి. ఈసారి ఆ వూరికి కోడలుగా రావటం మనస్సుకి బాధగావున్నా పైకి అందరిలాగే పుత్సాహంగా వున్నట్టు మనలుతోంది. వేడికి తోడు చీకటి కలిసి విసిగిన ప్రాణాల్ని విసిగిస్తోంది.

పార్వతికి పగలు ఎండ భరించటమే హాయి అనిపిస్తోంది. పొద్దుగూకిందం టే తెలియని భయం చుట్టుకుంటోంది. ఎప్పుడో వకరోజు బావకి ... తరవాత వూహించేందుకు మనస్సు వప్పు

కోవటం లేదు. అత్తగారి పిలుపుతో మనస్సుని కట్టేసి లోపలికి పరుగెట్టింది.

పడమటింటి వసారాలో నిల్చున్న రావమ్మ కోడలి పరుగుచూసి ముక్కుమీద వేలేసుకుంది.

పార్వతి తన తప్పు తెలుసుకు సిగ్గుతో తలవంచుకుంది.

“నీకు ఎన్నిసార్లు చెప్పినా ఆ పరుగు మానవా ఏ?”

అంటూ కోడల్ని మందలించింది రావమ్మ.

పమిటకొంగు బొడ్డులో దోపుకుంది. తలుపు వెనక్కి జరిగి తల వంచుకుని దిగులుగా నిల్చుంది పార్వతి.

కాస్తేపు మానంగా నిల్చున్న రావమ్మ “సరేలే వెళ్ళి వసారాలో పీటలువేసి మంచినీళ్ళు పెట్టు” అని కోడలికి పురమాయించి వీధి గుమ్మంవేపు వెళ్ళింది.

పార్వతి వచ్చి అప్పుడే వారం తిరిగింది. వచ్చిన కొత్తలో పున్నంత భయం లేకపోయినా, ఏమిటోలా వుంటోంది. ఏదో విసుగు పుడుతోంది, తనమీద తనకే.

“ఏరా భాచీ ఇంతవేళదాకా ఏమిచేస్తున్నావురా! అప్పుడే వస్తున్న కొడుకుని అడిగింది రావమ్మ. కండువా కొంకెకి తగిలించి లోపలింట్లోకి వెళ్లాడు భాస్కరావు.

అందరి భోజనాలూ అయ్యాయి అంటే పార్వతికి చేతి నిండా పని, ఆ రోజు అదనంగా ఇల్లుకూడా అలకమని పురమాయించింది రావమ్మ. మట్టిముద్దలో చెయ్యి పెట్టాలంటే హాళ్లు జలదరించింది పార్వతికి.

ఎట్లాగో అలకటం పూర్తయిందన్న ఇదితో వూపిరి గట్టిగా పీల్చుకుంది.

‘మాసికలు పెట్టినట్టు ఆ అలకడం ఏమిటే! మళ్ళీ వోసారి కలిసేటట్టు పాముకురా’ అని కిటికీ వూచల్లోంచి అత్తగారి కంఠము వినవచ్చింది.

తలెత్తిచూడకుండానే పార్వతి మళ్ళీ మొదలుపెట్టింది. అలకటం పూర్తిచేసి, తలుపులుమూసి, అరికెన్ లాంతరు తగ్గించి పెరట్లో గట్టుమీద పెట్టి తను వేసుకునే మడతమంచం ఈడ్చుకువచ్చింది నేరేడుచెట్టుకిందికి.

కొంచెము దూరములో అత్తగారి మంచం కనపడుతోంది.

చెట్టు ఆకులు గాలికి గలగల్లాడుతున్నాయి. ఆకుల మధ్యనించి నక్షత్రాలు మిణుకుమిణుకుమంటూ తనకేసి చూస్తున్నట్టు వూహించుకుని కొంతసేపు వాటితో కలిసి మనస్సు తేలిగ్గా వున్నట్టు మంచముమీద ఇటూఅటూదొర్లింది పార్వతి.

మంచం చేసే కిటకిట చప్పుడికి రావమ్మ తలెత్తి చూసి ‘ఆ చెట్టుకింద ఎందుకే ఇల్లా లాక్కో మంచము’ అని కేక పెట్టి మళ్ళీ పడుకుంది.

ఈసారి కదలకుండా చూస్తూ పడుకుంది. కానీ నిద్ర రావటంలేదు. అసలు అక్కయ్య ఎందుకు నూతిలో పడింది? అన్న ప్రశ్న మనస్సులోకి వచ్చి కూర్చుంది పార్వతికి. అది మరచిపోవాలని ఏవేవో గుర్తుకు తెచ్చుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తోంది. అక్కయ్య పెళ్లి అయిన కొత్తరోజులు ఎంత బాగుండేవో గుర్తుకురాసాగాయి.

మట్టిగోడలు మధ్య గడ్డిపోచ

అప్పటికి తనకి ఏడు ఎనిమిది ఏళ్ళకంటే వుండకపోయినా అన్నింటికీ అప్పగారితో పోటీకి వెళ్ళటం చూసి మేనత్తలు బుగ్గలునొక్కుకు, “రేపు మీ అప్పకి పెళ్లి అవుతే ఏంచేస్తావే?” అని అడగటం. తడుముకోకుండా ‘నేనూ చేసేసుకుంటా’ అనటం, వాళ్లు అన్నట్టుగానే అక్కయ్య పెళ్ళిరోజు దగ్గరికి వస్తూన్న కొద్దీ ఇంట్లో అన్నింటికీ తన పేచీలు ఎక్కువయి, అమ్మప్రాణం విసిగి కొట్టడం, బామ్మ అడ్డుకుని “ఎందుకే దాన్ని కొట్టి చంపుతావు? ఇంకో నాలుగేళ్లుపోతే దాన్ని వోలయ్య చేతిలో పెట్టేదేనాయే” అంటూ సమర్థిస్తూ వోదార్చటం,

‘అమ్మయ్యో నాలుగేళ్లు వేగడమే! వచ్చేయేడే ఆ రామాన్ని పిలిపించి ముడెట్టించి వాళ్లు అత్తయ్య దగ్గరికి పంపేస్తా’ అని అమ్మ బెదిరించటం,

మనుమడి పేరువిని బామ్మ తృప్తిగా నవ్వుకోవటం, “నే నేం చేసుకోనులే” అంటూ తను శోకం పొడిగించటం గుర్తుకి వచ్చాయి.

మళ్ళీ వేరే ఆలోచనకోసం మనస్సు వెతుకుతోంది. ఆ ఏడు సంక్రాంతి నెల వుందనగానే ఇంట్లో హడావిడి మొదలయింది. పెరటి గోడలకు సున్నాలు మొదలుపెట్టి ఇల్లంతా పూసుకొచ్చారు. గడపలకి రాత్రిళ్లు రంగులు పూస్తున్నారు. వీరి కాలికయినారంగు అంటుకుందీ అంటే బామ్మ చేతిలో సచ్చారన్నమాటే, అని ఒక సాయంత్రం తలసికోటదగ్గర ర్మానంచేసి పిల్లలకి తెలియచెప్పి, పటికబెల్లం విందుచేసింది అమ్మ.

“అన్నీ పుట్టిమాటలే, బామ్మ ఎప్పుడూ కొట్టదు. అమ్మనే కోప్పడుతుంది, కొట్టొద్దని,” అని తను చెప్పే మాట పూర్తి కాకుండానే ఇంకో పటికిబెల్లం చేతికిచ్చి “అలా అని వాళ్ళకి చెప్పొద్దని” బతిమాలటం పూర్తి కాకుండానే నాన్న బట్టలమూట బామ్మముందు పెట్టించాడు. ఎంతో మంచిమంచి బట్టలు, మెరిసిపోయే గుడ్డలు! ఇంకా జరీపంచెలు, ఏవేవో చీరలు. అన్నీ చూస్తూంటే ఎంత బాగున్నాయో అనిపించింది. ‘అన్నీ ఖరీదయినవే తెచ్చావెందుకురా అబ్బీ’ అంది బామ్మ.

‘ఆ. ఇదే మొదటిసారి ఆయె, ఆ మాత్రం పుండకపోతే బాగుండదని’ అన్నాడు నాన్న.

‘ఇంతమాత్రం పెట్టకపోతే ఏం బాగుంటుందీ’ అని అమ్మ అనటం, ‘మరి నా పెళ్ళికి అలాంటి అంగోస్త్రం గుడ్డలు కొనిపించావేం?’ అని చిన్న తత్యు అడగటం. ‘అప్పుడు నా పెత్తనం ఏమి వుంది? అంతా మీ అమ్మగారిదేగా’ అని అమ్మ అక్కడనించి వెళ్లిపోవటం, పండగకి వచ్చిన అక్కయ్య అత్తారితో లాకుల దగ్గరికి పిక్కార్లు, అక్కయ్య మరదిని అన్నింటికీ ఎగతాళిచేసి ఏడిపించటంతో ఎంతో సరదాగా గడిచింది ఆ పండగ. రాత్రిళ్ళు కూడా పగలులాగే సందడిగా జరిగింది.

అక్కయ్య బావని తలుపు వెనకనుంచి చూడటం బావ రహస్యంగా పుస్తకాలు అక్కయ్య చేతిలో పెట్టడం, తను వెళ్లి బామ్మకి చెపితే బామ్మ అమ్మచెవిలో ఏదో చెప్పి, ‘భడవా నీకెందుకే అవి అన్నీ’ అని తన్ని తిట్టడం గుర్తుకి వచ్చాయి.

అవును తనెందుకు చెప్పిందో మళ్ళీ బావ రెండేళ్ళ ధాకా రాలేదు, అనుకునేవారు, ఆ ఏడు అక్కయ్య మా

గారు పోయారుట. అత్తగారు, గోడల్ని చూడనని పట్టు పట్టిందిట. అక్కయ్య మాత్రం వారంలో రెండురోజులు టపా సంచి కోసం ఎదురుచూసేది. వకోసారి రాకపోతే కోపంతో ఆరోజంతా విసుక్కొంటూ వుండేది.

ఆ ఏడు వేసంగుల్లో బావ వస్తున్నాడని మళ్ళీ ఇల్లంతా సుబ్బరం చేయిస్తున్నారు. నీళ్ళగది గోడ పడిపోయింది. కట్టిస్తున్నారు. దక్షిణంవేపు గదికి గుమ్మాలకి గుడ్డలుకట్టి, పెద్ద పెద్ద అద్దాలు, ఫోటోలు ఎవరెవరివో తెప్పించి పెట్టారు. గది అంతా కాయితాల పందిరిలా ఎన్నో రంగుల కాయితాలు కట్టారు.

హడావిడిగా వున్న ఇంట్లో బావ వక్కడే వచ్చాడన్న మాటతో అంతా వకసారి దిగులుపడ్డారు. అంతా తలోసారి వెళ్లి 'ఏంబాబూ మనవాళ్లు ఎవరూ రాలేదేం' అని అడగటం, బావ ముభావంగా నవ్వివూరుకోవడం చూస్తూన్న తను 'బావని మాట్లాడవద్దని చెప్పి పంపారేమీ వాళ్ళవాళ్లు, మూడు మాటల కథలాగా' అంటూంటే, 'వూరుకోవే ముదిపేరక్కా' అంటూ బామ్మ నవ్వు కొంగులో దాచుకుంటూ పక్కకి తప్పుకుంది.

బావకి కావాల్సినవి కనుక్కునే పని నర్సిగాడికి పడింది. వాడి అల్లరి భరించలేక వో బంతి చేతిలోపెట్టి బావ వాడిని బయటికి తరిమాడు.

ఏది కావాల్సినా తన్ని పిలవడంతో ఏదో ఘనంగా వుంది. ఆ సంతోషంలో మెళ్ళో గొలుసు చూసుకోలేదు.

సంధ్యవేళ మెడ తడుముకుంటే కనబడక ఇల్లంతా కాలు కాలిన పిల్లిలా తిరుగుతోంది. బావ గదిలోకి తొంగి చూచింది. ఇంకెవరో కూర్చుని కబుర్లు చెపుతున్నారు.

గొలుసు పోయిందని ఇల్లంతా మారుమోగింది. అంతా తలోటి తిట్టటం, హడావిడిగా పెంటకుప్పలు వెతకటం, ఏడు పుతో తన కళ్ళు వాయటం చూసిన బావ గంభీరంగా ఏమీ ఎరగనట్టు “పోతేపోయిందిలే, ఇది పెట్టుకో” అంటూ మెళ్లో పెట్టి కొక్కెం తగిలించాడు. పక్కన వున్న పిల్లలు గొల్లుమని నవ్వారు. ఇల్లంతా ఆ మాట చేరి నవ్వుకున్నారు. మేనత్త కూతుడు వచ్చి పార్వతి బుగ్గలు గిల్లి మా అన్నయ్యవోచ్చే దాకా ఈ అన్నయ్య కట్టాడులే అని ఎగతాళి చేసింది.

తన మెళ్ళో వున్నది తన గొలుసేనని అప్పుడు తెల్సు కుంది. సిగ్గుపడటం, మళ్ళీ బావ పిలిచినా ఆ చుట్టుపక్కలికి వెళ్ళకుండా తప్పించుకుతిరగటం గుర్తుకు వచ్చాయి.

గాలిబుడగలు ఎగరేసుకున్నంత సందడిగా మళ్ళీ వో వారం గడిచిపోయింది.

ఈసారి అక్కయ్యని తీసుకుని బావ వెళ్ళిపోయాడు.

మళ్ళీ వెనకటిలాగే ఇల్లు నిద్దరపోవటం మొదలుపెట్టింది. తనకి ఎవరు పూరెళ్ళినా ఎందుకో ఏడుపు వస్తుంది. అల్లాగే అక్కయ్య వెళ్ళేటప్పుడూ ఆగలేదు. ‘తప్ప, ఏడుపేమిటే’ అని బామ్మ కసిరింది.

అక్కయ్య వెళ్ళిన కొత్తలో ఎక్కువ వుత్తరాలు వచ్చేవి కావు. ఎప్పుడయినా బావ వో కాడ్డు రాసేవాడు. అంతే. అక్కయ్య సస్తోన్నట్లు వచ్చిన ఉత్తరం ఆ ఇంట్లో

ప్రతి వక్కరూ చదువుకున్నారు. ఈసారి ఇల్లు అంతా ఎల్లా వున్నది అల్లాగేవున్నా వక్క అక్కయ్యగది మాత్రం శుభ్రం చేయించారు.

వస్తుందనుకున్న రోజుకి అక్కయ్య రావేదు. మరో పది రోజులు పోయాక పాలేరును తోడిచ్చి పంపారు. అంతా తలో సారి అక్కయ్యని కౌగలించుకు పలకరిస్తున్నారు. చాలా చిక్కి, నల్లపడిపోయింది పిల్ల అనుకుంది అమ్మ.

“ఎల్లావుండే కొత్త కాపురం?” అని బామ్మ అక్క వీపు మీద చెయ్యేసి అడిగింది. అప్పటిదాకా ఆపుకున్న దుఃఖం వక్కసారి పైకి వచ్చింది.

‘ఎందుకే అంటూ వోదార్చి లోపలికి తీసుకెళ్ళారు. అక్కమరిది పోయాడని అప్పుడు తెలుసుకున్నారు ఇంటిల్ల పాదీ. ‘ఇది విన్నారా!’ అంటూ నాన్నతో ‘మనమ్మాయిని చేసుకో బట్టి పిల్లాడూ, తండ్రి పోయాడని సాధిస్తోంది వియ్యపురాలు’ అని అమ్మ చెప్పింది.

“ఏదో అనుకుంటారులే! ఇంతకీ అతను జాగ్రత్తగా చూస్తున్నాడా?” అని నాన్న అడగటం,

“నీకెందుకే అనతలికి పో” అని అమ్మ కసిరితే అక్కడ నించి తను వెళ్ళిపోవటం, బుర్రలో తిరిగాయి.

ఈసారి అక్కయ్య బండెక్కేముందు నాన్నతో “పార్వతికి అప్పుడే పెళ్ళిచెయ్యకు. చదివించండి” అని పదిసార్లు చెప్పింది.

అమ్మ ఈసారి కంట తడిపెట్టింది. వారానికి వకసారయినా వుత్తరం వ్రాయమని అక్కయ్యతో ఎన్నోసార్లు చెప్పింది.

ఈసారి అక్కయ్య వచ్చి వెళ్ళాక అసలు తోచటంలేదు ఎవరికీ. ఎప్పుడేనా అక్కయ్యదగ్గరనుంచి వో ఉత్తరంవస్తుంది. అదే కాలక్షేపం ఆ ఇంట్లో. తెల్లవారటం, పొద్దుగూకటం, బామ్మ మడికట్టుకోవటం-అన్నీ సవ్యంగానే జరిగిపోతున్నాయి. అమ్మ వీర్రాజు మేష్టార్ని పెట్టి పురాణాలు నేర్పిస్తోంది. రుక్మిణీ కల్యాణం కంఠస్తం చేయిస్తున్నారు మాస్టారు. పద్యం వదిలేసి మంచిభర్త ఎల్లా వుండాలో అని పుషన్యాసథోరణిలో చెప్పుకు పోతున్నారు.

బామ్మ వచ్చి “అవి ఎందుకులెద్దురూ? పద్యం తున్నాంగా చదవటం చెప్పండి” అని విసుక్కుంది.

“అల్లాగే అల్లాగే” అంటూ నసిగి మేష్టారు పుస్తకం అటూ ఇటూ తిరగేసి ఆ రోజుకి చాలించారు.

కొద్దిరోజుల్లో పెద్దవాళ్ళ జతలో కలిపారు. ఇప్పుడు కొత్తరకం నిబంధనలు-వీధిలోకి ఎక్కువ వెళ్ళకూడదు. వంచాళింపుగా నడవాలి. గట్టిగా నవ్వకూడదు. పెద్దవాళ్ళు కింద కూర్చుంటే మంచాలూ అవీ ఎక్కి కూర్చోకూడదు. ఈ పాఠాలు బామ్మ రోజూ కొద్దికొద్దిగా చెబుతుంది.

ఇప్పుడు మరీ బాధగా వుంది, పొద్దుగూకులూ నాలుగు గోడలమధ్యే వుండాలంటే, అక్కయ్యకి తను వుండేదికనక కాలక్షేపం అయ్యేదేమో! తనకి ఎవరూలేరు...నరిసిగాడు వున్నా ఎప్పుడూ బొంగరాలు. గోళీలు ఈ ధ్యాసతోనే సరిపోతుంది.

బామ్మపాఠాలుకూడా లేకుండా అత్తయ్యగారి వూరి కెళ్ళింది. మళ్లా మూడోనాడే నాన్నతో తిరిగివచ్చేసింది. వచ్చిన దగ్గరనుంచి రాముడు బావని తిడుతోంది.

“కిరస్తానీదాన్ని చేసుకున్నాడుటేపు” అంటూ మధ్య మధ్య ఏడుపుతో అమ్మకి చెప్పేది.

కొన్నాళ్లు జరక్కుండానే అమ్మ నాన్నని ఎక్కడెక్కడికో పంపేది.

వోరోజు రాత్రి తెల్లిగ్రామ్ రావటం అంతా వక్కసారి గొల్లుమనటం జరిగింది. పిల్లంటే పిల్లా అది అంటూ బామ్మ అక్కని వర్ణించి ఏడుస్తుంటే అక్క ఏమయిందో అర్థంకాలేదు. కొంతసేపటికి విషయం తెలిసినా ఏడుపురాలేదు. మర్నాడు అమ్మా, నాన్నా అక్కయ్య అత్తారివూరు వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. అంతా తలోరకంగా అమ్మకి చెప్పారు.

అక్కయ్యని ఎవరూ చూడలేదు. బావకి ఏదో వైరాగ్యం వచ్చినట్లు వున్నాడని ఇంకెవరో అమ్మకి చెపుతున్నారు.

“మీ అమ్మాయి పాదం ఎల్లాంటిదయినా కడుపులో పెట్టుకున్నాను. అయినా ఇల్లా అన్యాయం చేసి పోయింది” అంటూ గట్టిగా బొబ్బలుపెట్టి అత్తగారు ఏడుస్తోంది.

“అబ్బో! అంత ఇదిగా సూత్రై నూతిలో ఎందుకు దూకుద్దీ” అని గుసగుసలాడేరు వచ్చినవాళ్లు. మర్నాడే తిరుగు ప్రయాణం. అమ్మా నాన్నని చూస్తే దుఃఖం ఆగటంలేదు. ఎద్దుబండి పుంత దాటుతోంది. ఎవరో పెద్దలు నాన్నని దిగమని సైగ చేశారు. ఏదో కొంతసేపు మాటలు జరిగాయి.

నాన్న ముఖం కండువతో దాచుకోవటం, మళ్ళా బండి కదలటం గుర్తుకు వచ్చి ఏడుపు ఆగటంలేదు.

అమ్మ తేరుకునేసరికి చాలా నెలలు గడిచాయి. వోరోజు చీకట్లో మళ్ళీ ఆ పెద్దలు ధిగబడ్డారు. నాన్న బామ్మ అంతా ఏమిటో మాట్లాడుకున్నారు.

అమ్మ వచ్చి “నువ్వు వొప్పుకోవద్దు వాళ్లు అడిగితేనని” రహస్యంగా చెప్పింది.

ఎవరూ వచ్చి అడగలేదు. అమ్మని నాన్న కోప్పడ్డం మాత్రం అందరికీ వినపడింది. అచ్చిరాతేదు, కనక గుళ్ళోపెళ్ళి అని వప్పించారుట. అమ్మకి ఇష్టంలేదు. అయినా అయిపోయింది. అక్కకి అన్యాయం జరిగింది అని మనస్సు ఘోష పెట్టినా తన ఇష్టాఇష్టాలతో పని యెవరికి? రామంబాన చేసుకునుంటే ఇల్లా జరిగివుండేదికాదు అన్న ఆలోచన మళ్ళా వెనక్కు వెళ్ళింది. అయినా తనకు చదువా సంగీతమా! ఏమివున్నాయి కనక! చేసుకోలేదన్న బాధ ఎందుకు! ఏమో బామ్మ ‘మంచి మొగుడు రావా’లని దీవించినప్పుడల్లా రామంబాననే తలచుకోవటం. “ఛీ! ఇప్పుడు జరిగిందేమిటి? పెళ్ళి చేసుకోక పోయినా రామంబాన ఎల్లాగా చేసుకోడు, అనుకొని వూరట పడేందుకు మనస్సు వప్పుకోవటంలేదు. ఆలోచనలతో తల దిమ్ముగావుంది. భోజనాలదగ్గర అత్తగారు అన్న మాటలు మళ్ళీ కొత్త రూపంతో తిరుగుతున్నాయి.

ఆ రాధ వూళ్ళో వుంటే నీకు ఇంటిగొడవ ఎందుకు పడుతుందిలే. అయినా దీన్ని మళ్ళీ వకదాన్ని కట్టిపెట్టారు అని విసుకోవడం,

పంపారు. ఆవిడను గురించి. కానీ, నిజంగా ఆవిడలోవున్న జాలి, అమ్మకికూడ లేదేమో. తన్ను, ఎంత ప్రాణంగా చూసుకుంటోందో పాపం బావతో ఎప్పుడూ మాట్లాడకూడదు అన్న నిర్ణయానికి వచ్చేసింది పార్వతి.

దానికితోడు రాధకి కొడుకు పుట్టాడని ఎవరో అత్తగారితో రహస్యంగా చెప్పటం వింది. అక్కయ్య పోవటానికి కారణం తెలిసినట్టు మనస్సుకి స్థిమితం వచ్చింది. బావ మాట ఇంక తన కెందుకు? ఏదో వున్నన్నాళ్ళూ అత్తగారి దగ్గరే వుండాలి. తరువాత ఏం చెయ్యాలి? తనకి నుయ్యంటే భయం. అక్కయ్య ఎల్లా చేయగలిగిందో? తను ఏదో చేసేసినట్టు వూహించుకు ఏడుస్తోంది పార్వతి.

భాస్కరం మొదటిసారి అసవచ్చు పార్వతిని పిలవటం.

“ఎందుకురా? అది పడుకుంది” అని తల్లి సమాధానం.

“ఇంకా ఎనిమిదన్నా కాలేదు. అప్పుడే పడకేమిటి?”

అని విసుక్కుంటూ వసారాలోకి చూశాడు.

“బాగుందిరా వరస, నువ్వేమో వూరుచుట్టి రెండో జాముకి కాని రావాయె. అది చిన్న పిల్ల. ఏం చెయ్యమంటావు నిద్దరోక” అంటూ తనూ వెన్నువాల్చింది రావమ్మ.

బావ తన మంచం దగ్గరకి రావటం చూసి లేచి నిల్చుంది పార్వతి.

బుగ్గమీద నీటిచారలు కళ్ళకాటుక కిందకి జరిగి మరీ పెద్దగా కళ్ళు కనపడుతున్నాయి. రేగిన జట్టుపై గుడ్డిదీపపు కాంతి పడి గాలిని అలలా కదులుతోంది.

భాస్కరం రెప్పవెచ్చుకుండా చూస్తున్నాడు.

“ఏమంటున్నావురా అబ్బీ” అంటూ తల్లి రావటం చూసి, భాస్కరం లేని గాంభీర్యం తెచ్చుకుని “పిలిస్తే పలక దేం ?” అని పార్వతిని విసుక్కుని విసురుగా తన గదివేపు వసారాలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

“పోనీ ఏమిటో అడక్క పోయావే” అని మెల్లగా పార్వతి కళ్ళలోకి చూసింది. నిండిన కళ్ళనీళ్ళు ఎండిన చారికల పైకి దిగుతున్నాయి. “ఏమిటో వాడి మనస్సు రాయిలా మారింది. ఇదివరకు ఇల్లాగే వుండేవాడా !” అని తనలోనే అనుకుని, “పోనీ, నువ్వేనా వెళ్ళి కనుక్కోవాయె” అంటూ పార్వతిని కొద్దిగా కోప్పడి, భాస్కరం గదిలో విడిచివచ్చింది రావమ్మ.

పార్వతికి ఇప్పుడు అయోమయంగా వుంది. అకారణంగా అత్తగారికి ఈ కోప మేమిటి ? అసలు ఈ ఇంట్లో అంతా తన్ని అదోలా ఎందుకు చూస్తున్నారు ? తనలో లోప మేమిటి ? తన తోటి సుశీల గుర్తుకివచ్చింది. వాళ్ళ అత్తారింట్లో ఎప్పుడూ తనమాటే వస్తూవుంటుంది అని చెప్పింది. సుశీల అత్తగారు ఎన్నిసార్లూ బామ్మతోటి అమ్మతోనూ అనటం ‘మీ పార్వతిలాంటి కోడలు రావాలంటే ఏం అదృష్టం పట్టాలో; ఆ కాస్త శాఖా భేదానికీ ఏమిటి లెద్దురూ ! మీరు వూ అంటే రేపే పెట్టిస్తా ముహూర్తం’ అంటూ తన్ని దగ్గరికి లాక్కోవటం జ్ఞాపకం వచ్చి పార్వతి సిగ్గుతో ఇంకా, ముడుచుకు మూలకి జరిగి కూర్చుంది. మళ్ళీ ‘మళ్ళీ ఆవిడ మాటలే మన స్సులో తిప్పుకుంటోంది.

వర్షపుగాలి తుప్పర్లతో వంటికి తగిలి చలితో కలిసి హాయిగా వుంది ప్రాణానికి. ఎప్పుడో కునుకుపట్టింది.

రామం బావ ఎళ్లు అంతా కిత్కితలు పెడుతున్నాడు. తను నవ్వుతూ తప్పించుకుంటోంది. ఛా అంటూ గట్టిగా పైకి నవ్వి కళ్లు తెరచింది. అరికెన్ లాంతరు వెల్తురులో దగ్గరగా బావ కళ్లు మెరుస్తున్నాయి.

నిజమో కలో తెలియక కళ్లు మూసుకుంది. “ఎందుకు నవ్వుతున్నావు?” అని బావ అడగటంతో భ్రాంతి విడచి భయం చుట్టుకుంది. అరిచేతుల వెనక మొహాన్ని దాచుకుంటోంది. తన చేతులు బావ చేతులో ఇరుక్కున్నాయి. దీపపు పురుగులా కదిలేందుకు వ్యవధిలేదు. తనకి ఇష్టంలేదు. చెప్పేందుకు ప్రయత్నిస్తే, గొంతురాక మూగవోయినట్లుంది. తన మొహంలో భావాలు తెలవకుండా దీపం రెపరెపలాడి గాలిలో కలిసింది. జీవితంలో తనకి ఇంత కోరికలు వుండకూడదు. వున్నా అవి తనలోనే భద్రంగా దాచుకోవాలి.

మామూలుగానే తెల్లవారింది. ఇంట్లో అంతా కాలంతో పరుగుపెట్టిన పనులు పూర్తి చేసుకుంటున్నారు. నీకు లేని ఏటిలా మనస్సు కదలటంలేదు. చెట్టు మొదట్లో చలనం లేకుండా కూర్చుంది. పాల చెంబుతో వస్తున్న భాస్కరం పార్వతిని చూసి నవ్వాడు. మడిబట్ట ఆరవేసే అత్తగారిలో ఎండవేడి రగిలింది. నడగాలిలా మాటలు పార్వతిని చుట్టుకున్నాయి. గతంలో పార్వతి అంటే జాలి. ఆ క్షణంలో పార్వతి

మనస్సు పెరిగింది. ఆవూరి ఆకారం ఆ ఇంట్లో కదిలింది. దుప్పలూ, పుంతలూ, శిథిలాలూ, వాటిని చుట్టి మొండి గోడలు. అందులో తను జీవించాలి గడ్డిపోచలా. మొండి మనసుల నీడలేని ఎడారి సుడిగాలిలో కూలిపోయిన భవనం. అక్కయ్య జీవితం శూన్యంలో వెలిగించిన ప్రమిదిలా తను ఎంతకాలం నిలవగలనో అనుకుంది పార్వతి.

కాలం వేసిన ఎగుడు దిగుడు బండలపైన జీవితం సాగుతోంది.

వొడ్డుకి చేరిన వొంటి కెరటం

జీవితం ఎందుకు అన్న ప్రశ్న ఆ రోజు వచ్చింది ఆశమ్మకి. సమాధానంగా వార్ధక్యం సడుముఎక్కి, వికటంగా నవ్వినట్టు ఆశమ్మ సడుము వంగిపోయింది. పూర్వ స్మృతులు, వయస్సుని మభ్యపెట్ట శరీరం వయస్సుతో పోటీపడి గోడ్డపైకి తూలింది ఆశమ్మ.

దూరంగా ఆడుతున్న నాగు చూసి “తాతమ్మా” అంటూ పరుగెత్తుకువచ్చి పట్టుకోబోయి ఆశమ్మమీద పడ్డాడు. అది నాగు తల్లి సీతమ్మ చూసింది. నాగుని లేవనెత్తి వీపు మీద తట్టి “ఎన్నిసార్లు చెప్పినా వినవుకదా! ఈసారి ఆవిడ దగ్గరికి వచ్చావంటే వీపు చిట్లకొడతాను” అని బెదిరించింది.

“అయినా! వచ్చే ఏడా! పోయే ఏడా! అన్నింటికీ తగుదు నమ్మా అంటూ బయలుదేరడం ఎందుకంట ? ఆ పాకలో మంచం వుందిగా పడివుండరాదూ!” అని ఆశమ్మని విసుక్కుంది సీతమ్మ.

“పడి వుండరాదూ” అన్న మాట వొక్కటీ ఆశమ్మ మనస్సుని పట్టుకుంది. నెమ్మదిగా లేచి వొంటిని వసారాలోనికి చేరవేసింది. ఎముకలకి దూరంగా జరిగిన చర్మం గాలికి వుయ్యాల వూగుతోంది. వొంటరిగా వున్న పన్ను కదిలి నేనూవుండను అంటూ సలుపుతోంది. వసారాలో కొంగు పరుచుకుంది పడుకోవాలని. పక్కింటి పంతులుభార్య మంచి నీళ్ళకని బిందెపట్టుకువచ్చి, తులసికోట గట్టుమీద కూర్చుని,

“పెళ్ళి భోజనానికి వెడుతున్నారా? అని లోపల వున్న సీతమ్మని అడిగింది.

“పిలవని పేరంటం వెళ్ళాల్సిందే. అయినా అంత కచ్చిగా వాళ్ళుంటే మాకేనా ఏమిటి జరగనిది. సొంత తమ్ముడిని కాదు అనుకొని, మిమ్మల్ని మిమ్మల్ని పట్టుకు పెళ్ళికివచ్చి నవ్వంగా జరిగేటట్లు చూడమని పాకులాడుతున్నారటగా, మా బావగారు. అసలు ఈ కొంపల్లో గొడవలకి కారకురాలు బ్రతికి వుండగా ఎల్లా కలుస్తారే” అని ఆశమ్మనిచూపిస్తూ మెటికలు విరిచింది సీతమ్మ.

పోని స్తురూ మీ గొడవలు ఎప్పుడూ వుండేవే. మిమ్మల్ని పిలవకపోతేమానె. చిన్నప్పటినించీ అష్టకష్టాలుపడి పెంచి పెద్దచేసింది. పెద్దదయిపోయింది. ఆవిడని గౌరవించి పీటలమీద కూర్చోటం మీ బావగారికి ధర్మం. ఏమంటారు? అని తనే ప్రశ్నించుకు ఆశమ్మమీద జాలిపడింది పంతులు భార్య.

ఆశమ్మ పొడిఆరిన పెదిమలు తడిచేసుకు “ఏవూరు ఇస్తున్నారేమిటి? నాగమ్మా” అని అడిగింది.

“ఊరు పేరు ఏమొకాని పిల్లాడు పెద్ద చదువులు చదివాడుట. పిల్ల నచ్చిందని ఒప్పుకున్నారు కాని వాళ్ళతో వీళ్ళైక్కడ తూగ్గలరని అంతా అనుకుంటున్నారు. పోనీతే నీ పేరు పెట్టినందుకు పిల్లకి అదృష్టం పట్టింది” అని అంది నాగమ్మ.

“పేర్లో ఏముందిలే? పిల్ల అదృష్టవంతురాలు అని ఒప్పుకుంటా. అయినా ఆ పేరుపెట్టి వక్కనాడయినా మా తోటికోడలుకానీ మరెవరైనా పిలవటం విన్నవా? ఆవిడికి ఆ

పేరంటేనే అసహ్యం. చిట్టి అని ఎవరు పెట్టారోకాని, అదే సార్థకం అయింది. అయినా మా బావగారికి ఆ రోజుల్లో మేసత్త మీద డబ్బుకోసరము మోజువుండేదట. పిల్లకి పేరు పెట్టి ఈవిడచేత ఆ ఇల్లు తోట రాయించుకున్నాడు. నన్నడిగితే ఆ పేరు మార్చుకోమనే చెప్పుదును. ఈవిడ ఏమి వృద్ధిలోకి వచ్చిందేమిటి?” అని తల చిక్కు తీసుకుంటూ కసిగా అంది సీతమ్మ.

“ఆశ అత్తా అని కూతుర్ని ఎన్నోసార్లు మీ బావ గారు పిలవటం విన్నా. అయినా ఆవిడకేం. ఆవిడచేత్తో చిల్లి గవ్వ యిచ్చినా చాలు అని వూళ్లోవాళ్ళు అనుకుంటూనే వుంటారు” అంది నాగమ్మ.

“ఆ కనపడుతూనే వుందిగా. చిల్లిగవ్వతో గుమ్మడి కాయ ఎగిరిపోయింది,” అని వెటకారంగా ఆశమ్మకేసి చూస్తూ అంది సీతమ్మ.

సీతమ్మ ధోరణి నాగమ్మకి నచ్చలేదు. ఇంకేమయినా తనంటే వాదానికి దిగి ఆశమ్మని తిట్టిపోస్తుంది. అని గుర్తు కొచ్చి “ఎంతయినా మీరూ, మీరూ వకటే అవుతారు చిన రికి” అని బిందె తీసుకు వెళ్ళిపోయింది.

దూరంగా భజింత్రీలు వాయింపటం వినపడుతోంది ఆశమ్మకి కూర్చో బుద్ధిపుట్టలేదు. తను వెడితే వద్దంటారా? అనుకుంది. తన రంగం పెట్టెవున్న గదిలోకి వెళ్ళింది. పెట్టె మూతకి బీటలు పెద్దవయ్యాయి. తనలాగే పెట్టికి కూడా వార్ధక్యం వచ్చింది అనుకుని బీటలపై న చేత్తో తడిమింది. మూత జరిపి పెట్టి అడుగున వున్న భరిణతీసి రుద్రాక్షమాల మెళ్ళో

వేసుకుని వుంగరం భరిణిలోనే పెట్టి కొంగుకి కట్టుకుంది. పెట్టి మూత వెయ్యబోతే వేలుమీద పడింది. ప్రాణం కడగట్టినట్టయింది ఆశమ్మకి.

గడపమీద కాలు పెట్టుకు నిల్చుని “ఎక్కడికేమిటి ప్రయాణం? వాళ్ళింటికేనా! మీ మేనల్లుడికి చెప్పకుండా వెళ్ళడానికి వీలులేదు. అసలే కోపంగా వున్నారు. మళ్ళీ గడప తొక్కనివ్వరు తెల్సిందా?” అని పురిమింది సీతమ్మ.

“బొత్తిగా పసిదాన్ని కసిరినట్టు కసురుతావేం? నేనేం కాని పని చెయ్యటంలేదు. అంతా నావాళ్లే ననుకుని వాళ్లు విరుచుకు చేశాను ఆనాడు. అందరికీ విరోధినే ఈనాడు” అని వచ్చే దుఃఖాన్ని ఆపుకునేందుకు నోరుచప్పరిస్తూ నడవాలొంచి వీధిలోకి వచ్చింది ఆశమ్మ.

“ఎవరు చెయ్యమన్నారు. ఇప్పుడు దెప్పటంకోసరం చేశావన్నమాట! చేశావోలేదో ఎవరు చూశారులే, ఇప్పుడు నీకు చెయ్యలేక నాదుంప తెగుతోంది. నీ పాపిష్టిడబ్బు నిలవా లేదు సరేకదా! అయినవాళ్ళని విడతీసింది. చివరికి నీ చాకిరీ మిగిలింది నాకు. ఆ ఇచ్చేది ఇద్దరికీ పడెయ్యకపోయావా” అని విసురుగా తలుపులు మూసింది సీతమ్మ.

యాత్రలకి వెళ్లాలనేకదా! ఆ డబ్బు వడ్డీకి ఇచ్చుకున్నది. దేశంచూసే యోగం తనకి లేకపోయే ఏమనుకుంటే ఏమి ప్రయోజనం. రామేశ్వరమైనా చూడలేదు తన జీవుడు. రామాయణం చదివినప్పడగ్లా పారవశ్యంలో రామేశ్వరం ఆరోజే వెళ్ళాలనిపించేది. అయినా ఆ భగవంతుడికి ఇచ్చిన డబ్బు మనం ఇముడ్చుకోగలమా! అందుకే చిన్న మేనల్లుడు

పెట్టిన వ్యాపారం రాణించలేదు అనుకుంది. అయినా దీని దుర్బుద్ధి వాడిని పైకి రానివ్వలేదు. ఏమొ, నాకెందుకు ఇంకా ఈ తాపత్రయం. అన్నీ వదులుకున్నా, ఆత్మసన్యాసం పుచ్చుకోలేదు అనుకుంది ఆశమ్మ.

అరుగుమీద కూర్చున్న దానికి ఏదో గుర్తొచ్చినట్టు లేచి నిల్చుని కొంగుని నడుముకి బిగించి కట్టుకుంది. కర్ర తోడుతో విసురుగా కోడ్డు ఎక్కింది. మళ్ళీపు తిరగకమునుపే, వీరన్న ఎదురై “పెద్ద అప్పగారు ఎక్కడికి ఎల్తున్నారు” అని అడిగాడు.

మనస్సులో మరుగుతున్న దుఃఖం వేడి తగ్గి పొడి మాటలగా బైటపడ్డాయి. “నువ్వా నాయనా” అంటూ వీరన్న దగ్గరగా వొంగుని “ఏమి చెప్పనులే మీ నాన్నదగ్గర డబ్బుఅల్లాగే వుంచినా బాగుండేదేమో. అప్పుడు అది తీసి ఇచ్చేదాకా నిలువనియ్యలేదు. ఇప్పుడేమొ ఎవరికీ గిట్టకుండా పోయాను. అయినా ఆ పరమేశ్వరుడికి దయరాలేదు. ఇంకా ఎంతకాలం పరీక్షిస్తాడో” అంటూనే పెండ్లి పందిర దగ్గరికి వచ్చింది ఆశమ్మ.

వీరన్న శలవతీసుకు వెళ్ళిపోయాడు.

హొచ్చిందేకాని లోపలికి వెళ్ళేందుకు మనస్సు వొప్పలేదు. సందు గుమ్మం పట్టుకు నిల్చుని ఎవరైనా వస్తున్నారేమోనని చూసింది. పెళ్ళికూతురు తమ్ముడు పసివాడు ఆనంద్ వచ్చి వూడిపోయే లాగు చేతో పట్టుకుని “తాతమ్మ రా” అంటూ కర్రపట్టుకు నడిపించి దొడ్డి పందిల్లోకి తీసుకు వెళ్లాడు. పెళ్ళికూతురికి పువ్వులజడ కుడుతున్నారు.

వొచ్చిన బంధువుల్లోని అమ్మలక్కలు ఎవరూ పలకరించక పోయినా పెళ్లి కూతురు గడ్డంపట్టుకు మొహం పైకెత్తి ఆప్యాయంగా వొకసారిచూసి కొంగునికట్టిన ఉంగరంవిప్పి పిల్ల చేతిలో పెట్టి తృప్తిగా బోసినోరు తెరిచి నవ్వుకుంది ఆశమ్మ.

పిల్లతల్లి రంగమ్మ వొక్క విసురునినచ్చి వుంగరం తీసి విసిరికొట్టి కోపంతో “ఎవరిక్కావాలి ముతనప్టండబ్బు. వాళ్ల కే ఇచ్చుకో పట్టుకెళ్లి” అని అరిచింది.

వొక బంధువు “వాళ్ళే పంపివుంటారు ఏమి జరుగుతోందో చూసిరమ్మని. పిలనలేదని వుడుక్కుపోతోందిటగా సీతమ్మ. పంతులు భార్య చెప్పిందిలే” అని మాట అందించింది మరొక ఆవిడ.

“పిలవాల్సిందే ఎప్పటికి అప్పుడు పోటీయే. ఈ సంబంధం కూడా కుదరనియ్యకుండా చేయాలని ఎంత తాపత్రయ పడింది అప్పన్నగారు చెప్పి ముక్కుమీద వేలు వేసుకున్నాడు. ఈ ముసిల్దీ ఏమి తక్కువుది కాదు. పిల్లకి తనపేరు పెడితే నోటుమీద తిప్పే డబ్బు దానికిస్తానని పిల్లతండ్రికి చెప్పి పేరు పెట్టించుకుంది. చివరకి డబ్బుఅంతా పట్టుకెళ్లి వాళ్లకి పట్టం కట్టింది. ముష్టివుంగరం తెచ్చిఇస్తోంది” అని అక్కసు వెళ్ళ బోసుకుంది రంగమ్మ.

ఆనంద్ కి తల్లి మాటలు అర్థంకాక చూస్తున్నాడు. దూరంగా బురదలో పడ్డ వుంగరం మెరుస్తూ కనిపించింది. తీసి లాగుకి తుడిచి తాతమ్మ చేతిలో పెట్టాడు.

“కొత్తలాగుకి బురద తుడుస్తావురా!” అని రంగమ్మ వీపుమీద చరవటంతో ఆనంద్ పందిర అదరిపోయేటట్లు ఏడుపు

మొదలుపెట్టాడు. రంగమ్మ తమ్ముడు “మీరు రావటంవల్ల జరిగే వుపకారం పాతపగలు బయటపడటమేగా” అని ఆశమ్మని విసుక్కుని, ‘ఇంక వెళ్ళ’ మన్నట్టు క్ర్రపుచ్చుకుదూరంగా తీసుకెళ్లి వదిలాడు.

“ఆశమ్మకి మరిచిపోయిన అభిమానం గుర్తుకొచ్చింది. “నా యింట్లోంచి నన్నే గెంటుతున్నావా! ఎవరికీ తక్కువ చెయ్యలేదు. ఈ ఇల్లు ఎవరు రాసి యిచ్చారో మీ అప్పకు గుర్తుచెయ్యి” అంటూ గాడిపొయ్య దగ్గరగావున్న గట్టుమీద కూర్చుంది.

“ఇహ లడ్డూలు ఇవాళ అయినట్టై ఈవిడ ఇక్కడ చేరింది” అని పెళ్లికూతురు పినతల్లి అనటం, మరో ఆవిడ ఇంత దిష్టితీసి మరీ పొయ్యి ఎక్కించండి. వయస్సు వస్తే సిగ్గు శరం వదిలేస్తారనుకుంటా. అక్కడ అన్ని అంటున్నా ఇక్కడ వచ్చి చతికిలపడింది” అని దూరపు బంధువు ఆశమ్మని విదిలించింది రంగమ్మ మెప్పుకోసం.

ఈసారి క్ర్ర తీసుకు విసుకుగా సడనబోయి గాడి పొయ్యిలో పడబోయింది ఆశమ్మ. వంటమనిషి చటుక్కున పట్టుకోకపోతే ఏమయ్యేదో అని అక్కడివాళ్ళు దవడలు నొక్కుకున్నారు.

దూడలపాక గుమ్మం దాకా వంటమనిషి ఆశమ్మని తీసుకువచ్చాడు. వాడి చిన్నతనం అంతా ఆశమ్మ నీడనే జరిగింది. ఆకలెరిగి తిండిపెట్టింది. వొక ఇంటివాడిని చేసేదాకా వూరుకోలేదుగదా? అని తనలో కృతజ్ఞతగా అనుకున్నాడు.

బొడ్డులోవున్న రూపాయి తీసి ఆశమ్మ అతని చేతిలో పెట్టింది. వంటమనిషి, కళ్ళు తుడుచుకుని ఆమె కాళ్ళకి మొక్కుడు.

నూనె పొంగి గాడిలోపడి మంటలేచింది. ఇసుక పొయ్యి మని అరుపులు. “హమ్మయ్య ఎంత ప్రమాదం తప్పింది” అన్న మాటలు గట్టిగా వినపడ్డాయి.

ఆశమ్మ ఆ దారిని నడచి ఎన్నో ఏళ్ళేంది. తన హయాంలో ఇంటిపెత్తనం ఎల్లా చెయ్యాలో నేర్చి ఇనప్పెట్టి తాళాలు చేతిలోపెట్టి కళ్ళుమూశాడు తండ్రి. అన్న గారుఎక్కువ కాలం లేకపోయినా, పిల్లలు పసివాళ్లు పొలాలు జాగ్రత్త అని చేతిలో చెయ్యి వేయించుకున్నాడు. ఆ యింటికి ఆడా, మగా తనే అయి మర్రిగింజ వేసి మహావృక్షంలా ఆస్తిని పెంచి అప్ప గించింది. ఎవరు సంతోషిస్తున్నారు అన్న ప్రశ్నకి సమాధానం రాలేదు.

మామిడితోపు దగ్గర ఆగింది. బోదిగట్టున కూర్చుని దూరంగా కనపడే పచ్చని చేలు చూసుకుంది. మామిడిచెట్లు అన్నీ పుల్ల విరిగిపోయాయి. చీమల పుట్టలుగా రాలిన ఆకులు మృత్యువుచేతిలోని జీవుడులా రెపరెపలాడుతున్నాయి.

“ఏమి తల్లీ ఈడకూకున్నావు” అని బాపి పలకరించేటంత వరకు ఆశమ్మ మనస్సు మామిడి చెట్లమీద కూర్చుంది.

బాపి చెయ్యి వూతగా తీసుకుని ఆశమ్మ నడవటం మొదలుపెట్టింది. “నాకంటే చిన్నదానివి ఎట్టాగయ్యావో సూడు. పేగుసంబంధం వుంటేగద. తిన్నావో వున్నావో అడిగేంమకు” అని బాపి వాపోయింది.

ఆశమ్మ ముఖంతో మాటరాక మూలుగుతోంది.

“సిన్నాయస పెళ్లాంకూడా నిన్ను సీదరిస్తోందంటగా! అల్లా గిన్నాలే” అంది బాపి. ఊకొట్టడం తప్ప మాట్లాడలేదు ఆశమ్మ. ఇల్లు దగ్గరకొచ్చింది బాపి వెళ్లిపోయింది. ఆశమ్మ వంటరిగా పెరటిలోకి వెళ్లింది.

అప్పటికే అక్కడ చేరినవాళ్లు సీతమ్మకంటే గట్టిగా మాట్లాడటం వినిపిస్తోంది. దూరంగా వున్న పారిజాతం చెట్టు దగ్గరికి వెళ్లి కూర్చుంది ఆశమ్మ.

“పిల్లిలా ఏమీ ఎరగనట్టు ఎల్లా వచ్చి కూర్చుందో చూడండి. మమ్మల్ని తిట్టించాలని కాకపోతే అసలు ఎందుకు వెళ్లి నట్టు అంట? అప్పన్న కనపడకపోతాడా నేను మీముందు అడక్కపోతానా?” అని రొప్పుతూ సీతమ్మ పెద్ద గావు కేకలు ఆశమ్మకివినపడుతున్నా మనస్సు శూన్యంగానిల్చినట్లుంది. సూర్యాస్తమయం చూస్తూ సంధ్యాప్రార్థనకోసం ముక్కలుగొణుక్కున్నా వొకటి కొకటి అతకటం లేదు. అక్కడకక్కడ గుర్తుకొచ్చినవి కలిపి ఒకటిగా చేరుస్తోంది. చిన్నప్పుడు సూర్యాస్తమయం చూస్తే బెంగగా ఉండేది. దూడల్ని ఇళ్లకి తరిమినట్టు చీకటి దుమ్ముతో చేరి పూరిలోకి రావటం పూరిళ్ళు, పెద్ద లోగిళ్ళు, భవనాలు పైన చేరిన పొగ చీకటికి ఎదురెల్లివచ్చేది. వెలుతురు దిగులుగా చీరెంచులామారి ఆకాశంలో చేరిందని తండ్రితో చెపితే ఎంతో మురిసిపోయేవాడు. “మా తల్లికి కావ్యాలు చెప్పించాలి. దావి వయస్సెంత ఆ వూహచూడండి” అని గర్వంగా చెప్పకోవడం గుర్తుకొచ్చింది.

“తాతమ్మా” అంటూ వీపుమీదపడి “ఎక్కడి కెళ్లావే” అని వొళ్ళంతా తడిమి కొంగు విప్పిపటిక బెల్లం తీసుకున్నాడు.

తండ్రి గొంతు దూరంగా వినపడి లోపలికి పరుగెట్టాడు నాగు, నూతిదగ్గర చేదచప్పుడు.

గొడ్డసాలలో దూడల అరుపు, కీచురాళ్లు కప్పలు అన్నీ కలిసి వకటిగా గోలచేస్తున్నాయి. వాటితో కలిపి సీతమ్మ కేకలు అన్నీ సర్దుమణిగేసరికి చంద్రుడు బాగా పైకొచ్చాడు. దూరంగా మళ్ళా భజంత్రీలు గట్టిగా వాయించడం వినపడుతోంది. ఇప్పుడు మనస్సు ఇంక అటుపోలేదు. అసలు తను చిన్నప్పుడే ఏ కాశీకో వెళ్లి వుండిపోతే ఎల్లావుండేదో అనుకుంది తనకి ఎల్లావస్తుంది అల్లాంటి అదృష్టం ? తను చీకటిలోనే పెరిగి చీకటిలోనే కలవాలని రాసివుండి వుంటుంది. ఆకాశంలో అక్కడక్కడ కొద్దిగా మబ్బులు కనబడుతున్నాయి. ఎంత రాత్రి అయిందో ఏమొకంటి మీదకి కునుకురావటంలేదు. కడుపులో పేగులు కదులుతున్నాయి. బాపితన కంటే నయం కడుపుడుపిల్లలు, అది అన్నట్టు తనకి ఎవరు వున్నారు. తనసంతతే అవుతే తిండికి పిలవకండ వుండగలరా? ఏమో వున్నా ఇల్లాగే వుండే వారేమొ అని సమాధానపరుచుకుంది. అసలు వయస్సు మళ్ళిన వాళ్లని చూస్తే వయస్సులో వున్న వాళ్లకి చులకనలు. మళ్ళా ఆకలి గుర్తు చేసింది కడుపు. వెళ్లి సీతమ్మని అడిగి తినటమా ఛీ ఈ చపలత్వం ఏమిటి అని తనే మందలించుకుంది. వయస్సులో ఆ ఇంట్లో ఎన్ని కథలూ కార్యాలు తన చేతి మీద జరిపించింది ! అప్పుడు తిండిమీద ఎప్పుడయినా మనస్సు పోయిందా ? ఎన్నిసార్లు తిండి మానలేదు చచ్చిన వదినగారు గుర్తుకి వచ్చింది.

నీకు పనిగోల తప్ప తిండి జానవుండదని అనటం, పోదూ వెధవ తిండికేం వచ్చే అని తను విదిలించటం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

ఇప్పుడు ఆ తిండి కోసం ప్రాణం రెపరెప లాడుతోంది. చిత్రం. అన్ని అందుబాటుగా వుంటే ఆ కోరిక చస్తుందేమో, లేకపోతే ఏమిటి. ఇప్పుడు ఎక్కడ కమ్మటి వాసనవచ్చినా జిహ్వాకి తినాలన్న కోరిక ఆలోచించే వోపిక లేక మనస్సు అలసినట్టు మూలుగుతోంది. జాలితలిచినట్టు పారిజాతం పూలు వకటి వకటి ఆశమ్మమీద పడుతున్నాయి. దూరంగా పొలాల్లో దీపాలు కదులుతున్నాయి కాశీకావిడి తీసుకు భజగోవిందం పాడుకుంటూ దాసరికంతం దగ్గరగా వినపడింది. ఆశమ్మ మధ్యలో గుర్తు వచ్చి మొదలు పెట్టింది సంప్రాప్తే. సన్నిహితే అని పూర్తి కాకుండానే పంతులు భార్య పలకరించింది. “అప్పుడే లేచావా? స్నానానికి వెడదామని పెందరాళే లేచావే, నువ్వు వస్తావేమిటి !” అని ఆశమ్మని అడిగింది.

“వెళ్లేటప్పుడు పిల్చుకెళ్ళు” అని, గోవిందగీతం మొదలు పెట్టింది ఆశమ్మ.

చీకట్లో ముడుచుకున్న జీవాలకుతని తెల్లటి వల్చుటి కాంతిని కప్పి ప్రశాంతంగా ప్రకృతి ఆకాశపు ఎటుపంచు చీరతో దోబూచులాడుతోంది. ఆశమ్మ నెమ్మదిగా లేచి వాళ్ళు తూలుతున్న ఎల్లాగో ఇంట్లోకి చేరింది. జ్ఞాని అజ్ఞానం లోకి జరిగినట్లు ఇంట్లోకి చీకటి వదల్లేదు. ఆశమ్మ తడుముకుంటూ రంగం పెట్టె తెరిచింది. ఈసారి మూతస్థానం విడిచి కిందపడి చప్పుడు చేసింది. ఆశమ్మ పెట్టెలో వస్తువులు కింద పోసుకుని

అన్నీ చూసుకుంది మళ్ళా పెట్టింది. జీడిగింజని మాత్రం కంటికి దగ్గరగా పెట్టుకు చూసుకుంటోంది.

ఊడిపోయిన జుట్టు ముడిపెట్టు కుంటూ. “అప్పుడే ఏమి పుట్టిములిగింది ! వెధవగోల ఆ పెట్టికూడా పాకలో పడవె య్యవే” అని పనిమనిషికి వినపడేలాగ గట్టిగా కేక పెట్టింది సీతమ్మ.

ఆ కేకకి ఆశమ్మగుండె అదిరింది. తప్పుచేసినట్టు వణికి పోయింది. జీడిగింజా రాగిచెంబు పట్టుపంచిలో పెట్టి చుట్టుకు లేచింది. ఏదో కిందపడి చిన్నగా శబ్దం చెయ్యటంతో మళ్ళా కూర్చుని చేత్తో తడుముతోంది. చేతికేదో దొరికింది. కంటి దగ్గర పెట్టుకు చూసింది పన్ను ఎవరిది ! తన నోట్లో వెతు క్కుంది. ఎప్పుడు వూడిందో చిత్రమే, అనుకుని దాన్ని భద్రంగా కొంగుని కట్టుకు ఇవతలకి చేరింది. కాలవగట్టు మీద నడు స్తూంటే కళ్లు చీకట్లు కమ్మి కింద పడబోయింది. ఎల్లాగో రేవుకి చేరి రెండు చెంబులు ముంచి పోసుకుంది. మళ్ళా బలం వచ్చి నెమ్మదిగా వడ్డుకి వచ్చి, రావిచెట్టు మొదట్లో కూర్చుండి. ఏనాటి నుంచి వుందో చాలాపలవలు మోడుబారాయి అయినా ఏదో పక్క చిగురిస్తూనే వుంటుంది. ఆ రోజు ఏది చూసినా కళావిహీనంగా కనపడుతోంది.

నదిలో నీళ్లపై ఇసగ కప్పువేసింది. చిన్నతనంలో వడ్డుని వరుసుకుపోయే నది గుర్తుకు వచ్చింది. దాని అవసరం కూడా వూరికి తగ్గివుంటుంది. లేకపోతే బాగుచేయించరూ మునసబు కనపడితే చెప్పాలి అనుకుంది. గుడిగంటలు వినపడి బయలు దేరింది ఆశమ్మ.

పూజారి అచ్చన్న ఎదురై కఱ్ఱపట్టుకు నడిపించాడు. “మా కుటుంబాన్ని రప్పించింది, అప్పటినించీ ఎంతో వృద్ధి లోకి వచ్చాము. నిన్ను అనుకోని క్షణం వుండదు అనుకోని అని ఆశమ్మ వినేలా అని లోపలికి తీసుకు వెళ్లాడు.

గుడిలో నంది ముందుకు జరిగి కూర్చుంది. అచ్చన్న చేతిలో జీడిగింజ పెట్టి విడతియ్యమంది ఆశమ్మ.

ఏమి వుందోనని మిలిన వాళ్లు చూస్తున్నారు. గుండు రాయితోటి కోడితేడిప్పలు విడికాసులు కిందపడి చప్పుడు చేశాయి. అచ్చన అర్ధంకానట్టు ఆశమ్మకేసి చూశాడు.

“తూము వుందిగా ! అమ్మవారి మెళ్ళోకట్టు” అంది ఆశమ్మ.

అచ్చన్న ఏదో అనబోయి సరేనంటూ పసుపు దారం తెచ్చి గుచ్చికట్టి కర్పూరం వెలిగించి చూడమన్నాడు.

బాగా దగ్గరిగా జరిగి పార్వతిని చూసుకుని కళ్యాణ దంపతులకి మొక్కుకుంది. జీవితం వ్యర్థంగా గడిచిపోయింది. ఈ జన్మకి తను ఏమీ చెయ్యలేదు. అవివేకాన్ని మన్నించి జీవితానికి ముక్తిని ఇవ్వమంది. ప్రమిదలో దీపం మిణుకు మిణుకు మంటోంది. గుళ్లో పూర్వపు కళతరిగి ఏదో వెల్లి కనపడినా మనస్సులో ఏదో ఆనందం ఏదో కాంతి ఏదో తృప్తి అన్నీ వక్కసారి ఆశమ్మలో అఖండంలా మెరిసిపోయాయి.

అచ్చన్న ‘ఆ గుళ్లోకి వస్తావా’ అనటం విని ఆఖరి చూపులా మూల విరాటుకి మొక్కిల బయలుదేరింది.

రామాలయానికి చేరేసరికి సోపవచ్చినట్టు వరిగింది. అచ్చన్న తులసి తీర్థం తెచ్చి ఇచ్చాడు. లేచి కూర్చుంది ఆశమ్మ.

“ఆ రెండోకాసు ఈ అమ్మవారికి కట్టు” అని చెప్పి తారకంవల్ల వేసుకుంటోంది.

అచ్చన్న హఠాత్తు వెలిగించి చూడమని మంత్రపుష్పం చెపుతున్నాడు.

మెరుగు పోయింది ఏమి మెరుస్తుందిలే అనుకుంది. తల్లీ శలవా ? అని ఏదో పాడబోయి శ్రారుకుంది ఆశమ్మ.

పూజ ముగించుకు వచ్చి కూర్చున్నాడు అచ్చన్న. మెల్లో రుద్రాక్షామాల తీసి, “నువ్వు జపం చేసుకో” అని అచ్చన్న చేతిలో పెట్టింది ఆశమ్మ.

కృతజ్ఞతోవంగి ఆశమ్మ కాళ్లు కళ్లకి అద్దుకున్నాడు. “కాసేపు భాగవతంలో భీష్మస్తవం చదువుదూ” అంది. ఆశమ్మ. అచ్చన్న చదువుతున్నాడు. ఆశమ్మ తనలో నవ్వు కుంటూ నన్నే కాదు, అనుకుంటోంది.

“నై వేద్యం పెట్టేందుకు రమ్మని” అచ్చన్నకి పిలుపు వచ్చింది. గంటలు వుండి వుండి మోగుతున్నాయి.

ఆలయం ఆవరణ విడిచి రావెట్టు దగ్గరకి చేరింది. ఆశమ్మ. ఆనంద్ ఆవిడని చూసి భయంతో వణుకుతున్న చేతులు తాతమ్మ మెడికిచుట్టాడు పక్కలు ఎగురుతున్నాయి. మాటరాక వెక్కుతున్నాడు, నాగు వగరుస్తూ వచ్చి పక్కన నిల్చుని “వీడేం లేడు, ఆంబోతుని రాయి పుచ్చుకు కొట్టాడే.”

“నేను కాదు వాడే కొట్టాడు” అని ఆనంద్ చెప్పటం పూర్తి కాకుండానే ఆంబోతు దగ్గరికి వచ్చేసింది.

ఏమిటో సరిగ్గా అర్థం కాకపోయినా పిల్లలిద్దర్ని దగ్గరికి తీసుకు పట్టుకుంది ఆశమ్మ.

రంకెవేసి ఆంబోతు ఎత్తిపడేసింది ఆశమ్మని. రాళ్ళ మీదకి దొర్లి నీళ్ల దగ్గరవున్న బండకి కొట్టుకు నిల్చింది. పిల్లల్ని పట్టుకున్న పట్టు విడవలేదు. ఆఖరి చూపు పసివాళ్లని చూసి తృప్తిగా కళ్లుమూసింది ఆశమ్మ.

అలిసినట్టు పిల్లలు అల్లాగే వుండిపోయారు, మాట తెల్సినంత వరకూ జనం పోగయ్యారు. రంగమ్మ సీతమ్మ పిల్లల కోసం గోలపెడుతూ వచ్చారు.

“ఇంకా అల్లా చూస్తూ వూరుకుంటారేం పిల్లాడిని ఇవతలికి తియ్యండి” అని పెనిమిటిని కసిరింది.

రంగమ్మ ఏదో అనాలనుకున్నా భర్తవాలకం చూసి వూరుకుంది.

పిల్లల్ని ఇవతలికి జరిపి ఆనంద్ తండ్రి ఆశమ్మ గుండెలో తలదాచుకు పసివాడిలా అయ్యాడు. తనని గోదావరిలో పడకుండా కాపాడింది. తమ పిల్లలకోసం కళ్లుమూసింది. తనేం చేశాడు. ఏమీ చెయ్యలేదు ఆవిడకి అంటూ విలవిల్లాడాడు. నాగు ఆనంద్ వకరికి వకరుదగ్గరగా జరిగి కూర్చుని తాతమ్మ కోసం రాళ్లు కరిగేలా గోలపెడుతున్నారు.

పూజారి అచ్చన్న, బాపి, వంటవాడు, వీరన్న, నాగమ్మ ఆవిడని గురించి కథలుగా చెపుతూ, ఎండిపోయిన కళ్ళ కొలుకులు తడుపుకున్నారు.

రంగమ్మ మనస్సు ఎల్లాగో అయింది. ఎదురుగా పెద్ద సముద్రం వున్నట్టు అందులో వక కెరటం పై ఆశమ్మ ప్రశాంతంగా నిద్రపోతున్నట్టు అనిపించింది మనస్సులోనే ఆశమ్మ ఆత్మకి కృతజ్ఞత చెప్పుకుంది.

సీతమ్మకి అందరి మొహాల్లో కనపడే దుఃఖంకపటంగా తోచింది. తన మనస్సు ఎందుకో తేలికగా వున్నట్టువుంది. కొత్తగా వచ్చిన స్వతంత్రంలా, ఏదో మనస్సులో వుదేకం తిరుగుతోంది. “కన్నవాళ్లు లేరన్న లోటు లేకుండాచేశాను, మిగిలిన వాళ్లలా నేనూవదిలేస్తే ఏమయ్యేదో” అని రంగమ్మ కేసి చూసింది కసిగా.

అవతల వడ్డునవున్న కుర్రాడు వచ్చి అప్పన్నకి చెపుతున్నాడు. ఆంబోతురావటం గురించి. “భలేగా పట్టుకున్నారై ఈ కుర్రోళ్లని లేకుంటే ఇమ్యాల ఏమయ్యేవోళ్లో” అంటూ, ఆశమ్మ కేసి చూసి “పోయిందా?” అంటూ ఆశ్చర్యంగా తెరచిన నోటితో చూస్తూ వుండిపోయాడు కుట్టాడు.

రంగమ్మ చూపు నీటి అంచునే చూస్తోంది. ప్రశాంతంగా నదిలో నీళ్ళు జరుగుతున్నాయి. గాలివచ్చి నీళ్ళని సుడులు తిప్పుతోంది. ఆశమ్మ ఆత్మ నీటిపైన తేలుతూ వెళ్లి వడ్డుకు చేరినట్టు అయింది. వడ్డుకి చేరిన వంటి కెరటంలా రంగమ్మ కంటి బిందువు బరువుగా జారింది.

మార్పుకి మరో పేరు

రంగారావుకి తండ్రి దగ్గరనుంచి వచ్చిన తంత్రి చూడ గానే కాళ్ళలోంచి దడ వచ్చినంతపని అయింది. నెమ్మదిగా వంట గదిలోకి చేరాడు.

“చూడు రాజ్యం! నాన్న దగ్గరనుంచి తెలిగ్రాము వచ్చింది. మా అమ్మ, చెల్లెలు వస్తున్నారట. ఈపూట స్టేషనుకు వెళ్లాలి” అని నీళ్లు నములుతూ భార్యకి చెప్పాడు.

ఆ మాట వినగానే తరుగుతున్న వంకాయను కిందపడేసి తెల్లబోయి మాటలేకుండా రంగారావు మొహంలోకి చూస్తూ వుండిపోయింది రాజ్యం.

“నా మాటేమిటి? తొందరగా ఏదయినా ఆలోచించు నాకేం తట్టడంలేదు,” అంటూ చిరాగ్గా అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు.

“పోనీ, నేనీ పూట మావాళ్ళ వూరికి బయలుదేరనా?”

“పూటా? అంత గడువేవుంటే నిన్ను సలహాలడగాలా? ఇంకో గంటలో వాళ్లు రానే వస్తారు? ఏం చెయ్యడానికీ పాలు పోవడంలేదు.” అంటూ కిటికీ వూచల్లో మొహం పెట్టుకుని ఆలోచిల్ని రోడ్డులో వెతుకుతున్నాడు రంగారావు.

“వస్తే రానివ్వండి. నేనేం తప్పుచేశాను? మీ దగ్గరేగా వుంటా? మీరుమాత్రం వాళ్లు రాగానే వాళ్ళతో మమేకం అవకపోతేచాలు ఏం చేస్తారో చూస్తాను,” అని పైకి అన్నా, భయంతో కాళ్ళు, చేతులు చెమ్మగిల్లాయి రాజ్యానికి.

ఇంతలో మెట్లకింద ఒక కంఠం “అబ్బాయి రంగారావు” అని గావుకేక పెట్టడం వినపడి, చైతన్యం తప్పి కింద చతికిల పడ్డాడు రంగారావు. “వో పని చేస్తే? మీకు వంట్లో బాగా లేదు అని చెప్తున్నాను మీరు పడుకోండి.” రాజ్యం సలహా పూర్తి కాకుండానే తలుపులు దడదడలాడుతున్నాయి. రంగారావు మంచం ఎక్కి ముసుగు పెట్టాడు. రాజ్యం తల్లో పువ్వుల దండ తీసి సోదరుగలో పడేసి, కొత్తచీర గబగబా కట్టుకునే లోపల తలుపులు దడతగ్గి పెద్ద శబ్దంతో, పిట్టగోడమీదికి వరి గాయి. అత్తగారు ఎకాయెక్కి రాజ్యం వున్న చోటుకి వచ్చి “హయ్యో, నువ్వు ఇక్కడే వున్నావా” అంటూ వక్కవురుము వురిమి “వాడేడీ” అంటూ పక్కగదిలోకి వెళ్ళింది. ఆడపడుచు నాగరత్నం వొదినగార్ని పరీక్షగా చూస్తూ “నువ్వు ఎప్పుడొచ్చావు? నిన్ను తీసుకురానని వ్రాశాడుగా?” అంటూ మూతి తిప్పుతూ తల్లి వున్న చోటుకి వెళ్ళింది.

పక్కగదిలో కాంతమ్మగారు అంటోంది, మాకు జరిగిన అవమానం ఎలా మరవగలిగావు? ఏ మొహమెట్టుకుని దాన్ని గడప తొక్కనిచ్చావంట; హు. నిన్ననాల్సిన పని లేదులే? మీ నాన్నకి ఇంగితంవుంటే ఇంతంత ఘాతుకాలు జరిగేవేకావు.” అంటూ రంగారావు కప్పుకున్న ముసుగు, వక్క విసురున తీసి “ఏమిటి జబ్బు?” అంటూ వళ్లు అంతా తడిమింది.

అప్పటికే భయంతో వళ్ళు అంతా నీరు కమ్మినట్టువుంది రంగారావుకు. వీళ్ళు ఇప్పుడు ఎందుకు వచ్చినట్టు? తండ్రికి ఎవరయినా తనకి తెలియకుండా వుత్తరం వ్రాశారా? ఒకవేళ అల్లా

జరిగితే ఆయనే వస్తాడు కాని, వీళ్ళ ఇద్దరికి రైలుఖర్చులు పెట్టి పంపేరకం కాదని కొంత ధైర్యం తెచ్చుకొన్నాడు.

“హయ్యో, వళ్ళు ఇంత చల్లగా వుందేంరా? ఎన్ని లం ఖణాలు ఇవాళ్టికీ? అయినా వక్కకాడ్లు ముక్క వ్రాయలని దా నికై నా తోచలా? మేము బతికే వున్నాంగా. ఇప్పుడైనా అర్థ మయిందా? ఎర్రగా, బుర్రగా వుందని మాకు చెప్పకుండా మళ్ళీ దాన్ని తెచ్చుకున్నావు. దీని పిన్నమ్మ సంగతి రాత్రి రైల్లో వకాయన చెపితే, మాకు తలకొట్టేసినట్టు అయింద నుకో కాంతమ్మ ముక్కు తుడుచుకుంటూ విశాలంగా పైకి జరిగి కూర్చుంది.

కూరవాసనకి తట్టుకోలేక నాగరత్నానికి నోరు వూరు తోంది. నిన్ననగా తిన్నతిండి, పైగా తండ్రి ఎప్పుడూ వుడక పెట్టిన కూరలు తప్ప వండనివ్వడు. తల్లిఅందులో ఇంకా పొదుపుచేసి పోపులేకుండా పొడికారంతో సరిపెట్టి డబ్బుచేస్తుందాయె. వాళ్ళ ఇంటికి బంధువులు వచ్చినా పక్కవూళ్ళో భోంచేసి మరీ వస్తారు. తండ్రి ఎవరింటికీ వెళ్ళడూ, ఎవర్నీ వెళ్లేందుకు ఒప్పు కునే ఘటం కాదు. ఇప్పుడైనా తన పెళ్లి తిరపతిలో చేస్తు న్నారుకనక, ఇంతకీ అమ్మగోల పెట్టిందని పట్నంరానిచ్చాడు. “కూర మాడువాసన వస్తూన్నట్టుంది, చూడమను. ఆ గుడ్డలతో వుడకేస్తుంది. నేను తినననిచెప్పు” అంటూ గోళ్ళతో తల దువ్వుకుంటూ కాంతమ్మ, నాగరత్నానికి చెప్పింది.

నంటింట్లో సామాన్లన్నీ మూతలుతీసి నూనెనంకాయని చూడగానే చేతిలోకి తీసుకోబోయి, వేడికి కిందవదలి, మళ్ళీ దాన్ని గిన్నెలో వేసింది నాగరత్నం. పచ్చడిచేసే రాజ్యం

“అదేమిటి కిందపడిందాన్ని మళ్ళీ అందులో వేస్తున్నావు” అంది.

పళ్ళెంలోకి తీసుకుని తల్లిదగ్గరకు వెడుతూ, “మహా చెప్పావులే. ఎవరెరుగరూ మీవాళ్ళింట్లో సుబ్బడం. అయినా సిగ్గులేదు. వాడిని వెర్రివాడినిచేసి వచ్చి కూర్చుంది. నాన్నకి తెలిస్తే వదిలిపోతుంది ఈ బడాయి.” అంటూ వదినగారిమీద దండకం చదువుతూ వోమూల వున్న ట్రంకుపెట్టిమీద కూల బడింది నాగరత్నం.

“ఏమిటే తింటున్నావు ఇల్లారా చూస్తాను” అంటూ కూతురు చేతిలో పళ్ళెం అందుకుంది కాంతమ్మ. రంగారావుకి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. తనెంతో మనసుపడి లేత వంకాయలు తెచ్చుకుంటే, తనకి దక్కనిచ్చేటట్టులేదు. పైగా తన తెలివితక్కువకొద్దీ వంట్లో బాగా లేదని పడుకున్నాడు. తన్ను తల్లి వారందాకా చాచునీళ్లు తప్ప మరొకటి ముట్టుకో నివ్వదని గుర్తుకి రాగానే, ఆకలి మరీ ఎక్కువయింది. పళ్ళెంలో వంకాయల్లోంచి నూనె కారుతుంటే ఆ వాసనకి తట్టుకోలేక, “ఈ పూటకి మడి అబ్బిరేదనిచెప్పు. రేపు ఎలాగా నేనే మడిగా చేసుకుంటా” నంటూ సమాధానపడింది, కాంతమ్మ.

తల్లి చెల్లెలూ నీళ్లగదివేపు వెళ్ళడంచూసి రంగారావు నెమ్మదిగా వంటింట్లోకి వచ్చి “రాజ్యం నాకు వడ్డించు తొందరగా” అని పీటమీద కూలబడ్డాడు. ఆత్రంగా వంకాయ కలుపుకుంటూండగానే నాగరత్నం తల్లిని గావుకేక పెట్టింది. వళ్లయినా తుడుచుకోకుండా చీర సగం చుట్టుకువచ్చి పడింది కాంతమ్మ. “నీకేం పోయేకాలమే లంఖణాల వాడికి అడ్డమయినవి పెడ

తారా" అంటూ కంచంలో కలుపుకున్నవి తీసేసి చారుగిన్నె ముందుకులాక్కు వడ్డించింది. రంగారావు జాలిగా రాజ్యం కేసి చూశాడు. వచ్చే నవ్వుని ఆపుకుంటూ రాజ్యం పక్కకి తిరిగింది.

“అయినా సంసారి లక్షణాలు ఎక్కడై నా వున్నాయా అంట? ఈ కూరికి ఇంతనూ నె పోసుకుంటారా? వాడి సంపాదన అంతా ఇల్లా తగలేసేందుకు వచ్చింది, మళ్ళీ మహాతల్లి అంటూ వో పక్కగా చతికిలపడి పమిట కొంగు ముందుకు లాక్కుని వేరే తీసిన అన్నం, కంచం ముందుకు జరుపుకుని మూలుగుతూ, “వడ్డించు” అని పురమాయించింది కోడలికి, కాంతమ్మ. “నాక్కూడా వడ్డించు. బట్టకట్టుకొస్తా” నంటూ ఇల్లంతా నీళ్లు వోడుస్తూ తడిబట్టతో ముందుగదిలోకి వెళ్లింది నాగరత్నం. “ఆ కూరపళ్లెం ఇటు తొయ్యి” అంటూ అడ్డంపడి అందుకుంది కాంతమ్మ. తల్లి విస్తరికేసిచూసి వుసూరుమంటూ నాగరత్నం తనూ మొదలుపెట్టింది. కూరపళ్లెం ఖాళీగా వుండడంతో కొబ్బరిపచ్చడి రాచ్చిప్ప దగ్గరికి తీసుకుంది. ఇద్దరూతిని బ్రేవుమంటూ వేనలేకుండా ఆయాసపడుతూ లేచి వెళ్లారు.

“మంచంకింద వున్న ట్రంకు బయటికి లాగింది నాగరత్నం. “అది ఎందుకే తీస్తావు! మీ నదిన పెట్టి” అని నసుగుతూ రంగారావు అన్నాడు.

పడుకున్న కాంతమ్మ లేచి కూర్చుని, “కొత్తగా కొన్నా వేమిట్రా” అని కొడుకుని అడిగింది కాంతమ్మ.

“వాళ్ల పూరునించి తెచ్చుకుంది” అని ముక్తసరిగా జవాబిచ్చాడు.

తాళాలు పెట్టిమీదే వుండటంతో నాగరత్నానికి మరీ సంతోషంవచ్చి, ఆ తాళం ఈ తాళంపెట్టి ఎలాగో పెట్టి తెరచింది. “ఇనన్నీ ఆవిడవే? ఎన్ని చీరలు వున్నాయో చూడవే” అంటూ ఏడుపు మొహంపెట్టి తల్లి కేసి చూసింది.

“మీ అన్న సంపాయిస్తున్నాడుగా? ఎన్నేనా కొంటాడు. కన్నతల్లికీ, చెల్లెలికీ కొనాలంటే కష్టంగాని, ఆవిడకి కొనకపోతే వుర్రెట్టదూ?” అంటూ కొడుకునీ కోడల్నీ కలిపి సాధించటం మొదలుపెట్టింది.

“నువ్వు అలా అనుకుంటే నేను ఏమి చెప్పనూ? నా కొచ్చేది చాలకపోతే, వాళ్ళ నాన్నకి వ్రాసి తెప్పిస్తోంది. అందుకు వప్పుకొనే, అమ్మాయిని తీసుకొచ్చి ఇనన్నీ కొనిపెట్టి వెళ్ళాడు వాళ్ళనాన్న.” అంటూ బయటపెట్టాడు రాజ్యాన్ని తీసుకువచ్చిన సంగతి.

“అవును నాయనా! వాళ్ళకి నువ్వే పెద్ద వయ్యావు. మా లెట్టేమిటి? మీ నాన్న కోపంలో అన్నారే అనుకో, పిల్లనిచ్చిన వాడు పదిసార్లు తిరిగి బతిమాలాలా వద్దా? అయినా వాళ్ళ తప్పులేదు. నువ్వు వెళ్ళి వాళ్ళలో కలిస్తే వాళ్ళకి మా లెట్టి ఏమి వుంటుంది? ఆడప్రాణం కనక మనసులో మధ్య మధ్య పీకితే, మీ నాన్నతో కోడల్ని తీసుకురండని చెప్పి, ఆయనచేత నాలుగుపడి, నోరు నొక్కుకు వూరుకునేదాన్ని, అయితే ఈ రెండేళ్ళనించీ నీ దగ్గర వుండన్న మాట?” అని అరా తీసింది కాంతమ్మ.

“ఇంకా పూర్తిగా నెల కూడా కాలేదమ్మా రాజ్యం వచ్చి” అన్నాడు. వాళ్ళ మాటలు వింటూనే కొన్ని చీరలు విడిగా తీసి పెట్టింది నాగరత్నం.

“మీ నాన్న వరస చూద్దామా లోభత్వం ఆరోజు కా రోజు పెరుగుతోందే కాని తగ్గదు. ఒక్కపిల్ల, దానిముద్దు ము చ్చట్లు చూద్దామన్న ఇంగితం ఏకోశనాలేదు. అసలు విషయం చెప్పనేలేదు, మనవూళ్ళో దత్తుడుకి పెళ్ళయింది ఈ మధ్య. ఆ పెళ్ళికి వచ్చిన వాళ్ళలో అతని స్నేహితుడు లండనూ, అవీ వెళ్ళి వచ్చాట్టా, అతనికి చదువుకున్న పిల్లలంటే భయంట, పల్లె టూరి వాతావరణంలో, పెరిగిన పిల్లని, చేసుకుంటానని ఎప్పుడో అన్నాడట. పాపం దత్తుడి అప్పలేదూ? దీన్ని కబురంపి తన చీర కట్టి చూపించింది. తరువాత మీ నాన్నని వప్పించేసరికి వాళ్ళ తాతలు దిగివచ్చారనుకో. చిల్లిగవ్వ కట్నం లేకుండా వప్పుకు న్నాడు. లాంఛనాలు కింద వాళ్ళ వేపు వచ్చిన పెద్దమనిషి, నాలు గువేలకి తక్కువ వప్పుకోలేదు. పెళ్ళి తిరుపతి లో చెయ్యి మన్నారు. ఎల్లుండి తెల్లవారు జామునే ముహూర్తం. నేను ఇక్కడికి మొన్ననే రావల్సింది. బెజవాడలో ఆగిపోవల్సి వచ్చింది. అవధాన్ని కూడా మాతో పంపారు. నువ్వున్న చోటు తనకి తెల్సుకనక తీసుకొచ్చి మమల్ని వదిలి తను వాళ్ళవాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళాడు. అతను రాగానే మనం బయలుదేరాలి. దీనికేమయినా మంచివి రెండు చీరలు కొని పెట్టరా?” అని కొడుకును తోలింది కాంతమ్మ. “నాన్న నంద ఇచ్చాడు. దానితో రెండు చీరలు కొనుక్కుంటా. మిగిలినవి

నువ్వుకొను” అంటూ నాగరత్నం గారంచేసింది అన్నగారి దగ్గర.

“సరే మీ నాన్న ఇచ్చిన వందాపెట్టి గుడ్డలు కొంటే మనం వెళ్లడం ఎట్లా” అంటూ ఆ మాట చెప్పిందని కూతుర్ని కళ్ళతో బెదిరించింది కాంతమ్మ.

పనిమనిషిని పంపినచ్చి, రాజ్యం ముందుగదిలోకి తొంగి చూసింది. తన పెట్టెలో బట్టలు చుట్టూ పచ్చకు కూర్చున్న నాగరత్నంమీద కోపం నచ్చి “అదేమిటి? నా పెట్టె కెలుకు తున్నావా” అంటూ మళ్ళీ సర్దుకునేందుకు కూర్చుంది రాజ్యం. “నువ్వు కొన్న వేగా ఈ చీరలు? నాకు బాగున్నాయిరా అన్నా” అంటూ కొన్ని తన వొళ్ళో పెట్టుకుంది నాగరత్నం. “మరే పాపం మీ అన్నెమీ కొనలేదు అవి అన్ని నావే” అంటూ తీసుకోబోయింది రాజ్యం. అవి ఎలాగా నాగరత్నం ఇవ్వదు. ఎలాగో గొడవలేకుండా సర్దాలనుకొని “నీవైనా, అది మనసు పడుతున్నప్పుడు ఇస్తే తప్పా?” బతిమాలినట్లుగా రాజ్యంతో అన్నాడు రంగారావు.

రంగారావు చెల్లెల్ని వద్దనకుండా, తన్నే ఇవ్వకూడదా అన్నందుకు రాజ్యానికి వళ్లుమండింది. నేను ఇవ్వనంటూ నాగరత్నం రాజ్యం చెయ్యి వినరికొట్టి “నీదేంపోయింది మా అన్న తీసుకోమంటే” అంటూ తల్లిదగ్గరకు వెనక్కి జరిగింది.

ఆ విసురుకు రాజ్యం చెయ్యి పెట్టెకు తగిలి గాజు చిట్టింది. దుఃఖం ముంచుకొచ్చి, చిట్టిన గాజు చేతిలోకి తీసుకొని ఎంటింట్లోకి వెళ్లింది రాజ్యం.

“నీకూ గుడ్డలపిచ్చి, కనపడ్డనన్నీ కావాలంటావు. అవక్కడ పారేసి మీ అన్నని కొనమను” అంటూ కూతుర్ని కసిరిసట్టుగా సలహా యిచ్చింది కాంతమ్మ. అన్న మానంగా వుండడంతో “అవిడకే కొనుక్కుంటాడులే” అంటూ తన పెట్టెలో పెట్టుకుంది నాగరత్నం.

ఇంతలో అవధాని పేరు పేరు వరసనీ అరుస్తూ పైకి రావడంతో చీరలపేచీ వదలి మాటల్లో పడ్డాడు. రంగారావు లేచి, అవధాన్ని కూర్చోమని మడతకుర్చీ ముందుకి జరిపాడు. “సాయంత్రం బస్సువుంది కాని మనకి కొత్తకనక, చీకట్లో వెతుక్కోలేము మరి వాళ్ల బస. అందుకని వుదయం బయలు దేరిపోదాం” అని చెప్పాడు కాంతమ్మతో అవధాన్లు.

“ఏమంటావురా అబ్బాయి?” అని అడిగింది కొడుకుని. “మీ యిష్టం” అంటూ, వంటింట్లోకి వెళ్ళాడు రంగారావు. మోకాళ్ల మీద తలెట్టుకు కూర్చుంది రాజ్యం. ఎలాగో రాజ్యానికి తన భాధ అర్థమయ్యేట్టు చెప్పాలి మొదలెట్టడం ఎలా?

బస్సు దగ్గరకి వచ్చేయ్యమని చెప్పి అవధాన్లు వెళ్ళిపోగానే, నాగరత్నం అన్నగార్ని బజారుకి తీసుకెళ్ళమని నిలవ నివ్వడం లేదు.

తల్లినీ, చెల్లెల్ని తీసుకు బజారు వెళ్ళమని రాజ్యాన్ని అడిగాడు. “అవిడ వద్దులే బాబూ నువ్వేరా!” అని నాగరత్నం పట్టుపట్టింది. “వాడికి వంట్లో బాగా లేదన్నాడాయె. తెల్లారి బోలెడు దూరం వెడతామా, మొండిపట్టు పట్టకు. మళ్ళీ ఇటు వచ్చి వో వారం వుండి వెడదాములే” అని కూతురికి చెప్పింది కాంతమ్మ. రంగారావు కాస్త స్థిమితపడ్డాడు. రాత్రి భోజనాల

వరకూ అంతా తలోమూలా నడుము వాల్చారు. రాజ్యాన్ని తీసుకు వెళ్లడంమాట తల్లి ఎత్తుతుందేమోనని చూశాడు. ఆ మాట తప్ప మిగిలినవన్నీ మాట్లాడడం రంగారావుకి కొంచెం కష్టంగా తోచినా పైకి ఏమీ తేలలేదు.

“అన్నయ్య మనతోనస్తే, ఈవిడ ఇక్కడే వుంటుందా? అని తల్లి నడిగింది నాగరత్నం.

“ఏమో పోనీ తీసుకెడదామన్నా, మీ నాన్న పెళ్లి మాని రాద్ధాంతం మొదలుపెడతారు” అంది కొడుక్కేసి చూస్తూ కాంతమ్మ. “నేనుకూడా మానేస్తే ఏం?” అని రంగారావు తల్లి నడిగాడు. “సరే నీ తమ్ముడు డబ్బు కావాల్సివచ్చి నప్పుడు నెత్తిమీద కూర్చుని తీసుకెళ్లడంతప్ప మళ్ళీ గుమ్మం తొక్కడంలేదు. నువ్వూరాకపోతే ఒక్క-గాను ఆడపిల్ల ఏం బాగుంటుంది.” అంటూ గట్టిగా కళ్లువత్తుకుంది కాంతమ్మ.

“నాకోసం ఎవరూ బాధపడఖ్ఖిలేను పొద్దున్న మా వాళ్లవూరు వెళ్లిపోతా”నంది కీనీడలో నిల్చున్న రాజ్యం.

తనప్రక్క మెట్లగదిలో వేసుకుంది. గదిలో పడుకున్న కాంతమ్మలేచి, “ఇక్కడే గాలేస్తోందే” అంటూ కోడలికి కొంత దూరంగా పక్క పరుచుకుంది. రాజ్యాన్ని పలకరించాలని చూస్తున్న రంగారావుకి ఇంకేమీ చెయ్యడానికి తోచక నిద్ర పట్టేదాకా ఇటూ అటూ దొర్లుతూ గడిపాడు. రాజ్యాన్ని మళ్ళీ రమ్మని చెప్పాలి. ఎలా? వీళ్లు వెళ్లక తనే వెళ్లి తీసుకొచ్చేందుకు నిర్ణయించుకుని నిద్రపోయాడు. తెల్లవారి లేచిన దగ్గరనుంచీ ఎవరి హడావిడి వాళ్లదిగావుంది.

రాజ్యం తన పెట్టెలోవున్న రంగారావు బట్టలు తీసి మంచంపైన పెట్టేసింది. తనవి పెట్టెలో దిగులుగా సద్దుకుంటోంది. “చూడు పెట్టె తీసుకెడతావా!” అని రంగారావు అడుగుతున్నాడు. “వోసారి అలా వెళ్ళరా అన్నా! బట్ట కట్టుకోవాలి” అంటూ నాగరత్నం తడిబట్టలతో గుమ్మంలో నిల్చుంది.

అంతా బస్సుస్టాండుకి చేరారు. ముందు చిత్తూరువెళ్లేది సిద్ధంగా వుంది. హారన్ వేస్తున్నాడు డ్రయివర్. రాజ్యాన్ని అందులో ఎక్కించాడు రంగారావు. మాట్లాడేందుకు వ్యవధి లేదు. బస్సు కదిలింది. రాజ్యం కనపడేటంతవరకు చూస్తున్నాడు. తన కేసి చూడనయినా చూడలేదు రాజ్యం. వంటరిగా పంపుతున్నందుకు కోపమయివుంటుంది. బాధపడుతూ తను ఎక్కే బస్సుదగ్గరకి వచ్చాడు రంగారావు. అవధాన్లు ఆయాస పడుతూ పక్కచుట్ట పుచ్చుకొని పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు బస్సుదగ్గరికి. “హమ్మయ్య వెళ్ళిపోయిందేమోనని హడిలి పోయాను” అన్నాడు లోపలకూర్చుంటూ కాంతమ్మతో.

బస్సు కదిలింది. అవధాన్లు చూడకుండా రాజ్యం బస్సు వెళ్ళిపోయినందుకు కాంతమ్మ మనస్సులోనే మొక్కుకుంది దేముడికి. తన కొడుకుని ఒకసారి ఆప్యాయంగా చూసుకుంది. “వెరినాగన్న నద్దం లే మాట్లాకుండా పంపేశాడు. ఎంత మంచివాడు. వీడికితగ్గ పిల్లకాదు, గడుగ్గాయిని కట్టబెట్టాడు” అని మధ్యనర్తిని తిట్టుకుంటూ సుఖంగా కునికిపాట్లు పడుతోంది కాంతమ్మ. తన వెనకస్తీట్లో కూర్చున్న ఆవిడ చీరలాంటిది కొనుక్కోవాలి. ఆవిడ దుద్దులు కదిలినప్పుడల్లా

మెరిసిపోతున్నాయి. తనెప్పుడు కొనుక్కుంటుందో ? తను అదృష్టవంతురాలు. కనుకనే అంత పెద్దచదువు చదివినవాడు తన్ను చేసుకునేందుకు వప్పుకున్నాడు. తను జాగ్రత్తగా వుండి అన్నీ కొనిపించుకోవాలి. భవిష్యత్తుని గురించి, రంగురంగుల కలలు కంటూ మురుస్తోంది నాగరత్నం.

మైలురాళ్లు తిరుపతిని దగ్గరికి తెస్తున్న కొద్దీ, రంగారావుకి మనస్సు పీకుతోంది. రాజ్యం వచ్చినరోజు అన్నమాటలు చెవులలో హోరుపెడుతున్నాయి. “మీరు ఇంత మంచిగా వుంటారనుకోలేదు నే నచ్చేటప్పుడు. అమ్మకి నే రావటం ఇష్టంలేదు అయినా మా నాన్నని నప్పించి తీసుకువచ్చేశా. నేను తిరుపతి వస్తానని మొక్కుకున్నా. అందుకునే మీలో ఇంత మంచి మార్పు వచ్చింది” అని అమాయకంగా తన కేసి చూస్తూ చెప్పడం కళ్ళలో కదులుతోంది రంగారావుకి.

రాజ్యం నంటరిగా ప్రయాణం చెయ్యడం మొదటి సారేమో, కొంచెం బెరుకుగా కూర్చుంది. మనస్సులో బాధగా వుంది. మళ్లా పుట్టింటికి నంటరిగా వెడుతున్నది. కారణం తల్లికి చెల్లెలికి చెబితే హేళన చెయ్యొచ్చు, చెప్పకూడదని నిర్ధారణ చేసుకుంది. తను వెళ్లిన కొత్తలో ఎంత ఆదరం చూపారో గుర్తుకి వచ్చింది. ఈ మార్పు ఒక్కరోజులో వస్తుందన్న వ్రాహ్మణి కూడా, మనస్సులో తావు ఇవ్వలేకుండా వుంది. పెళ్లికి తీసుకు వెళ్లకపోతేమానె, మళ్లా రమ్మని మాటకైనా అనలేదు. అవును! తన్ని రమ్మని ఎవరు అహ్వానించారు ఇంతవరకుమట్టుకు తనే వచ్చింది. అలాగే మళ్ళావస్తే వద్దనకపోవచ్చు అనుకుంది. మళ్లా ఈసారి ఏమయినా రమ్మనందే రాకూడదు అనుకుని

తనమీద తనే సానుభూతి చూపుకుంది. ఆలోచనలు 'చిత్తూరు వచ్చింది' అన్న కండ్లకు కేకతో ఆగిపోయాయి. తను దిగి పెట్టి దింపమంది.

రాజ్యం వంటరిగా రావడంచూసి తండ్రి ఎదురుచచ్చి 'అత నేడే' అని అడిగాడు. కొద్దిగా నవ్వి వూకుకుని రిక్షా డబ్బులు ఇచ్చి పంపి లోపలికెళ్లింది. తల్లి హాల్లో ఎదురయి "అనుకుంటూనే వున్నా!" రఘు పెళ్లి అంటే ఎగబడి వస్తావని "మీ ఆయన వచ్చాడా" అని అడిగింది రాజ్యాన్ని. "అబ్బే రా లేదు" అని ముక్తసరిగా చెప్పింది. "వూ ఎందు కొస్తాడు! వేలకివేలు గుమర్తించి, బంగారంలాంటి పిల్లని ఇచ్చినందుకు మేము శత్రువుల్లో జతే. నువ్వు తెగింపు తెచ్చుకు వెళ్లి నందుకు నిన్నేనా బాగా చూస్తున్నందుకు సంతోషపడాలి" అంటూ కళ్లు తుడుచుకునే తల్లినిచూసి చలించింది రాజ్యం. తనూ కళ్లు తుడుచుకుంది.

"అమ్మమ్మా" అన్న తండ్రి కంఠం విని సంతోషాన్ని మొహంలోకి తెచ్చుకునేందుకు ప్రయత్నించింది రాజ్యం. "నీ పెళ్లికే మీ పిన్ని పల్లెటూరు ఇస్తున్నామని నానా హంగామా చేస్తూ ఉత్తరాలు వ్రాసింది. ఇప్పుడు తన కొడుకు దమ్మిడి కట్నం లేకుండా చదువు, సంగీతం, ఏమీరాని అమ్మాయిని చేసుకుంటున్నాడు. పెళ్లి రేపు తిరపతిలో చేసుకుంటున్నాడు. పెళ్ళికి రానని మీపిన్ని భీష్మించుకు కూర్చుంది, అని మీ బాబాయి వ్రాశాడు" అని చెప్పి తండ్రి నవ్వుతూ కళ్లలో నచ్చే నీళ్లని పంచెకొంగుతో తుడుచుకోవడం రాజ్యం తేరి బార చూస్తోంది.

“సరేండి పోలిక తెచ్చారు. కోడల్ని ఎక్కడనించి తెచ్చుకున్నా, మన యింటికివస్తే మన అలవాట్లు నేర్చుకుంటారు. కొంతకాలానికయినా మార్పుకోవచ్చు. అదే అల్లుడు మారతాడా? మార్చగలము కనుకనా” అని వుసూరుమంది తల్లి. “నువ్వు అల్లా అనుకుంటున్నావు కానీ అమ్మాయి నడుగు మమ్మల్ని చూడగానే ఎంత పొంగిపోయాడో నీ అల్లుడు?” అంటూ తృప్తిగా రాజ్యంకళ్లలోకి చూశాడు తండ్రి. “ఆ తెలుస్తోందిగా అమ్మాయిని నక్కర్తినీ పెళ్లికి పంపడం” అంటూ తల్లి మూతి తిప్పకుంది “వచ్చేందుకు వీలులేకపోయిందేమో” అంటూ అల్లుణ్ణి సమర్థిస్తూ తండ్రి చెప్పడం రాజ్యానికి తృప్తిగా వుంది.

ఆ సాయంత్రం ప్రయాణానికి అంతా సర్దుకుంటున్నారు బట్టలూ నగలూ. తల్లితో మెల్లిగా “పోనీ నేను ఇంటిదగ్గర వుంటా”నంది రాజ్యం. “అదేమిట మీ పిన్ని, నువ్వు ఇక్కడ వుండి తీసుకురా లేదంటే వూరుకుంటుందా? పోనీ మనిద్దరం పెళ్లి అవగానే వచ్చేద్దాం” అని తండ్రి అనడంతో సరేనని వప్పుకుంది రాజ్యం.

రాజ్యం తల్లిప్రక్కన కూర్చుంది బస్సులో. తీరా వాళ్లు తననుచూసి ఏమన్నా అంటారేమోనని గుర్తుకిరాగానే వళ్లు చల్లబడ్డట్టు అయింది. ఎన్ని పెళ్లిళ్లు అవుతాయో అక్కడ వాళ్ళని కలుసుకునే అవకాశం వుండకపోవచ్చు. తండ్రి చెప్పాడుగా పెళ్లి అవగానే వెళ్లిపోతేసరి. అని సమాధాన పడింది రాజ్యం. చెల్లెలు వేసే ప్రశ్నలకి వూఁ వూఁ అంటూ సమాధానమిస్తూ పరధ్యానంగా కూర్చుంది రాజ్యం.

మంగాపురం చే రేసరికి, దీపాలు వెలిగాయి. తల్లి చెల్లెలు లోపలికి వెళ్లారు. సామాను పట్టించుకుని రాజ్యం తండ్రి వెనుక మెల్లిగా సత్రవలోకి వెళ్లింది.

రఘు ఎదురొచ్చి “చూడు పెదనాన్నా! అమ్మమూర్ఖం కానీ, ఇంతవరకూ నచ్చాక ఇప్పుడు చేసుకోనంటే ఏం బాగుంటుంది? నువ్వు కొంచెం నచ్చచెప్పాలి. అమ్మ ఏమంటే దానికి బాబాయి తాళం వేస్తారు” అని చెప్పి లోపలికి తీసుకెళ్లాడు.

పిల్ల తనకేమీ నచ్చలేదని రాజ్యానికి చెప్పి కళ్లుతుడుచుకుంది పినతల్లి. “చేసుకునేవాడికి నచ్చినప్పుడు మనకి నచ్చక పోయినా ఇబ్బందిలేదు” అని మరదల్ని సముదాయించి “రాజ్యం! నువ్వు వెళ్లి చూసిరావే మీ కాబోయే వదినగార్ని” అని తండ్రి చెప్పడం విని నవ్వింది రాజ్యం. తల్లి, చెల్లెలూ మేనమామభార్య పిల్లని చూడ్డానికి, ఆత్రంగా పెళ్ళివారి సత్రానికి బయలుదేరడంచూసి, వో మూల గట్టుమీద కూర్చుంది రాజ్యం.

తల్లి తిరిగివచ్చే ధోరణి చూస్తే, రాజ్యానికి భయమేసింది. ఏమిజరిగిందో వూహించ లేకపోతోంది. “పెళ్లి కూతురు ఎవరో తెలుసా?” అంటూ ఆయాసపడుతూ చెల్లెలుదగ్గర కూలబడింది రాజ్యం తల్లి. నా బిడ్డని తీసికెళ్ల కుండా, రెండేళ్లు తొంగిచూడని దాని అత్తగారు నా కాబోయే వియ్యపురాలు. అంతకంటే చుప్పనాతి శూర్పణఖ నా కాబోయే కోడలు.” అని చెప్పి గట్టిగా వూపిరి వదిలింది రాజ్యం తల్లి. అప్పగారి మాటలు వినగానే ఏడుపు కొనసాగించింది పెళ్ళికొడుకు తల్లి.

చుట్టూ కొందరు చుట్టాలుచేరి తలోపుల్లా అగ్ని హోత్రంలోవేసి నట్టు సాయపడుతున్నారు.

రాజ్యం మాత్రం కటకటాల్ని పట్టుకు ఆ గట్టుమీదే కూర్చుని దూరంగా వినపడే సన్నాయిని వింటోంది. రఘు వచ్చి రాజ్యం ప్రక్కన కూర్చుని చేతులకైన మట్టిని దులుపు కుంటూ, “ఏమే రాజూ ! ఇప్పుడేమి చెయ్యడమే” అని దీనంగా అడిగాడు.

“ఏం చేస్తావు ? పెళ్లి చేసుకుంటావు” అని ఆలోచించ కుండా అనేసింది. “వీళ్ల మాటలు వింటుంటే ఆ అమ్మాయంటే కొంచెం భయం పట్టుకుంది” అన్నాడు అదోలా మొహం పెట్టి తువ్వాలతో నుదురు తుడుచుకుంటూ రఘు.

రాజ్యం రఘు కళ్ళల్లోకి చూసింది. ‘నువ్వెందుకు భయ పడడం ? నీ దగ్గర బాగానే ఉంటుందేమో’ అని సర్ది చెప్పింది అన్న గారికి.

“నిజమే నువ్వు చెప్పింది. అమ్మాయి ఎలాంటిదయినా మనలో కలిసేటట్టు నేను చెయ్యగలసన్న ధైర్యం నాకుంది అనుకో. నేను అనుకున్నదానికి భిన్నంగా జరిగితే ఏం చెయ్య టమా ? అన్న ప్రశ్న ఇప్పుడు కొత్తగా వచ్చింది” అని రఘు రాజ్యంతో అన్నాడు.

‘చూడు రఘు’ అంటూ తల్లి అక్కడికి వచ్చి కూర్చుంది. ‘నీకు కావల్సింది ఆ పిల్లేగా ? మమ్మల్ని ఎల్లాగా అతకనివ్వదు. రాజ్యాన్ని తీసుకెళ్ల కుండా ఏడిపించారనేనా నీకు అభిమానం లేకుండా పెళ్లికి సిద్ధపడుతున్నానంటే నాకు నావాళ్ల మీద ఎంత ప్రేమ వుందో తెలుస్తోంది’ అంటూ కాళ్లు

జాపుక్కూర్చుని, కొంగుతో మెడదగ్గర విసుకుకుంటోంది రఘు తల్లి.

రఘు చిరాగ్గా “నాకు ముందు ఇవన్నీ తెలిస్తే వప్పు కునేవాడినికాదు. నాకేదో తెలిసి వప్పుకున్నట్టు మాట్లాడతా వేమిటి?” అని తల్లితో అన్నాడు. “చూడు పిన్నీ, అన్నయ్యని చేసుకుంటే ఆ పిల్ల మారుతందేమో ఇంక ఇప్పుడు మానె య్యడం ఏం గాగుంటుంది?” అనే రాజ్యం మాటల్ని కటకటాల అవతల నిల్చున్న రాజ్యం మామగారూ, పెళ్ళి మధ్యవర్తి విని వొకర్ని వకరు చూసుకున్నారు. రాజ్యం తండ్రి వచ్చి వాళ్ళని లోపలికి తీసుకురావడంతో రాజ్యం అక్కడ నుంచి వెళ్ళి పోయింది.

“నాకు చిన్నప్పుడు రెండో పెళ్ళి చేశారని రాజ్యం పెళ్ళి య్యాక తెలుసుకున్నట్టు ఈ పెద్దమనిషి, తెలుసుకు చేసిన ఘన కార్యం ఏమిటో తెలుసా? దాన్ని ఇప్పటిదాకా గడప తొక్క నివ్వలేదు, మరి ఏ మొఖమెట్టుకుని నాకొడుక్కాళ్ళు కడుగు తున్నాడో” అని కసిగా రఘుతో చెప్పుకుంది తల్లి.

రాజ్యం మామగారు ఏదో సమాధానం చెప్పదామని కండువా దులుపుకున్నాడు. మధ్యనర్తి కళ్లతో వారించాడు.

రఘు తల్లికి విడిదిలోకే తెప్పించారు భోజనం. రాజ్యం కూడా పినతల్లి దగ్గరేకూర్చుంది. పెళ్ళివారి బంతిలో రాజ్యం కోసం వెతుకుతున్నాయి రంగారావుకళ్లు. హైరాన పడుతూ, శాంతమ్మ వడ్డనచేస్తూ కొడుకుని చూచింది “ఆ సామాజికం లోకే పిల్లనిపంపుతూ నా కోడల్ని తెచ్చుకోకపోవడం నాఖర్మ కాలిందేమిటి? చిన్నపనీ పెద్దపనీ చెయ్యలేక చస్తున్నాను”

అంటూ కొడుకు మీద విసుక్కుంది. “నీ కోడలేట పెళ్ళి కొడుక్కి, పెళ్ళికొడుకు తల్లికీ ‘నీకూతురుమంచిది. పెళ్ళిమాని వెళ్లొద్ద’ని నచ్చచెప్పి ఒప్పించింది” అంటూ మధ్యవర్తి రాజ్యం తల్లి వినేటట్టు గొప్పగా చెప్పాడు కాంతమ్మతో. “మా కోడలు వచ్చిందా? ఏదీ” అంటూ బంతి అంతా కలయచూసింది కాంతమ్మ.

రాజ్యం తల్లి మొదట నాలుగూ అడగాలన్న కచ్చితో కంతం ఎత్తినా, వియ్యపురాలు సౌమ్యంగా మాట్లాడే ధోరణిని బట్టి, కంతం సవరించుకుని, “విడిదిలో మా చెల్లెలు దగ్గరవుంది” అని చెప్పింది.

రాజ్యం వో మూల పక్క పరచుకుని పడుకుంది. “ముహూర్తం వేళ అవుతోంది” అంటూ అంతా హడావిడిగా వెడుతూంటే, రాజ్యం లేచింది. అప్పటికే అందరూ ముస్తాబులు చేసుకు బయలుదేరారు. రాజ్యం, పెళ్ళికొడుకు తల్లి తలైనా దువ్వకోకుండా పెళ్ళికి తరలివెళ్లారు. రంగారావు హడావిడిగా వచ్చినవాళ్లకి మర్యాదలుచేస్తున్నాడు. దూరంగా స్తంభం వెనుకనక్కి కూర్చున్న రాజ్యాన్ని చూసి నవ్వుకున్నా పెళ్ళి హడావిడిలో ఆ మాట మరచాడు. రాజ్యం ఏప్పుడో విడిదిలోకి వెళ్లి స్నానం చేసి తండ్రికోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంది. “పెళ్ళి అయింది కసక మనం కొండమీదికి వెళ్లి వద్దా”మంది తండ్రితో, ఆ మాట విన్న ఇంకో కొందరు వీళ్ల వెంట బయలుదేరారు. రాజ్యం తల్లి రాజ్యంకోసం వెతికితే కొండపైకి వెళ్లారని ఎవరో చెప్పడంతో తనతో చెప్పకుండా వెళ్లి నందుకు కూతురుమీద విసుక్కుంది. రఘు స్నేహితుడు

మధ్యాహ్నం పెళ్లి పోవాలి అనడంతో కొండపైకి స్వామిదర్శనానికి ఇప్పుడే వెడతామని రఘు తల్లికి చెప్పాడు. రఘు స్నేహితుడి కారులో బయలుదేరాడు.

“అదేమిటి? అన్నిటికి మీ ఇష్టమే. పెళ్లిచేసుకుని వక్కడివి వెళ్ళడమేమిటంట?” అని పెత్తల్లిమందలించి పెళ్లి కూతుర్ని కూడా తీసుకు వెళ్లమంది. “అదేమిటి పిల్లని వక్కత్తినీ ఎలా పంపడం రంగా! నువ్వెళ్లరా” అని కొడుకునిపిల్చింది కాంతమ్మ.

రంగారావుకి అందులో అంతాకొత్తే. రఘూని గురించి వినడమే తప్ప ఇంతకుమునుపు చూడలేదు. వాళ్లలో ఇరుక్కుని కూర్చున్నాడు తల్లి చెప్పిందని.

నాగరత్నం సగం రఘు వల్లో కూర్చున్నట్టేలెళ్ళి. కారు వంపులుతిరుగుతూ పైకి వెడుతూంటే వింతగా వంగిచూస్తోంది. స్నేహితులు మాటల్లోపడ్డారు. రంగారావు ఎటో చూస్తున్నాడు. నాగరత్నం చీరకొంగు ఎగురుతుంటే పట్టుకునే ప్రయత్నంలో సతమత మవుతోంది. రఘు తలకితగిలి జుట్టును కదుపుతోంది. నుదురుమీదపడే వుంగరాల్ని వేళ్లతో జుట్టులోకి సద్దుకొంటూ నాగరత్నం కొంగుని చేతికిచుట్టుకున్నాడు. రఘు స్నేహితులు చేతులు తడుతూ గోలచేశారు. రంగారావు కూడా కొద్దిగా చవ్వాడు. రఘూ వాళ్ల ధోరణి మార్చాలని “మా రాజ్యం వచ్చివుంటే నాకీబాధ తప్పేది” అన్నాడు రంగారావుతో. నాగరత్నానికి ఆ మాటలు అంత ఇష్టంగాలేవు. మూతిముడుచుకొని కొంగుని అతని చేతనించి విడదీసేందుకు చూస్తోంది. “మీ చెల్లెల్ని కొంచెం కదలకుండా కూర్చోమని చెప్పాలి” అంటూ రంగారావుకి చెప్పి చీరకొంగుతో నాగరత్నం చెయ్యి

నొక్కి పట్టుకున్నాడు రఘు. కాదు కొండపైకి రావడంతో బస్సులో దిగే జనం గుంపుల్లా కనపడ్డారు.

కాదు ఆపి అంతా బిగుసుకున్న కాళ్లని స్వాధీనం చేసు కొంటూ లోపలికి వెడుతున్నారు. లోపలికెళ్లే జనంలో రాజ్యం కనపడింది. రంగారావుకి మనస్సు తేలికయ్యింది. మళ్లా ఏమని మొక్కుకొంటుందో అనుకుని నవ్వుకున్నాడు. ఎవరో వచ్చి వీళ్లనీ, జనాన్ని తప్పిస్తూ కొంచెం ముందుకి తీసుకువెళ్లారు. రాజ్యం బాగా దగ్గరగావున్నా, ఎవరీ చూడలేదు. ఆడవాళ్ల వేపు నాగరత్నం జరిగింది. రంగారావు వకసారి స్వామిని, వకసారి రాజ్యాన్ని చూస్తున్నాడు. రాజ్యం రెప్ప ఆర్చకుండా స్వామి కేసి చూస్తోంది. అర్చన పూర్తి అయి హారతి ఇస్తున్నారు. స్వామి సజీవంగా వక్కసారి అందరికళ్లలో కదిలి నిల్చినట్టయింది. ఆడామొగా అంతా వోపక్కకిచేరి ముందుకు కదులుతున్నారు.

రాజ్యం వెనక్కి చేరాడు రంగారావు నెమ్మదిగా. హారతిచీటీ ఇచ్చింది. మళ్ళా తనివితీరా స్వామిని చూసింది. పూజారి జరగండనే అదిలింపుకి ముందుకి జరుగుతూ దేవుణ్ణి చూస్తూ వెళ్లింది రాజ్యం. ఇవతల మండపంలోనికి వచ్చి కూర్చోని తండ్రీకోసం చూస్తోంది. రఘు పెత్తండ్రీతో మాట్లాడుతూ రాజ్యం దగ్గరికి వచ్చాడు. వాళ్ళతో వచ్చిన వాళ్లు అంతా అక్కడికి చేరారు.

“ఏమే రాజ్యం! మీ ఆయన ఎలాగో కష్టపడి నీ దగ్గరికి చేరితే, నువ్వు చూడనయినా చూడకపోవడం అన్యాయం సుమా!” అంటూ కొంటెగా రంగారావు కేసి చూశాడు రఘు.

కిందకెళ్లే బస్సు సిద్ధంగా వుంది. రాజ్యం తండ్రి “వెళ్ళి పోదామా” అన్నాడు. ఇద్దరికీ చోటు వుండడంతో రాజ్యం, తండ్రి వెళ్లారు. రంగారావుకి బస్సులో వెళ్లాలనివున్నా, ఖాళీ లేకపోవడంతో మళ్ళీ వాళ్లలో ఇరుక్కుకూర్చోడం తప్పలేదు. రాజ్యం తన్ను పరాయివాడిలా చూడ్డం రంగారావుకి కొంచెం కోపం వచ్చినా, ఈసారిరానీ అప్పుడు ఏడిపించా లనుకొని సర్దుకున్నాడు.

ఆ సాయంకాలం రాజ్యం, తండ్రి వెళ్లాలని బయలుదేరితే “ఎందుకూ అందరం పొద్దున్న వెళ్ళనచ్చుగా” అని రాజ్యం తల్లి అనడంతో ఆ పూటకి ఆగిపోవలసివచ్చింది. రఘు తల్లి “పిల్లని ఇప్పుడు మనతో తీసుకువెడితే మళ్లా వాడు వచ్చేదాకా మనదగ్గర ఉంటుందా?” అని రఘు తండ్రిని అడిగింది.

“వాళ్లు రఘూనే వాళ్ళతో తీసుకెడతా మంటున్నారు. ఏదో ఒకటి తేల్చుకోండి తెల్లారి బయలుదేరవచ్చు” అని రఘు తండ్రి చెప్పాడు. రఘుకి సెలవు లేకపోవటం మూలానా, పట్నం దగ్గరకనక అక్కడికి కావాలంటే వచ్చి వెళ్ళిపోతానన్నాడు రంగారావుతో. కాంతమ్మకి ఆ సలహా చాలా సంతోషంగా వుంది.

రాజ్యం తల్లి వాళ్ళతో వెళ్లాలని బయలుదేరింది. రంగారావు వచ్చి రఘుని చెల్లెల్ని తనతో తీసుకెడుతున్నానని. రాజ్యాన్ని కూడా పంపమని రాజ్యం తండ్రికి చెప్పాడు. “తనెందుకు వాళ్లంతా వున్నారుగా?” అంది రాజ్యం. రఘు తల్లిని పెత్తల్లినీకూడా రమ్మని కాంతమ్మ పిల్చినా వెళ్లేందుకు సుము

ఖంగా లేకపోవడంతో రాజ్యాన్ని వాళ్లతో బస్సిక్కించి వచ్చాడు రాజ్యం తండ్రి.

రంగారావు తండ్రిపక్కన కూర్చోవడంతో రాజ్యం కేసి చూసే ధైర్యం లేక తలవంచు కూర్చున్నాడు.

రఘూకి వాళ్లు అంతా ఒకచోటే కూర్చున్నా, కొయ్య బొమ్మల్లా మాట్లాడక పోవటంచూచి చిరాకేసింది.

ఆ రాత్రి రంగారావు గదిలో రఘూకి పడక ఏర్పరచడం, మధ్యగదిలో కాంతమ్మ సాయంత్రమే పక్క వేసుకోవడంతో రంగారావుకి తన పడక ఎక్కడ అన్న సమస్య వచ్చింది. అనధానికి, తండ్రికీ మధ్య గదిలోనే వేశాడు రంగారావు. కాంతమ్మ కూతురికి ఏవో రహస్యంగా చెప్పి, పాల చెంబు ఇచ్చి పంపింది. రంగారావు ఈజీ చెయిర్ మెట్ల గదిలో వేసుకుని నడుం వాలాచ్చాడు. రాజ్యం నంటగదిలో పొడిగా వున్న చోట పక్క పరచుకుంది. కాని ఎలకల సైన్యం కిందకి దిగటంతో ముడుచు కూర్చున్నది.

తెల్లవారాక నాగరత్నం “ఇవాళ వెడతారటమ్మా, మళ్ళీ రెండు నెట్లలో వస్తారట” అని ఆగి “పోనీ నేనుకూడా వెడితే ఏం?” అని నెమ్మదిగా అంది. “అదేమిట నిన్ను ఎల్లా పంపడం? ఇప్పుడు మళ్ళీ తొందర్లోనే వస్తానంటున్నాడుగా!” అని కాంతమ్మ అంది. మళ్ళీ బొంబాయినించి బదిలీ అవుతే నేను ఎల్లా చూస్తానమ్మా” గారంగా అంటోంది నాగరత్నం. “నేను ఒప్పుకున్నా మీ నాన్న మండిపడతారు ఈ మాట వింటే” అంది కాంతమ్మ. “నాన్నకి నెమ్మదిగా నువ్వు చెప్పి చూడు వింటా” రంది తల్లితో.

ఇదే సమయం అని రంగారావు “అమ్మ చెప్పింది అక్ష
రాలా నిజం. మన యింటి ఆనవాయితీ తప్పించడం మంచిది
కాదు. అధమం ఓ రెండేళ్ళు కొత్త కోడలు పుట్టింట్లో
వుండాలి. అల్లుడైతే ఈ లోపల ఆ గడప త్రొక్క కూడదు.
కోడలయితే మరో కొన్నేళ్లు. అనాది నించి వచ్చే ఆచారం”
అన్నాడు రంగారావు.

నాగరత్నం రోషంతో వక్క విసురుని లేచి కూర్చుని
“నువ్వేం దెప్పనక్కర్లేదు. నాన్నమాట మీద మహా నువ్వు
నడిచినట్టు చెబుతున్నావు. ఎవరికీ చెప్పకుండా ఆవిడను
తెచ్చుకు కాపరం చేస్తున్నావుగా?” అన్న గారిని అని
మాట రాక ఆయాస పడుతోంది.

“ఏమిటే గందరగోళం” అంటూ తండ్రి నాగరత్నాన్ని
అడిగాడు. “ఏముంది మీ అమ్మాయి అల్లుడితో ఇవాళే
వెడతానంటోంది. మీ అబ్బాయి మన యింటి ఆనవాయితీ
తప్పించక వో రెండేళ్లు వుండమని దెప్పుతున్నాడు” అని
కాంతమ్మ చమత్కారంగా చెప్పాననుకొని నవ్వుకుంది.

“మన పిల్లల దేముందిలే? వాళ్ళ వదిన తెచ్చిన
మార్చే” గోడవారగా నిల్చున్న రాజ్యం కేసి చూస్తూ
నాగరత్నం తండ్రి కొద్దిగా నవ్వుతూ అన్నాడు.

“మీ నాన్న మళ్ళా మనుష్యుల ధోరణిలో వడ్డారోయ్
అబ్బాయి” అంది కాంతమ్మ. “మొదట మీ నాన్న సర్దాగానే
వుండేవారు. వాళ్ళ నాన్నకి చెప్పకుండా బల్ల కట్టుదాటి మా

వాళ్ళ యింటికి వచ్చేసేవారు" అంటూ తృప్తిగా ఒకసారి అందరికేసి చూసి "పోస్తే అల్లుడు వల్లనో, కోడలు వల్లనో మారడం కావాలి. ఆయన మారితే ఏం కనక? నాకు చచ్చే చిరాకు ఎక్కువయింది. అది తగ్గుతుందని నాకు తోచదు" అని తన సంగతి చెప్పడం పూర్తి కాకుండానే "ఏమేయ్ కోడలు పిల్లా! అల్లా నిల్చుని మా మాటలు వినకపోతే వెళ్ళి కుంపటి ముట్టించరాదూ" అని గంభీరంగా కాంతమ్మ ముహం పెట్టింది. రఘు వచ్చి "మీలో మార్పు మా అమ్మ వచ్చి వుంటే కలిగేదేమో" అన్నాడు.

సాయంత్రం బొంబాయి రైలుకి రఘు బయలుదేరాడు. నాగరత్నంకూడా సర్దుకూర్చుంది. రఘు వద్దన్నా వస్తానని పట్టు పట్టింది. స్టేషనుకి అంతా బయలు దేరారు. కాంతమ్మ కారు ఎక్కుతుంటే వెనుక నుంచి ఎవరో తుమ్మడంతో అక్కడే మెట్ల మీద కూలబడి "మీరు వెళ్ళండి" అని వాళ్ళకి చెప్పింది. "నాగరత్నం జాగ్రత్తేవ్" అంటూ కళ్ళు వత్తుకుంటూ, బొడ్డులో దోపుకున్న కొంగువిప్పి కొంత డబ్బు కూతురు చేతిలో పెట్టింది. రైలు కదిలేముందు రఘు ఓ కాగితం ప్యాకెట్టు తీసి రాజ్యం చేతిలో పెట్టాడు.

నాగరత్నం అదే మిటో అన్న కుతూహలంతో రఘు పక్కన ఖాళీ చేసుకు తొంగి చూస్తోంది. రైలు కదిలింది.

రంగా రావు నవ్వుతూ "వెడదాం పద" అంటూ రాజ్యం భుజింమీద వేసి నచ్చెయ్యి తండ్రివున్నాడని గుర్తుకు రాగానే తేలు కుట్టిన వాడిలా తీసేసుకుని ముందుకు నడుస్తు

న్నాడు. వెనక వచ్చే రాజ్యం తన అసమర్థతకి నవ్వుతోందే మోసని అనుకున్నాడు. స్టేషను గేటు దాటాక “బండి ఎక్కు” అని సౌమ్యంలేని మామగారి కంఠంలోంచి వచ్చిన మాట విన గానే ఉలిక్కిపడి రాజ్యం బండిలో చేరింది. మైలురాళ్ళ మధ్య ఎడంలా రంగారావు ముడుచుకు కూర్చున్నాడు. ఇద్దరి మధ్యా బండివాడు విశాలంగా జరగడంతో రాజ్యం హద్దుదాటి రంగారావుకి దగ్గరయింది తన ధైర్యం ప్రదర్శిస్తూ మన్న ఆలోచన పూర్తి కాకుండానే బండివాడి ఆజ్ఞతో తండ్రి దగ్గరకి జరిగాడు రంగారావు.

ఇల్లు వచ్చేసినందుకు తండ్రి ఆనందంగా దిగాడు.

“అప్పుడే వచ్చిందే” అన్న మెరపు రంగారావు మొహంలోకి వచ్చి మాయమయింది.

రఘు, నాగరత్నం మాటలు ఎల్లా మొదలు పెడతారో అని వూహించు కుంటూన్న రాజ్యానికి అప్పుడే అంతరాయం వచ్చి నందుకు విసుగు మొహంలో కదిలింది.

మామగారు ముందు మేడపైకి వెళ్ళారన్న ధైర్యంతో, వయ్యారంగా కొంగు జరుపుకుంటూ చీకట్లో నెమ్మదిగా మెట్లు ఎక్కుతోంది రాజ్యం.

మెట్ల మలుపు దగ్గర రాజ్యం చెవి పట్టుకు ఆపి “ఇప్పుడు ఏమనుకుంటున్నట్టు నన్ను గురించి” అన్నట్టు రాజ్యం కళ్ళలోకి చూశాడు రంగారావు.

దూరంగావున్న వీధి దీపం ఇచ్చిన కాంతి రాజ్యం కళ్ళ మీదికి కొద్దిగాచేరి “ఇంత పిరికివారా” అన్న ప్రశ్న మెరిసినట్టు

అయింది రంగారావుకి. “ని జ మే తనకి అన్నీ పున్నాయి ఏం లాభం ఇంకా కొంచెంచొరన, ధైర్యం వుంటే ఎంత బావుండు నో” అని నిట్టూరుస్తూ రాజ్యం వెనక నడుస్తూ మేడపైకి చేరాడు రంగారావు.

కొత్త చోటైనా పాత మనుషులే

జాతీయ చరిత్ర
సంకలనం
ప్రథమ భాగం

పద్మకి భర్త రాఘవరావు వచ్చి చెప్పినవార్త విన్న దగ్గరనించీ, సంతోషంతో మనస్సు రకరకాలుగా వురకలు వేస్తూంది.

ఎక్కువసేపు మనస్సులో నిలుపుకోలేక పక్కయింట్లో కాపరమున్న శ్యామలని పిల్చి, మావారికి ప్రమోషనుతో ట్రాన్స్‌ఫర్ అయిందో అనిచెప్పి, పమిటకొంగుతో మొహం తుడుచుకుంది. ఆ, ఇన్నేళ్ళ సర్వీస్‌వుండి ఇప్పటికి రావటం ఏమంత గొప్పకాదులే! మా బావ రాత్రే చెప్పాడు. మీ ఆయన్నే పంపేచోటికి అతన్ని వెళ్లమంటే, నాకు ప్రమోషను వద్దు ఏమీవద్దు నన్ను ఇక్కడినించి కదపవద్దని బతిమాలు కున్నాట్ట అని అక్కసు వెళ్ళబోసింది, శ్యామల. ఎందుకు చెప్పేనా? అని మనస్సు చివుక్కుమని, నస్తానంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది పద్మ. రాఘవరావు స్నేహితులు ఒకరొకరే వచ్చి సంతోషాన్ని వెళ్లబోస్తూన్నట్టు మాట్లాడి, పార్టీ ఎప్పుడంటూ కాఫీ కప్పులు ఖాళీచేస్తున్నారు.

క్లబ్‌కి వెళ్లాలన్న ఆత్రంతో ఇంటికి వచ్చేవాళ్లమీద విసుకుకొంటోంది పద్మ. చూడు, ఈ నాలుగురోజులు వచ్చే వాళ్లని భరించటం తప్పదు, కనుక ఎవర్నయినా వంటకి పెట్ట రాదూ? అని రాఘవరావు పద్మని సముదాయిస్తూ అన్నాడు. మరే, మనంపిలిస్తే వద్దామని సిద్ధంగా కూర్చున్నారు వంట

వాళ్లు. మీ మాటలన్నీ ఇల్లాగే వుంటాయి అంటూ మళ్ళీ కాఫీతో కప్పులునింపి, రాఘవరావుకిచ్చి పంపింది.

ఎల్లాగో తెముల్చుకు క్లబ్బు ఆవరణలోకి చేరుకుంది పద్మ. వరండాలో వెలిగే దీపంకాంతి గేటుదగ్గర చేరేసరికి చీకటి కలుపుకుంది. హాల్లో దీపాలు అద్దాల తలుపులోంచి మసగ్గా కనపడుతున్నాయి. వేపచెట్లు తలలూపుతున్నాయి. ఎంతో నిశ్శబ్దంగావున్న హాల్లోంచి వక్కసారి చాలా కంఠాలు పై స్థాయిలో మొదలుపెట్టాయి ఘర్షణ.

గుమ్మంలో నిల్చుని అందర్నీ తెల్లబోయి చూస్తోంది పద్మ. పేకముక్కలు విసిరివేసినవి, బల్లలకిందకి చేరి దాక్కుంటున్నాయి. చెప్పి ఆనందిద్దామనుకున్నకోరిక ఆ వాతావరణంలోకి రాగానే మనస్సులోనే మరుగుపడింది. క్లబ్బు శక్రత్రీకి కమిటీ మెంబర్లకి మధ్య వివాదం ఎక్కువయింది. కొందరు పద్మదగ్గరకి వచ్చి చెప్పుకుంటున్నారు, ఎంత అన్యాయం జరిగిందో ! పోనీ ఆ ఆట లేదు అనుకుని మళ్ళీ కొత్తగా మొదలు పెట్టక పోయారా ? అని పద్మ వాళ్లతో అనటం క్లబ్బు శక్రత్రీ విని.

మహా తీర్పు చెప్పావులే అంతా నకరకం జట్టుకనకనే నీ దగ్గర మొరపెట్టుకుంటున్నారు. వోర్చలేనిగుణాలు అని కంఠము బిగపెట్టుకు వూపిరితియ్యకుండా అనేసింది కసిగా క్లబ్బు శక్రత్రీ. కమిటీ మెంబర్లలో వకామె కొంగు దోపుకు కొద్దిగా ముందుకు వెళ్లి మీరు చాలా అమర్యాదగా మాట్లాడారు. మొదట మా అందరికీ అపాలజీ ఇచ్చితీరాలి, అని శక్రత్రీని గదమాయించింది. నాకు అవసరంలేదు ఇవ్వనని ఆమె, ఇచ్చి

తీరాలి అని ఈమె వాదన పెరిగి క్లబ్బు ప్రెసిడెంటుని పిలిపించే దాకా జరిగి ఆవిడ రాకతో ఇద్దరూ, రెండోవాళ్ళదే తప్పు అని తోచే సమర్థతతో చెప్పుకున్నారు. శక్రప్రీతిని మీరు కొంచెం తొందరపడ్డారనిపిస్తోంది అని, ఎవరము సద్దుకున్నా పోయేది అని కమిటీ మెంబర్సుతో రాజీగా చెప్పింది ప్రెసిడెంటు. ఆవిడ అపాలజీ ఇచ్చి తీరాలని అంతా గట్టి పట్టుపట్టారు. శక్రప్రీతి కళ్ళ నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ, ఛీ, ఇంక ఈ క్లబ్బుకి శక్రప్రీతిగా నేను వుండనని చెబుతూ అసలు అంతా పద్మనించే ఇంతవరకూ వచ్చింది. ఇవాళ ఆవిడ మొగుడుకి పెద్ద పదివి వచ్చిందనేగా మీరంతా ఆవిడదగ్గర మొరపెట్టుకోవటం, ఇన్నాళ్ళులేని మర్యాద వక్కసారి మీ అందరికీ పుట్టుకొచ్చింది. మా ఆయనకి వాళ్ళకీ వీళ్ళకీ చాకిరీలు చెయ్యటం, కూరలు మొయ్యటం రాదు, వస్తే ఆయనా ఆఫీసరయ్యేవారు అంటూ మొహం వికృతంగా తిప్పుకుంటూ అనేసింది శక్రప్రీతి.

పద్మ వుత్సాహం అంతా నీరుకారినట్టు అయింది. ఆరోజు లేచినవేళ ఎంత మంచిదో అని ముందు మురిసినంతసేపు పట్టలేదు. తన సంతోషం ఎవరితో చెప్పుకుందామన్నా వాళ్ళే ఈర్ష్య వెళ్ళిపోయ్యటంతో పద్మ సంతోషం దుఃఖంగా మారింది.

క్లబ్బు ప్రెసిడెంటు మాకు చెప్పనేలేదే మీ వారికి ప్రమోషను వచ్చినట్టు, అంటూ చాలా సంతోషం అని పద్మ వీపు చేత్తోరాస్తూ అబ్బే అల్లాకష్టపెట్టుకోకండి, ఆవిడ మాటల కేం, అయినా మీరు బొత్తిగా సభ్యత లేకుండా మాట్లాడా రంటూ శక్రప్రీతి మందలించినట్లు మాట్లాడింది. పద్మ వాళ్ళ

అందరిదగ్గర సెలవుతీసుకు ఇంటికి చేరేసరికి రాఘవరావు సామాన్యన్నింటినీ మధ్యగాపోగు పెడుతున్నాడు. పద్మని చూడకుండానే ఏమిటీ ఇంతసేపు చెప్పకోవాలా ఖబుర్లు అని అడిగాడు.

పద్మదగ్గరనించి సమాధానం రాకపోవటంతో వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. ఏం? స్నేహితుల్ని విడిచి వెళ్లాలని విచారమా? చిత్రమే, మీ ఆడాళ్ళు వకచోట వుంటే వకళ్ల మీద వకళ్ళు చెప్పకోవడమో, లేక తగూలు పెట్టుకు మాటలు మానుకోవడమే లేకపోతే, అందరికంటే అతీతులమన్నట్టు నోరు తెరచి ఎవరితోనూ మాట్లాడకుండా విడిగావుండటమో జరుగుతుంది. తీరా అందులో వక్కళ్లుదూరంగా వెళ్ళి పోతున్నారంటే కొందరి కళ్లయినా చెమ్మగిల్లుతాయి. అవునా? అంటూ పద్మ దగ్గరికివచ్చి వంచినతల పైకి ఎత్తి కళ్లలోకి చూశాడు రాఘవరావు.

అబ్బే అటువంటిదేమి జరగలేదు అంటూ కళ్లు తుడుచుకుని క్లబ్బులో జరిగినదంతా చెప్పింది పద్మ. ఆవిడ ఎల్లాగా ఏడుస్తోందిగా, ఇంక నువ్వు ఏడవకూడదు ఆవిడన్నవాటికి. సరే కానీ ఇంకోమంచివార్త మన డాక్టరు స్నేహితుడు వచ్చాట్ట. వాళ్ల చుట్టాలింట్లో వోవాటా ఖాళీ అయిందని, అది ప్రస్తుతం ఇంకా ఎవరికీ ఇవ్వలేదనీ అన్నాట్ట. ఇతనే మంటాడంటే మన సామాన్లు లారీలో అతనితో పంపితే అతనే సర్దిస్తాడంటాడు. దానికే ఈ హడావిడి అని చెప్పాడు రాఘవరావు. అన్నింటికీ తొందరెక్కువ గొబూ మీకు. ముక్కా మొహం ఎరగనివాడితో సామాన్లు పంపటమేమిటి? అని విసుక్కుంది పద్మ.

డాక్టరు ముక్కు ఎరుగుదుంగా అంచేత నాకేం భయం లేదు అన్నాడు రాఘవరావు, నవ్వుతూ. కొన్ని సామాన్లు తగ్గించాలి అనివకరు దూరంగా పెడితే ఇంకొకరు కావాలంటూ మధ్యకి చేరవేస్తూ, చాలాసేపు గడిపారు. డాక్టరు రాకతో ఇద్దరూ వకమాటికి నచ్చారు. సామాన్లతో లారీ బయలుదేరే సరికి తెల్లారవచ్చింది.

పెళ్ళివారు వెళ్ళిన ఇల్లులా బోరుమంటోంది. ఇంకా వెళ్ళేందుకు సావకాశంవున్నా, రెండురోజులు ముందే వెడదా మని పద్మ పట్టుపట్టడంతో రాఘవరావు వప్పకోక తప్పలేదు. మిగిలిన సామాన్లు డాక్టర్ రింగ్లో పెట్టి ఆరోజు బయలుదేరారు. డాక్టరు చుట్టానికి వీళ్ళని కలుసుకోమన్న వార్త ముందే తెలియ పర్చటంతో, ఇల్లు వెతుక్కునే బాధ కొంత తగ్గిందికూడా. తెచ్చిన సామాన్లు పైకి చేర్చుకుంటూంటే పక్కవాటాల్లోంచి చూసేకళ్లు ఆశ్చర్యాన్ని వెళ్ల బెడుతున్నాయి. పద్మని మేడపైకి పిల్చుకు వెళ్లి వాళ్ల భాగం చూపెట్టాడు. ఇంత సామాను ఈ వాటాలో ఇముడుతుందా ? అని భయపడింది పద్మ. ఇల్లు చిన్నదయినా హంగులు చాలా వుండటంతో అన్నీ సర్దేసరికి ఇల్లు విశాలంగావున్నట్టే తోచింది. చాలాకాలంగా మర్చిపోయిన కూరల సంచీ రాఘవరావు చేతికి నచ్చింది. డాక్టరు స్నేహితుడు తరుచు నచ్చి యోగక్షేమాలు కనుక్కుని వెళ్ళటం కొంత సాయంగావున్నది. పద్మకీ, రాఘవరావుకీ ఏదో బెంగగానేవుంది. భాషతో కొంత ఇబ్బంది పడ్డా ఎల్లాగో అలవాటుపడాలని వకరికొకరు ధయిర్యం చెప్పుకుంటూ గడుపుతున్నారు. పద్మకి తలుపులు వేసుకు గదిలో కూర్చోటం, కిటికీ

లోంచి దూరంగా కనపడే కొండ లోయల్ని చూస్తూంటే కాలం జరిగి, పొద్దు జరిగి కొండ కిందకి దిగటం, రాఘవరావు వచ్చే అలికిడికి, తలుపులు తెరవటం నిత్యకృత్యాల్లో వకటిగా అయింది.

ఆ రోజు రాఘవరావు కూడా కొందర్ని తీసుకురావటం చూసి, పద్మకి ముందు కొంత ఆనందం కలిగింది. పద్మకి వచ్చిన వాళ్ళని ఫలానాఅని రాఘవరావు పరిచయంచేసి బట్టలు మార్చేందుకు లోపలి కెళ్ళాడు. అందులో కొద్దిగా వయస్సు మళ్ళిన ఆయన బట్టతల చేత్తో రాసుకుంటూ, మనం దూరంగా వుండబట్టి కానీ చాలా దగ్గరవాళ్ళంకాదూ? అంటూ సంభాషణలోకి దిగాడు. రాఘవరావు అక్కడికి రావటంతో పద్మ వంటగదిలోకి వెళ్లింది. పద్మ పళ్ళాల్లో ఫలహారాలు సద్దుతుంటే అంతా ఇల్లుచూస్తూ అక్కడికి చేరారు. మీకు ఇంత తొందరగా ఇల్లు ఎల్లాదొరికిందండీ అంటూ వుసూరుమన్నాడు అందులో వకాయన. ఎందుకు దొరకదండీ? అసలు వీళ్ళకోసం ఒక ఇల్లు చూసిపెట్టాను. వీళ్లు నాదగ్గరికి అసలు రాకపోయేసరికి వద్దని చెప్పేశాను అని ఇంకోఆయన సమాధానం ఇచ్చాడు. మాకు చూడమంటే ఇంకా చూస్తూనేవున్నారు కాదా ఎక్కడోవున్నట్టు చెప్తారేమిటీ ఖబుర్లు అని కొద్దిగా కసిరాడు. మీకు ఏ ఇల్లు చూపించినా నచ్చదాయె అందుకే మీకు ఇల్లు దొరకటంలేదు. ఆమధ్య మీరు చూసిన ఇల్లు వీళ్ళు ఇద్దరే కనక సరిపోతుంది. చూపించి ఇది మీకు బాగుంటుందేమో, చూడండి అంటూ వో సలహా పడేశాడు. రాఘవరావు ఆ సంభాషణ మార్పుకోవాలని, ఆయనకి నచ్చని ఇల్లు

మా కెందుకండి ? పైగా మేము ఇంతకంటే మంచిఇల్లు అయితే తప్ప అసలు ఖాళీ చెయ్యమని తేల్చి చెప్పేశాడు.

అది రైటే అనుకోండి. ఆ ఇంటికి మార్కెట్టు పక్కనే వుంది. ఎక్కడి కెళ్ళాలన్నా ఐదునూపైసలు టిక్కెట్టు. అన్ని బస్సులూ అక్కడే బయలుదేరటం. మనవాళ్లు నలుగురూ కనపడతారు, అంటూ రెండో ఆయన చెప్పివొప్పించేందుకు ప్రయత్నించాడు. అబ్బే, అటువంటి సౌకర్యాలతో అంతపని లేదు మాకు. మా ఆవిడకి అట్టే ఎక్కడికీ వెళ్ళే అలవాటులేదు. కూరగాయలు ఇప్పుడు ఇంటికే వస్తున్నాయి. నాకు బస్సుల దగ్గర కాచుకు నిల్చునే వోపికలేదు చెప్పద్దూ అంటూ రాఘవరావు అనేశాడు.

పేట్లు మళ్ళా నింపుకుంటూ ఈవూళ్లో ఎవరూ ఇంటిని అంటుకూర్చోరమ్మా, సాయంకాలం అయ్యేసరికి ఆడవాళ్లు ఎంతో ముచ్చటగా బైటకి వెడతారు. మా ఇళ్ళల్లో కూడా అంతా వెడతారు అంటూ నాగరికత లక్షణం బయట పెట్టాడు మొదటి ఆయన. మనవాళ్లంటే ఈ భాషకి అలవాటు పడ్డారు, ఎక్కడికెళ్ళినా నెగ్గుకురాగలరంటూ ఇంకో ఆయన వాళ్ళ ఘనత చెప్పాడు. అంతా వెళ్లేందుకు సిద్ధపడి వాళ్ల ఇల్లు ఎక్కడ వున్నాయో చెప్పి, తెలుసుకోవటం ఏమీ కష్టంవుండదు, ఆ పీధిలో ఎవర్ని అడిగినా చెప్తారు అని మళ్లీ ఇంకోసారి ప్రతిభ బయట పెట్టుకున్నారు. వాళ్ల నిపంపి, రాఘవరావు తలుపువేసుకుని మధ్యాహ్నం పట్టుకున్నారు అంటూ పద్మతో చెప్పి నవ్వుకున్నాడు.

వాళ్ళవరస నాకేం నచ్చలేదు. వోమూల ఇల్లు చూసి వుసూరుమంటూనే ఆ ఇల్లుచూడండి ఈ ఇల్లు చూడండి అని సలహా ఏమిటి? ఏదోచెత్త కొంపమనకిచూపించి ఈఇల్లు వాళ్లు పుచ్చుకోవాలని కాబోలు. మీరు మాత్రం ఈ రకంవాళ్ళని పిల్చుకరాకండి బాబూ అంటూ విసుక్కుంది పద్మ.

ఓసి పిచ్చదానా వాళ్లు చెప్పినంతమాత్రాన మనం ఎల్లాగూ మారేది లేనప్పుడు బెంగ ఎందుకు? అప్పుడప్పుడు నలుగురితో కలుస్తూవుండాలి, మనుష్యులికి దూరంగా వుండేందుకు ప్రయత్నించకూడదు అంటూ పద్మకి బోధించాడు రాఘవరావు. మళ్ళీ కొన్నాళ్లు నిశ్చింతగా కాలం జరిగింది. రాఘవరావు అఫీసుకు వెళ్లాక పద్మపనులు పూర్తిచేసుకు పడుకునేప్రయత్నంతో, వేసిన ఘడియలే మళ్ళీ చూసుకునేందుకు ముందుగదిలోకి వెళ్ళింది. కిటికీదగ్గర నాలుగుతలలు వకరికంటే వకరు ముందుకు వంచుతూ తొంగి చూడటం చూసి, ఎవరో అర్థంకాక తెల్లపోయి చూస్తూవుండిపోయింది పద్మ. అందులో వెనకనిల్చున్న ఆవిడ కంఠము సవరించుకుంటూ రాఘవరావు గారు వున్నారా? అని అడిగింది.

లేరంటూ పద్మతల అడ్డంగా తిప్పివూరుకుంది. అందులో పళ్లు ఎత్తావిడ పెదిమముందుకీ వెనక్కి జరుపుకుంటూ, తలుపు తెరవటమే తడువుగా అంతాలోపల సోఫాల్లో విశాలంగా జార్ల పడుతూ కూలపడి, అబ్బా ఎంతవుక్కగా వుందండీ అంటూ జాకెట్లలోకి వూదుకుంటూ పైకి ఫేనుకోసం చూస్తున్నారు. పద్మకి ఫేను పెట్టాలని లేకపోయినా తను పెట్టకపోయినా వాళ్లే పెట్టుకునేట్టున్నారు అనుకుంటూ స్వీచ్ వేసింది.

పళ్లుఎత్తు ఆవిడ జరిగిన పమిటని పూర్తిగాతీసి మళ్లా వేసుకుంటూ, మనము ఎవరమో ఆవిడకి తెలిసినట్టులేను. మీరు చెపుతారా నన్ను చెప్పమంటారా, అని పెద్ద జరీ చీర కట్టుకున్న మెల్లకన్ను ఆవిడని అడిగింది. జరీఅంచు సవరించు కుంటూ ఈపాటికి ఆవిడ గ్రహించే వుండవచ్చు. ఆ మధ్య మీవారు బలవంతంగా మావారిని, వాళ్ళ వాళ్ళని తీసుకొచ్చారుట అంటూ మెల్లకన్నుని వయ్యారంగా తిప్పతూ పెదిమలు తడుపుకుంటూ పద్మకళ్ళల్లోకి చూసింది. వచ్చే ఆవలింతల్ని చిటికెలతో ఆపుతూ, ఆమధ్య ఎవరో రానటం వచ్చారు. అంత వివరంగా ఎవరు ఎవరో తెలుసుకోలేదు. అన్న పద్మ సమాధానం విని వచ్చినవాళ్ళు వకర్ని వకరు చూసుకున్నారు.

అప్పటిదాకా మాట్లాడకుండా నాజూగ్గా సోఫాకిఅతుక్కు కూర్చున్న ఆవిడ ముందుకు వంగి చెంపముంగురులు ఎక్కడ అతుక్కున్నాయో అని చేత్తో రేపుకుంటూ కొద్దిగా నవ్వు మొహంలోకి తెచ్చుకుని కులుకుతూ, ఆరోజు వచ్చిన ఆఫీసరు గారి భార్య ఆవిడే అంటూ జరీచీర ఆవిడ కేసి చూపించి, మేము ఇక్కడికని రాలేదు. మాతో హిందీ చదివే అమ్మాయి ఈ పక్కవీధిలో వుందీలెండి. ఆవిడ టీకి పిలిస్తే వచ్చాము. అక్కడ దాకా వచ్చాముకదా మీ ఇల్లు చూసి పోదామని వచ్చాము అంటూ పూర్తిచేసి నూపిరిగట్టిగా తీసుకుంటూ మళ్ళా వెనక్కి చేరింది. జరీచీర ఆవిడ అంతకుమునుపు కళ్లు తిప్పటం, మూతి తిప్పటమే జరిగింది. ఇహ తలకూడా వో లయగా నూపుతూ మీరు ఎప్పుడు ఖాళీచేసేదీ చెపితే మేము ఎల్లాగో సర్దుకు వుం

డేందుకు ప్రయత్నిస్తాము అని పద్మకి చెప్పి, కొంగుజరీ నడుం చుట్టూ సరిచేసుకుంటోంది.

అబ్బే మేము ఎవరితోటీ ఖాళీచేస్తామని, ఖాళీ చెయ్యాలనుకుంటున్నామని కానీ అనలేదే అని పద్మచెప్పటం విని గుండ్రంగా పచ్చగావున్న ఆవిడ ఎర్రజాకెట్టు పక్కన వంటిమెరుపు వారకంటచూసుకుంటూ, మీరన్నారని మేము మాత్రం అన్నామా? మిమ్మల్ని నలుగురులోకి తీసుకెళ్లాలని మా వుబలాటం. మా ఇంటిపక్కన మేడమీద రెండు గదులూ వరండావుంది. చాలా బాగుంది. మీ ఇద్దరే కనక హాయిగా వుండవచ్చు. మా వారు అప్పుడే ఇంటివాడితో మాట్లాడేశారు కూడాను అంటూ విశదంచేసింది. ఈ సారి పద్మకి కోపం నిజంగానేవచ్చింది.

మీ వారుపాపం ఎందుకు అంతశ్రమపడుతున్నారో మరి! మ్హ్ కైతే ఇల్లు అట్టర్లేదు. పోనీ వాళ్ళని వుండమనరాదూ? అని జరీచీర ఆవిడని చూపించింది పద్మ. సరే వాళ్లకి చాలదు కనక నే మిమ్మల్ని అందులోకి మార్చటం అంటూ బైటపెట్టింది గుండ్రపాటి ఆవిడ.

అదేమన్న మాటండీ! వాళ్ళకోసం వీళ్లకి చెప్పామా అంటూ కళ్లతో బెదిరించింది నాజూగ్గావున్నాననుకునే ఆవిడ. ఇంకెందుకూ వెడదాము పదండి అంటూ జరీచీర ఆవిడ విసురుగా లేచినిల్చింది. పద్మలోపలి కెళ్లటంతో అందరికళ్లూ మూతలూ సైగలతో తిప్పుకుంటూ తీర్మానించుకోవటం పక్కగదిలోంచి చూసింది పద్మ. కాఫీ కప్పులు బల్లమీద పెట్టడంతోనే చెప్పకుండా తీసుకున్నారు అంతా. మళ్లీ ఏం మాట్లాడేందుకూ తోచనట్టు అటూఇటూ చూసి, పళ్లు ఎత్తు ఆవిడ

ఆరంభించింది. ఈ పక్క వీధిలో వో తెనుగు కుటుంబం వుంది కానీ ఆవిడతో అట్టేపెట్టుకోకండి నోరుమంచిదికాదు. అయినా నేను చెప్పివుండకూడదేమో అనుకుంటూ కొంగుతో మూతి తుడుచుకుని వెనక్కి జరిగి కూర్చుంది.

పాపం ఆవిడకి అట్టేఎక్కడికి వెళ్లటం అలవాటే లేదు టలే, వాళ్ల వారు చెప్పుకుబాధ పడ్డారుట, అంటూ పెదిమలు తడుపుకుంటూ నాజూగ్గావున్న ఆవిడ పద్మమీద సానుభూతి ప్రకటించింది. వాళ్లగొడవ మనకెందుకు లెద్దురూ మనంవచ్చిన పని కానేలేదు. మీరుఎప్పుడూ ఇలాంటివే చెపుతారు అంటూ జరీచీర ఆవిడ గట్టిగానే కసిరింది మిగిలిన వాళ్లని.

బయలుదేరిన వాళ్లకి పనిమనిషి మెట్లదగ్గర ఎదురవటం తో వాళ్ల బాషా పాండిత్య ప్రదర్శన మొదలు పెట్టి దానికి ఏం చెప్పారో ఆ ఫలితంగా ఆ మర్నాటినించీ అదిచేసేపని తగ్గించి టీ ఇంకా కలపలేదా అని అడగటం దగ్గరికి వచ్చింది. రాఘవ రావు పద్మ బజారు సరుకులకని బయలుదేరటం, అదేమొదలు కావటంచేత అక్కడకొన్నీ, ఇక్కడకొన్నీ కొనుక్కు ఇంటికి బయలుదేరుతూ అక్కడ వాళ్లని గురించి మాట్లాడుకుంటూ, నవ్వుకుంటూ వెళ్లటం, వెనకవచ్చే ఆవిడకి కూడా నవ్వు వచ్చి ఎక్కడ వుంటున్నా రేమిటి మీరు అంటూ పద్మవీపుతట్టి అడిగింది. సామాన్లు టాక్సీలో పెడుతూ పద్మ సమాధానం ఇచ్చింది.

ఆవిడ తమ ఇల్లుకూడా ఆ ప్రాంతంలోనే వుందనిచెప్పి, ఎప్పుడయినా రమ్మని వెళ్లి పోయింది.

ఆ రోజు రాఘవరావు ఆఫీసుకి వెళ్లకమునుపే పద్మ కడుపునెప్పి, జ్వరంతో మూలుగుతోంది, రాఘవరావు

తొందరగా వచ్చేస్తానని చెప్పి ఆఫీసుకి వెళ్లాడు. వెళ్లినదగ్గరనించీ పద్మకి వాంతులు పట్టుకున్నాయి. మనస్సు పరిపరి విధాల పోతోంది. చాలానీరసంగా మూలుగుతూ సాయంత్రం దాకా తను బతికి వుండనేమోనన్న అనుమానంతో పద్మకి ఏడుపు ఆగటంలేదు. వీధితలుపుచప్పుడు అనటం వినపడింది. నెమ్మదిగా వెళ్లి తలుపు తెరచి అక్కడే కింద కూలపడి నిస్సహాయంగా చూస్తోంది పద్మ. ఆరోజు టాక్సీస్టాండులో చూసిన ఆవిడ వెతుక్కుంటూ వచ్చింది. పద్మని పలకరించి, అయ్యో మేము ఇంత దగ్గరలో వున్నాంకదా? ఓ మాట చెప్పి పంపితే ఏం? అంటూ తలుపులేసి పద్మని తీసుకుకెళ్లింది.

రాఘవరావు వచ్చేసరికి పద్మకి పర్యలుచేస్తున్నా విడని చూసి ముందుగుర్తుపట్టలేదు. సమయానికి దేవతలా వచ్చారు ఆవిడ అంటూ నీరసంగా మొదలు పెట్టింది వుపోద్ఘాతం పద్మ రాఘవరావుతో.

సరేలేండి ఇప్పుడుకాదు మీరు చెప్పాల్సింది అంటూ ఆవిడ మందలించి రాఘవరావుకి మందులు ఎప్పుడు ఇవ్వాలో చెప్పి అవసరమవుతే తన్ని పిలవమని చెప్పి వెళ్లిపోయింది.

పద్మ రెండురోజుల్లో తేరుకుంది. ఆవిడ రోజుకి రెండు మూడుసార్లు వచ్చి కనుక్కుంటూ కావల్సినవన్నీ అమరుస్తూ చాలా సన్నిహితురాలయింది. పనిమనిషికి కూడా సచ్చ చెప్పి ఆస్నీ చేసేటట్టు చేసింది. పద్మ మనసులోనే ఎన్నోసార్లు కృతజ్ఞత తెలుపుకుంది.

రాఘవరావు మొదట వున్నంత చనువుగా ఆవిడతో వుంటంలేదు. పైగా నకటి రెండుసార్లు ఆవిడని విమర్శిస్తూ

మాట్లాడం పద్మకి కష్టంగా తోచింది. ఆవిడ ఇప్పుడు రావటం తగ్గించింది. ఒకరోజు రాఘవరావు మొదట్లో వచ్చిన వాళ్లలో ఇద్దర్ని వెంటపెట్టుకు వచ్చాడు.

పద్మనిపిల్చి నువ్వు ఆవిడనుగురించి ఎంతమంచిగా చెపుతున్నావో, అంతచెడ్డదిట ఆవిడ అంటూ లోపలికి వెళ్లాడు.

అబ్బే వట్టి చండాలంమనిషి అండీ. ధర్మరాజులాంటిభర్త. ఆయన్ని పెట్టే తిప్పలు, ఇన్నీ అన్నీ కావనుకోండి. అత్తా మామా వున్నారు వాళ్లని గడప తొక్కనివ్వను. అని ముక్కు పొడుం పీలుస్తూ చెప్పాడు బాల్కు తల ఆయన.

ప్రతి ఇంట్లో ఏదో గొడవలు వుంటూనే వుంటాయి. వాళ్ల సంసారం గొడవ మనకెందుకులెండి. మేముఎవరో ఏమో తెలీకపోయినా నిజంగా సొంత వాళ్లకంటే ఎక్కువగా చేసింది నాకు. ఆరోజు ఆవిడ రాకపోతే ఏమయ్యేదానో అంటూపద్మ చెప్పింది.

అదే ఇప్పుడు చెప్పేది మేము. చేస్తుంది ఏంలాభం? గొప్పకోసం మీ ఇద్దర్ని గురించి ఇన్ని చెపుతోంది. వినలేక పోయాననుకోండి అంటూ రెండో అతను నంతపాట మొదలు పెట్టాడు.

రాఘవరావు అక్కడికి రావటంతో రెండో అతను కంఠము పెద్దదిచేసి చెప్పటం మొదలుపెట్టాడు. మీరు చాకిరీ చేయించుకుని కృతజ్ఞతకూడా చెప్పలేదుట. ఒక టేమిటి ఎందుకు లెండి అవిఅన్నీను అంటూ ననగటం మొదలుపెట్టాడు. నిజమే. మాది ఆవిషయంలో తప్పే. మేము వెళ్లి చెప్పి వుండాల్సింది అని పద్మ నొచ్చుకోవటంతో ఇంక ఆ సంభాషణ పెరగలేదు.

కడుపునిండాక పద్మతో కూడా వెడతామని చెప్పి మీరు ఇంతదూరంగా వుంటే ఇల్లాంటి ఇబ్బందులు వుంటూనే వుంటాయి. మా పేటలో వుంటే ఎవరో వకరు మీ ఇంట్లోనే వుండేవారు. ఇప్పుడైతే నా మించిపోయింది లేదనుకోండి. ఏదయినా భాళీఅవగానే వద్దురుగాని అన్నాడు మొదటిఆయన.

పద్మ అప్రయత్నంగా ఆఫీసరుకి ఇల్లు దొరికిందా అని అడిగింది. ఆప్రశ్నకి ఇద్దరిదగ్గరనించి వెంటనే జవాబురాలేదు. కొంతసేపయ్యాక తేరుకుని ఆవిడ చెప్పిందేమిటి? వాళ్ల కోసం ఈ ఇల్లు మిమ్మల్ని మారమంటున్నామా అని ఇద్దరూ వక్కసారి పద్మని అడిగారు.

అబ్బే ఆవిడేం చెప్పలేదు, పైగామీరు నచ్చినట్టు నేను చెప్పలేదుగా? అంది పద్మ. రైటు ఆవిడదగ్గర అల్లాగే వుండాలి లేకపోతే బతకనివ్వదు. అసలు నాపేరు చెపితే ఈ చుట్టుపక్క లికిరాదు. ఈసారి చెప్పిచూడండి మీకే తెలుస్తుంది అని రెండో అతను షర్టు చేతులుముందుకీ వెనక్కి జరుపుకున్నాడు.

వాళ్లు వెళ్లక పద్మకి ఏమిటి! వీళ్లు చెప్పింది నిజమేనా! అన్న అనుమానం మొదలయింది. రాఘవరావు నిశ్చింతగా ఈజీ ఛైరులో కూర్చుని పుస్తకం తిరగేస్తున్నాడు. పద్మ మాటలు మొదలుపెట్టింది. వీళ్లు చెప్పింది నిజమంటారా? ఏమో! అన్నట్టు పెదిమ విరిచాడు రాఘవరావు. మాట మారుస్తూ నాకోటు జేబులో వుత్తరాలు వున్నాయి పట్టుకురా అని చెప్పాడు.

పద్మ ఉత్తరాలు చదువుతూ మళ్ళా ఇంత తొందర్లో బదిలీయా? అని ఆశ్చర్యంగా మొహం పెట్టింది. ఏం? నీకు ఇష్టంలేదా అని అడిగాడు రాఘవరావు. ఎవరికీ చెప్పక ఇంటి

కోసం ప్రాణంతీస్తారు. ఆ వచ్చే అతనికి ఇస్తేనే మనకి అక్కడ ఇబ్బంది వుండదు అంటూ మళ్ళీ పుస్తకం షేజీలు తిప్పుతున్నాడు. మర్నాడు రాఘవరావు ఆఫీసుకు వెళ్లగానే పద్మ పని పూర్తిచేసుకు పక్కవీధిలో ఆవిడ ఇంటికి వెళ్ళింది. ఆవిడ చూసినా చూడనట్టు వూరుకోవడంచూసి పద్మ మనస్సు చిన్న పుచ్చుకున్నా, తనే పలకరించి మీరు చేసిన సాయం ఎప్పుడూ మరవలేను అంటూ కృతజ్ఞతచెప్పి, వెడతానని బయలుదేరింది.

ఏదో వంటరిగా అవస్తూవున్నామంటే చూడలేక వచ్చా తప్ప నాకేదో మీ దగ్గరనించి వచ్చి వరుగుతుందని రాలేదు. అయినా తెనుగువాళ్ళతో ఎప్పటికప్పుడు పెట్టుకోకూడదనుకుంటూనే వుంటా నంటూ ఆవిడ స్వగతంగా చెప్పింది.

మీకు ఏదైనా మాలో లోపం కనపడితే క్షమించండి. మిమ్మల్నిగురించి మంచిగా అనుకున్నామేగాని పొరపాటు మాట ఏమి అసలేదే అని పద్మ చెప్పి వెడతానని బయలుదేరింది.

అనకపోవడం ఏమిటి లెండి ? వాళ్లు మీ యింటినించి తిన్నగా యిక్కడికే వచ్చారు. మీవారికి ఇష్టం లేకపోయినా నేను రోజూ వచ్చేదాన్నని, మీ ఇంట్లో బాగున్న వస్తువులన్నీ కావాలన్నానని ఇంకా ఏవేవో చెప్పారనుకోండి అన్నీ చెప్పడం ఎందుకు అని వూరుకున్నా అంటూ ఆవిడ బైట పెట్టింది.

నేను అనుకుంటూనేవున్నా వాళ్లు ఇల్లా తంపులుపెట్టే రకమేనని. వచ్చినప్పటినించీ మా ఇల్లు ఎవరికో ఇవ్వమనటం మమ్మల్ని ఇంకో ఇంటికి మారమని ఆడామొగా రకరకాలుగా ఆపేక్ష వలకపోయ్యటం మాకు ఎక్కడో చుట్టరికం వుం

దంటూ అందరిదగ్గరా లేని వన్నీ చెప్పటం ఆ మాటకి వస్తే మిమ్మల్నిగురించి చెడ్డగా చెప్పింది వాళ్లేగా? ఎందుకులెండి గొడవ, మాకు మళ్ళీ మేము ఇదివరకు వున్న వూరే బదిలీ అయింది అని చెప్పి పద్మ ఇంటికి బయలుదేరింది.

మేడమెట్లు ఎక్కుతూంటే పైన వరండాలో ఎవరివో మాటలు వినపడ్డాయి. ఎవరొచ్చివుంటారా? అనుకుంటూ తొందరగా పైకి వెళ్లింది పద్మ. మొదట వచ్చిన ఆడవాళ్లు నలుగురూ నిల్చుని నవ్వు మొహంలోకి తెచ్చుకుంటూ మీ కోసమే ఎదురుచూస్తున్నాము! ఎక్కడికెళ్లారు? అని పద్మని ప్రశ్నలు మొదలెట్టారు. సమాధానం చెప్పకుండానే తలుపులు తీసుకు లోపలి కెళ్లింది.

వకళ్ళ మొహంలోకి వకళ్ళు చూసుకుంటూ లోపలికి వచ్చి సోఫాలో కూర్చుంటూ అల్లా వున్నారేమి, వంట్లో బాగా లేదా? అని నాజూగ్గావున్నావిడ పద్మ నడిగింది. సమాధానంగా చిన్నగా నవ్వి వూరుకుంది. మెల్లకన్ను ఆవిడ పమిట జారు తూంటే కూడా గమనించుకోకుండా చేతులు తిప్పుతూ, ఈసారి మీమాట నిలబెట్టుకోక పోయారంటే చూసుకోండి ఏంచేస్తానో, వ్యంగ్యంగా అంటూ నాజూకుగా వున్నావిడ కేసి వోకన్ను పెట్టి చిత్రంగా నవ్వింది.

మళ్లా వాళ్లు ఇంటికోసమే వచ్చారని అర్థమయ్యేందుకు అట్టేసేపు పట్టలేదు పద్మకి. ఇంకో ఆవిడ ఆ మాటని మరపించేందుకు, ఏమిటండి, మీరు పూర్తిగా పరిచయం కాకుండానే మళ్ళా వెళ్లిపోతున్నారట? ఆమాట విన్నదగ్గరనించీ ఏమీ తోచటం లేదు చెప్పొద్దూ? అంటూ విచారం వెళ్ళబెట్టింది.

మెల్లకన్ను ఆవిడ పమిట అంచులు సరిచేసుకుంటూ, మధ్య మీ కెందుకు విచారం? సర్వీసు అన్నాక ఎక్కడికివేస్తే అక్కడికి వెళ్ళాల్సిందే. ఎప్పుడు వెడుతున్నాను? అని పద్మ నడిగింది. నాలుగురోజుల్లో వెడతామని ముఖానంగా చెప్పింది పద్మ.

అయితే ఇల్లుమాత్రం ఎవరికీ మాట ఇవ్వకండి మేమే తీసుకుంటాము. రేపు మంచిదికనక కొంతసామాను తెచ్చిపెట్టు కుంటాము. మీరు వోగది మాత్రం ఖాళీచెయ్యండి అంది.

అది మాత్రం వీలు పడమలెండి. మా సామాన్లు సర్దు కునేందుకే చోటు చాలమ, అన్నీ విప్పిపెడితే. అయినా మీకు ఇస్తాడని నమ్మక మేమిటి? ఈ ఇంటాయన బంధువుఎవరో నస్తాట్ట అంటూ మెల్లిగా బయటపెట్టింది పద్మ.

అందుకేగా సామాను ముందుగా తెచ్చిపెట్టటం. ఇవ్వకేంచేస్తాడు? వాళ్ళకి ఇంకోపది ఎక్కువ పారేశామంటే ఇంక మాట్లాడ్డు అంటూ అప్పుడే తనదయినట్టు గర్వంగా తల తిప్పుతూ సమాధానమిచ్చింది మెల్లకన్ను ఆవిడ.

మీకు సామాను సర్దుటానికి తోడురమ్మంటే మేము నస్తాము అంటూ నాజూగ్గా వున్నావిడ, పద్మని ప్రసన్నం చేసు కునేందుకు అడిగింది. ఎవరూ అఖిల్లేదండి. మాట్లాడ్డం అయింది వాళ్లేసర్ది సామాన్లు ఎక్కిస్తారుట.

మీకు ఆమధ్య సుస్తీచేసిందటగా! మీకు ఎవరికీ తెలి యనే తెలీదు మీ పక్కవీధిలో వున్నావిడ నచ్చి చెప్పేదాకా అంటూ గుండ్రపాటిఆవిడ పద్మతో అంది.

చేసింది ఏమన్నా పూకుంటుందా? ఇంటింటికీ వచ్చి
చేప్పేమాటలు విన లేకపోయాం బాబూ! ఆవిడ చేస్తోందికదా
అని మీరు అన్నీ మంచంలానే జరపమన్నారట కదూ? మీ
వారేమో ఆవిడ వెంట కూడా కూడా రాసుకుతిరగటం, ఆవిడ
కాఫీ ఇస్తోంటే చేతిని గట్టిగా నొక్కారని, పైగా మావారి
తోటి చెప్పటం. సిగ్గులేని మనిషి. ఆయన వకటే నొచ్చు
కున్నారు. చెప్పొద్దూ అంటూ నాజూగ్గావున్నావిడ సాను
భూతిగా మూతి పొడుగ్గా పెట్టుకుంది.

పక్కవీధి ఆవిడ అంతవిగ్రహం ఎప్పుడు వచ్చిందో
కూడా తెలియలేదు. ఏమిటీ మళ్ళా చెప్ప అంటూ రెట్టిస్తూ
లోపలికినచ్చే దూకుడుచూసి అందరూ తెల్లబోయి చూస్తూ
వుండిపోయారు.

నేను చెప్పానని చెప్పాడా? పనికట్టుకు మీ ఆయన
వచ్చి, వాళ్ళ ఇంటికి ఎందుకు వెళ్లావు? ఆయన సంగతి తెలీనట్టు
వుంది నీకు. ఆడవాళ్లని చూస్తే వదలడంటూ వాగి, పైగా
నేను అన్నానంటాడా? నేను అడక్కుండానే వాళ్ల పుట్టు
పూర్వోత్తరాలు అన్నీ చెప్పింది ఎవరో? కనపడనీ అడుగుతా
ఎమలుతాననుకోకు, నువ్వేదో అంటున్నావే, సిగ్గులేంది నువ్వా
నేనా? అవసరాలు వుంటే గడపవదలకుండా తిరిగేది ఎవరో
గుర్తుతెచ్చుకో అంది.

నువ్వు చేసిందేమిటో మహాచెబుదూ, నీ నోటికి జడిసే
మీ వీధికి రావాలంటేనే భయంపట్టుకుంది. నువ్వు చెప్పకపోతే
ఎల్లా తెల్సిందేమిటి? వాళ్ల ఆయన చెయ్యిపట్టుకున్నట్టు

అంటూ నాజూకు ఆవిడ వోకంట పక్కచూస్తూ పక్కవీధి ఆవిడకి సమాధానం చెప్పింది.

మీ ఆయన చెప్పినమాటలు విన్నాక నిజమేనేమోనని జరిగినది చెప్పాను, మీలా అబద్ధాలు చెప్పను చస్తే, తెలిసిందా? అంటూ ఆయాసాన్ని అణచుకుంటూ పక్కవీధి ఆవిడ పైస్థాయిలో సమాధానం ఇచ్చింది.

మెల్లకన్ను ఆవిడ కళ్లు తేలవేస్తూ వెనక్కి జార్లపడి వొండ్రొంపు మొదలుపెట్టటంతో అంతా ఆవిడచుట్టూ నిల్చుని ఫిట్టు వచ్చిందంటూ పువచారాలు మొదలుపెట్టారు.

ఇంటి యజమాని కొన్ని సంచులు డబ్బాలు బుట్టలూ తెచ్చి మధ్యగా పెట్టి అలమార్లు ఖాళీచేస్తే పెట్టుకుంటానని పద్మతో అనటంవిని అంతా వక్కసారి వాళ్లసామాను సర్దుకోకుండా మీరు అడ్డుపెట్టడం ఏమిబాగుంటుందని అటకాయించారు.

నేను రావుతో ముందే చెప్పాను. పెట్టుకోమంటేనే తెచ్చానంటూ వో అలమారు ఖాళీగావుంటే దాంట్లో అన్నీ సర్దుకుంటున్నాడు ఇంటిఅతను. అదేమిటండీ ఎవరైనా ఈ వూళ్లో ఇంటివాడి చేతికి ఇల్లు వప్పగిస్తారా? మనవాళ్ళకి ఇచ్చుకునే వాళ్ళంగా? వాడు పగిడిలేందే మళ్ళీ చచ్చినా ఇవ్వడు అంటూ సన్నపాటి ఆవిడ గట్టిగా కసిరింది పద్మని.

వాళ్ళు ఎల్లాంటి వాళ్ళయినా మనంచేసేది చెయ్యాలి కానీ ఇల్లా తెలివితక్కువగా ఇంటివాడికి వదిలారు ఏమిటి? అని పక్కవీధి ఆవిడ పద్మని కొద్దిగా మందలించింది.

వాళ్ళంతా వకటిఅవటం పద్మకి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించి బిత్తరపోయి చూస్తోంది. అసలు వాళ్ళకి ఎందుకు ఇవ్వాలి ఇల్లు?

అడగాలనుకుంది. రాఘవరావు రాకతో ఆ ప్రస్తావన ఆపి ఇంటి
యజమాని సామాను తెచ్చుకున్నాడని చెప్పింది. మంచిపని
చేశాడు. మనకి బాధతీరింది. ఎవరికి ఇప్పించినా స్వయంగానే
అంటూ లోపలికి వెళ్ళాడు.

ఈ కొంపకోసం ఎన్నిసార్లు ఈ గడప తొక్కాల్సి
వచ్చింది. చిన్నదశలోంచి పైకివస్తే ఇల్లాంటిబుద్ధులే వుంటాయి.
మావారిలాంటి వాళ్లు ఎక్కడోకానీ వుండరు. లేకపోతే కింద
వాళ్ళతో ఇంతచనువుగా ఎవరుంటారు? అప్పుడే తెలివి తెచ్చు
కున్న ఆఫీసుగారి మెల్లకన్ను భార్య నీరసంగా నిర్వచనం చేసింది.

ఏమండోయి, మీవారిపదవికి జడిసి మీతో రావటం
లేదు. ఏదో సాటివాళ్లు ఇంటికోసం అవస్తామని వున్నారని తప్ప
అంటూ గుండ్రపాటి ఆడి పోరుపపడింది. వాళ్ళు ఘర్షణపడు
తూనే మెట్లు దిగుతున్నారు.

మీరు పక్కవీధి ఆవిడ చెయ్యి పట్టుకున్నారని చెప్పిందిట
అని పద్మ రాఘవరావుకి చెప్పింది. హతోస్మి ఆంజనేయదండకం
చదువు అంటూ రాఘవరావు మెట్లదగ్గరకు వెళ్ళాడు. మెట్ల
పైన నిల్చున్న పక్కవీధి ఆవిడ మనసుసలాడుతూ రాఘవరావు
కేసిచూసి చరిచరా దిగి వెళ్ళిపోయింది.

అంతా షకరకం సజ్జలాగే వున్నారు. కొంగుతో
మొహం తడుచుకుంటూ మాటలోన్నా కాస్త వుపకారబుద్ధి
వుంది. ఈ పక్కవీధి ఆవిడ వాళ్ళకంటే వెయ్యిరెట్లు నయం
అనుకుంటూ అంది పద్మ. “స్త్రీ బుద్ధిహిః — తరవాత ఏమిటి?”
రాఘవరావు నవ్వాడు.

మగతజీవి చివరిచూపు

అరోజుకి, ముసురుపట్టాక మూడురాత్రులు గడిచాయి. సూర్యురశ్మికోసం ప్రాణాలు తల్లడిల్లుతున్నాయి. కాంతమ్మ పాకలో నీళ్లునిలిచి, సామాన్లు పైకి తేలుతున్నాయి. బోమాణం పెట్టె సగండాకా నీళ్ళల్లోవుంది. తెల్లవారి ఏ కొద్దిసేపూ వెల్తురు చిమ్మినా మళ్ళా నల్ల మేఘాలు ఆకాశాన్ని మూట కట్టినట్టు నలుప్రక్కలా చుట్టుకున్నాయి. కాంతమ్మ గుండెపై రాయిపడినట్టువుంది. ఏదేళ్ళ సుందరి కన్ను తెరవకుండా పడి వుంది. వళ్ళు వేడితగ్గినా పిల్ల కదలకుండా పడివుంది. పాపిష్టి దాన్ని ఎందుకు కొట్టినట్టు! తన దర్మిదానికి పసిదాన్ని నిందిస్తే అది ఏంచేస్తుంది-అని బాధపడుతోంది కాంతమ్మ. మోకాలి లోతు నీళ్ళల్లో నిల్చుని గోపయ్య, కాంతమ్మగోరో అంటూ కేకలు పెడుతున్నాడు. నీళ్ళల్లోకి దిగటం ఇష్టంలేక ఎందుకని బోమాణం పైనించే అడుగుతోంది.

ఎవరో ఎంక టేశులు అంటండి మీకోసం వచ్చారంట. పెద్దింట్లో వుండారు. మీ చుల్లుడుగారు మిమ్మల్ని పిల్చుక రమ్మంటుండారు. నేను పోతుండా అని గోపన్న అరవటం దూరమవుతోంది.

వెంక టేశ్వర్లు పేరువినగానే వళ్ళు అంతా నీరుకారినట్లు అయింది. మళ్ళా ఇక్కడికి ఎల్లావచ్చాడన్న ఆశ్చర్యంతో మనస్సు కొంతసేపు మొద్దుబారింది. పక్కనవున్న సుందరి మొహంలో వెంక టేశ్వర్లు కనిపించాడు. వుద్రేకంతో పిల్ల పీక పిసకపోయి

తనతప్పు తెల్సుకుని వెనక్కిజరిగి కూర్చుని మోకాళ్ళపై తలెట్టుకుంది. గతంలోకి మనస్సు వెడుతోంది. ఎంతకాదు అనుకున్నా ఆలోచనలు పెద్దపెద్ద ఆకారాలతో ఎదుట నిలుస్తున్నాయి. పిల్ల పుట్టుకల ముందుకి వెళ్ళింది మనస్సు.

ఆరోజు ఇల్లాగే వున్న పళంగా కుండపోతగా వర్షం కురుస్తోంది. గాదిదొడ్లో తల ఆరు పెట్టుకుంటూ పంచలో మంచము చాటుగా ముక్కాలిపీటమీద కూర్చుని వర్ష ముఢారలతో చూపుకలిపి కిందకీపైకీ చూస్తోంది. మబ్బుల్లో దాగిన నీరెండ మబ్బుల్లోనే దాక్కుని చీకటిని మబ్బులకి కప్పినట్లు, చుట్టూ నల్లగా చీకటిదిగుతోంది. జుట్టు పైకిమడిచికట్టుకు కొంగు నెత్తి పైకి లాక్కుంటోంది.

పదిబారల పెరడు దాటితేగాని ఇంట్లోకి వెళ్ళలేదు. తల మళ్ళా తడుస్తుందేమో. పోనీ కొంచము వెలిశాక వెళ్ళవచ్చు అనుకుని పీటమీద చతికిలపడింది.

గాదివెనక ఏమిటో కదిలినట్టు అయింది. భయంతో కాళ్ళుకూడా పీటపై న పెట్టుకు ముడుచుకు చుట్టూ చూస్తోంది. ఎవరో కళ్ళుమూస్తున్నారు. గట్టిగా అరిచింది. వర్షపుహారు గోడలానిల్చి అరుపుని బైటకి వెళ్ళనివ్వలేదు.

అరవకు నేనే-అంటూ వెంకటేశ్వర్లు ఇకిలిస్తూ జరుగుతున్నాడు.

ఛీ అంటూ విదిలించి పరుగు పెట్టింది. చీకట్లో మంచం కోడు తగిలి కిందపడింది.

నామాట వినకుండావెడితే యింతేఅవుతుంది. చీకట్లో తడుముకుంటూవచ్చిన వెంకటేశ్వర్లుచేతిలో యిడుక్కుంది,

ఎంతో బతిమాలింది. తిట్టింది. గిల్లింది. మొండిఘటం ఛీ అస
హ్యంతో వళ్లు జలదరించి కళ్లు మూసుకుంది.

ఏం నీక్కాబోయేభర్త నాకంటే చిన్నవాడేం కాదులే,
అయితేమానె, అల్లుడు ఇంట్లోనే వుంటాడుట, నీ కళ్ళతో
కట్టేస్తావు మనసుని. ఇంకా ఏదో చెబుతూనేవున్నాడు.
దూరంగా వర్షంలో మసగ్గా దీపపుకాంతి కదులుతూరావడం
చూసి గాదినెక్కి తప్పుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. ఇంట్లోకి వెళ్ల
కుండా నూతిలో దూకాలనిపించింది కాంతానికి. అంతదూరం
నించే అమ్మాయి అని తండ్రిగొంతు వినపడగానే కొంగుకప్పుకు
వర్షంలో తడుస్తూ యెదురెల్లింది. తడుస్తూంటే మనస్సుకొంత
తేలికయినట్టు తోస్తోంది. ఇదివరకు వానంటే భయం, చినుకులు
పడితే ఏవో ముళ్లుగుచ్చుకున్నంత బాధగా అనిపించేది. పంట
వసారాలో తల్లి ఎదురుచూస్తోంది. పిచ్చిమొహము, వానకి
జడిసి గాదిదొడ్లో వుండిపోయినట్టు వుంది.

తల అంతా తడుపుకున్నావా? అత్తయ్యని తుడవమను.
ఆ మొహమంతా కాటిక అల్లా పూసుకొన్నావేమిటి! భూతక్తి
బొమ్మలా, అంటోంది. అమ్మని తప్పించుకు సావిడిలోకి తప్పు
కుంటూ, తలనొప్పి అని వంకపెట్టి వెళ్లి పడుకుంటే, బొమ్మ
సొంటిగంధం తీసుకువచ్చి గట్టిగా పట్టువెయ్యటం తెల్లవార్లు
కంటిమీద కునుకులేకుండా మంట పెడుతూనే వుంది.

బయట వర్షపుగాలి ఎంత చల్లగా వేస్తున్నా వళ్లు
మండటం తగ్గలేదు. ఎప్పుడో కునుకుపట్టింది.

సూర్యభగవానుడు కడిగిన అద్దంలా స్వచ్ఛంగా మెరిసి
పోతూ తూరుపుకొండలపైకి ఎగబాకుతూ కాంతిని వెనక్కి నెట్టి,

వేగంగా గమ్యంకోసం వెతుక్కుంటూ ముందుకివస్తున్నట్టు, కళ్ల ఎదట నిల్చి అంతలోనే జరిగి ముందుకి వెళ్లిపోయాడు. కాంతానికి వళ్ళు అంతా నొప్పలు జ్వరం వచ్చినట్టువుంది. నిన్న వానలో తడిసిందాయె కొద్దిగా పులకరంగాని తగిలి పుండవచ్చు అని బామ్మ నుదురుమీద చెయ్యేసి చూసి అంటోంది.

రెండురోజుల్లో జ్వరం తగ్గింది. లేస్తే కళ్ళు తిరగటం, ఏదో కడుపులో దేనటం తగ్గలేదు. పైత్యం ఎక్కువయింది అంటూ బామ్మ మాత్రలు చేసివేసింది. గుళ్ళోకి సాయంకాలా నికే అంతా వెళ్ళిపోయారు. చిన్న మేనత్తని సాయంపెట్టారు తనకి. దొడ్డి కిటికీలోంచి కాయితాలుచుట్టి ఎనరో వేస్తున్నారు. అన్నీ మేనత్త వడిలో పడుతున్నాయి. ఏమిటేలవి అంటూ ఇప్పబోయింది. చూస్తానంటూ తీసుకొని అన్నీ అటేపడేసింది కాంత.

వెంకటేశులు పెరల్లోకి రమ్మనమని పైగ చేస్తున్నాడు. ఇంతలో భజంత్రీలని తీసుకు పల్లకిని వెంటబెట్టుకు తల్లి వచ్చింది.

కాంతానికి మొదట ఈ పెళ్ళి అంటే ఇష్టంలేకపోయినా వెంకటేశ్వర్లుకి దూరంగా పుండవచ్చునన్న ఆనందం వకటి కలిగింది.

తండ్రికికూడా ఈ పెళ్ళి సుతరామూ ఇష్టంలేదు. తల్లి అయినా పెళ్ళికొడుకుని ముందు చూసివుంటే వప్పుకునివుండేది కాదేమో, ఎల్లాగయినా ఆడపిల్లపైపు బంధువులు పక్కకిజరిగి కళ్ళు నత్తుకుంటున్నారు. పెళ్ళికుదిర్చిన పెద్ద చిందులు తొక్కు తున్నాడు. ఏమయిందిఅంట. నిక్షేపంలాంటి సంబంధం? చిల్లి

గవ్వ కట్నంలేకుండా వచ్చింది. బోలెడు ఆస్తివుంది తెలుసా? అంటూ పళ్ళు కొరుకుతున్నాడు బామ్మపైన.

తంతు పూర్తవగానే ప్రయాణాలు అవమని తొందర వడుతున్నాడు అటునుంచివచ్చిన పురోహితుడు. మర్నాడుగాని పంపమని బామ్మ ఎదురుతిరగటంతో కొంచెము స్థిమితపడ్డాడు పురోహితుడు.

ప్రయాణంలో తోడుగా చిన్న మేనత్తని పంపారు. పెళ్లి కూతురికి వచ్చిననాడు ఇచ్చిన విడిదే ఆపాక. ముందు కొంచెము కష్టంగావున్నా నెమ్మదిగా అలవాటయింది.

మేనత్త నెమ్మదిగా పనివాళ్ళదగ్గర ఆరాతీసి తెల్సుకుంది. ముందున్న మేడా, భూమి, కూతురుపేర పెడితేకాని ఈ పెళ్ళికి వప్పుకోలేదట-మొదటి సంబంధంవేపు బంధువులు. ఆమాటవిన్న మేనత్తకి వర్షంకంటే ఎక్కువగా కంటిధారలు జారుతున్నాయి. కాంతానికి ధైర్యంచెప్పి వెళ్లిపోయింది. ఆ పాకలో అప్పటికేవున్న సామాన్లలో బోనాణం ఒకటి. విరిగిన మంచాలు చెక్క పెట్టెలుతో వారగా వున్న వాటిజోలికి అట్టే ఎవరూ వెళ్ళరల్లేవుంది. దుమ్ముపడివున్నాయి. కాంతంవచ్చిన రెండురోజులకి ఒకసారి కూతురువచ్చి చూసి వెళ్ళింది. మరో రెండురోజులకి అక్కడికి రమ్మని కబురు పెడితే వెళ్ళింది. అల్లుడు తన్నెంతో ఆదరంగా పలకరించటంచూసి కూతురు మొహం ముడుచుకుంది.

ఆరాత్రి ముసలాయన చాలాకోపంతో వచ్చాడు. అసలు అక్కడికి ఎందుకెళ్ళావు? ఈసారి పెడితే డొక్కచీల్చేస్తా

నంటూనచ్చి మంచంమీద కూలపడ్డాడు. కాంతానికి అర్థం కాక చూరుకిందకెళ్ళి కూర్చొని పెద్దింటిదీపాలకేసి చూస్తోంది. ఏమిటి అటు చూస్తున్నావు అప్పుడే అటుసడిందా నీదృష్టి అంటూ కాంతం రెక్కపుచ్చుకు ఈడ్చుకువచ్చాడు లోపలికి.

ఎందుకోప్పడుతున్నాడో అర్థంకాక పోయినా ముసలాయనమీద జాలేసింది కాంతానికి. ఆపాకలో ఆరభసలో వళ్లు జరక్కపోయినా నెలలు గడిచాయి. వేసంగి ఎండలో పొలం వెళ్లి వచ్చిన ముసలాయన సంధ్యవేళ వల్లా తగూపెట్టుకున్నాడు. ఇప్పుడు నిజంచెప్ప, నీకు వాడితో... అంటూ పెద్దింటికేసి చూపెట్టి అడుగుతున్నాడు. కాంతం కళ్ళు అప్ప చెప్పి చూస్తోంది. ముసలాయనకి కోపంతో వళ్ళు తెలనటం లేదు. మూలనున్న కట్టివెత్తాడు.

వెనకనించి ఎవరో పట్టుకున్నారు. నువ్వు, నువ్వు ఇక్కడే దాక్కున్నావన్నమాట అంటూ, అల్లుడుమీదకి పురికాడు. చీకటి చిమ్ముతున్న పెరట్లోకి దొర్లాడు. అంతే మరిమాటలేదు. మంచంలో కొన్ని నెలలుగడిపి బోషాణం పక్కన కళ్ళు మూశాడు ముసలాయన.

అప్పటినించీ ఆపాకే తనకి శరణ్యం. ఎన్నోరోజులు తినకపోయినా ఎవరూ అడగ లేదు. పసిదాసికి పాలులేకపోయినా బాధ లేదు. పక్కపాకలో దూడలికి గుప్పెడు పచ్చిక దొరికేది. తనకీ పిల్లకీ ఎన్నో కరువయ్యేవి. అల్లుడు తలుచుకున్నప్పుడు విస్తరి దొరికేది. తండ్రి తీసుకెళ్లేందుకు ఎన్నోసార్లు ప్రయత్నించాడు. తనకే మససు వప్పలేదు.

తిండికికూడా హీనపడతావనుకో లేదు అన్న తండ్రి మాటలకి కాంతం కళ్లు చమర్చాయి.

ఆమాటలు విన్న అల్లుడు, తిండికి ఏర్పాటు చేశాడు. కానీ పెద్దింట్లో అనుమానం మంటలా కాలుస్తోంది. నిత్యం అవే గొడవలతో తెల్లవారుతుందట. అల్లుడిని అంతా ఆడిపోసు కుంటున్నారుట. నిజంగా మనిషి అంటే అల్లావుండాలి. తన్ని ఎంత గౌరవంగా చూస్తాడు. పిల్లంటే ఎంతజాలి. గుడ్డిలోకం మంచిని చెడుగా చెప్పుకుంటోంది. అన్నిమాటలు ఎల్లాధరిస్తున్నాడో మానవుడు. ఐనా తప్పగా తనతో ఎప్పుడూ మాట్లాడలేదు.

వెంకటేశ్వర్లు వయస్సుని కండువాలా కప్పుకొని వైరాగ్యం కబుర్లు నోటినిండా నములుతూ పెద్దమనిషిలా ప్రతి మాటకి వుపమానంగా బోడిబుర్రని చూపెట్టి నాకేంకానాలి ఇంక అంటూ చప్పరించి వచ్చేపోయే పిల్లల్ని రహస్యంగా చూస్తూవుండటంతో పోల్చుకుంది. కానీ మంచివాడుగా చలామణి అవుతున్న వెంకటేశ్వర్లుని తను కాదంటేమాత్రం సమ్మతారా?

అల్లుడుమంచి కూతురు ఎందుకు తెలుసుకోలేదో. డబ్బు వుందన్న గర్వమైవుండాలి. అన్నీవున్నా వాళ్ళకి సుఖపడేరాత లేదు. ఎంతసేపయిందో తను అల్లాకూర్చుని. మెడ స్వాధీనం తప్పింది. కాళ్ళు తిమ్మిరైక్కాయి. పిల్లకేసి చూసింది. ఎల్లా పడివున్నది అల్లాగేవుంది.

పొద్దుతిరిగి వుండవచ్చు. వర్షం హోరు తగ్గినా వాన తగ్గలేదు. తీగెల్లా వానధార పడుతోంది, అరటి చెట్లబోదెలో

మురికి అంతా కొట్టుకుపోయి, తేటనీటితో తేలిగ్గా ప్రవహిస్తోంది. కాలంతో కలసి పాపంకూడా పల్చపడుతుందేమో.

ఏమండోయి అన్న సూరి అరుపుతోటి వచ్చి యధాస్థానానికి రాక తప్పలేను కాంతానికి.

ఇందాక ఓసారి పిలిచారంటగా ! మీ అమ్మాయిగోరు అగ్గిఅయిపోతున్నారు. అల్లా ముడుసుక్కుకోపోతే ఎల్లి ఓముద్ద తినరాదటండీ ! అని సలహా యిచ్చింది సూరి.

ఎక్కడో కట్టలు పెళపెళ్ళాడుతున్నాయి. పాకపైకి చూసిన సూరి అమ్మబాబో అంటూ నీళ్ళల్లోంచి అనతలికి పరుగెట్టింది. కాంతమ్మకి భయపడాలని వున్నా తన శరీరం స్వాధీనంలోకి తెచ్చుకునేసరికి తనేమైపోతున్నానో అన్నట్టు తోచింది. ఏమయినా పిల్లని బతికించుకోవాలి అనిపించింది. పొడిగుడ్డ తీసి కప్పింది. పిల్లని గుండెదగ్గరగా తీసుకుంది.

పాక పెంకు విరిగి కిందకి పడటం చూస్తూనేవున్నా నోట మాటరా లేదు.

పిల్లకంతం కీచుమని అరిచి వూరుకుంది.. బోమాణం కిందికి దిగినట్లుతోస్తోంది. నీళ్లు వంటికి తగులుతున్నాయి. పిల్లని ఇంకా గట్టిగా పట్టుకుని ఊపిరిసలపక ఆయాసపడుతోంది కాంతమ్మ.

ఏవోకంతాలు వినపడుతున్నాయి.. నెమ్మదిగా పైకి లేపండి పాకని అంటున్నారు.

కదిపినపాక నేలమీదికి వరిగింది, పెనుగులాడుతోంది కట్టా కంపా తోటి.

కాంతమ్మకి తెలివివచ్చి కన్ను తెరచింది. అంతా చీకటిగా వుంది. దూరంగా ఎవరో కునుకుతున్నారు. వళ్లు అంతా ఏమిటో కట్టుకట్టారు. మళ్ళీ మగత వస్తోంది. వెలిగించిన వెల్తురిని యెవరోపైకి తోస్తున్నారు. తూర్పు ఆకాశం ప్రశాంతంగా తెల్లబట్టలు ధరిస్తోంది. రంగులు తెలనని పక్షులు గుంపులుగా పిల్చుకుంటూ వెడుతున్నాయి. స్వప్నా వచ్చిన కాంతమ్మకి అవయవాల స్వర్ణ స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. చెవలకి చాలా చిన్న శబ్దంకూడా వినపడుతోంది. నెమ్మదిగా మాటలు వినపడుతున్నాయి.

నీకెందుకు ఈపీడ తండ్రిని వచ్చి తీసుకెళ్లమని కబురు పెట్టించు-ఆ కంఠం వెంకటేశ్వర్లుదే. సం దేహం లేదు.

నేచెపితే వినరుగదా ఖర్మ. పోనీ మీరు చెప్పి చూడండి. ఆచెప్పేది అమ్మాయే ననిపించింది కాంతాకి.

ఇంతచక్కదనం నీకుండగా దానికోసం ఇదవడ మేమిటి ? మీ ఆయన నాకు నచ్చలేదు.

ఇది అంతా నాఖర్మ. ఏమిచెప్పనులెండి అని అమ్మాయి ఏడుపు వినిపిస్తోంది.

లాలింపుగా సకిలిస్తున్నది వెంకటేశ్వర్లేనేమొ. కాంతమ్మ గోపన్నను పిలిచింది. మెల్లగా, మళ్ళీ లోపలినించి మూడో కంఠము గట్టిగా వినపడుతోంది. అసలు మీకున్న వయసెంతో మీరుచేసే పని ఏమిటి అంటూ గద్దిస్తున్న కంఠం అల్లుడిదే. హమ్మయ్య అనుకుంది కాంతమ్మ.

మంచివాడు అనుకుని కష్టం సుఖం చెప్పుకున్నాను అని సన్నగా ఏడుస్తోంది అమ్మాయి.

నాకు ఆవిడకు లేనివి కట్టి ఇద్దరూ ఆనందిస్తున్నారు అంతేగా!

ఆవిడ చిన్నప్పటినుంచీ అంతేట, అందుకే ముసలాడికిచ్చి కట్టబెట్టారు. ఆమాట నిజమే చెప్పాడు ఆ వెంకటేశ్వర్లు అని ఏగుపులోనే చెపుతోంది అమ్మాయి.

చూశాగా నిజాయితీపరుణ్ణి. చెప్పింది సమ్మల్సిందే నేను సమయానికి రాకపోతే అంటున్నాడు. పూరుకోండి అల్లాంటి మాటలు అనకండి అంటూ అమ్మాయి కంఠంలో హీనస్వరం పడింది.

చిన్ననయస్సులో వున్నా ఎప్పుడైనా వెకిలిగా ప్రవర్తించిందా? ఒక్కనాడయినా ఇదిలేదు కావాలని అడిగిందా? ఆమె తండ్రి రమ్మని బతిమాలినా ఆ పాకనిపట్టుకు వేళ్లాడిందే కాని వెళ్ళిందా?

నీకు ఎప్పుడైనా ఆవిడనిచూసి జాలివేసిందేమో గుర్తుకు తెచ్చుకో ఇన్నే శృనుంచి నీపక్కనే కాపరంచేసే ఆవిడగుణం. ఎవడో ముక్కుమొహం తెలియనివాడువచ్చి వాగినది పట్టుకొని ఆనందిస్తున్నావా? నిన్నుగురించి నేను అలాచెపితే నీకెలా వుంటుంది. అని అల్లుడు అడగటం, మనస్సులో ఎంతో తృప్తిగా వుంది కాంతానికి.

అవునైండి. కట్టుకున్నదనే గౌరవమైనా లేకుండా ఇష్టం వచ్చినట్లు అంటున్నారు. అనండి. మీకు ఏమీ లేకపోతే ఆవిడకోసం అంత ఇవవుతున్నారేం? ఈ మూడుపూటలు తిండైనా సరిగ్గా తిన్నారో లేదో ఆవిడ కాఫలాయే సరిపోతుంది.

అని అమ్మాయి గట్టిగానే అంటోంది. ఒకవేళ ఆవిడ బతికినా పిల్లకనపడక గోలపెట్టి ప్రాణం విడుస్తుంది.

ఇంకా కొద్దిగా ప్రాణంవుంటే అది నువ్వు అనే మాటలలో పూర్తవుతుంది.

అందుకే నళ్ళుమండుతోంది. ఆవిడంటే మీకు ఎందుకు అంతజాలి అంటాను? అసలు నాకొంపలో ఆవిడ వుంటే నాకు మనస్థిమితం వుండదు తెలిసిందా! రేపే వెళ్ళకొడతా చూస్తూవుండండి. అని గట్టిగా అరచి విరుచుకుపడిపోయింది.

కాంతానికి దుఃఖం వచ్చినా కళ్లు నీళ్లతో నిండలేదు. పిల్ల ఏమయింది! అబ్బా మంట కడుపులో, ఏదో భగ్గుమన్నట్టు బాధగా వుంది. ఇక్కడినుంచి ఎందుకు తను వెళ్లిపోవాలి ఎక్కడికై నానరే. తన మంచి ఒక్కమనిషి తెలుసుకున్నాడు. అదే తనజీవితానికి తృప్తి. లేచేందుకు ప్రయత్నించింది, కాళ్లపై న ఏదో ఒరుపు వుంది.

ఓ గోపన్నా నన్ను తీసుకెళ్లి ఏ పాడుపడ్డ కొంపలోనైనా పడెయ్యక ఇక్కడెందుకు వుంచారయ్యా అంటూ కాంతమ్మ ఏడుస్తోంది.

మత్తుకి మందువేశారు, పూరిచివర సత్రంలోకి చేర్చారు కాంతమ్మని. సూరితల్లి దగ్గరే వుంటోంది. రోజులో చాలా భాగం మత్తులోనే గడుపుతోంది కాంతమ్మ.

ఆరోజు చాలా వృత్సాహంగా వచ్చింది కూతురు సచిత తల్లిని పేరెట్టి పిలవటమే అలవాటు. కాంతం కాంతం ఈవీంత విన్నావా, నీ పాకలోవున్న బోమాణంలో బోలెడు బంగారం నగలు దొరికాయి. అందుకే నేమొ నాన్న ఎప్పుడూ ఆచోటు

వదిలేవాడుకాదు. అని చెప్పుకుపోతోంది. మధ్యలో కాంతం వినటంలేదేమోనని అనుమానంవచ్చి వూపిచూసింది.

కదలటంలేదు. పలకటంలేదు. కాంతం కాంతం అంటూ మారుమోగేలా కేకలు పెడుతోంది.

సూరి తల్లిని తిట్టింది దగ్గరవుండి చూడలేదా, అని.

ఏమోతల్లి నాకేటి తెలుస్తుందండీ. అయ్యాల మీతో మాట్లాడాడే ఆముసలాయన వచ్చి ఏదో అన్నాడండీ. గట్టిగా అరిచారండి అమ్మగోరు. ఆమందుసీసా తెరచి కొద్దిగా వంచుతూ అంతా అయ్యేదాకా పంచేశారండి. అమ్మగోరు ఎంటనే నిద్ర పోయారండి. మళ్ళీ లేవలేదండీ అని ముసిల్మీ వూరుకుంది.

అయ్యో ఎంతపని జరిగిందే తొందరగా వెళ్ళి ఆ డాక్టరు గార్ని, అయ్యగార్ని పిల్చుకురా అంటూ గాభరాపెట్టింది.

డాక్టరుచూసి పెదిమవిరిచాడు. చాలా నీరసంగా వుంది పల్కు. తెలివిరాక పోవచ్చు అని నీళ్ళునమిలాడు. కూతురు నిజంగా దుఃఖిస్తోంది.

భర్త కేసిచూసి ఇంకా గట్టిగా ఏడుస్తోంది. ఏమిటా మార్పు అన్నట్టు చూశాడు.

మీరు నవ్వండి. హేళనచెయ్యండి. కానీ నాకు మా కాంతమ్మ కావాలి. ఆవిడ లేకపోతే నాకు జీవితముమీద విసుగు వుడుతోంది. అసలు ఇక్కడికి మీరెందుకు పంపారు ఆవిడని? అంటూ భుజాలుపట్టుకు వూపుతోంది.

అర్థంకానట్టు ఆ మెనుచూస్తూ నిల్చున్నాడు. నిజంగానే నండీ. ఆవిడని బతికించమని డాక్టరుతో చెప్పండి. ఇంకెప్పుడూ ఆవిడని యేమీఅనను. మీరు చెప్పినట్టు పెట్టుకుంటాను.

నేను నంటరిగా వుండలేకపోతున్నా ఆకొంపలోనని తన ఆవేదన చెప్పుకుని ఏడుస్తోంది.

ఇదేం చిత్రం! నీకు వుపకారం చేశానని నేను గర్వపడు తూంటే మళ్ళా ఈ పిచ్చిఏమిటి? అని వెంకటేశ్వర్లు గర్వంగా అంటూంటే, నువ్వుఎందుకు ఇల్లా చేశావు? నిన్నేవరు చెయ్య మన్నారు ఈపని? అంటూ గట్టిగా అరచింది కూతురు. ఏ ఆశ పెట్టుకుని ఈపని చేసినట్లు? ఈపిల్ల ల్లా అరుస్తుండేమిటి? అర్థంగాక వికటంగా నవ్వుతున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

ఆ మొహంలో ఏదో వికృతరూపం కనపడి కెవ్వుమని కేక పెట్టి మూర్ఛపోయింది కూతురు.

నీళ్ళుజల్లి మొహం వత్తుతోంది సూరితల్లి. భర్తచెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుంది-చూడండి నన్ను ముందు ఇంటికి తీసుకుపోండి. అతన్ని మన ఇంటికి ఎప్పుడూ రానివ్వకండేం, అంటూ పసి పిల్లలా కండువలో మొహందాచుకు ఏడుస్తోంది.

వెంకటేశ్వర్లు వేదాంతి మొహం ఎరువుతెచ్చుకుని కాంతంకేసి చూస్తూ-“అంతా జరిగిపోయింది. కార్యక్రమం ఆలోచించండి,” అంటూ తత్వాలు తవ్వుకుంటున్నాడు స్థిమితంగా కూర్చుని.

కాంతం మగతతో పకసారి కన్ను తెరచింది. పశ్చాత్తాపం తొంగిచూస్తున్న కూతురుమొహం ఆ పక్కనే భూనేం ద్రియాల్లా మెరిసిపోయే అల్లుడికళ్ళూ ఆ చూపులో కలిసి పోయింది. మగతజీవి మాలిన్యం కడిగివట్లు కెండుమేఘాలుచేరి నన్నజల్లులు జల్లాయి.

ఆడవాళ్ళ పెట్టెలో ప్రయాణం

నేను ఢిల్లీ నుంచి బయలుదేరిన దగ్గరనుంచీ, రకరకాల మనుష్యులు ఎక్కుతూ, దిగుతూవున్న వాళ్లని, చూస్తూ, కాలక్షేపం చేస్తున్నా. నేను కూర్చున్నది రెండవ తరగతి ఆడవాళ్ల పెట్టె. మధ్య మధ్య కొంచెము చోటు ఇస్తారా? అనీ, 'ఎంత సరికూ వెడతానూ?' అని యిల్లాంటి ప్రశ్నలు తప్ప పెద్ద సంభాషణ ఎవరితోటీ జరుగలేదు.

ఆ పెట్టెలో మొదటినుంచి వున్న వాళ్లు నలుగురము. ఒకామె పైన పడుకునే వుంటుంది, ఇంకొక ఆమె ఒకమూల పూర్తిగా సామానుతోటి, ఇద్దరు పిల్లలతోటి సొంతం చేసుకుంది-ఆమె వస్త్రధారణని బట్టి ఆంగ్లో. ఇండియన్ స్త్రీ అనుకోవాలి. ఇంకో ఆమె మధ్యసీటులో కూర్చుని నచ్చేపోయే తినుబండారాలు అన్నీ కొనుక్కు-ని నోటికి విరామం లేకుండా తింటూ వాటితాలూకు తొక్కలు, కాగితాలు, ఆకులు, బైట వెయ్యమని, ఎవరు తనకేసిచూస్తే వాళ్ళకి పురమాయిస్తోంది-ఆడ వేషధారణ దక్షిణాది వాళ్ళకి చెందినట్లువుంది. అడ్డ చావల చీర, మెరిసే కమ్మలు, లావుపెదిమలు దగ్గర వంకులు వున్న చింపిరి జుట్టు, పొట్టిగా, లావుగావున్నా, నవ్వి నప్పుడు కళగా వుండే మొహం. అన్నట్టు పడుకునే వున్నా విడ విషయం చెప్పటం మరిచా. నన్నగా, పొడుగ్గా వెలిసిపోయే రంగులోంచి వచ్చిన తెలుపులాంటి నంటిరంగు చిన్నకళ్ళు, పొడుగుముక్కు నన్నగా నీట్లులాంటి పెదిమలు, నున్నగా తాళలాంటి జుట్టు

అన్నీ విడివిడిగా చూస్తే బాగానే ఉన్నా మొత్తంగా చూస్తే వెలవెలపోయే కళలేని మొహములా కనపడుతుంది. ఆవిడ వేషధారణబట్టి గుజరాతీవాళ్లు అనుకోవచ్చు. ఇంకో మూల ఆక్రమించుకున్నది నేనూ అనుకోండి. ఎక్కడైనా రైలు ఆగితే 'యిది ఏ స్టేషను' అని పడుకున్న ఆవిడ హిందీలో అడగటం, ఎవరోవకరు 'ఫలానా' అని చెప్పటం జరుగుతోంది. మధ్యన కూర్చున్నావిడ ఏదైనా కొనే ప్రయత్నములో కిటికీదగ్గరికి వెళ్లినప్పుడు ఆవిడ స్థూలశరీరంలో భాగం పిల్లలమీద ఆనుకుని, వాళ్లు కియ్యోమని కేకవెయ్యటం—వాళ్ల అమ్మ ఇంగ్లీషులో ఆవిడతోటి దెబ్బలాడటం, మళ్ళీ కొంత సేపయినాక ఎవరి చోట్లో వాళ్ళు మొహాలు మాడ్చుకుని ధుమధుమలాడుతూ కూర్చుని ఒకరు చూడకుండా రెండోవారు చూసుకుంటూ, మళ్ళీ మధ్యలో ఎవరైనా కొత్తవాళ్లు నక్కితే—యివి మర్చిపోయి వాళ్లని చూస్తూ వెళ్లబుచ్చుతున్నారు. నేను కిటికీదగ్గరే వున్నాను కనుక నాకు ఏమయిన కానలిస్తే నేనే కొనుక్కుని నా బాధ యితరులకి లేకుండా కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తూ నాకు వీడ్కోలు యిచ్చేందుకు వచ్చేటట్లు వుండే చెట్లని, రైలు ముందుకు పోతూవుంటే నేను వెనక్కి వంగి చూస్తూ మళ్లా ఎన్నాళ్లకో మిమ్మల్ని చూడ్డము అనేభావంతో దిగులుగా చూస్తూ నన్ను వెళ్లమని చేతులు వూపుతున్నట్టు వుండే వాటి 'నీడ' లని చూస్తూ కాలం గడుపుతున్నా.

ఎన్నో స్టేషన్లు వస్తూ, వెడుతున్నాయి. జనం గుంపులు ఎక్కుతున్నారు. దిగుతున్నారు. కొందరు మైలురాళ్ళలా వున్న మా నలుగురునీ వాళ్ళ వాళ్ల భాషలో శాపనార్థాలు

పెడుతున్నారు. పూర్తిగా దొబ్బలాడి హక్కులు బలపచ్చుకుందామనే వృద్దేశ్యము వున్నా, మళ్లా వాళ్ళు దిగే ట్రేషన్ ఎక్కడ వచ్చేస్తుందో అన్న భయంకొద్దీ గుమ్మంలోనే మకాము వేసి, చూపులతోటే చుర చురా చూస్తూ వాళ్ల గమ్యం రావడంతో ఇక్కడ నిగాల్పించచ్చిందికాని, లేకపోతే మీ అంతు తేల్చేనాళ్లం అనే భావంతో ఆఖరిచూపు విసిరి దిగిపోతున్నారు. ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో పట్టింది. ఎన్ని ట్రేషనులు వెళ్లాయో తెలియదు. నాగపూర్ లో మెళుకువ వచ్చింది. కొంచెం కళ్లుమూసుకొని, పడుకునేవున్నా. ఇద్దరు ఆడవాళ్లు ఒక ఎలకపిల్లలాటిపిల్ల, ఏడు, ఎనిమిది పెట్టెలు రెండు పక్క, చుట్టలు, నాలుగైదు బుట్టలు, యింకా చిల్లర సామానుకొంతవీటితో ఎక్కి సర్దోందుకు ఉపక్రమించారు. వాళ్లని సాగనంపేందుకు వచ్చిన ఆయన, ఆయన పరివారంనా కాళ్లని పక్కకూ చుట్టలతోతోస్తూ, నేను ఓ మూటాకారం వచ్చేబాకా జరిపారు నాకు కొంచెము విసుకునచ్చి వాళ్లశ్రమ శృధా అద్యేటట్లు పక్క చుట్టని ఒక్క తన్ను తన్నాను. ఏమనుకున్నారో వాధనకి దిగకుండా మళ్ళాపక్క ఇవతలికి జరిపి ..... పిల్లని పడుకో బెట్టి ఒకావిడని కూర్చోబెట్టారు. వీళ్లదృష్టి మధ్య స్థలం మీదికి వెళ్లింది. “ఈ రథము లేచి కొంచెము చోటు యిస్తే బాగుండును,” అనుకుని వాళ్ల మాటకి వాళ్లే మురిసిపోయి నవ్వుకుంటున్నారు. ఆ ‘రథం’ లేవటమూ, వాళ్లు సామాను పెట్టపోతే, తన స్థలంలో వద్దనీ, ఆమూల ఎల్లాగ సామాను వుంది కనుక అక్కడే మీవి కూడా పెట్టకోమని తన భాషలో అమూల్యమైన సలహా యిచ్చి తను మళ్లా నిద్రకు ఉపక్రమిం

చింది. పరివారం రెండు పెట్టెలతో ఆమూలకి వెళ్లటం, ఆ పెట్టెతాలూకు కోను ఆవిడకు తగలడం, ఆవిడ ఒక్కతోపు తొయ్యటం పెట్టెతో సహా రథంలాంటి మనిషిమీద పడటం, ఆవిడ గాజులుతాలూకు కొన్ని పెళపెళలాడటం, పడ్డమనిషి 'సారీ' అని లేవటం — జరిగాయి. ఆవిడ ఎంత గట్టిగా మాట్లాడగలదో అంత గొంతుకతోటీ తన భాషలో మృదువుగా తిట్లు మొదలు పెట్టింది. ఇంతలో విజిల్ వెయ్యటం, పరివారంతో వచ్చినాయన ఖంగారుపడి దిగటంతో కాలుజారి క్రిందపడటం — “దెబ్బతగిలిందా” అని ‘ఎరక్కపోయి బయలుదేరాము ఈపూట’ అని ‘మొదటి తరగతిలో ప్రయాణం చేస్తే ఈ గొడవలే వుండేవి కాదని’ లోపల వాళ్లు యిద్దరూ పురాణంలా మాట్లాడ్డము మొగలుపెట్టేసరికి, రైలు కదలటం — ‘నాకేం ఫరవా లేను, మీరు జాగ్రత్తగా వెళ్లండని’ అవతలినుంచి అతను మాట్లాడటం, ‘వెళ్లగానే వైరు ఇస్తామని’ లోపలినుంచి వీళ్ల కేకలు — రైలు కూత, గార్డు విజిల్ — అన్నీ కలిసి చెవులు గింగెల్లెత్తాయి. కొంచెముసేపు నిల్చున్నట్టే నిల్చుని ఇంకోచోట కూర్చునేందుకు ధైర్యం లేక నా దుప్పటి ఎత్తి కాళ్లమీద పడేసి ఆస్థలంలో రెండో ఆమెకూడా కూర్చుంది. కొంతసేపు నిశ్శబ్దంగా గడిచింది.

మళ్ళీ నాకు మెళుకువ వచ్చేసరికి ఆంగ్లయువతీ కొత్తగా ఎక్కిన ఈ ఇద్దరూ ఆంగ్లంలో హోరాహోరిని మాటలు వదులుకుంటున్నారు. నేను అప్రమత్తంగా లేచి కూర్చున్నాను. ఇంతలో ఏదో పెద్ద స్టేషను రావటం — గార్డు అటూ ఇటూ తిరుగుతూ ఈ గందరగోళం విని ఇక్కడికి రావటం — ఆంగ్ల

యువతి వాళ్లపై కేరం చెప్పటం బట్టి అసలు విషయం 'యిదే' అని తెలిసింది - వాళ్ల కూజా ఆవిడ చెయ్యి తగిలి పగిలిందిట - దాంతో ఈ గొడవ బయలుదేరింది. గార్లు ఏదో చెప్పి వెళ్లి పోయాడు.

ఇంతలో ఇంకో ఇద్దరు కొత్త వాళ్ళు ఎక్కడంతో కొంత గొడవ తగ్గింది. వాళ్ళు పెట్టె నాలుగు మూలలా చూసి మధ్య స్థలంలో ఆవిడపైన చూపు నిలిపి చేత్తో ఆవిడని తట్టి లేపి ఆ స్థలంలో వాళ్ళు చతికిల పడ్డారు. వాళ్లతో యుద్ధానికి దిగు దామని తెరిచిన నోరుని వాళ్ల ఆకారాలు చూసి ఆనలంతగా మూర్చి వాళ్లతో పాటు బరిగి కూర్చుంది. వాళ్ళు ఈవిడకంటే ఒక చుట్టు ఎక్కువే వుంటారు. కానీ తక్కువ మాత్రం వుండరని చూసేవాళ్ళునిముషంలో కనుక్కోవచ్చు. వాళ్లకి చోటు యివ్వ లేదన్న కోపం కొద్దీ ముందు ఎక్కినవాళ్ళు వాళ్లని తెగ మెచ్చు కున్నారు. 'మీరు కాబట్టి లేచింది - కాని మాతో యిందాక ఎంత గొడవ చేసిందో' అని. ఈ పెట్టె వాళ్ల సొంతంలాగా చూసు కుంటున్నారనీ' ఇల్లా చెప్పకు పోతున్నారు. కళ్లతో నన్నూ; ఎదర కూర్చున్నావిడని, పైన పడుకున్నావిడని చూపిస్తూ ఇంకా ఏవేవో చెప్పకుపోతున్నారు. ఎదటి ఆవిడ సలహాతో ఒకావిడ నేను కూర్చున్న కిటికీమీద కాళ్ళు పెట్టి పడకకు వుపక్రమించింది. నేను కొంచెం సర్దుకు కూర్చున్నా. ఆ కాళ్ళు నెమ్మదిగా నా నడుముదగ్గరకి, తరువాత ఒళ్లోకి జారిపడటం మొదలుపెట్టాయి. నాకు ఒళ్ళుమండి నిద్ర నటించే ఆవిడను కొంచెము గట్టిగా తగిలేట్టు చేత్తో తట్టిలేపాను. ఆవిడ విసుగుకుంటూ 'అల్లా గట్టిగా కొట్టి లేపకపోతే నెమ్మదిగా పిలవచ్చుగా' అంటూ

సాగతియ్యటం మొదలు పెట్టింది. 'కాళ్లు మీదపడే సేటంత మొద్దు నిద్ర మీకు పడితే పిలిస్తే ఎక్కడ లేస్తారు మీరూ?' అన్నాను నేను.

“నిద్రలో పడితే పడ్డాయేమో - ఏమి చెయ్యమంటారు” అంది - ‘ఏమి చెయ్యమంటాను - తీసి ఒంటికి దగ్గరగా పెట్టుకో మంటాను’ - ‘అబ్బో! చాలా తెలివిగా మాట్లాడా ననుకుంటున్నట్టున్నారు - మీ నోరు దగ్గర పెట్టుకు మాట్లాడండి’ - ఆవిడ సహాయానికి ‘రెండో ఆవిడ’ ‘కొత్తవాళ్లు యిద్దరూ’ మాటలు అందుకున్నారు.

ఇల్లా కొంతసేపు జరిగేసరికి పైన పడుకున్నావిడకి నన్ను చూసి జాలివేసిందో ఏమో, ఆవిడ వాళ్లతో వాచనకి దిగింది. మనిషి అర్భకురాలైనా మాట మంచి జ్యోంకారంగా మాట్లాడుతోంది. ఆవిడ ఆసరాతో మిగిలినవాళ్లు యిద్దరు కూడా మాట కలిపి కసితీర మాటలు అందిస్తున్నారు. ఇప్పుడు ‘నా పక్షమే ఎక్కువ వున్నారాకదా! అని ధైర్యంతో నేను కూడా గట్టిగానే మాట్లాడా. మధ్యలో ఎక్కిదిగే ప్రయాణీకులు తెల్లబోయి మమ్మల్ని, వాళ్లనీ చూస్తున్నారు. మా కీచులాట అప్రస్తుతంగా అనేక రకాల మాటల్లోకి దిగుతోంది. వేసుకున్న దుస్తులదగ్గ ర్నుంచి పెట్టుకున్న నస్తువుల్ని హేళన చేసుకోవటం, ఎవరికి ఏదితోస్తే అది అసటం జరిగింది. ఇల్లా టైం గడుస్తోంది. ఇంక తిళ్లకి టైం అయింది. ఏదో స్టేషనులో రైలు ఆగింది. అంతా అంతా పక్క కిటికీల దగ్గరికి గుమ్మందగ్గరికి ఎగబడ్డారు. యీ వెళ్లటంలో వాళ్ల పక్షం మాట్లాడే వాళ్లలో ఒకరి కాలుకి వాళ్ల పెట్టె కొట్టుకుందిట. ఆ పెట్టెను సునాయాసంగా చిన్న

బంతిని తన్నినట్లు తన్నింది. వాళ్లు ఆవిడని ఏమీ అనలేక 'అయ్యో!' దాన్నిండా గాజుసామాను. ఏమయిందో, అనుకుంటూ, ఒకళ్ల కేసి ఒకరు చూసుకున్నారు. అల్లా చూసుకోవటం ఆవిడకి కష్టం తోచింది. ఏమో 'ఏమిచెయ్యమంటావ్' ఇంత సామాను ఎవరు తీసుకురమ్మన్నారు. దారిలో పెడితే ఎవరు పూరుకుంటారు. పగిలితే బైట పారేయ్' అని ఎదురు తిరిగేసరికి ఎటూ మాట్లాడలేక బిక్కమొగము వేసుకు కూర్చున్నారు.

ఎనరికి కాశాల్సింది వాళ్లు తెప్పించుకుంటున్నారు. నేను చపాతీలు తీసుకున్నా. వాళ్ల క్యారియర్ లో ఏదో తెచ్చుకున్నట్టున్నారు. 'మేము ఎక్కడపడితే అక్కడ అల్లా కొనుక్కు తినలేమని' వాళ్ల ఘనత కొంచెం చూపించారు. నన్ను ఉద్దేశించి 'యూరొట్టెలు అసలు తినలేము, తోళ్ళులాగ' అన్నారు. ఎదటివాళ్ళు కూడా రొట్టెలే తింటున్నారేమో - 'ఎప్పటిదో తెచ్చుకున్న చద్దివాటికంటే ఇవే ఎంతో కమ్మగా ఉంటాయి' అని వాళ్లే సమాధానం ఇవ్వటం జరిగింది. ఇంక ఎక్కువ గొడవలు లేకుండా చిన్నచిన్న మాటలతోటే బెజవాడ చేరుకున్నాం, తెల్లవారు ఝాముకు.

మావారు స్టేషనులో కనబడుతారేమోనని కిటికీలోంచి చూస్తున్నా. దూరంగా మా నౌకరు గురనయ్య కళ్లు నులుపుకుంటూ నస్తున్నాడు. నేను కిందికి దిగాలంటే వాళ్ల సామాను అంతా దిగాక దిగాలి. యీ లోపల రైలు ఉంటుందో, వెనుతుందో - దైవాధీనం. నేను దిగాక వాళ్లకి చెప్పేందుకు వీలవదేమోనని నాతోటి ప్రయాణం చేసినవాళ్లకి

వెళ్లి వస్తానని చెప్పాను. వాళ్ళు 'మీరు దిగండి. సామాను మేము అందిస్తాము, అని నాకు దారిలేక అటూఇటూ చూస్తుంటే 'ఆ పెట్టెలమీద అడుగుపెట్టి దిగమని' చెప్పారు. నా సామాను ఎక్కువలేదు కాబట్టి పెట్టె చేత్తో నేను పట్టుకుంటే, నా పక్కచుట్ట, 'చిన్నబుట్ట' చేతసంచీ పైన ఉన్నావిడ అందించింది. వాళ్ళు ఇద్దరు మళ్ళా అంటెన్నారు. 'అల్లా వాటి పైన నడవపోతే కిందికి తన్నెయ్యరాదూ! ఖాళీ అవుతుందని 'ఒకావిడ,' వాళ్ల సొమ్ము ఏం పోయింది, అని ఇంకో ఆవిడ సాగతీస్తున్నారు. జవాను గురవయ్య కనిపించాడు. వాడిని పిలిచి సామాను తీసుకోమన్నా. 'అయ్యగారూ! వచ్చారండీ! మీరు వస్తున్నట్టు చెప్పలేదండీ! ఇంకెవరో ఆడంగులు వస్తున్నారు సామానుతోటి, ఎల్లి దింపుకోమని 'ఔలిగ్రాం వచ్చిందని సెప్పారండీ' - అసలు అయ్యగారే కాపడలేదండీ అప్పటి నుంచి వెతుకుతుండా' 'సరే మనము వెడదాము పద' వాళ్ళు వెళ్లిపోయా రేమో చాలాసేపైందిగా రైలువచ్చి అన్నాను. 'మళ్ళీ ఓసారి సూడద్దంటారా?' రాండి, పోదాము, మీరుండా రుగా మీరు చెప్పితే తిట్టరులెండి"

మళ్ళీ పెట్టెలో వాళ్ల కేసిచూసి వెడతానని పైగచేసి యివతలికి వచ్చాము. 'మనకారు యీడే వుంది, అమ్మగోరూ! యీ పెట్టె యీడ పెడతా కూకోండి." అన్నాడు. 'రెండు రిక్షాలు మాట్లాడు వెడదాం, వాళ్ళు ఎంతమంది వున్నారో! ఇంటికి తాళంపెట్టి వచ్చారా అంటే లేదండీ వంటాయన వున్నాడుగా అన్నాడు.

ఇంటికి వచ్చి నాపనులు పూర్తిచేసుకుని స్నానముచేసి, గురవయ్యచేత ఇల్లు సర్దించి తుడిపించాను. ఏడుగంటలై నా 'ఆయనకాని, 'ఆ వస్తారన్న వాళ్ళుకానీ' రాలేదు. గురవయ్య ఇంటికిపోయి వస్తానని పోయాడు. పెరట్లో కనకాంబరం మొక్కలు మోళ్ళలా వుంటే వాటికి మొదళ్ళు తవ్వటానికి కూర్చున్నా. వంటవాడు 'నేను తవ్వతాలే అమ్మా' అంటూ వచ్చాడు, ఇంతలో కారు హోరన్ విని బైటికి వెళ్లాడు గేటు తియ్యడానికి. హోల్లో సగంవరకూ సామానులు నిండాాయి. 'అన్నీ వచ్చి సట్టేనా' అని మావారి కంఠం వినిపించింది. 'అబ్బ - ఎప్పుడూ ఆడవాళ్ళ పెట్టెలో ప్రయాణం చేయకూడదండీ, బుద్ధివచ్చింది సగము సామాన్లు నాశనము అయ్యాయి అనుకోండి' అని చెప్పుకుపోతోంది. వంటఅయ్యరుని పిల్చి 'గురవయ్య వచ్చాడా, ఏడీ, అని అడుగుతున్నారు. 'అమ్మగారిని తీసుకు అప్పుడే వచ్చాడు. ఇప్పుడే యింటికిపోయాడు. "అమ్మ వచ్చారా ఎక్కడ? 'దొడ్లో మొక్కలుదగ్గర వున్నారు' అంటున్నాడు.

"ఏమిటీ ఈరాక ఉత్తరమైనా రాయలేదే వస్తూన్నట్టు" "రాశాననుకోండి. మీరు చూచుకుని వుండరు. చూచినా స్టేషన్ కి వచ్చేది గురవయ్యేకనక, వాడు కనపడగానే వచ్చేవా." అన్నాను.

ఆయన తెల్లబోయి నాకేసిచూసి, "కోపము వచ్చి నట్టుందే రాణిగారికి. చూడు మా స్నేహితుడిభార్య, ఆవిడ చెల్లెలు వచ్చారు కాని, వాళ్ళకి ఏమికావాలో చూద్దూ, నా ప్రాణం తీస్తున్నారు ప్రొద్దుటనుంచీ."

‘వాళ్ళ కేమికావాలో నాకేం తెలుస్తుంది — మీరే చూసుకోండి.’

‘మంచిదానివికానీ, రా,’ అంటూ చెయ్యిపుచ్చుకు లాక్కుపోతున్నారు. నేను చెయ్యి వెనక్కిలాక్కుని ‘ఏమిటదీ కోతిచేష్టలు’ - అంటూ హల్లోకి తొంగిచూద్దానుకదా, రైల్వో నాతో ప్రయాణంచేసిన ఆ యిద్దరూ, అక్కచెల్లెళ్లు హాయిగా కాళ్లు పైకిపెట్టుకుని సోఫాలో కూర్చున్నారు. ఆపిల్లని ఏవో తినేందుకు ముందడేసి కింద తివాసీమీద కూర్చోపెట్టారు. తినేవి పొడిపొడిలాచేసి తివాసీమీద పోస్తోంది. దానికితోడు చొంగచేతులతో అలుకుతోంది - చూస్తే డోకు వచ్చేటట్టు చేస్తోంది.

నన్ను వాళ్ళకి పరిచయం చేశారు మావారు. నన్ను వాళ్లు చూడగానే మళ్ళీ ఇక్కడికి వచ్చినా ఈవిడ తప్పలేదను కున్న రోషమో, మాటరాక గుడ్లప్పచెప్పి చూస్తున్నారు — నాకు ‘వాళ్లు మళ్ళీ ఇక్కడ తయారయ్యారే అనిపించింది. అందులో పెద్దావిడ కొంచెం తేరుకుని వాళ్ళ వారికి, రామా రావుకి (అంటే మావారికి) వుండే స్నేహాన్ని వివరిస్తూ కొంత లెక్కరు ఇచ్చింది. తన చెల్లెల్ని రామారావుకి ఇవ్వకపోతే వాళ్ళ ఆయన అసలు పెళ్లిఅయితే రానని బెదిరించటము — జాతకాలు కలవలేదుకాని లేకపోతే ఆ పెళ్లి ఆపడానికి ఎవరి తరము అయ్యేదికాదని - అంచేత ఈ ఇంట్లో తనకి సర్వ హక్కులూ వున్నాయన్న ధోరణిలో మాట్లాడుకు పోతోంది.

అయ్యరు కాఫీతెచ్చి ఇచ్చాడు. కాఫీ తాగుతూకూడా ‘తనచెల్లెలు అంటే రామారావుకి ఎంత ఇష్టమో వర్ణిస్తోంది.’

“మీరు బెనారస్ నుంచి వంపిన చీరలు ఇంకా దానిదగ్గర వున్నాయి - అంత జాగ్రత్తగా దాచుకుంది.” రామారావు మాట మార్చాలని “మీరు తొందరగా తెమిలితే చూడాల్సి నవి చూసి వచ్చేయవచ్చు, మళ్ళీ మీకు టైము వుండదు” - “ఏమి వున్నాయి లెండి, ఇక్కడ చూసేందుకు - గుడికెళ్లి వచ్చి, అల్లా వూళ్లో తిరిగివద్దాము” అంటూ సోఫాల్లో జార్లపడింది. మళ్ళీ మాట్లాడ్డము మొదలుపెడితే ఆగదనోపమో ‘తను స్నానంచేసి వస్తానని’ లోపలికి వెళ్ళారు.

వాళ్ళు తెమిలి వెళ్లేందుకు సిద్ధము అయ్యేసరికి పది గంటలు దాటింది. ఆయన నన్ను కూడా రమన్నారు. ‘నాకు వంట్లో బాగాలేదు రాలేను’ అన్నా.

“అయితే మా పిల్లని ఇంట్లో వుంచమంటారేమిటి - మీరు వుంటారు కనక’ అంది. అసలే వళ్లు మండుతోంది వాళ్ళ మాటలతోటి - ‘నాకు పిల్లల్ని ఆడించడం రాదండి - మీతోటే తీసుకు వెళ్లండి’ - అని చెప్పేశాను. ‘అంతగా ఏడిస్తే ఆయన వున్నారగా ఎత్తుకుంటారు’ - అని కసిగా చెప్పాను. వాళ్లు తిరిగి రెండు గంటలు అయ్యాక వచ్చారు. రామారావు పెందరాలే భోజనంచేసే అలవాటువున్నవాడేమో కొంచెము తలనొప్పి వచ్చింది, ఆలస్యము అయినందుకు. వాళ్లు భోంచేస్తున్నారు. ‘అమ్మా, సాపడలే’ అంటున్నాడు అయ్యరు. ‘అమ్మని పిలు’ అన్నారు. అయ్యరు వచ్చి ‘పిలుస్తున్నారు అమ్మా’ అన్నాడు. వచ్చి దూరంగావున్న విస్తరిముందు కూర్చుని మాట్లాడకుండా తలవంచుకు భోంచేస్తున్నా. అప్ప గారు చెల్లెలిని సాధించటం మొదలుపెట్టింది. గుళ్ళోంచి ‘ఏవే

శకీ మీరు రారాయేరీ, పిల్లగోల పట్టుకో లేకపోయాను - మీరు తొందరగా వచ్చివుంటే వాళ్లయింటికి కూడా వెళ్లివచ్చి, వుండేవాళ్ళం.' ఆమాటవింటే నాకు ఎందుకో మనస్సు చివుక్కు మనిపించింది. తను ఎన్నోసార్లు గుడికి రమ్మంటే 'నువ్వు వెళ్ళి వద్దూ' అనేవారు. చెల్లెలు - 'నువ్వు మహా తొందరగా తెమిలే టట్టూ, - ఇవతలవాళ్ళని అంటావు - అయినా నీతో ప్రయాణము ఏమిటీ నాకు'!

వాళ్లవాదన పూర్తి అయేసరికి, నాలుగైంది. 'ఈ బండికి వెళ్ళం, రాత్రి బండికి వెళ్తాం' అన్నారు వాళ్ళు. మళ్ళా రామారావుకి చెరోపక్కా కూర్చుని సోది మొదలుపెట్టారు. రాత్రి భోజనముచేసి బయలుదేరారు. అంతవరకూ నేను వాళ్లని తప్పించుకు తిరుగుతున్నా - మాట్లాడినా ముభావంగా సమాధానము చెపుతూ గడిపాము. రాత్రి భోజనము చెయ్యి లేదు - ఆకలి లేదనిచెప్పి, ఆయన స్టేషన్ కి రమ్మంటే వంట్లో బాగాలేదనిచెప్పి తప్పించుకున్నా. ఆ రైలు రెండుగంటలు ఆలస్యం అవటంనుంచి ఆయన తిరిగి వచ్చేసరికి చాలా ప్రోద్దు పోయింది. నేను బయట మంచంవేసుకుని పడుకున్నా. ఆయన వచ్చి నన్ను లేపకుండా మడతమంచము తెచ్చివేసుకుని పడుకున్నారు - కొంచెముసేపట్లో నిద్రపట్టింది. నాకు అసలు నిద్ర పట్టలేదు. నన్ను లేపితే ఏరకంగా అతన్ని అనాలో, ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాను. లేపకపోవడమే కాకుండా, నిశ్చింతగా - నిద్ర పోవడం చూస్తే వళ్ళుమండింది. 'గిల్లి రక్కుదామా' అన్నంత కోపం వచ్చింది. కోపాన్ని మంచంలో రుద్దుతూన్నట్టు, ఇటూ, అటూ పొర్లుతూ, చివరకి మంచముపట్టి దగ్గరగాజరిగి, కళ్ల

నీళ్ళతో నవ్వుతు తడుపుతూ, ఏప్పుడో నిద్రపోయాను. మెళుకుస వచ్చేసరికి బాగా పొద్దుఎక్కింది. ఆయన లేవకపోవటం చూసి నేను మళ్ళీ పడుకున్నా. వాకిట్లో గుర్రబండి ఆగిన చప్పుడైతే తలెత్తి చూశాను. మళ్ళా అక్కా, చెల్లెలు సామానుతో సహా దిగారు. వాళ్లని చూడగానే బుర్రలో ఏ ఆలోచనా లేకుండా ఖాళీ అయింది. కొంతసేపటికి తేరుకుని 'మళ్ళీ ఎల్లా వచ్చారా' అని ఆలోచన వచ్చింది. బండివాడు డబ్బు ఎక్కువ అడిగాడని వాణ్ణి ఇద్దరూ కలసి కేకలు, తిట్లు మొదలుపెట్టారు. వూరుకోకుండా వాడూ అంటున్నాడు. ఆ గోలకి 'మావారు' ఖంగారుపడుతూలేచి 'ఏమిటీ' అన్నట్టు ప్రశ్నార్థకంగా నాకేసి చూశారు. సమాధానంగా వాళ్లని చూపించా. "వాళ్ళు మళ్ళీ ఎల్లావచ్చారో అర్థంగాక, మళ్ళీ పడుకుని తెల్లపోయి చూస్తున్నారు. పెద్దావిడ రొప్పుకుంటూ వచ్చి, వాడు మర్యాద లేకుండా ఎల్లా మాట్లాడుతున్నాడో, రెండు తన్ని పంపు". చిన్నావిడ వాడిని ఎల్లాగో సాగనంపి సినిమాల్లో హీరోయిన్ లా ఫోజుపెట్టి వయ్యారంగా నడుస్తూ వచ్చింది. 'తను కాబట్టి వాడిని పంపగలిగిందట. 'పెద్దావిడను చూస్తే ఎవ్వరూ లెఖ్కు చెయ్యరు' అనేసరికి ఆవిడకు దుఃఖమువచ్చి ఏడుపు మొదలు పెట్టింది. ఇద్దరూ వాదనలోకి దిగారు. నేను లేచి లోపలికి వెళ్ళాను. నావెనక వారూ వచ్చారు - నాతో ఏదో చెప్పబోయారు. ఇంకాలో పెద్దావిడ "పిల్లకి పాలు యివ్వమనండి, ఏడుస్తోంది. అయ్యరుతో చెప్పండి తొందరగా" అంటూ తన ధోరణి మొదలుపెట్టింది. అందరికీ కాఫీలు తెచ్చి యిచ్చాడు అయ్యరు. వాళ్లు రాత్రి ఎక్కినపెట్టెలో తెలిసిన అతను ఎక్కా

డట. వీళ్లని 'ఎక్కడకని' అడిగితే వీళ్లు వెళ్లే పెళ్ళివాళ్ల ఇంటిపేరు, యజమానిపేరు చెప్పేసరికి ఆయన తెల్లబోయి, 'అరె వాళ్లు అంతా నిన్నే తిరుపతికి వెళ్లారు, కొండమీద చేస్తున్నారు పెళ్ళి, మీకు తెలువదా' అని అడిగాడట. 'ఇప్పుడు ఏం చెయ్యడం' అని వాళ్లు అనుకుంటే, అతనే 'వచ్చే జంక్షన్ లో దిగి బెజవాడ వెళ్ళే బండి ఎక్కండి, తరువాత తిరుపతి మీరు వెళ్లవచ్చు' అని సలహా ఇచ్చాడుట. అతని సహాయంతో 'ఆ బండిలోంచి', ఈ 'బండిలోకిమారి', - 'ఎంత అవస్థపడి ఇక్కడికి వచ్చారో' చెప్పుకుపోతోంది. మావారు మధ్యలో ఆపి 'ప్యాసింజరుకి వెడితే మీరు రాత్రికి తిరుపతికి చేరేవారుగా' అన్నారు. చిన్నావిడ 'నేను మాత్రం ఇంక ప్రయాణము చెయ్యలేను. మా అక్క కావాలంటే వెడుతుంది' అని సోఫాలో కాళ్ళు జాపుకు ఏటవాలుగా జార్లపడి కళ్లు సగము మూసుకు పడక వేసింది.

"అదేమిట పెళ్ళికనివచ్చి ఇక్కడ కూర్చుంటే ఏమి బాగుంటుందీ, కావాలంటే మళ్ళీ వెళ్లేటప్పుడు నాలుగురోజులు వుండివెడదాము. ఏం రామూ అంతేనా" అంది పెద్దావిడ. 'తప్పకుండా వెళ్ళాలి లేకపోతే బాగుండుదు' అన్నారు మావారు. "బాగున్నా లేకపోయినా నేను మాత్రం రాలేను" అని భీష్మించుకు కూర్చుంది చిన్నావిడ.

'అంత ఇష్టములేకపోతే మా నెయ్యటమే మంచిదని' నీరసంగా నవ్వుతూ అన్నాడు రామారావు. ఏదో పనివున్నట్టు లోపలికి వెళ్లి కొంచెంసేపట్లో శుభలేఖ ఏదో చేత్తోపట్టుకువచ్చి 'వెంకటేశం పెళ్ళి' అని చెప్పలేదేనాకూ అని చురచురాచూశాను.

‘అన్నట్లు మర్చిపోయాను, చెప్పటం. పోనీ దగ్గరేగా వెళ్లివద్దాము, కార్లో వెళ్లవచ్చులే’ అన్నారు. పెద్దావిడ ‘పోనీ ఆవిడని వెళ్లనివ్వండి’ అని సలహా ఇచ్చింది. ‘అసలు పెళ్ళి కొడుకు తనకే బంధువని, తను వెళ్ళకపోతే బాగుండదనిచెప్పి, శాంతని వెళ్లేందుకు బట్టలు సర్దమని పురమాయించాడు,’ రామారావు.

‘మీరు వెడితే నేను ఏం చెయ్యం యిక్కడ? లేవే వెడదాం’ అని చెల్లెలుని బతిమాలింది. వాళ్ళని ప్యాసింజ రులో ఎక్కించి మరీవెళ్ళమని రామారావుకి పురమాయించింది, ఆవిడ. ‘పోనీ కొంతసామాను ఇక్కడ పెట్టివేస్తే,’ అంది చెల్లెలు. ‘మళ్లా అన్నీ తీసి సర్దుకునేందుకు టైము వుంటుందా,’ అని రామారావువంక చూసింది, రామారావు వాచీ కేసి... చూస్తూనే సమాధానము ఇచ్చాడు—‘టైము లేదు. అయినా పెళ్ళివారి సామానులో మీ దెంత? వచ్చేటప్పుడు వాళ్లే చూసుకుంటారు. ఇప్పుడు నేను రైలు ఎక్కిస్తానుగదా’ అని, అయ్యరుని పిలిచి ‘జిల్కా తీసుకొచ్చి సామానుతీసుకు స్టేషన్కి వెళ్లమని’ చెప్పి, తను బట్టలు మార్చుకునేందుకు లోపలికి వచ్చారు. నేను పెట్టెమీదకూర్చుని, మళ్ళీ రానంటే ఏమా, అని ఆలోచిస్తున్నా, ‘ఏమిటి, ఇంకా ఆలోచన? లే’అని చెయ్యి పట్టుకుని పైకిలాగారు, ‘మీరు వాళ్ళని పంపిరండి. ఇక్కడ నుండి వెళ్లవచ్చు’ అన్నాను. ‘సరే, రద్దూ’ అని లాక్కు పోతున్నారు. ‘అబ్బో, వుండండి. చీరమార్చుకువస్తా’ అన్నాను.

అంతా తెమిలి వెళ్లేసరికి రైలు వచ్చేటయిమ్ అయింది. తొందరగా టిక్కెట్టు తీసుకుని ఎక్కడ ఖాళీవుందో పెట్టెలు

చూసుకుంటూ ఆడవాళ్ళ పెట్టె ఖాళీగావుందని, అందులో సామానుతో వాళ్ళని ఎక్కించారు—

‘ఒరే అబ్బాయి—రామం’ అంటూ వెనకనుంచి కేక వినిపించింది. ఆయాసపడుతూ పార్వతమ్మగారు ఆ పెట్టెదగ్గరికి వచ్చింది.

‘మీరు ఎక్కడికి వెళ్తున్నారో కోడలా’ అంటూంటే మావారు “ముందు నువ్వు ఎక్కు టైము అయింది” అని చెయ్యి పట్టుకు పెట్టెలోకి ఎక్కించారు.

‘అబ్బాయి. పరుపుల పెట్టెలాగుండే, నా టిక్కెట్టు ఇదికాదుగా, చూడు’ – ‘ఫరవాలేదు కూర్చో, గార్డుకి డబ్బు ఇచ్చి మార్చుకోవచ్చు’ నువ్వు దిగితే వేరేదాంట్లో ఎక్కిందుకు వ్యవధి వుండదు’ అని టిక్కెట్టు తీసుకు గార్డుదగ్గరికి వెళ్ళాడు.

‘నువ్వు ఎక్కవేమే శాంతా?’ అంటే ‘మేము రావటం లేదు తెలిసినవాళ్ళు వస్తే, వాళ్ళని రైలు ఎక్కించేందుకు వచ్చాము – మీరు వెంకటేశం పెళ్లికి వెళ్లటంలేదా?’ అన్నాను.

“నేను ఇప్పుడు అక్కడనుంచేగా వస్తోంటా. వార మయింది, నేను వెళ్లి – పెళ్ళి ఆగిపోయింది. పెళ్లికూతురు బామ్మ అకస్మాత్తుగా పోయిందట. అబ్బాయికి తెలుసు అనుకుంటా – వెంకటేశం చెప్పానన్నాడు”

‘ఏమో నాకు తెలియదు. నేను నిన్న నే వచ్చానని చెప్పి రైలు బయలుదేరబోతోందని’ చెప్పాను. గబగబా వచ్చి

మావారు ఆవిడ టిక్కెట్టు ఇచ్చేసరికి రైలు కదిలింది. ఆవిడ వూరుకోక 'వెంక టేశం వెళ్ళి ఆగిపోయినట్టు నీకు తెలుసుకదరా?' అని ప్రశ్నించింది. 'వాళ్లు ఎక్కడ విన్నారో' అని 'వాళ్లకేసి చూస్తున్నారు మావారు. వాళ్లు పక్కలు పర్చుకు ఎవరేనా వచ్చినా లేవకుండా వుండేందుకు వీలుగా అన్నీ మూలకు చేర్చు కుంటున్నారు. 'మరి మేము వెళ్లమా' - అని వాళ్లతో అంటూ - రైలుతో నడుస్తున్నారు.

'చాలా థ్యాంక్స్ - మళ్ళా వచ్చి మీ ఇంట్లో నాలుగు రోజులు వుండకుండా ఎల్లాగా వెళ్లము - మీరు వుండండి' - అని చేతులు వూపుతున్నారు. "అమ్మదూ, శాంతా వెళ్ళి వస్తానే, అబ్బాయి నువ్వు బాపట్ల రారాదూ" అని రైలు వెడు తున్నా, పార్వతమ్మగారు గట్టిగా చెబుతున్నారు.

రైలు వెళ్ళిపోయింది. మేము బైటికి వచ్చేదాకా మాట్లాడుకోలేదు. అయ్యరుని ఇంటికి వెళ్ళి వంటచేయ్యమని మేము మధ్యాహ్నానికి వస్తామని చెప్పారు. నేను ఇంటికి వెళ్ళి పోతానన్నా, గొడవచేయ్యక కార్లో ఎక్కమన్నారు. దూరంగా జరిగి కూర్చున్నా వెళ్ళి ఆగిపోయినట్టు మీకు తెలుసునటగా - 'నాకు తెలవదుగా, వాళ్లని పంపుదామని'

'అన్నీ అబద్ధాలు - పైకి వాళ్ళు అంటే ఇష్టం లేనట్లు - ఇష్టం లేకపోతేనే రైలు వెడుతున్నా కూడా నడుస్తూ మాట్లాడారు కాబోలు, అంత ఇష్టం వున్నవాళ్లు ఆవిడనే చేసుకో వలసింది - నన్నెందుకు చేసుకున్నారు' - అన్నాను.

'నిన్ను చేసుకుని ఏడిపిద్దామని' 'వాళ్లు మిమ్మల్ని ఏడి పిస్తున్నారు - అవునా? అంటే ఆయన నవ్వేశారు. ★

నే నూ అంతే నేమో !

అమ్మ మామయ్యని అడగాలని వచ్చినా మామయ్య మానము బాధగాతోచింది. వచ్చి వారం అయినా అన్నగారు తను అడిగినదానికి ఎటూచెప్పలేదు. మళ్ళీ వకసారి కదిలించి చూసింది. 'నీమాట తీసుకుని పూరికిపోదాము అని చూస్తున్నా, ఏమంటావు అన్నయ్యా?'

'అనేందుకు ఏమివుందమ్మా అన్నీ నీకు తెలిసినవేగా. పెద్దాడి పిల్లని వకయింటిదాన్ని చేసేబాధ్యత నా మీద వుందాయె, సరే చిన్నాడు ఏమన్నా కలిసివస్తాడా అంటే అది లేదు సరికదా వాడిసంసారం కూడా నేనే మొయ్యాల్సివచ్చే. యింతకీ ఆ కంపెనీ ధర్మాన్న యింతమందికి తిండికి లోటు లేకండా జరుగుతోంది.'

'నీ మనసులో పెట్టుకునే వుద్దేశ్యం వుండాలేకాని నా పిల్లలు యిద్దరు నీకు బరువవుతారా? ఈనాటికి మా స్థితి యిల్లా అనబట్టి మిమ్మల్ని మిమల్ని బతిమాలాల్సి వచ్చింది. డబ్బు వున్న రోజుల్లో అంతా తిన్నవాళ్ళే, అవి అన్నీ తలుచుకుంటే ఏంతో బాధగా వుంటుంది.

మళ్ళీ అభిమానం చంపుకు అడుగుతున్నా, ఈ రెండు ఏళ్లు మాటదక్కించు అన్నయ్యా. నేను అడిగేదిఅల్లా యిద్దరికీ గుప్పెడు అన్నము పెట్టమనే. జీతముడబ్బు ఆరంగమ్మగారి కాలూ, కడుపు పట్టుకుంటే సాయంచేస్తాను అంది.'

‘అదికాదమ్మాయి, ఏదైనా అంటే నీకు కోపము వస్తుంది కాని వాడు యిప్పుడు కా లేజీలో చదవకపోతే వచ్చేనష్టం నాకు అర్థము కావటంలే. మొయ్యలేని బరువు మొయ్యటం నాచాత కాదు సుమా. వాడిని ఏదోపనిలో చేరిపిస్తే వేడినీళ్లకు చన్నీళ్లు తోడు అన్నట్టుగా ఏదో నీసంసారం లాక్కురావచ్చు. చిన్నాడి చదువు సాగుతుంది.

‘మీ బావ చెప్తుంటే వున్నారు, అడిగినా వాళ్లు ఏమీ పెట్టుకోరు అని. సిగ్గులేనిదాన్ని నేనే తయారయ్యా’ అంది అమ్మ.

‘మీ ఆయనా చెప్పొచ్చాడు. ఆరు నెలలు వున్నానో లేదో మీయింట్లో అడ్డమయిన చాకిరి చేయించుకుని నా గడ్డి నాకు పెట్టారు. నాకు అల్లా చేయించుకోవడం రాదు. వుంటే నాతోపాటు చూస్తూ లేదా వీలుపడదని చెప్తూ, అంతేకాని నంగినంగిమాటలు ఎదురుగా చెప్పి చాటుగా తిట్టిపోయ్యను.’

‘ఏమండోయ్ నామాట కొంచము వినిపించుకోండి’ అని కాంతము కేక పెట్టింది వంటగదిలోంచి.

‘ఏమిటి నీ గోల.’

‘ఇల్లారమ్మంటే అక్కడనించే బొబ్బలు పెడతారేమిటి?’

‘సరే, చెప్పేది ఏమిటోకానీ.’

‘వాళ్లకి తిండేగా పెట్టమంటూన్నది మీ చెల్లెలు. బట్టలు, జీతం వాళ్లే అవస్తావడంతా నామాటవిని వుండనీండి.’

‘ఇప్పుడు బాగానే వుంటుంది తరవాత నువ్వు చెయ్య లేక, నేను తేలేక చస్తాం.’

‘ఎల్లాగో వకలా అవస్తావడదాము వుండనియ్యండి.’

‘పరాయిదయినా అన్నయ్యకంటే వదిలేనయం.’

‘ఆఁ, నయమే, యింకో నాలుగురోజులు పోయాక చెయ్యలేక చస్తున్నానని తెల్లవార్లు నన్ను చంపుకుంటుంది.’

‘ఏమిటండి ఆమాటలు. అవి అన్నీ నిజం అనుకోరూ. ఎప్పుడయినా ప్రాణంవిసిగి అనుకున్నాను ఏమొ, దాన్ని యింత రాధాంతము చేస్తారనుకోలేదు. నా తెలివితక్కువ కాకపోతే మీ గొడవల్లో ఎందుకు కలుగచేసుకోవాలి? మాటలుపడ్డము దేనికి?’

‘అబ్బ నిన్ను ఏమి అన్నారే యిప్పుడు, వంట అవుతే వడ్డించు పోవాలి.’

‘ఏవమ్మాయి సూరమ్మా యిక్కడ తుడిచి పీటలు వెయ్యి. ఆ గోడవారని పచ్చడిగిన్ని వుందికాని ముట్టుకోకుండా వెళ్లు. చూడండి అత్తయ్యా నేను యిక్కడ వాగుతూనేవున్నా, దానిపని అక్కడ కానిచ్చింది. ఆకొంగుతో దాన్ని కొట్టింది. బొత్తిగా మడి మైలా తెలీదు, ఏమి పెంపకమో!’

‘చూడలేదు అక్కయ్యా.’

‘పోనీలే దాన్నిగురించి వుపన్యాసం యివ్వకు పనికానీ.’

కాంతము సహజంగా చాలా తెల్లివైనది, గడుసుది మంచి మాటనేర్పుకల మనిషి. తనకి వుపయోగము కొంతేనా లేకపోతే దేనికి ఆమోదించే శక్తికముకాదు. గృహకృత్యాలలో కూడా యింతిపని అత్తగారు, తోటికోడళ్ల చేత చేయించి, బయటవాళ్లకి అంతా తనే చేస్తున్నట్లు కనపడే చాకచక్యము మరొకరిలో మనము చూడకపోవచ్చు. మహాలక్ష్మమ్మ అన్న గారిచేత ఆఁ అనిపించుకొని ఆ రోజే వూరికి బయలుదేరింది.

నారాయణమూర్తిని కాలేజీలో, గోపిగాణ్ణి హైస్కూలులో చేర్పించమని తెచ్చిన డబ్బు అన్నగార్కి యిచ్చివెళ్లింది మహాలక్ష్మమ్మ. 'అమ్మని రైలు ఎక్కించిరా, నారాయణమూర్తి' అన్నాడు మామయ్య. అమ్మని రైలు ఎక్కించేందుకు వెళ్ళాను.

'ఒరేయి అబ్బాయి వాళ్లు ఎవరు ఏమన్నా ఎదురుచెప్పకుండా ఏదిపెడితే అదితిని ఏదో కాలం గడుపుకోండి. యిప్పుడు మన అవసరం, నేను చెప్పేది అర్థంచేసుకో, తెలిసిందా. ఏదయినా మరీ అవసరం అయితే వ్రాయి. తల తాకట్టుపెట్టి అయినా పంపుతాము. మీరు మాత్రము అనస్తపడకండి' అని చెప్పింది.

నారాయణకి కళ్లనీళ్లు తిరిగాయి, తల్లిమాటలు వింటోంటే. 'యింత కష్టపడి యిన్నిమాటలుపడి చదివిస్తోంది. తరువాత ఏమి సుఖపెడతామో ఏమో' అనుకున్నాడు.

'అబ్బాయి జాగ్రత్త, నా మాటలు మర్చిపోకు, బాగా చదువుకోండి నాయినా.'

'అబ్బాయి వెళ్లి నస్తా వుత్తరాలు రాస్తూవుండునాయినా' అని ఆ కొద్దిసేపటిలో జాగ్రత్త, బాగా చదువుకోమని వెయ్యి సార్లు చెప్పింది. ఆవిడ అమాయకత్వానికి జాలివేసింది.

అమ్మ వెళ్ళినా వెళ్లిగా ఆపక్కే చూస్తూ కూర్చుని పోయా. అంతగోలగావున్న ప్లాటుఫారం కొద్దిసేపట్లో నిర్మానుష్యంగా భీతిగాల్పుతూ కీచురాళ్లకి, కప్పలకీ పోటీపెట్టినట్లు ఒక శబ్దంకంటే, ఒకటి గట్టిగా వినపడాలి అనే వృద్ధేశ్యంతో చెవులు చిల్లులుపడేటట్లు అరుస్తున్నాయి.

‘ఎవరు అక్కడ కూకుంటా, ఎవరు అంటే మాట్లాడవే, ఏం’ అని వెనకనించి ముసిలికూలీ ప్రశ్నతోటి వులిక్కిపడి లేచా.

‘ఏంటి కద? మాట్లాడవేమి పరీక్షకాని పోయిందా, ఎట్టిఏసాలు ఎవ్వక యింటికిపోయి సుఖంగుండు. బతికుంటే బలుసాకు తినొచ్చు.’

‘ఏరా, మావ, యింటికి రావా ఏమి. నే పోతుండా’ అని యింకోకూలీ వచ్చాడు.

‘వత్తుండారా, ఈ కుట్టాయిన ముఖము చూస్తే ఏదో అగాయిత్యము చేసేవోళ్లాగుంటే కనుక్కుందాము అని యిట్టా వచ్చా’ అన్నాడు.

‘నా కేంఖర్మ చావటానికి, కాసేపు కూర్చుని పోదాము అనుకున్నా. మీ కెందుకు నా గొడవ వెళ్లండి’ అన్నా.

‘ఈ కబుర్ల కేంలే, యింతకంటే ధీమాగానే చెప్పాడు ఆ రాజుగారి అబ్బాయి. నీ బట్టలు అయినా మాసివున్నాయి. ఆ కుట్టోయన ఏమి హోషుగున్నాడు. కొత్తబట్టలు, అత్తరు పూసుకుని, సేతినిండా పేపర్లుపట్టుకూకుంటే దొర్లాగున్నాడు. ఆయాలకూడా నేనేఅడిగా యిక్కడ కూకుండావే అని. పట్నం పోతున్నానని చెప్పాడు. నిజమేకామోల్ను అనుకున్నా అర్థ రాత్రికాడ కబురువచ్చింది రమ్మని. వచ్చి చూస్తునుకందా ఆ కుట్టోయన్ను సూడంగనే కడుపులో దేవేసింది అనుకో.’

‘శుభమా అని చదువుకుందాము అని ఈ వూరువస్తే చావో అని మొదలుపెట్టావు ఏమిటి నువ్వు.’

‘ఏరోయి మాన! మనము పోదామురా, నూకలుతీరాయి ఏమొ, నువ్వు సెప్పింది బుట్టకి ఎక్కటంలే. ఎవడిఖర్క ఆడిది, రాహేసి పోదాము.’

‘ఎందుకు మాష్ట్రగోర్ని పిల్చుకొస్తేసరి.’

‘ఆగరోపు మావోయి! ఆయనకి కనిపించామొ యింటి కెళ్లి నీళ్లు మొయ్యి, పిల్ల నెత్తుకో అని పురమాయిత్తాడు. ఎల్లాగో తప్పించుకునత్తే మళ్ళీ ఆయనకాడికి పోదాము అంటావే, నీకుగాని వోపిగుంటే ఎల్లు నే పోతుండా యింటికి.’

‘వుండి ఎహె, నీళ్లయనా మొయ్యొచ్చుకాని, రాత్రి అంతా జాగారం సెయ్యవద్దూ యాయన సత్తే.’

‘వాళ్లమాటలు వింటోంటే వాళ్లు మండిపోయింది. మల్లా నాలోనేనే తమాయించుకుని కిక్కురుమనకండా లేచి యింటికి బయలుదేరా. నేకొంతదూరం వెళ్లేదాకా ముసలాడు చూస్తూనే వున్నాడు. చిత్రమైన మనుష్యులు. వాళ్లధోరణే కాని మనమాట వినిపించుకోరు. పాపం వాడినని లాభము ఏమిటి, వాడి జీవితంలో ఎంతమంది చస్తే కాపలాకాసేడో. నా వాలకం కూడా వాడి అనుమానానికి తగ్గట్టుగానే వుండి వుండాలి. ఏవో ఆలోచిస్తూ యింటికి వచ్చేసరికి బాగా చీకటి పడింది. రాగానే అమ్మమ్మ కోప్పడింది.’ యింత రాత్రిదాకా ఏమిరాచకార్యము చక్కపెట్టావు? రైలువెళ్లి ఏజాము అయింది. ఏమయ్యావో కొత్తవూరు అని మనస్సులో పిసుక్కు చస్తున్నా.’

ఆవిడ అన్నదానిలో తప్పలేకపోయినా ఆమాటలు చాలా బాధపెట్టాయి. వెణ్ణిదుఃఖము వొచ్చింది పెరటిలోకి

వెళ్లి మొహము కాళ్లు కడుక్కునివచ్చి అన్నానికి కూర్చున్నా.

అత్తయ్య నడ్డిస్తూ 'అల్లా వున్నా వేం మీ అమ్మ వెళ్లా రనా' అని ఎంతో ఆప్యాయంగా అడిగింది.

ఆవిడసంగతి అంతకుపూర్వము నాకు సరిగ్గా తెలీదు. 'అన్నము చల్లారిపోయింది. వేడిఅన్నము వుంటే కొంచెము పెట్టు అత్తయ్యా' అన్నాను.

'అంతా అల్లాగేవుందిలే తిను' అంది. అసలే పొడి అన్నము, పచ్చడిముద్ద కంఠము దిగటం లేదు. వుండచుట్టుకు బైటికివస్తోంది. 'కొంచెము నెయ్యి వేస్తావా' అని అడిగా. గిన్ని పూడ్చి వర్ష పుచినుకంత అభికరించింది.

'మీ అమ్మలా అప్పులుచెయ్యటం మీ మామయ్యకి యిష్టంవుండదు. అందుకనే ఆయన ఒక్కరికీ వేస్తాం. మేము ఎవరము నెయ్యి వేసుకోము. మాతోపాటు మీరు' అంది. 'ఏల్లాగో పూర్తిచేద్దాము' అని మజ్జిగ పోయ్యమన్నా. అల్లాంటి వాసనమజ్జిగ పుట్టాక తినిఎరగం. ఇంటిదగ్గర భోజనం కళ్లలో కట్టినట్టయింది. నాన్న వందలు వందలు ఎత్తి పంప లేకపోవచ్చు కాని భోజనము పోల్చిచూసుకుంటే మాది జమీందారితండి అనిపించింది.

వేడిఅన్నము, వేపుడుముక్కలు చారులోకూడా నెయ్యి లేకుండా తినలేనితిండికి అలవాటుచేసింది అమ్మ. బామ్మ చెప్పినట్టు కరిణీకంపరీక్ష పాసై యింటిదగ్గర కూర్చుంటే ఎంతో బాగుండేదనిపించింది. యిల్లా ఆలోచన పోయేదేకాని అత్తయ్య కేకతో గబగబామింగి చెయ్యికడుక్కు బయటపడ్డా!

తెల్లవారుజామున లేచి చదువుదామని లాంతరు కోసము తడుముకుంటున్నా. యింతలో కాంతము అత్తయ్య కంతము విసిరిపించింది. 'పడుకో, యిప్పటినించి ఏమిచదువు తావులే, పగలంతా చదివితేచాలు' అని దీపము బుడ్డివెలిగించి చిన్నత్తనిలేపి 'నీళ్ళకి వెళ్ళమని' పురమాయించింది. పెద్దత్తయ్యనిలేపి వేడినీళ్లు పెట్టమని, ఆవిడ కూతురు శాంతని లేపి పెసలు రుబ్బమని చెప్పి, బామ్మతో 'పాలసుబ్బమ్మ దగ్గరికి వెళ్ళి వోసోలెడు పాలు పోయ్యమని తీసుకురండి అత్తయ్యా' అని అతి ఆప్యాయంగా గిన్నెచ్చి పంపింది.

పెద్దమామయ్య చిన్ననయస్సులోనే గళించాడు. కూతురు శాంత, కాంతమ్మ అత్తయ్య దగ్గరే వుంటుంది. వాళ్ల అమ్మ, మేనమామల యింటికి వెళ్ళినా అది వెళ్ల నంటుంది. తల్లిమీద నేరాలు బామ్మకి, కాంతమ్మ అత్తయ్యకి చెపుతుంది.

దినకృత్యాల్లో నాకు మా గోపీకి కొన్ని పురమాయించింది. వారానికి ఒకరోజు పల్లెకి వెళ్ళి సంతలో కుండెడు పెరుగు జాగ్రత్తగా చవకగా తెచ్చేపని గోపీకి. కాయకూరలు తేనటం, మామయ్యకి మధ్యాహ్న భోజనము తీసుకువెళ్లటం నాకు నియమించింది. మామయ్య మొదట భోజనము తే నద్దన్నా అత్తయ్య ఏమందో మళ్ళీ ఆమాట ఎత్తలేదు.

కాలేజీకి కంపెనీకి చాలాదూరము. మొదట చాలా కష్టంగావున్నా కాలము జరుగుతోన్న కొద్దీ అలవాటయి, ఒక రోజు వెళ్ళకపోతే ఏదో మర్చిపోయినట్టు రోజుఅంతా తడుము కునే వాణ్ణి.

మా గోపీ, వాళ్లు ఒకటి అంటే వాడు రెండు అనేవాడు. ఎంతచెప్పినా వినేవాడు కాదు.

ఒకవారం పెరుగు తక్కువ తెచ్చాడని అత్తయ్య అనుమానంపడి అమ్మమ్మతో 'చూడండి అత్తయ్యా నా కేమి గోపీమీద పగా? మీరు చూడండి, యిప్పటినించి ఏమి బుద్ధులు చెప్పండి' అంటోంటే గోపీగాడువిని, పెద్దగొడవ పెట్టుకున్నాడు. అంతలో మామయ్య అందుకుని చెయ్యిచేసుకుని బైటకి పొమ్మన్నాడు.

వాడు పెట్టిబేడాకట్టి బైలుదేరాడు. మళ్ళీ అత్తయ్య అంతా తనని మెచ్చుకోవాలని 'గోపీ నామాటవిను యీసారికి ఏమీ అనుకోకు; మీ మామయ్య కోపము ఎరగవుకనకనా. అనవసరంగా చదువు పాడుచేసుకోకు. మీ అమ్మ మొహం చూసి మిమ్మల్ని పెట్టుకుంటుంది. మీ మామయ్య వెళ్ళికాని పెడితే తింటారుకాని కొడితే పడతారా ఈరోజుల్లో' అని యింకా ఏవో అనబోతోంది. యింతలో వాళ్ల అన్నయ్య సుబ్బారాయుడుగారు పిల్లాడిని తీసుకురావటం చూసి 'ఎప్పుడు రావటము అన్నయ్యా' అంటూ చాటంత మొహము చేసుకుని ఎదురువెళ్ళింది. ఆ కుఱ్ఱాడు అత్తయ్యనిచూసి స్రుతి పెట్టిలా నోరుముయ్యకుండా రాగము మొదలుపెట్టాడు. వాడిని వూరుకోపెట్టే ప్రయత్నంలో అన్నా చెల్లెలు కొంతసేపు అనస్త పడ్డారు. ఏమీ లాభములేకపోయింది.

నా దురదృష్టంకొద్దీ వాళ్ళకంటే నేనుపడ్డా, 'వాడిని ఎత్తుకు వెళ్ళి బిళ్ళలు కొనిపెట్ట' మని అర్థణా యిచ్చి బైటికి కుర్రాడితో సహా తరిమారు, వాడిని ఎత్తుకున్నానన్నమాటేకాని

వాళ్ళంతా జెట్టులు పాకుతోన్నట్టువుంది. వాడి రూపుతో నాకేమిపనికాని ఆ ముక్కు నాచొక్కాకి రుద్దుతోంటే భరించలేక ఒక్కటి తగిలించా. దాంతో ఆ వీధి ఎగిరిపోయేట్టు అరవటం మొదలుపెట్టాడు. వీడి ఏడుపువిని యింటిల్లిపాది ఎక్కడ పరుగెత్తుకువస్తారో అని గబగబా వాడిని దూరంగా లాక్కుపోయి నోరునొక్కి, మరికొంచము చురుగ్గా నోరుమూసిందాకా తగిలించా. లోపలే మింగి ఎగుపులు మొదలుపెట్టాడు. వాడికి ఏదో కొనియిచ్చి కొంతసేపు అక్కడా యిక్కడా కూర్చుని యింటికి తీసుకువచ్చా. మళ్ళీ వాళ్ళనుచూసి రాగముతీసే మొహము పెట్టాడుకాని, నాకేసిచూసి పూరుకున్నాడు, ఎవరికీ లొంగనివాడు నాకు భయపడ్డాడు అని లోపల కొంత గర్వపడ్డా. ఛాతీవిచ్చుకు బొత్తాము సవరించుకు బైటికిపోయా.

ఆ రాత్రి నాచోటు చుట్టము మామయ్యగారు ఆక్రమించారు. నా పడక వెనకపక్క అరుగుమీదకే సీరాయించా. మొదట నిద్రపట్టినా కొంతసేపట్లో మెళుకువవచ్చి నిద్రపట్టే సూచన కనపడలేదు. చీకటంటే చచ్చే భయము. దానికి సాయము ఎవరో మనిషి వెళ్లిన అలికిడయింది. దొంగ ఏమోనని ఎల్లావున్నవానిని అల్లాబిరుసుకు పడుకున్నా. కొంతసేపటిలో గుసగుసలు వినపడ్డాయి. నల్లంతా తిమ్మిరెక్కి చెమటపట్టి స్పృహతప్పిపట్లయింది. కొంతసేపటికి అవతలమాటలు వినేస్థితిలోకివచ్చా. మాటాడేది అత్తయ్య, మామయ్య అని అర్థమయింది. అత్తయ్య కంఠమే ఎక్కువ వినిపించింది, 'నామాట వినండి ఆడపిల్లకి పెద్దమనిషి అవడమే లెక్కకాని ఏళ్లతో నిమిత్తములేదు, అసలు అది ఎత్తరిపిల్ల - అందులో ఇంత సంఘా

యించుకున్నాడు. పిల్ల సుఖపడుతుంది. మనకి కొంత బెడద తీరుతుంది. మనము పెళ్ళిచెయ్యాలి అంటే ఏమీలేనివాడికి యిచ్చినా అరసంచివుంటేతప్ప. పిల్లవాళ్ల యింటికి వెళ్లను. ఇంతకి వాడిమరదల్ని యివ్వనన్నారు కనుక మనకి యిల్లా అనుకునే అవకాశం వచ్చింది. తరువాత మీ యిష్టం' అంటోంది అత్తయ్య.

‘అదికాదే నాకుమాత్రము యిష్టంలేకనా? వాళ్లంతా ఎప్పుడు వదులుతారా అని నాకుంది. కాని లోకము ఏమనుకుంటుందో అని భయము. తండ్రి లేడుకదా అని పాతికేళ్లు వారవున్నా యిచ్చి చేశాడని వాడుపడుతుంది. నారాయణకిచ్చి ముడిపెడదాము అనుకున్నాముగా అల్లా చేద్దాములే.’

‘సరేలేండి అన్నయ్య పెళ్లి అయ్యేదాకా అక్కడవుండి వస్తా. మీరు, మీ వాళ్లు ఏమన్నాకండి. వాడికి పెళ్లి అనదని మీరు భయపడకండి. అసలు మీయింట్లో విశ్వాసము అన్నమాటలేదు. ఏంతచేస్తే ఏమిలాభము. గానుగ ఎద్దులా చాకిరి చేస్తే యింత తిండివేస్తున్నారు. నామాటకి విలువ ఏడిస్తేగా.’

‘ఇదిగో నామాట విను. అనవసరంగా వుడుకుమోతు తనం తెచ్చుకోకు. నువ్వుబాగా ఆలోచిస్తే నువ్వే వద్దంటావు. అయినా పెద్దది మా అమ్మ వుందిగా ఆవిడతో అని చూస్తూ, ఏమంటుందో.’

‘మీరు వూ అంటే మిగిలినవాళ్లని వప్పించే బాధ్యత నాది, తెలిసిందా. బాగా ఆలోచించే చెపుతున్నా! తరువాత మీ యిష్టం.’ ఈ ధోరణిలో సంభాషణ జరుగుతోంది, నాకు

ఎప్పుడు నిద్దరపట్టిందో తెలీదు కాని శాంత వాకిలివూడ్చి చప్పుడుకి పులిక్కిపడి లేచి కూర్చున్నా.

కాంతమ్మ అత్తయ్య చాలా హడావిడిగా అటూ, ఇటూ తిరుగుతూ అందరికీ అన్వయించేటట్టు దెప్పిపొడుస్తూ గిల్లికజ్జా తెచ్చుకోవాలనుకున్నట్టు కనిపించింది. వాకిళ్లో ముగ్గు వెయ్యలేదన్న నెపముతో శాంతవీపు సుద్ధిచేసింది. అమ్మమ్మ దగ్గరకి పోయి శాంత ఆలాపన మొదలుపెట్టింది.

కాంతమ్మ అత్తయ్య ఈనినపులిలా రంకెలు వేస్తూ అమ్మమ్మపైన యుద్ధానికి దిగింది.

‘పొద్దున్నే ఎందుకే యింతరాధ్ధాంతం? అయినా ఎవరు ఏమన్నారు? నిన్ను అని యీ యింట్లో బతకగలమా.’

‘అనండి అత్తయ్యా మీయిష్టమువచ్చినట్టు వీళ్ళముందు నన్ను చులకనచెయ్యాలి అనేగా మీ వృద్దేశ్యం. మీరు అంతా ఒకటే. నేనేగా పరాయిదాన్ని. ఆ సీతాపతిగారి కోడలులా అందర్ని అప్పుడే వెళ్ళగొట్టివుంటే మీచేత మాటలుపడాల్సి వుండేదేకాదు. యిప్పుడు మించిపోయింది ఏమిటి. నా మాట కాదని యీ మందఅంతా నా యింట్లో ఎల్లా వుంటారో చూస్తా.’

‘అమ్మాయి కాంతం. చంటాడికి, మొహము కడిగి ఏమి తాగుతాడో పట్టమ్మా. రాత్రి నిద్రపోనివ్వడు. పగలు నిలవనివ్వడు. ఎల్లాచచ్చేది వీడితో’ అని అన్నగారు చెపు తున్నాడు.

‘ఊరుకో అన్నయ్యా వాడిని ఊరికే విసుక్కోకు. ఆ మూడుముళ్ళు పడితే వచ్చిందే చూస్తుంది. ఎవరికోసం.’

అత్తయ్య ధోరణి యింకా పెరగకుండా, మామయ్య తనకి అప్పుడే ఆలోచన తట్టినట్లు అత్తయ్యని వృద్ధేశించి 'మన శాంత నిచ్చి చేస్తే ఎల్లావుంటుంది?' ప్రశ్నార్థకంగా అందరిని తేరిపార చూశాడు.

'వాడు చేసుకోవాలంటే ఈ ముష్టిసంబంధము తప్ప దొరకదా ఏమిటి?' తనకి ఎంతమాత్రము యిష్టములేనట్లు, తప్పనిసరిగా అల్లాంటిమాట వినాల్సివచ్చిందే అన్నట్టుగా మొహముపెట్టి వక్కవిసురుని లోపలికి వెళ్లింది.

మళ్లా బయటికి రావడంలో ఆవిడకంటే నేనుపడ్డాను. 'ఏమి అల్లా చెవులు నిక్కపెట్టుకు వినకపోతే కూరలకి వెళ్ల రాదు. పరాయిమూకని మేపడమేతప్ప చిల్లుగవ్వంత ఉపయోగము వుండదు' అంటూ నాపైన దండెత్తింది.

సంచీ, చిల్లర నాదగ్గరపడేసి 'యింక వెళ్లు' అన్నట్టు కళ్లతో వురిమింది. వాళ్ల అన్నయ్య ఒకవారం తిష్టవేశాడు. మొదట నాలుగురోజులు చెప్పదగ్గగొడవలు లేకపోయినా అమ్మమ్మని పెద్దత్తయ్యనిచూస్తే పెద్దమామయ్య పోయిన రోజులు జ్ఞాపకమునచ్చాయి. కళ్ళు ముక్కులువాచి దిగాలు పడ్డ మొహాలుచూస్తే, నాకెంతో బాధగావుంది. అత్తయ్య, మామయ్య వాళ్ళబాధ గుర్తించినట్టేలేదు.

మొత్తానికి అత్తయ్య పట్టుఅయితేనేమి, మామయ్య అమూల్యమైన ఊహఅయితేనేమి శాంతని వాళ్ళఅన్నకిచ్చి పెళ్ళిచేయటానికి ఏర్పాటుజరిగింది. వ్యసధి లేకపోవడముచేత చుట్టాలు ఎవరికి తెలియపర్చలేదు. అమ్మని శాంతమేనమామ పేరయ్యగార్ని మనుషుల్నిపంపి రప్పించారు.

గుళ్లో పెళ్లి చేయటానికి నిశ్చయించారు. ఎల్లాగో పెళ్లి అయింది అనిపించారు. అత్తయ్య సలహామీద యిదివరకు ఉపయోగపడ్డవాళ్ళని, ముందు ఎప్పుడైనా అవసరమువస్తుందేమో నన్నవాళ్ళని, మర్నాడు కొందర్ని భోజనానికి పిల్చారు. వచ్చిన వాళ్ళల్లో ఒకాయన దృష్టి నామీదపడింది. ఆయన అత్తయ్య వేపు బంధువు. ఆయన ఆస్తి, ఆయనకి లేనిగౌరవాన్ని యిప్పిస్తోందేమో అనిపిస్తుంది. ఆయన ఆకారాన్ని చూస్తే నాకే భయము వేసింది. షిల్లులుచూస్తే తప్పకుండా జడుసుకుంటారు. సందేహములేదు. 'అల్లా వెర్రిమొహము వేసుకు నుంచోక పోతే వెళ్లి ఏదయినా పనివుందేమో చూడరాదు లోపల' అనే అత్తయ్య మృదువైన కంఠధ్వనితో కొయ్యబారిన నాలో చైతన్యంవచ్చి అక్కడనుంచి కదిలించింది. వచ్చినవాళ్ళ భోజనాలు అయినాక అత్తయ్యని ఒకరు అన్నమాట యింకొకరు ఉపయోగించకుండా పొగిడిపారేశారు. 'నువ్వుకాబట్టి యిల్లా అందర్ని భరిస్తూ, నాబొందివో అని చేస్తున్నావుకాని యీ కాలంలో ఎవరుచేస్తారు తల్లీ' అని ముక్కు తుడుచుకుంటూ ఒక ముసలమ్మగారు వాపోయింది. 'పిన్ని గారూ మీరుకాబట్టి నన్ను అర్థంచేసుకున్నారు. మావాళ్ళకంటే మీరేనయము. వాళ్ళకి కొంచముకూడా విశ్వాసంలేదు. అయినా నేను లెఖ్కు చెయ్యను అనుకోండి. పదిమందికి ఉపకారం చెయ్యటమే నా వృద్దేశ్యం. తరువాత నన్నుగురించి ఏమన్నా అనుకోనీండి' అంది అత్తయ్య.

'అంతే తల్లీ, అంతే. పరమార్థచింతవున్న వాళ్ళంతా వాళ్ళనిగురించి ఆలోచించుకోరు. మరి నే వెళ్ళివస్తా. ఎప్పు

డైనా అల్లా ఆశ్రమం కేసి వస్తూవుండు' అని ఆవిడ వెళ్ళడానికి ఉపక్రమించారు. 'అత్తయ్య బంధువుగారు నిద్రలేచి వళ్ళు స్వాధీనములోకి తెచ్చుకొని, ఏమే అమ్మాయి నేను కూడా బయలుదేరుతా' అని ఒక్క పొలికేక పెట్టాడు మృదువుగా గార్ధభస్వరంతోటి. 'అయితే యిందాక మనము అనుకున్న మాట వాళ్ళతో సంప్రతించి వెడుదువుగాని రాత్రికి ఉండి ప్రోద్దుటే వెళ్లరాదు. వాళ్ళ అమ్మకూడా ఉందాయే' అని మా అమ్మని సంబోధిస్తూ హెచ్చరించింది అత్తయ్య. మామయ్య కొంచెము కాఫీ పెట్టరాదుటే బద్ధకం పోతుంది' అంటూ ఆయనదగ్గరికి వచ్చి కూర్చున్నాడు. అత్తయ్య కాఫీ పని చిన్నత్తయ్యకి పురమాయించింది. అమ్మ, అమ్మమ్మ తమ్మునిగురించి నెమ్మదిగా మాట్లాడుకుంటున్నారు. 'అత్తయ్య ఎప్పుడు వచ్చిందో పిల్లిలా తనమాటలు కాకపోవటంవల్ల 'వాడి గొడవ యిప్పుడు తెమిలేదికాదులే మీ అన్నయ్య పిలుస్తున్నారు నిన్ను, మీ అమ్మని' అని వాళ్ళని పంపి వంటయింట్లో ఏమి జరుగుతోందో ఒక్క చూపుచూసి వాళ్ళదగ్గరకి వెళ్ళి పోయింది. నాకు, చిన్నత్తయ్యకి సాయం చెయ్యమని పురమా యించింది. తరువాత వాళ్ళ సంభాషణ ఏమిజరిగిందో తెలీదు కాని, పర్యవసానం ఆయన కూతుర్ని నాకిచ్చేందుకు నిశ్చయించుకున్నారట. జాతకాలు చూసుకు, నాన్న ఒప్పుకుంటే వచ్చేవారం ముహూర్తం ఉందిట. అమ్మవచ్చి నాదగ్గరచెప్పి, యింకా ఏదో చెప్పబోతుంటే అత్తయ్య తల్లీ కొడుకుల రహస్యాలు వినవచ్చానంటూ వచ్చి మధ్యన తిష్టవేసింది. 'రొట్టె

నేతిలో పడ్డట్టు అదృష్టవంతుడవోయి అల్లుడా' అంటూ వేళా కోళం మొదలు పెట్టింది. బోలెడు ఆస్తి, ఆదరించే అత్తా మామ, ఒక్క రై కూతురు, పిల్ల నలుపయితే మాత్రము ఏమిలే. అంతా స్తి సంపాదించాలంటే యింకో జన్మ ఎత్తాలి. మీ అమ్మకి కోడలు అప్పరసకావాలని వుంది. అసలు ఆయనికి అంత ఆసక్తి లేదు. నా ప్రోద్బలమువల్ల సరేనన్నాడు. ఆవిడ అయితే వెయ్యి వంకలు చెప్పి నప్పుకునేదికాదు. మీరుకూడా ఆలోచించుకోండి. నేనుంటే మీకు అడ్డు ఏమొ వెడతా' అంది అత్తయ్య.

'అవి ఏమిమాటలు వదినా. నువ్వు మాకేమి అడ్డు. వదినా మనలోమాట, పిల్ల బొత్తిగా బాగుండదు అంటావా?'

'పిల్ల కేమమ్మా నిక్షేపంలా ఉంటుంది. ఏటాచ్చీ కాలు వక్కరవ యీడుస్తుంది. ఏనంకా లేకపోతే మీ తాహతుకి వాళ్ళ పిల్లని యిస్తారా??'

'అదికాదు వదినా డబ్బుకోసం కక్కుర్తిపడితే వాడికి జీవితాంతం సుఖము వుండదేమొ అనిపిస్తోంది. ఈ రెండేళ్ళు గట్టెక్కితే వాడే సంపాదించుకుంటాడు.' అయినా నీ వెట్టి కాని పాస్ అయితే ఏ అరవయ్యో యిస్తారు. లేకపోతే అదీ లేదు. తనేతింటాడా? మిమ్మల్నే పోషిస్తాడా? పెళ్ళాన్నే చూసుకుంటాడా? అయినా మీ యిష్టం మీ పిల్లాడు. వాళ్ళ పిల్ల, మధ్యవాళ్ళం బాగుండాలనుకుంటాము. అయినా యీ గొడవలు నాకెందుకంట. నామాట మీరు వింటారుకనకనా?'

‘అదేమి వదినా, అల్లా అంటావు. నీమాట ఎప్పుడు కాదన్నాను? నీకూ అన్నయ్యకీ నచ్చితే అల్లాగే కానీయండి’ అంది అమ్మ.

అత్తయ్య ప్రభావం అయితే ఏమి మామయ్య ఆలోచనలయితే ఏమి, నా పెళ్ళికూడా ఆ ముహూర్తానికే కానిచ్చారు. నాన్నమాత్రము ఎందుకో రుసరుసలాడారు. బామ్మ, కొందరు బంధువులు కళ్ళు తుడుచుకున్నారు. ‘పండంటి పిల్లాడు. కాకిముక్కుకి దొండపండులావుంది. ఏమిచేస్తాము. అంతా ఘటన.’

పిల్ల వేపు కొందరు పెద్దలు అబ్బే ఏమిసంబంధం బొత్తిగా ఏమీలేదు అనుకుంటూ, యింతమాత్రము దొరకదనే కుదుర్చుకున్నట్టున్నారు’ అని యీసడింపులు, ఇక్కడ మాటలు అక్కడికి అక్కడివి యిక్కడికి నడిచి చిన్న చిన్న యుద్ధాలు కలిగి చిన్న చిన్న ఏడుపులతో కొంత గడబిడతో పెళ్ళి అయిందని పించారు. ఎక్కడవాళ్ళు అక్కడికి వెళ్ళారు. అమ్మ, తమ్ముడు, నేను మిగిలాము. పెళ్ళి మామయ్య గారింటిదగ్గరే కనక వాళ్ళ కుటుంబము అంతా వున్నారు. ‘మమ్మల్ని మూడు నిద్దర్లకి వాళ్ళవూరు తీసుకు వెడదాము’ అనుకుని మళ్ళీ ‘ఎందుకు ఖర్చు’ అనుకున్నారో ఏమో అవికూడా యిక్కడే కానిచ్చారు.

అమ్మని, తమ్ముణ్ణి వియ్యపురాలి తల్లి చులకనగా మాట్లాడిందట. అమ్మ కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకుంటూ నాదగ్గరకి వచ్చింది. ‘బోల్తాపడ్డామురా యిప్పుడు ఏమి అనుకుంటే ఏమిలాభము. యింక నిన్ను మాతో కలవనివ్వరు. వాళ్ళ ధోరణిచూస్తే.

అల్లాగేవుంది. పోనీ నువ్వేనా సుఖపడతే అంతేచాలు. అది కూడా వుండదేమోనని భయంగావుంది.' నాకీపెళ్ళి అసలే యిష్టంలేనట్టు అమ్మకేసి చూశా.

భోజనాలవేళ ముసలమ్మగారు 'మళ్ళీమళ్ళీ వాళ్ళంతా రావాలంటే బోలెడు ఖర్చు. ఆ లాంఛనముకూడా యిప్పుడే కానివ్వండి, వదిలిపోతుంది' అని సలహాయించింది. నాకు వళ్లు మండి సమాధానము చెబుదాము అని నోరు తెరచా - అత్తయ్యాని చూసి మంచిసీళ్ళు త్రాగి పూసుకున్నా.

అమ్మ ఆరోజే పెళ్ళిపోవాలని చెప్పింది. 'ఏమి తొందర వచ్చింది, రేపు వెళ్ళకూడదూ. మళ్ళీమళ్ళీ ఖర్చుపెట్టాలంటే డబ్బు ఏమన్నా కొట్టుకొస్తుందా? అయినా వుందిగదా అని విరగపడితే, వియ్యాలారిలాగే అవుతుంది. నీయిష్టం' అని కూతుర్ని హెచ్చరించింది ముసలావిడ.

అమ్మకి పొరుషమువచ్చి 'మీరు కొంచెము మర్యాదగా మాట్లాడాలి. మేమూ తిండి తింటున్నాము, బట్ట కట్టు కుంటున్నాము, మర్యాదగానే బ్రతుకుతున్నాము, మీలా మడి మాన్యాలు లేకపోవచ్చు, పిల్లనిచ్చుకున్న వాళ్ళు కొంచెము అణుకువగా వుండటము మంచిది.' 'అబ్బో అంతమాత్రము నాకు తెలీదు. నీదగ్గర నేర్చుకోవాలి. అయినా లేనివాళ్ళకి డబ్బువిలువ ఏమి తెలుస్తుంది? నా పిల్లకి తండ్రి యిచ్చిచచాడు. నా అల్లుడు నే చెప్పినట్లు విని వృద్ధిచేసుకున్నాడు. ఇంక ఆయన అల్లుడు ఏమి వృద్ధరిస్తాడో చూడాలి.' వాదవివాదాలు పూర్తి అయి అమ్మ మర్నాడు వెళ్ళేందుకు వప్పుకుంది. చిన్నమామయ్యకి ఏదో వుద్యోగము అయిందట. అమ్మమ్మనిచ్చి అత్త

య్యని పంపమని ఉత్తరం వచ్చింది. పెద్దత్తయ్యని కూతురికి సాయంగా వుండేందుకు పంపారు. అమ్మమ్మ వాళ్ళు అటూ, అమ్మావాళ్ళు యిటూ మర్నాడు ప్రయాణం పెట్టుకున్నారు.

ముసలావిడ అనుకున్నట్టు అన్నీ జరిగాయి. కాంతం అత్తయ్యకీ పేరుదక్కింది. మా బాధలు ఎలావున్నా, అందర్ని వదుల్చుకుంది. అమ్మని రైలు ఎక్కించేందుకు స్టేషనుకి వెళ్లాను. అమ్మకళ్ళల్లో నీళ్లుతిరిగాయి. తమ్ముడు 'నువ్వుకాబట్టి యిల్లా బుట్టలో పడ్డావు కాని, నేనవుతేనా' అన్నట్టు చొక్కా దులు పుకు బుజాలు ఎగరవేసి నాకేసి చూశాడు. నాకు అమ్మతో ఏమి మాటాడాలో తెలీలేదు. నన్ను అసలు చదువుకి పెట్టక పోతే యిటువంటి అవాంతరాలు వచ్చేవికాదుకదా అనిపించింది. అమ్మకి నామీదవుండే ప్రేమ, చదువుమీదవుండే పట్టుదల, పెళ్ళిలో జరిగిన అవమానాలు అన్నీ ఆ కళ్ళలో కనిపించాయి. 'నువ్వు ఏమిచేస్తావోరా' అన్నట్టు చూసింది.

రైలు వస్తూంటే ఎందుకో గుండెలు దడదడలాడాయి. అమ్మని బండి ఎక్కించా. అమ్మ, తమ్ముడు 'వెడుతున్నాము' అని పదిసార్లు చెప్పారు. నాకు ఎందుకో కళ్ళనీళ్లు తిరిగాయి. నేను వాళ్ళకి పరాయివాణ్ణి అయిపోతున్నా నేమోనని భయమేసింది. ఏమయ్య నా మామ యిలా మాత్రము కాకూడదు అనుకున్నా. రైలుకూత విని వులిక్కిపడి 'మళ్లా ఎప్పుడు వస్తావమ్మా' అన్నా అర్థంలేని ప్రశ్న.

రైలు కదిలింది. తమ్ముడు 'నీదో ప్రపంచము మాదో కటి' అన్నట్టు చూశాడు. అమ్మ నేను యింక వాళ్ళకి ఎందుకుపయోగ పడనట్టు నిరాశతో చూసినట్లు అనిపించింది. కని

పించే టంతవరకూ చూస్తూ నిలుచున్నా. ప్లాటుఫారం పల్చ పడింది. నేను కొంతసేపు బల్లమైన కూర్చున్నా, ముందు భవిష్యత్తులో ఎల్లావుండాలో, ఎవళ్ళు ఏమి అంటే తను ఎల్లా బదులు చెప్పాలో యిల్లాంటి తీర్మానాలు చేసుకుంటూ ఏవేవో పిచ్చిపిచ్చి ఆలోచనలు చేస్తూ చాలాసేపు అక్కడ గడిపాను. నేను ఆ వూరు వచ్చిన కొత్తలో వున్న ఆ పోర్టర్సు యిద్దరూతనవేపు రావటంచూశాను. మళ్ళావీళ్లు నన్ను అక్కడ నుంచి వెళ్ళమనో, చచ్చిపోవద్దనో సలహా యివ్వకుండా అక్కడనుంచి కదలటం మంచిది అని లేచా. అందులో ముసలాడు నన్ను పరకాయించి చూసి దీపం వెలిగించేందుకు వెళ్ళాడు.

నేను యింటికి చేరుకునేసరికి బాగా చీకటిపడింది. ముసలమ్మగారు సగము నిద్రలోలేచి విసుక్కోవడము మొదలు పెట్టింది. 'బండి వెళ్ళి ఏజాము అయింది. ఇంతసేపు ఎక్కడి కెళ్లావు' అంటూ ప్రశ్నలు కురిపించింది. తరువాత అత్తయ్య అందుకుంది. 'ఇంకా వారంకాలేదు పెళ్లి అయి. చీకట్లో అల్లా తిరగవచ్చా' అంటూ కొత్తరకంగా మర్యాదగా చివాట్లు వేసింది. 'వీళ్ళందరితోటి ఏమిటి, నా కోసమై నా తొందరగా రావద్దా' అని చిన్న దీపము వెలుగులో పెద్ద కళ్లు జాలిగా మెరుస్తూ నాకేసి చూశాయి. నా తీర్మానాలన్నీ కరిగి పోయాయి. పిల్లిలా వెళ్ళి భోంచేసివచ్చా. ఎవరికీ ఏ సమాధానము చెప్పలా. 'కాగడాలా ఆ దీపము ఎందుకు నాయనా పడుకోరాదు వెళ్లి' అన్న అదలింపుతో అక్కడనుంచి కదలడం జరిగింది. కాని నోరువిప్పి సమాధానం చెప్ప లేకపోయా.

‘వాళ్ళు విసుక్కుంటే నేను ఏమి చెయ్యనన్నట్టు’ ఆ కళ్ళు నన్ను వోదార్చాయి. మామయ్య అందుకే యేమో అత్తయ్యమాట దాటడు.

నేను అల్లాఅయిపోతానా ? చీకట్లోకి చూస్తూ, అరుగు మీద కూర్చున్నాను. తల్లి కళ్ళు జాలిగా చూస్తున్నట్టు మనస్సుల్లోంచి పోవటంలేదు. ఎన్ని అవమానాలైనా భరించి చదువు పూర్తిచేసుకోవాలి. అది పొట్టకోసం చదువు కాకూడదు. విజ్ఞానముతో, ఆత్మవికాసం కలిగించేదిగా వుండాలి. తీరిక సమయాల్లో చదువుకునే పిల్లలికి సహాయపడాలి. ఇంగ్లీషు లెక్కరరు అంటే తన కెంతో అభిమానము. తన జీవితంలో కోరికలు తీరాలంటే చదువు పూర్తిఅవ్వాలి. ఇంకా ఆలోచ

నలు పూర్తికాకుండానే, అత్తయ్య అరుగుమీదకి వచ్చి “చీకట్లో ఏమిచేస్తున్నావు ? వెళ్ళి పడుకోరాదు !” అంది.

మామయ్యవచ్చి కూర్చుని, “అత్తయ్యలాంటి మంచిమనస్సు కలవాళ్ళు వుండటము చాలా అరుదు” అని, “తన అదృష్టం కొద్దీ దొరికింద”ని చెబుతున్నాడు. “మీ మామయ్య మాటలు వింటూంటే తెల్లారుతుందికానీ వెళ్ళు లోపలికి, పొద్దు పోయింది.” తనకి పొగడ్తలు వినటం యిష్టంలేనట్లు పైకి నటిస్తూ, లోపల ఆనందించే నేర్పు కాంతము అత్తయ్యకి తప్ప యింకా ఎవరికీ అసాధ్యము.

పంచాయతీ
వేమన గ్రంథాలయం,
కాపురత్రోవలు :: కృష్ణా జిల్లా,
పెళ్ళి

జానకి పెళ్ళి అనుకోకుండా జరిగింది. తనకి తీరిక వున్నప్పుడల్లా తన పెళ్ళి సంఘటన కళ్ళ ఎదుట చూస్తున్నట్టు వూహించుకు తనలో తనే నవ్వుకునేది జానకి.

తను ఓసారి బంధువుల యింట్లో పెళ్ళికి తల్లితో వెళ్ళటం జరిగింది. అక్కడికి వాళ్ళ దూరపు బంధు ఒకామె వచ్చింది. ఆవిడ తనని చేరతియ్యటం, చిన్నతనంమూలాన్ని ఆవిడ చుట్టూ తిరుగుతూ ఆవిడకి చిన్న చిన్న పనులు చేసి పెడుతూ ఆవిడని తను నదలకుండా తనని ఆవిడ వదలకుండా ఆ నాలుగు రోజులు కులాసాగా గడిచిపోయాయి. తనూ, తల్లి తిరిగి వచ్చే శారు.

తరవాత రెండో వళ్ళు గడిచాయి. అది వేసవి కాలం అనటంచేత అంతా పందిట్లో పడుకున్నారు. తనూ పందిట్లో పడుకునేదే కాని, తన మంచం అక్కయ్య అత్తగారు ఆక్రమించుకుంది. తనని తమ్ముడు దగ్గర పడుకోమంది అమ్మ. నేను పడుకోను, ఆవిడనే పడుకోమని పట్టుపట్టింది తను. అమ్మ వీపు మీద వక్కటి అంటించింది. “దానితో పెంకితనం ఎగిరిపోయి, బామ్మ దగ్గర అరుగుమీద కిందపడుకుంది.” “అమ్మడూ కిందపడుకున్నావు ఏమిరా” అంటూ తన కొంగుపైకి రెక్క పుచ్చుకులాగి పడుకోపెట్టుకుంది. ఆమె పక్క, పరుపు అక్కర్లేదు సరికదా దిండుకూడా పెట్టుకోదు. తన కొంగుపరుచుకు చెయ్యి

తలకిందపెట్టుకు పడుకుంటుంది. ఈరోజు అదికూడా తనకిచ్చి కిందపడుకుంది బామ్మ.

“పెళ్ళీడు పిల్లకదా దాన్ని ఎందుకట్టా ఏడిపిస్తారు. పెళ్ళి అవుతే వాళ్ళు వుంచుతారా, అది వుంటుందా - మీ అమ్మకి మరీ వచ్చింది” అంటూ తన వీపు నిమురుతూ పడుకుంది బామ్మ.

ఇంకా చీకటివుండగానే, పిన్ని వచ్చి అమ్మడూ లే అని నెమ్మదిగా లేపింది. పిన్నికి తోడుకావాలంటే తనను తీసుకు వెళ్ళటం అలవాటు. అందుకేమో అనుకుని లేచి కూర్చుంది తను. “తొందరగా మొహం కడుక్కో జడవేస్తా”నంది పిన్ని.

తను మళ్ళా పడుకోబోయింది. “లే తొందరగా కానీ, మళ్ళీ నర్జం వస్తుందిట” అంది. తనకేమీ అర్థంకాలేదు. పిన్ని తనకి ముస్తాబు చేసింది. గజ్జలపట్టిడ తీసి పెట్టింది. అక్కయ్యకి అత్తారు పెట్టిన చంద్రహారంకూడా వేశారు. వాళ్ళ అత్తగారు వెనకాతలే వచ్చి “పెళ్ళివారు నచ్చారన్న సంబడంలో అది కాస్తా ఎక్కడేనా పూరేగించేవు జాగర్త” అంది వెటకారంగా.

“వాళ్లు” చూసుకోవటం, లాంఛనాలు వగైరా మాట్లాడటం నాలుగురోజుల వ్యవధిలో ముహూర్తం పెట్టడం, పెళ్ళి చాలా వైభవంగా జరిగిందని నలుగురూ అనుకోవటం అంతా చింత్రంగా జరిగిపోయింది. అన్నీ ఎల్లావున్నా జానక్కి తగినట్టే రామచంద్రమూర్తి రావటం వింతగాలేదా?” అని అత్తయ్యలు వేళాకోళంచేశారు.

ఊరేగింపు అవుతోంటే “కాఫీ కావాలా” అని అతను, తనను అడగటం, ఆమాట కాస్తా వదిన అందరిదగ్గరకు మొయ్యటం అంతా తనను ఏడిపించటం వదిన, అక్క తనతో మూడున్నదర్లకి రావటం, మళ్ళీ అతను తన స్నేహితుణ్ణి తీసుకు వచ్చి తనను చూపించటం, స్నేహితుడు ఒక కర్పూరంబొమ్మ అతని చేతికిచ్చి తనకివ్వమనటం, ఇచ్చేటప్పుడు తమ యిద్దర్నీ ఫోటోతియ్యటం, తనకంటే పెద్దవాళ్ళయినా, మరుదులు తనతో కబుర్లు చెపుతూ కూర్చోటం ఎంతో బాగున్నాయి ఆ మూడు రోజులూ. తరువాత ఇంటికి వచ్చేశారు తనూ అక్కా వదినాను. చుట్టాలు అంతా ఎక్కడివాళ్లు అక్కడికి వెళ్ళారు.

ఈ ఏడాదిలో అత్తగారు వ్హకటి రెండుసార్లు తనను తీసుకువెళ్ళినా, అమ్మ వాళ్ళూ వెంటనే రెండురోజుల్లో తీసుకు రావటం జరిగింది.

ఇంతలో అక్కకి కొడుకు పుట్టాడు. వాడి బారసాలకి వచ్చి, అత్తగారూ, మామగారూ వాళ్ళతోపాటు తనను తీసుకువెళ్ళారు. ఈసారి వాళ్ళతో పెళ్ళటం కొంచెము భయం వేసింది. పిన్ని, బామ్మ, అమ్మ కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకున్నారు. బాబాయి హాళ్ళని కోప్పడి తనే కళ్ళు తుడుచుకుంటూ బండి దాకా సోగసంపాడు, తనకూడా ఎందుకో ఏడుపొచ్చి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చేసింది. బాబాయి తనకు ధైర్యం చెప్పి “మీ అత్త గారు అందరిలాంటిది కాదు చాలా మంచిది. మళ్ళీ ఒక వారంలో నాన్నగార్ని పంపుతాను. లేకపోతే నేనైనా వస్తాను. నువ్వు బెంగపెట్టుకోవద్దు. మీ అత్తగారింట్లో ఎవరు ఏమన్నా నువ్వు ఎమరు చెప్పకూడదుసుమా” అని చెప్పి, జేబులోంచి

కొంత డబ్బుతీసియిచ్చి, “దగ్గర పెట్టుకో, ఏదయినా కావాలంటే మీ అత్తగారికిచ్చి కొనిపెట్టమను” అని చెప్పాడు.

“అక్కగానూ! మా అమ్మాయి లోపాలు ఏమన్నా వున్నా కడుపులో పెట్టుకోవాలి దానికి చిన్నతనం” అని చెప్పి మమ్మల్ని సాగనంపాడు. మా బండి కనబడేదాకా చూసి కళ్లు తుడుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

కా పు రం

ఈసారి జానక్కి అత్తవారిల్లు చాలా కొత్తగా తోచింది. అత్తగారు ఎంత చనువుగావున్నా ఆవిడకి ఏమిచేస్తే కోపం వస్తుందో అని భయపడుతూ మసులుకోవటం మొదలెట్టింది.

మరుదులతో మాట్లాడేందుకు కూడా భయపడేది. జానకివచ్చి అప్పుడే యిరవై రోజులయింది. మామగారికి నడ్డిస్తూ అత్తగారు, “రామానికి సెలవలు యిచ్చి యిన్నాళ్ళయినా యింకా రాలేదేమిటండీ. తొందరగా రమ్మని రాయండి యివాళ” అంది. అంతలో తలుపు వెనక నిల్చున్న జానకిచూసి “పిల్లా నీ మొగుడిని గురించి ఏమి చెప్పుకుంటున్నామో అని వింటున్నావా ఏమిటి” అని నవ్వుతూ, “మీ మరుదుల్ని పిల్చుకురా. మీకు కూడా పెడితే నాపని తెములుతుంది” అన్నారు. జానక్కి ఎందుకో గుండెలు కొట్టుకున్నాయి. తను నిజంగా వాళ్ళమాటలు వినేందుకే నిల్చుంది. అనుకుంటారేమోనని భయపడింది. ఇంకెప్పుడూ అల్లా చెయ్యకూడదు అనుకుంది.

ఇంకోవారం గడిచింది. రామం, ఇంకో ఇద్దరు స్నేహితులతోకూడా ఆరోజు నచ్చాడు. అతని పేరు రామచంద్రము

అయినా అంతా రామం అనే పిలుస్తారు. స్కూల్లో, కావేజ్యో అటెండెన్సు వేసేటప్పుడూ, పెళ్ళిలో అమ్మాయిచేత అమమ్మ చెప్పించినప్పుడూతప్ప అతన్ని పూర్తిపేరెట్టి పిల్చిన పాపాన పోలేదుట ఎవ్వరూను.

జానకిని అత్తగారు పిల్చి కాఫీ పట్టుకెళ్ళి యిచ్చిరా వాళ్ళకి అన్నారు. పట్టుకెళ్లేందుకు సిగ్గుపడి కదలకుండా నిల్చుంది.

“అంత సిగ్గుయితే ఎల్లాగే, పిల్లా. పోనీ మురళీని పిలు యిస్తాడు.” ఇంతలో రామం అక్కడికి రావటం, “చూడరా మీ ఆవిడ కుర్రపిల్లలా మారాంచేస్తోంది, కాఫీ తీసుకెళ్ళమంటే” అని అత్తగారనటం అతను తనకేసి తేరిపార చూసి నవ్వుటం- తనకెందుకో గుండె గబగబ కొట్టుకుని ఒళ్ళు చచ్చిపోయినట్ట యింది. పక్కంటి లక్ష్మి. “చూడు పిన్ని ! అన్నయ్యని చూడ గానే వదినె మొహం కందగడ్డలా ఎల్లా ఎర్రపడిందో” అంది.

“నువ్వు ఎప్పుడు వచ్చావే. నీ పెళ్ళి అవుతే నీ మొహమూ ఎట్టపడుతుందిలే.”

“పో పిన్ని. ఏమి మాటలు, అమ్మ మిరపాడి యిచ్చి రమ్మంటే వచ్చా.”

“ఆ కాస్తా యివ్వకపోతే ఏమి ? మీ అమ్మదంతా సోజ్జం. ఆ గిన్ని అక్కడపెట్టి ఆ కాఫీలు పట్టుకెళ్ళి వాళ్ళకి యిచ్చిరా. పో” అని పురమాయించారు అత్తగారు.

రామం స్నేహితులు కులాసాగా వారం గడిపి వెళ్ళి పోయారు. జానక్కి అత్తగారు పువ్వులజడ వెయ్యటం సాయం త్రము తెల్లచీర కట్టుకోమనటం నిత్యకృత్యాల్లో నకటిగా అయింది.

ఆ రోజున అన్నీ సవరించి మామగారికి మంచిసీళ్ళు పెట్టి అత్తగారికి పక్కేసి వెళ్ళేసరికి చాలా పొద్దుపోయింది. ఆయన ఇంకా చదువుకుంటూనే వున్నారు తనను చూడనట్టు. జానకి అలాగే నిల్చుంది చాలాసేపు. జాతేసిందో ఏమో అటుచూసి, “ఆ జడ వేసుకోవద్దంటే మానవా నువ్వు” అని కొంచెము కోపంగా అడిగారు. “మీ అమ్మే వేశారు” అని చెబుదామను కున్నా, ఎవరో కంఠం నొక్కినట్టు మాటరాలాపైకి, “నేను తెచ్చిన సిల్కు చీర కట్టుకుని, ఆ జడ విప్పి నదులుగా అల్లు కురా” అని జానకి కేసి చూడకండానే ఆజ్ఞ వేశాడతను.

జడ అయితే వేసుకోవచ్చు. చీర తెచ్చుకోవటం ఎల్లా? తనపెట్టి అత్తగారి మంచముక్రింద వుందాయె. ఆవిడ ఏమంటారో, ఆవిడకి మెళుకువస్తే ఏమి చెప్పటం? కట్టుకోకపోతే యీయన ఏమంటారో ఎటూ పాలుపోక గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ నిల్చుంది జానకి. చూసిన వాళ్ళంతా తన జడని మెచ్చు కుంటారే, యిదేమిటి ఈయన జడ బాగాలేదంటారు. పోనీ విప్పి అల్లుకుందామని ముందుకు తీసుకుంది జడ. ఆ పువ్వుల్ని చూస్తే విప్పబుద్ధి పుట్టలా. చివరికి ఎల్లాగో విప్పి జడల్లుకుంది. తరువాత కొంచము దగ్గరకి వెళ్ళి ధైర్యము తెచ్చుకుని, “నా పెట్టి మీ అమ్మగారి మంచముక్రింద వుంది. ఆవిడ లేస్తారేమో” అని వణుకుతూవున్న కంఠముతో అంది.

“వూ” అని విసురుగా పుస్తకం బల్లపైకి వినరివెళ్ళి పడు కున్నారాయన. పుస్తకంతీసి పక్కనపెట్టింది. దానికిందవున్న ఫోటోతీసి చూసింది. జానకికి కర్పూరపుబొమ్మ యిచ్చిన అతను యింకో అతను వెనుక నిల్చున్నారు; ముందు ఈయనా పక్కగా

నక అమ్మాయి కూర్చున్నారు. ఆఫోటోచూస్తే తనకి సిగ్గేసింది. పరాయివాళ్ళ పక్క అల్లా కూర్చోవచ్చా? ఆ అమ్మాయి అంటే యిష్టమేమో. అందుకే తనని విసుక్కుంటున్నట్లున్నారు. ఈ ఆలోచనరాగానే వళ్ళంతా జెట్టులు పాకినట్టయింది.

జానకి మొహం చూసి గ్రహించాడేమో తనని వెక్కిరించినట్లు నవ్వుతూ, “అమ్మాయిని చూడు ఎంత అందంగా అలంకరించుకుందో” అన్నారు.

జానకి వళ్ళు మండింది. ఆ పిల్లవి చిన్న చిన్న కళ్ళు. ఆ పిలకజడ ముందుకు వేసుకుంది. అల్లా వుంటేనే అందముగా వుంటారు కాబోలు. తనని ఎందుకు చేసుకున్నట్లు? జడ అయితే జుట్టు వూడితే చిన్నదవుతుంది. కాని కళ్ళు ఎల్లా చిన్నవవుతాయి,. జానకి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. కనపడకుండా గోడవేపు తిరిగి నిల్చింది.

“పెద్ద జడ వుండటం ఒకందుకు వుపయోగం” అంటూ చేతికి చుట్టుకు ముందుకు లాగాడు. తను కిందపడబోనటం. పడకండా ఆపటం, పకాలున నవ్వటం...

జానకి లేచేసరికి చాలా ప్రొద్దెక్కింది. రామం కేసిచూచి సిగ్గుపడింది. ఫరవాలేదన్నట్లు చూసి రామం ధైర్యంచెబుతున్నట్లు నవ్వాడు. పిల్లిలావెళ్ళి మొహము కడుక్కుని స్నానముచేసి జడవిప్పి ముడిపెట్టుకు అత్తగారు ఏమంటుందో అని జడుస్తూ నంటగదిలో అడుగుపెట్టింది. “పిల్లా, యిప్పుడా లేవటం? ఆ కాఫీలు యిచ్చివచ్చి యీ కూర తరుగు” అంది అత్తగారు తనవేపు చూడకుండానే.

“పిన్నీ అమ్మ కొంచము పువ్వులు తెమ్మంది పూజకి. రామం అన్నయ్య కొయ్యవద్దు అంటున్నాడు చూడు... పిన్నీ పిన్నీ పదిన్ని చూశావా సినిమాయాక్టరులా మడివేసుకుంది” అంటూ పక్కింటివారమ్మాయి లక్ష్మి తిప్పుకుంటూ చెప్పుకు పోతోంది.

“మీ పదిన సినిమాయాక్టరు, నువ్వు నాటకం యాక్టరు వీను, సరేనా. వెళ్ళి ఆ నందివర్ధనం, మందారపూలూ కోసి నాకు కొంచెం యిక్కడ పెట్టి నువ్వు తీసుకువెళ్లు. మీ అమ్మకని పెట్టుకుంటుంది” అన్నారు అత్తగారు.

*

*

*

ఆ వేసంగి గడిచింది. మరుదులు వేరేపూళ్లు చదువులకి వెళ్ళారు. రామం ప్యాసయ్యాడు. ఆ పూళ్ళో ఆ ఏడే పెట్టిన కా లేజీలో తండ్రి బలవంతంవల్ల వుద్యోగానికి చేరాడు.

రామం కా లేజినించి రాగానే తండ్రికి సహాయంగా పొలాలదగ్గర కెళ్ళి పన్నుచూడటం, జానకి అత్తగారికి ఇంటి పనుల్లో చేదోడుగా వుండటం— ఒడుదుడుకులు లేకుండా మూడేళ్లు గడిచిపోయాయి..

తో డి కో డ లు

పెద్ద మరదికి పెళ్ళిసంబంధం సచ్చింది. అత్తగారు మామగారు వెళ్ళి చూసివచ్చారు. మామగారికి నచ్చలేదు. చదువుకున్న పిల్ల మనమాట ఏమి వింటుంది. నాకు నచ్చ లేదన్నారు. “పెళ్ళికొడుకు” వచ్చాక అత్తగారు మళ్ళీ అతనితో అమ్మాయిని చూడటానికి వెళ్ళారు. అతనికి పిల్ల

నచ్చింది. అత్తగారికి కట్నం నచ్చింది. “పెద్దకోడల్ని అందం చూసీ, వాళ్ళమర్యాద చూసి చేసుకున్నాం. ఈసారి పిల్ల చదువూ, వాళ్ళ డబ్బూ చూసి చేసుకుంటున్నాము,” అని అడగకపోయినా అందరికీ గర్వంగా చెప్పేవారు.

మామగారికి ఎక్కువ ఇష్టంలేకపోయినా వప్పుకోక తప్పలేదు. పెళ్ళి ఏదో అయిందనిపించారు. పెళ్ళిలోపిల్లవేపు వారు అత్తగార్ని తప్ప మిగిలిన వాళ్ళని సరిగ్గా చూడలేదు. ఎవరి మట్టుకువాళ్లు ఎక్కడో నకచోట భోంచేసి ఎక్కడివాళ్లు అక్కడికి వెళ్ళిపోయారు. మిగిలిన వాళ్ళల్లో కోడలు జానకి, చెల్లెలు శేషు వున్నారు. వీళ్ళకి ప్రత్యేకం నేయించినట్టు ముతక చీరలు తెప్పించి పెట్టారు. కోడలు మాట్లాడకపోయినా శేషు రుసరుసలాడింది.

మళ్ళీ పిల్లలతో నచ్చినవాళ్ళకి మాత్రం అత్తగారు, ఎక్కడ లోపం నస్తుందో అని అతిమర్యాదగా చూసి వాళ్ళకి ఖరీదయిన బట్టలు తెప్పించిపెట్టి పంపారు. పెద్దమరిది మురళీకి వున్న కొద్దిశలవులూ అత్తారింట్లో గడిపి అక్కడనించి వెళ్ళేటట్టు ఏర్పాటుచేసి తీసుకెళ్ళారు.

మురళీ వేసంగి శలవలకివస్తూ, అత్తవారి వూరువెళ్ళి, భార్యని తీసుకువచ్చాడు. అత్తగారు “చిన్నకోడలికి ఏమి కావాలో చూడు కొత్త దానికి” అని పెద్దకోడలికి పురమాయించింది.

ఆ సాయంకాలం పక్కయింట్లోవాళ్ళు, దొడ్లో కాపురమున్న అమ్మమ్మగారు వచ్చారు. “వదినా? చిన్నకోడలు వచ్చిందటగా ఏది? అని ఒకరూ, “ఏదమ్మా నీకోడలు, సారి

ఏమి తెచ్చుకుంది? మాకు చూపిస్తే చూసి సంతోషిస్తాముగా” అని వకరూ అత్తగార్ని అడగటం మొదలుపెట్టారు. “జానకి సుశీలని ఇలా పిలూ, అమ్మమ్మగారు చూస్తారుట” అన్నారు అత్తగారు.

జానకి వెళ్లింది పిలుద్దామని, గది తలుపులు వేసి వున్నాయి. పిలవటమా నద్దా అని సందేహముతోనే నెమ్మదిగా తలుపు తట్టింది. సుశీల తలుపు తెరవటమే ధూకుడుగా తెరిచింది. ఏమి కావాలన్నట్టు కోపంగా చూసింది. అత్తగారు పిలుస్తున్నారు అని చెప్పి జానకి వెళ్ళిపోయింది.

సుశీల గంట తరవాత, “ఎందుకు పిలిచారు?” అంటూ సచ్చింది. అమ్మమ్మగారు “చిన్నకోడలా, నువ్వు తెచ్చినవి చూపిస్తే, చూసి వెడదామని యింతసేపు కూర్చున్నామే” అన్నారు.

ఏమండోయి, మీరు నాకు ఏవిధంగా చుట్టాలో తెలీదు కాని, నన్ను మీరు పేరుపెట్టి పిలుస్తే బాగుంటుంది. దయచేసి “ఏమే” అని “కోడలా” అని మాత్రము పిలవద్దు. మాకు అల్లాంటి అలవాట్లులేవు” అన్నది.

“అమ్మమ్మగారు కొంచెం, చిన్నపుచ్చుకున్న మొహముతో” “పోనీలే అమ్మా. ఇంక ఎప్పుడూ అలా పిలవను. పెద్దదాన్ని తెలిక అన్నదానికి ఏమీ అనుకోక” అన్నారు.

“అమ్మలూ టైము ఎంత అయిందే” అని జానకిని చూసి అడిగారు. అక్కడనుంచి వెళ్ళాలి అనే వుద్దేశ్యంతో.

జానకి లోపలికి వెళ్ళబోతోంటే “నద్దే అమ్మా నే వెడతాను” అని అత్తగారికి చెప్పి అమ్మమ్మగారు వెళ్ళిపోయారు.

సుశీల, అత్తగారి కేసిచూసి “ఎందుకు పిల్చారుట. తొందరగా చెప్పండి, ఆయన సినిమాకి వెడదాము అంటున్నారు. ఇందాకా కాఫీ ఏమిబాగాలేదుట. కొంచెం స్ట్రాంగుగా కలిపి పంపమంటున్నారు” అంటూ జానకివేపు చూసింది. జానకి అత్తగారి కేసి చూసింది.

“ఇన్నే శృనించి బాగున్న కాఫీ నువ్వు రాగానే బాగా లేదు. ఏమో అయినా వాడికి ఎల్లావుంటే బాగుంటుందో నీకు తెలుస్తుంది. నువ్వే కలిపిపట్టుకెళ్ళు. ఆ చేత్తో నాక్కూడా కొంచెము యిస్తే రుచిచూస్తా” అంది అత్తగారు.

సుశీల, అత్తగారు తనని చులకనగా మాట్లాడిందనుకుందో ఏమో, మొహం కందగడ్డలా ఎర్రగా చేసుకుని, కళ్ళు చిట్టిస్తూ, మూతిబిగపెట్టి చొక్క విసురున తిరిగి వెళ్ళిపోయింది.

వచ్చినవాళ్లు ఏమీ అనుకోకుండా, “కొంత అణుకునగా మాట్లాడము తెలీక - అంతేకాని, పిల్లమంచిదే” అని సర్ది చెప్పారు.

“మా జానకి మాత్రము తక్కువదా! అత్తగారికి మామగారికి కలిపిపోసినట్లు వాళ్ళకి ఇస్తే తాగుతారా? పొడి కొంచెము ఎక్కువవేసి కలిపి పంపు” అని జానకి నవ్వుతూనే సన్నగా చివాట్లపెట్టి పంపారు.

వచ్చినవాళ్లు వెళ్ళాక, “మీరు పట్టుకెళ్ళి యివ్వండి” అని కాఫీ కలిపి, గిన్నె తెచ్చి అత్తగారిదగ్గర పెట్టింది జానకి.

“ఇదీ నాకే పెట్టావు” అంటూ చేతులు నేలకానించి, లేచి, గిన్ని పుచ్చుకుని వెళ్ళారావిడ.

అ త్త గా రు

ఎంతసేపటికీ అత్తగారు రాలేదు. చీకటి పడుతోంది. జానకి మడికట్టుకు వంట ప్రయత్నంలో పడింది. కంది పచ్చడి రుబ్బడానికి రోటి దగ్గరికి వెళ్ళింది. అత్తగారు గట్టిగా మాట్లాడుతున్నారు. అంతకంటే గట్టిగా తోటికోడలు కంఠం వినిపిస్తోంది. రోటిదగ్గర పని పూర్తిచేసుకు హోపలకి వెళ్ళింది. మామగారు “వంటయిందా?” అంటూ వచ్చారు. నువ్వు చేస్తున్నా వేనమ్మా? మీ అత్తగారు ఎక్కడికి వెళ్ళింది?” అన్నారు.

“ఎక్కడికి వెడతాను యేల్లోకి. చిన్నకోడలు సవాలు చేస్తోంటే విని ఆనందిస్తున్నా. తెల్లవారి వచ్చిందో లేదో జీవితమంతా నాతో ఎల్లా గడపటమా అని బెంగపడిందిట. ఆన గింజలో అరభాగం కాలేదు. యింకా వాళ్ల యింట్లో వంట వాళ్లతో సమంగా పోలుస్తోంది నన్ను.

మామగారు నవ్వుతూ, “అందులో తప్పేమివుందే! నువ్వు వంటదానివీ, నేను పై పనులు చేసేవాడిని. సరేనా, అప్పుడే అయిందనుకోక, మనమలు పుట్టినీ వాళ్ళచేత ఏమి అనిపిస్తానో విందువుగాని!”

“చాలాండి మీ వేళాకోళం” మీరు అనిపించ నక్కర్లేదు, వాళ్ళే అంటారు. మీ మనసు తీర్చేందుకు మనుమలు అక్కర్లేదు, కోడళ్ళే తీరుస్తారు... ఏవేజానకీ. ఆ పచ్చడి ఎందుకే చేశావు? వాళ్లు ఇంటారా ఏమన్నానా? ఆ అరటి

కాయలు యిల్లా పడెయ్యి తగుగుతా. ఏమి చెయూ లో అడిగితే నీ సొమ్మేంపోయింది?..." అంటూ విసుక్కోవడం మొదలు పెట్టారు అత్తగారు.

భోజనాలకి కూర్చున్నారు. సుశీల నచ్చి మురళీ పక్కన విస్తటో కూర్చుంది. ఆ పక్కన అత్తగారికికూడా వడ్డించింది కానీ, "నాకిల్లా పెట్టవే" అంటూ తలుపుకి జార్లపడి గుమ్మం దగ్గర కూర్చున్నారావిడ. అంతా భోజనాలు చేస్తున్నారు. "పచ్చడి చాలా బాగుంది కొంచెం తీసుకురా, అమ్మా జానకీ" అంటూ అత్తగారికేసి చూశారు మామగారు.

"ఎందుకు బాగుండదూ, గిన్నెడు నెయ్యిపోసి వుంటుంది పోపులో. ఇంక వేరే వేసుకో అఖర్లా అన్నంలో. మీరు బ్రతుకు తెరువు తెలిసిన మనుషులు. నాకు అల్లా మొహమ్మెప్ప మాంటలు చాతకావు" అన్నాడు అత్తగారు.

"పచ్చడి ఎల్లా వుందంటే, పంచాంగం చదువుతావేమిటి. నువ్వెప్పుడైనా యిల్లా చేశావా చెబుదూ" అంటూ వేళాకోళం చెయ్యటం మొదలు పెట్టారు మామగారు.

"చేశో వాతో చేశాను. ఎల్లాగో గడిచిపోయింది కాలం. కోడళ్ళునచ్చారు. నాకూ సుఖపడాలని వుంది! రేపు చిన్నకోడలిచేత చేయిస్తా; ఆవిడ సంటకూడా రుచిచూడాలని వుంది" అంటూ సుశీలకేసి వారిగా చూశారు అత్తగారు.

"అంత సాహసం చెయ్యక, ఎప్పుడైనా జెరంవస్తే జాన బాగా కాస్తుంది. ఏది మొదలుపెట్టినా చివరకి జానగా ముగించగలశక్తి ఒక్క సుశీలకే వుందనుకో" అని నవ్వుతూ మురళి సుశీలవేపు చూశాడు. అత్తగారు గట్టిగా నవ్వుతూ

“నువ్వు డాక్టరుగా వచ్చేసరికి వక్కరికి మందుతో అనసరం లేకండా అందరి కోగాలూ జావతో కుదురుస్తుందందూ...”

“ఏవమ్మోవు జానకీ, ఆ పెరుగంతా మీ ఆయనకీ మామగారికీ నడ్డించావా ఏమిటి? అందరికీ చూసి వడ్డించు కోవాలి. కాని ముందు వాళ్ళకి దిమ్మరిస్తే, వెనకవాళ్ళ పని ఏవికాను?” అంటూ కోపంగా చూశారు.

“ఇవాళ సుష్టుగా భోంచేశా ననుకుంటే నీ కళ్ళు పడ్డాయి. అయినట్టే నాపని. జానకి ఆ వున్న పెరుగంతా మీ అత్తగారికి పోసెయ్యమ్మా. లేకపోతే నాకు జీర్ణంకాదు ఇవాళ” అంటూ మామగారు హేళనచేశారు.

“నాకు నంట రాకపోవచ్చుకాని నడ్డస యింతకంటే బాగానే చేస్తాను. గంటనించి చెయ్యి ఎండిపోతోంది” అంటూ విసుక్కొనటం మొదలుపెట్టింది సుశీల. పెరుగుగిన్ని అత్తగారి దగ్గర పెట్టబోయింది పొరపాటున జానకి. వడ్డిన ఆలస్యము అయిందన్న కోపంతో కంచములో నీళ్ళుపోసి లేచిపోయింది సుశీల. అత్తగారు జానకిని గట్టిగానే చివాట్లుపెట్టారు.

జానక్కి ఆపూట భోజనంచెయ్య బుద్ధిపుట్టలా. అక్కడ పని పూర్తిచేసుకు జానకి తనగదిలోకి వెళ్ళింది. పెరట్లో తల్లి పెద్దకొడుకు కొంచెము గట్టిగా మాట్లాడుకుంటున్నారు. మామగారు అత్తగార్ని కోప్పడుతున్నారు. “పోనీ నీ స్వస్థము లేకపోతే వాళ్ళ వ్రాసుకుపంపెయ్యి కొంతకాలం నేను వద్దన్నానా?” అని తల్లితో అంటున్నమాటలు జానక్కి ఎంపకో బాధగా తోచాయి. మళ్ళీ మామగారి కంఠము వినిపించింది. “చిన్నకోడలిమీద కోపం జానకిమీద చూపిస్తే ఏంలాభం. అదీ చిన్నప్పిల్లే, పోనీ

కొన్నాళ్లు నంటకి ఆ రాజమ్మగార్ని పెట్టరాదూ, అంటున్నాను. “అవును పాపము యిన్నే శృనించీ ఈ జాలి ఏమయిందో, ఎముకలు చిల్లెము కట్టేట్టు చాకిరీచేశాను. నన్ను చూసి జాలిపడ్డ వాళ్ళు లేరు. మానాన్న యింతో అంతో యిచ్చేపోయాడు” అంటున్నారు అత్తగారు. మామగారు హాస్యధోరణిలో, “ఆ, మీ నాన్న యిచ్చింది ఆయన అప్పలనడ్డికి చాలదు” అవి తీర్చలేక చచ్చాను యిప్పటిదాకా.”

“పోనీలెండి యిప్పుడు దెప్పుకు ఏమి ప్రయోజనం. యిద్దరము పెద్దవాళ్ళమయ్యాము. ఇంకో జన్మలోనయినా అనుకూలమైనభార్య కావాలని మొక్కుకోండి” అన్నారు అత్తగారు ఉక్రోషంగా.

“నేను నిన్ను చేసుకున్నానని ఎప్పుడూ బాధపడలేదు. అంచేత నీకేమయినా అటునంటి బాధలుంటే ఆ మొక్కులు నువ్వే కానియ్యి.”

“అబ్బ ఏమిటండీ ఆ మాటలు, మీరు నవ్వుతూ అనే మాటలు ఎవరేనావంటే నిజమే అనుకుంటారు” అన్నారు అత్తగారు. కంఠంమార్చి తరవాత ఏమి అనుకున్నారో, జానకికి నిద్రపట్టింది. జానకికి మెళుకువచ్చేసరికి, రామం దగ్గరగా కూర్చొని ఎంతో ఆప్యాయంగా వీపు నిమురుతూ ఎందుకు ఏడుస్తున్నావు కల నచ్చిందా?” జానకికి, నిద్రలో ఏడనడం జ్ఞాపకం లేకపోయినా, భర్త ఆప్యాయంగా పరామర్శించేసరికి తల్లిని కాగలించుచు ఏడ్చిన పసిపిల్లలా అతని దగ్గరగా జరిగి వెక్కివెక్కి ఏడ్చింది. రోజులు గడుస్తూ జానకి ఇదివరకులా ఇంట్లో స్వతంత్రంగా తిరిగేందుకు భయ

పడుతోంది. అత్తగారు ఏమంటుందో, తోటికోడలికి ఎక్కడ కోపం వస్తుందో అని బెదురుగా తిరిగేది. ఈమారు, అత్తగారు వేరే విధంగా వూహించుకొని చిన్నకోడల్ని చూసి పెద్దకోడలు నేర్చుకుంటోందని యింకా విసుక్కివడము మొదలుపెట్టారు.

అ ప ని ం ట

ఆరోజు మధ్యాహ్నము రామం కా లేజినించి తొందరగా యింటికివచ్చాడు. జానకి కాఫీ కలిపి తీసుకువెడుతోంది. మురళీ జామచెట్టు కొమ్మపై కూర్చున్నాడు. రామం గదిలోకిటికికి దగ్గరగా నిల్చుని మురళీతో మాట్లాడుతున్నాడు. “ముందు ఆ కాఫీ నాకిద్దూ నీకు పుణ్యమంటుంది” అని నంగి అందుకోబోయాడు మురళీ. ఆ సమయానికి సుశీల పెరట్లోకి వచ్చింది. ఎప్పటినించో అణిగివున్న అనుమానము వెజ్టితలలు వేసి వుప్పెనలా పయికివచ్చింది. ముఖము కమలినట్లు అయింది, కంఠము బొంగొరుపోయింది. “నన్ను ఎందుకు చేసుకున్నారు? మీ యిష్టము వచ్చినవాళ్ళతో సరసాలాడుతూ వుండేవారుగా. నాకు మొదటనించీ అనుమానంగానేవుంది. ఆవిడని చూస్తే చాలు మీకు ఎక్కడలేని ఆనందమూను, అంతమాత్రము గ్రహించలేను అనుకోకండి” అంటూ వివక్షత లేకుండా నోటికి వచ్చినట్లు మాట్లాడుతోంది. మురళీ కోపంగా, “తెలివికి సంతోషించాము కాని నోరుమూసుకుంటే మంచిది” అని సుశీలని కసిరాడు. దాంతో సుశీల యింకా గట్టిగా “సంతోషించేవాళ్లు ఎదురుగావుంటే నా తెలివి ఏమి కనపడుతుంది మీకు; చదువు సంధ్యా లేనివాళ్లకి యిల్లాంటి తెలివి ఎక్కువ అనుకుంటా” అంటూ, కసిగా జానకికేసి చూసింది. జానకి

ప్రతిమాటా కాల్చి వాతలు పెట్టినట్టుగావుంది. కాళ్ళకింద మట్టి, లోపలికి దిగిపోతూన్నట్టు, కళ్ళుతిరిగి క్రిందపడేటట్టు- ఎల్లాగో అయిపోయింది. గోడకి జార్లపడి గుడ్లప్పచెప్పి వెట్టిదానిలా చూస్తూ నిల్చుంది. అత్తగారు నిద్దర్లోంచి లేచి వూడినజుట్టు ముడివేసుకుంటూ కొంగు నేలమీద యీడ్చుకుంటూ “మళ్ళీ ఏమి కొంపములిగింది” అంటూ నచ్చారు. సుశీల కళ్ళల్లో నీళ్లు లేకపోయినా కంఠధ్వని; ఎగుపులతో, ఏడ్చినట్టు వస్తోంది. “చూడండి వీళ్ళ సరసాలు. నేను చూశానని నామీద మండి పడుతున్నారు” ఈ ధోరణిలో చెప్పకుపోతోంది. అత్తగారు జానకిని సూటిగా, “రాను రాను మంచిబుద్ధులే వస్తున్నాయి. అయినా మురళీ నీకిక్కడేమిపనిరా, మీ ఆవిడకి యిష్టంలేక పోతే మాట్లాడం మానెయ్యరాదూ? అయినా ఒక కోడలు వచ్చేసరికి యింకో ఆవిడని పుట్టింటికి పంపితే తప్ప యింట్లో వాళ్ళం బతికేటట్టులేను” అంటూ జామిచెట్టు దగ్గరికి నచ్చారు.

ఎరురుగా కిటికీలో పెద్దకొడుకుని చూసి తెల్లబోయి నువ్వు యిక్కడ వుండేనా యీ రాధాంతమా” అన్నారు. మళ్ళీ పెద్దకొడుకు ఏమన్నా అనుకుంటాడనో ఏమోనని “అయినా కాకపోయినా సుశీలకి నోటికి ఏదివస్తే అది మాట్లాడం అలవాటయింది అపర్దిష్ట ముచ్చటగాపోతే, యిల్లాంటి మాటలా అనటం” అంటూ నేలమీద దులుపుకు కూర్చున్నారు.

జానకి గదిలోకి వెళ్లిపోయింది. “మీరు వున్నారు కనక సరిపోయింది” అంటూ వెక్కి వెక్కి ఏడ్వటం మొదలుపెట్టింది. “నేను కొన్నాళ్లు మావూరు వెళ్లనా” అని ఏడుస్తోనే అడుగు

తోంది. రామానికి ఎల్లా వోదార్చాలో తెలీలేదు. “నేనంటే కదా నువ్వు బాధపడాలి. వాళ్ల మాటలు! లెఖ్కుచేయకూ” అంటున్నాడు. అత్తగారు పెద్ద కేక పెట్టారు. “మురళీ మీ ఆవిడ పడికొట్టుకుంటోందిరా, తొందరగారా” అని, ఆ కేకతో అంతా అక్కడికి పరుగెత్తారు. మురళీ రావటంచూసి, కాళ్లుచేతులూ గట్టిగా నేలమీద బాదుతూ తల అటూ యిటూ కొట్టుకుంటూ దొర్లడము మొదలుపెట్టింది. సుశీల మొహాన నీళ్లు చల్లగా కొంతసేపయినాక సుశీల చేష్టలుమాని కుదురుగా పడుకున్నా బుసకొట్టినట్టు గట్టిగా వూపిరి నదలటం మొదలుపెట్టింది. తరవాత నెమ్మదిగా లేవదీసి గదిలోకి తీసుకువెళ్లారు.

సుశీల లేచి యివతలకి రావటంలేదు. జానకి ఆపక్కకు వెళ్లటంలేదు. అంచేత గొడవలు లేకండా నాలుగురోజులు గడిచాయి. సుశీల లేచి తిరుగుతున్నా మురళీ మాత్రం గది విడచి యివతలకి రావటంలేదు.

చు భ కా ర్యం

ఆరోజు మధ్యాహ్నం అత్తగారు నిద్రపోతున్నారు. వెంకటేశంగారని ఆ పూల్లో పరపతివున్న పెద్దమనిషి ఎవరో వెంటపెట్టుకువచ్చారు. సాధారణంగా ఆయన ఎవరింటికి వచ్చేమనిషి కాదు. ఏవయినా శుభ కార్యాలప్పుడు తప్పరారు. రావటం చూసి తలుపుతీసింది జానకి. వెంకటేశంగారికి జానకి కన్నవారి ఊళ్లో భూములు వుండటం మూలాన అక్కడికివచ్చినప్పుడు వాళ్ల యింట్లోనే దిగేవాడు. ఆ కారణంగా ఎప్పుడైనా జానకిని చూస్తే చనువుగా మాట్లాడడము అలవాటు. “ఏవమ్మా

జానకి అల్లా చిక్కిపోయావేమిటి, వంట్లో బాగాలేదా?” అన్నాడు వస్తూనే, జానకి సమాధానంగా చిన్నగా నవ్వి పూకుంది. లోపలికి వెళ్లి అత్తగార్ని లేపి “వెంకటేశంగాడూ యింకా ఎవరోవచ్చారని చెప్పింది.” “ఎందుకే మీ మామ గారితో చెప్పు, వాళ్లని కూర్చోమన్నావా? నా పెట్లో గులాబీ చీర జరీది యిల్లా తీసుకురా” అంటూ ఖంగారుగా లేచి తల దువ్వుకోవటం మొదలు పెట్టా రాడవి. మామగారికి చెప్పి వచ్చి పెరటి గుమ్మంలో కూర్చుంది జానకి. అత్తగారు ఆ గొలుసు యివ్వవె అని తీసుకుని మెడలో వేసుకుని “రాజమ్మ గారితో కాఫీ పెట్టమని చెప్పు” అని చెప్పి వెళ్లారు.

వాళ్లు చాలాసేపు వున్నారు. వాళ్లు వెళ్లక అత్తగారు నవ్వుకుంటూ వచ్చారు. “ఏమేవ్ జానకీ! నీ చిన్నమరదికి పెళ్లి సమ్మంధం తీసుకువచ్చారే. మన గోపీ వెట్టిబాగులవాడు అనుకుంటాము. వారు మనకి చెప్పకుండానే వాళ్లు రమ్మంటే వెళ్లి పిల్లని చూసి తనకినచ్చింది అనిచెప్పి, మిగిలిన విషయాలు మావాళ్లతో మాట్లాడమని చెప్పాడుట. జాతకం తీసుకువెళ్లారు. జాతకాలు సరిపోతే పెళ్లి ముహూర్తం వారంలో వుందిట. ఆ ముహూర్తానికే చేసెయ్యాలి అంటున్నారు. ఏమోసుమా నాకు యింతతొందరగా చెయ్యటం యిష్టంలేదు. ఆఖరు పెళ్ళి హడావుడిగా చెయ్యటం యిష్టం లేదు” అన్నారు. అత్తగారు యిల్లా తనతో ఆప్యాయంగా మాట్లాడి చాలాకాలం అయింది. ఆ రాత్రి భోజనాలు, గోపీ పెళ్ళినిగురించిన మాటలతోటి, మామగారి హేళనతోటి కులాసాగా పూర్తి అయ్యాయి. సుశీలకి ఆరాత్రి మళ్ళీ ఫిట్సు

మొదలుపెట్టాయి. అత్తగారు కొంచెము విసుక్కోవడము మొదలుపెట్టారు.

రెండురోజులయ్యాక అన్ని జాతకాలు కుదిరాయని ఆ ముహూర్తానికే పెళ్ళి జరగాలని వాళ్ళు అన్నీ సిద్ధంచేసుకున్నారని పెళ్ళి పెద్దలువచ్చి చెప్పి వెళ్ళారు.

“అత్తగారు పెళ్ళిమాడావిడిలో సుశీల విషయం పట్టించుకోవటంలేదు. జానక్కి కొన్ని పనులు పురమాయించి వాళ్ళ చేత చేయించమని అత్తగారు బట్టలకొట్లకి నగల కొట్లకి తిరగటంతో పెళ్ళిరోజు దగ్గరకు వచ్చింది. ఆవిడ కొనితెచ్చినవి చూస్తూ మామగారు, “తెచ్చినవాటిలో మూడువంతులు నీకోసమే తెచ్చుకున్నట్టున్నావే?” అన్నారు. “ఆ నామనసు ఎప్పుడు తీరేనుమరి. మీరు ఎల్లాగ తేరుకనక నేనే తెచ్చుకున్నా” అంటూ మూతితిప్పుతూ హేళనగా చూశారు అత్తగారు.

కొత్తకోడలు

“ఆరాత్రి పెళ్ళికి బయలుదేరి వెళ్ళాలి. జానక్కి మధ్యాహ్నంనించి చలితో పెద్దపెట్టున జ్వరమువచ్చింది. అత్తగారికి బెంగపడింది. తను కదలకుండా అన్నీ పెద్దకోడలు చేత జరిపించుకోవటానికావిడ అలవాటుపడింది. సరిగ్గా యీ సమయానికే జ్వరం రావటం, తనకంటే ఎక్కువగా కూర్చోటం నేర్చిన చిన్నకోడల్ని తీసుకు పెళ్ళికి వెళ్ళటం అంటే తనకే జ్వరంవచ్చినట్టు భాధపడటం మొదలుపెట్టారు. జానక్కితోడు, వచ్చినబంధువుల్లో పెద్దవాళ్ళని యిద్దర్ని వదిలిపెట్టి, పనివాళ్ళని యింటిదగ్గర వుండమని అంతా వెళ్ళిపోయారు. మూడవరోజుకి

రామం తిరిగివచ్చాడు. జానక్కి యింకా జ్వరంతగ్గలేదు, ఆ రాత్రికి పెళ్ళికూతుర్ని తీసుకువస్తారని గృహప్రవేశం ఆ తెల్ల వారుజామునే చెయ్యాలన్నారని తనని ముందు వెళ్ళి కావలసిన ప్రయత్నం చెయ్యమన్నారనీ చెప్పాడు. రామం, వద్దు అంటున్నా జానక్కి నెమ్మదిగాలేచి యింటిపనులు చేయించటం మొదలుపెట్టింది. ఆ రాత్రి అంతా రావటం, చిన్నకోడలూ అత్తగారూ చిన్నగా మొదలుపెట్టి పెద్దగా గొడవ పెంచుకోవడం చిన్నకోడలికి ఫిట్సుతో, మామగారి కేకలతో తెల్లవారింది జానక్కి మళ్ళీ జ్వరము ఎక్కువయింది. అత్తగారి కోపము జానక్కిమీదికి వెళ్ళింది. ఈవంక బాగానేవుంది. ఈవిడకోరోగము ఆవిడకో ఏమీలేనిదాన్ని నేనే అంటూ విసుక్కోవటం మొదలుపెట్టారు.

కొత్త కోడలు మాలతి, జంకూభిడియమూ లేకుండా యిల్లు అంతా తిరుగుతూ అందర్నీ ప్రశ్నలువేస్తూ అత్తగారి దగ్గరికి వచ్చింది. ఎందుకంటే అంతగట్టిగా మాట్లాడుతున్నారా అంటూ అత్తగారే ప్రశ్నించింది. అత్తగారు కొంచెము తెల్లపోయి “ఏమీ లేదులే” అంటూ అక్కడనించి జారుకున్నారు.

చిన్న అత్త మహాలక్ష్మిగారు జానక్కి దగ్గరికివచ్చి “నువ్వులేచి తిరగకపోతే యిల్లే చిన్నపోయింది” అంటూ అటూ ఇటూచూసి, “మీ అత్తగారికితగ్గ కోడలేవచ్చిందిలే. ఇది అననచ్చూ అనకూడదూ అని లేకుండా యిష్టంవచ్చి నట్లలా మాట్లాడుతూ మొగరాయుడుగా ఆ తిరగటంచూడు నీమీదలా అధారటీ చలాయించమను బంధారం బయటపడు తుంది” అన్నారు.

ఇంతలో అత్తగారు అక్కడికివచ్చి “ఏమిటీ ఆ గుస గుసలు. అల్లా కూర్చోకపోతే పెళ్ళివారి తాలూకు వాళ్ళకి నీళ్ళు కావాలో ఏంకావాలో కనుక్కోరాదూ” అని ఆవిడని అక్కడనించి పంపేశారు. వాళ్ళ తాలూకుపెట్టెలు జానకి పడు కున్న గదిలోకి మార్పించారు. గోపీ స్నేహితులకి ఓ గది కావాలని పెళ్ళి వారితాలూకు వాళ్ళని రామంగదిలోకి పిల్చుకు వచ్చాడు. మాలతి వదినగారుట, కాళ్ళజోడూ, కళ్ళజోడూ సనరించుకుంటూ ప్రతిదీ కాళ్ళతో పక్కకి నెడుతూ బల్లమీద ఫోటోలో తనని చూసుకొని “ఇంకా రామూ నా ఫోటో పెట్టుకున్నాడే” అంటూ తీసి చూసుకు మురిసిపోతూ మాలతిని పిలిచి చూపించింది. జానకికి, ఆ మాట వింటూంటే ఎందుకో మనస్సు చివుక్కుమన్నట్టు అయింది. వాళ్ళు ఎక్కడికో వెళ్లే ప్రయత్నంలో బట్టలు మారుస్తున్నారు. రామం ఎందుకో ఆ గదిలోకి రాబోయాడు. సగము కుచ్చిళ్ళు పెట్టుకున్నావిడ ఎదురుపెళ్ళి “మీరేనారండి, ఫరవాలేదు” అంటూ రామాన్ని రాసుకున్నట్టు నిల్చుంది, జానకి వోరగా చూసి పక్కకి తిరిగి పడుకుంది. వాళ్లు ఎప్పుడు వెళ్ళాలో జానక్కి తెలవదు. నీర సంతో నిద్రపట్టింది. మెలకున నచ్చేసరికి మాలతి గందర గోళంగా మాట్లాడుతూ, తనని పరుపుచుట్ట దొర్లించినట్టు దొర్లిస్తోంది.

పెరట్లోవున్నది ఏమయిపోతుంది, మీరు యిక్కడే వున్నా రుగా” అంటూ ప్రశ్నలు మొదలుపెట్టింది. జానకికిగుండె గబ గబా కొట్టుకోవటం మొదలుపెట్టింది. తనకి ఏమిటో అర్థంకాక తెల్లబోయి చూస్తోంది. ఆ గొడవ అంతా చుట్టూ మూగారు.

ఎవరో యేమిపోయింది. అన్నారు. “ఏం పోవడం ఏమిటి నా నెక్లెసు వెయ్యిరూపాయల్ని పోయింది” అంటూ అక్కడవున్న పెట్టెలన్నీ కెలికి, జానకి పెట్టె బోర్లించింది. అందులో బొమ్మని విసిరికొట్టింది. “ఎక్కడ పెట్టారో యిచ్చేయండి. ఇంక ఎవరు వస్తారు కొత్తవాళ్లు” అంటూ జానకిమీద విసుక్కోటం మొదలుపెట్టింది. జానకికి నీరసంమీద ఎక్కువ దుఃఖం వచ్చి ఏడుపు మొదలుపెట్టింది. తన బొమ్మని తీసుకు విరిగిన చెయ్యి సనరించుకొంటూ వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది. మాలతి గట్టిగా, “ఏడుపు కట్టిపెట్టి నాది నాకివ్వండి” అంటోంది అప్పుడే నస్తున్న వదినగారు తిప్పుకుంటూ “ఏమిటి మాలతీ గొడవా” అంటూ వయ్యారంగా నిలబడింది. “గొడవ ఏమిటి, నా నెక్లెసు తీసుకుని ఇవ్వటంలేదు” అంది. అంతలో రామంనచ్చి “ఎవరు తీసుకున్నా”రని అడిగాడు. “ఎవరు తీసుకోవటం యేమిటి, ఆవిడే కనపడటంలా ?” అని జానకిని చూపించింది.

“నీకు ఊరికే తొందర. ఇందాకా నువ్వేగా నా చేతి కిచ్చావు” అంటూ తన మెడలోది తీసి యివ్వబోయింది వదిన గారు. “ఉండనీలే” అంటూ మాలతి తన పెట్టెలు మళ్ళీ సద్దుకోవటం మొదలుపెట్టింది. చిరచిరలాడుతూ అప్పటిదాకా వింత చూస్తున్న వాళ్లు అంతా తలోమాటా అని వెళ్ళి పోయారు. అత్తగారు చివరిదాకా తనకి అర్థమేకానట్లు “తియ్య లేదని చెప్పనద్దుటే జానకి” అంటూ వెళ్ళిపోయారు. రామం తనవేపు మాట్లాడుతాడు అనుకుంది జానకి. తనని వోదారుస్తాడనుకుంది. అది యేమీ లేకండా వక్కమాటకూడా అనకండా వెళ్ళిపోవటం జానకికి యెందుకో చాలబాధగా తోచింది.

కా పు రం

నెమ్మదిగా లేచి, తనవన్నీ క్రిందవి తీసి పెట్టెలో పెట్టుకుని అప్పలమ్మ ఆసరాతో వెనకవేపు నసారాలోకి తన పక్క మార్చుకుంది. సాధారణంగా అక్కడికి ఏనరూ రారు. పాలు పితికేందుకు వస్తేతప్ప యింటివాళ్ళు ఎవరూరారు. జానకి ఆలనా పాలనా కనుక్కున్నవాళ్ళే లేరు. అప్పలమ్మే పంటావిడని అడిగి కాఫీ తెచ్చి బలవంతంగా తాగించింది. జానకి ఎన్నో ఆలోచనలు వచ్చాయి. ఎప్పుడు రామంతో సూట్లాడకూడదని తనకీ రామానికీ సంబంధం తీరిపోయిందనీ, రామానికి తనమీద ఇష్టములేదనీ, ఉంటే ఎవరయినా భార్యపైన దొంగతనము వేస్తే, విని వూరుకుంటారా అని అనుకుంది. నిన్న కాకమొన్న పెళ్ళయినా, గోపీ, ఇంత రభసచేసినా తన భార్యని ఏమీ అన లేదు. అన్ని మాటలు అన్నా విని ఊరుకున్నాడు. మొదటినించీ రామానికి తనమీద ఇష్టంలేదనుకుంది. అందుకు నిదర్శనా లెన్నో గుర్తుకు తెచ్చుకుంది. ఈ యింట్లో తనంటే ఎవరికీ యిష్టంలేదని తనని వక పనిమనిషిక్రింద వుపయోగించుకుంటున్నారని యిల్లా ఏవేవో వూహించుకుని, యిష్టము వచ్చినంత సేపు ఏడ్చి ఏడ్చి నిద్రపోయింది.

*

*

*

మెళుకువ వచ్చేసరికి చాలా ప్రోద్దుపోయినట్టుంది. చుట్టూ చీకటి. చిన్నదీపము మెట్లపైన పెట్టివుంది. తనదగ్గరలో అప్పలమ్మ నిద్రలో చేసేచప్పుడు పిల్లులు దెబ్బలాడినట్టు వినిపిస్తోంది పాకలో పశువులు కదలి చప్పుడు, గడ్డిశబ్దము వినపడుతున్నాయి. కీచరాళ్ళ చప్పుడు అంటే తనకెంతో భయము. కళ్ళు తెరచి చుట్టూచూస్తున్నా వూపిరి తీసేందుకు భయమేసి

అటూ ఇటూ చూస్తూ బిగుసుకు పడుకుంది. కొంతసేపటికి అడుగుల అలికిడి అయినట్లు తోచింది. వెంకడు దూడలకి గడ్డివేసేందుకు వచ్చినట్లున్నాడు. వోరక్కడ అంటూ అప్పలమ్మని లేపాడు. 'నీకోసం పెద్దమ్మగారు యిల్లుపోయేటట్టు కేకలువేస్తూంటే నువ్వు యీడ నిద్రపోతుండావు' అన్నాడు. "ఏం నాతో ఏంపనోచ్చే ఆశ్చంతా వున్నానుగా, పెద్దకోడలు గారు యీడ ఒంటిగా పడుకుంటే నేనీడకూకుండా' అంది సరే పోయిచెప్తాలేఅంటూ కీచురాళ్ళల్లా చెప్పలు కీరుకీరు శబ్దము చేసుకుంటూ వెళ్ళాడు. దూరంగా గంటలశబ్దము వినపడ్డప్పుడు లెక్కపెట్టుకుంటూ చీకట్లోకి అలాచూస్తూ పడుకుంది,

నుదురుమీద చల్లగా చెయ్యి తగిలేసరికి భయమేసి అరవలేక గట్టిగా మూలిగింది. అప్పలమ్మ ఏనమ్మా అంటూ లేచి, "వోరారుమీరా... పెద్దబ్బాయిగారు వచ్చారు లెగండి లోపలకి పోదాము" అంటూ లేచి చాపచుట్టుకు బయలుదేరింది. "మీరు పిల్చుకురండి అమ్మాయిగార్ని" అంటూ అది వెళ్ళిపోయింది. రామం చెయ్యి తీసి పక్కనపెట్టి దూరంగా జరిగింది జానకి. "అబ్బా ఎంతవేడిగా వుంది" అంటూ తనపై కండువాతీసి కప్పిఎంతో అప్యాయంగా చెంపలునిమిరి "కిందకి జరక్క, అంతామట్టి" అని చాపమీదకి జరిపాడు తనని. తను అనుకున్నవన్నీ మరచిపోయి పిల్లిపిల్లలా ఒదిగి పడుకుంది జానకి "అబ్బా నువ్వెక్కడా కనపడకపోతే భయంవేసింది" అంటూ దగ్గరగా తీసుకున్నాడు. జానకి దూరంగా వెళ్లేందుకు ప్రయత్నించింది. వాళ్ళేదో అంటే నామీదకోపమైతే ఎలా అన్నట్టుజరిగి పడుకున్నాడు అన్ని కోపాలూ చీకట్లో కలిసి కరగిపోయాయి.

తెల్ల వారుతోంది. జానకి బద్ధకంగా కళ్ళు తెరవకుండా పడుకుంది. తండ్రి కొడుకుల సంభాషణ విసపడుతోంది. “కొంత కాలం వాళ్ళవూరు పంపుదామనుకుంటున్నాను. నాన్న గారూ ! మీరేమంటారు !” అంటున్నాడు రామం “అన్ని గొడవలూ వింటూనేవున్నా. మీ అమ్మ మనసు తీర్చేకోడలే నచ్చిందిలే. చిన్నప్పటినించి ఎరిగివున్న పిల్ల కావడంనించో ఏమో జానకి నాకు కూతురులావుంటుంది. కాని కోడలులా అనిపించదు. అమ్మాయి వెడుతుందన్నా, నాకు ఏమిటోలా వుంటుంది. పోనీ కొన్నాళ్లు మీరు యిద్దరూ వేళ్ళివుండిరండి అసలు నీకు చెబుదాము అనుకున్న మాటమర్చా. కొత్తవిషయంకుడు, రెండో వాడే మామగారు పెళ్ళిలో మాట్లాడుకున్నారట. ఆ స్త్రీ ఎవరిది వాళ్ళకి పంచేస్తే బాగుంటుందని. ఇంక చేసే కార్యాలూ ఏమీ లేవాయిని, ముగ్గురిపీ చదువులుకూడా పూర్తయ్యాయి కనక పంచిపెట్టడంలో ఏమీ యిబ్బంది వుండకపోతే అట్లాచేస్తే బాగుంటుందని వాళ్ళచుట్టము. ఆ నల్ల గా పొడుగ్గా ఉన్నాడే. ఆయనచేత నాకు తెలియపరిపించారు. నాకు వళ్లుమండింది. అయినా పైకి ఏమిఅసలేదు. దానిదేంవుందిలెండి. ప్రస్తుతము, నేనుఏమీ అనుకో లేదు. నాకు ఎప్పుడుబుద్ధిపుడితే అప్పుడుమీకు తెలియపరుస్తా. అనసరమైతే వారి సలహాతో బాటు మీ సలహా కూడా తీసుకుంటా. ఇల్లా అన్నానని తెలియచెయ్యండి వాళ్ళకి” అన్నా. ఇప్పుడే వీళ్ళకి ఆ స్త్రీమీద కన్ను సడిందే. వీళ్లు మమ్మల్నేమి చూడనిస్తారంట మా బ్రతుకు కడతేరినట్టే... “మీ అత్తారు యిన్నేళ్ళు అయింది. మాట వరసకై నా ఎప్పుడైనా

అన్నారా ? పాపము జానకి నగలమ్మ పొలముమీద పెడితే కూడా వాళ్ళు ఆ సొమ్ములు ఏమీయినాయనికూడా అడగలేదు. మనము ఎప్పుడు పంపమంటే అప్పుడు పంపి, ఈ రోజుకికూడా వాళ్ళు అంత అగ్గగలాడుతూ వుంటారు. పెద్దలు వూరికే అనలేదు. “కులమింటికొత్తిని తెచ్చుకోమని” నువ్వు వెడితే మీ మామగార్ని ఒకసారి రమ్మనిచెప్ప. ఆయన సలహా తీసుకు పంచి పారేస్తాను. ఒక వేళ నాకీ వుద్దేశ్యము వాళ్ళు అడిగారని రా లేదు. నువ్వు జానకీ అయినా సుఖంగా వుంటారని. నాకేం కావాలి. రామక్రిష్ణా అంటూ కూర్చోక, మీ అమ్మకి కావాలంటే ఆ కోడళ్ళ దగ్గర మనస్సు తీర్చుకోవను. కానీ నేను మాత్రము మీదగ్గరే వుంటానుసుమా” అంటూ చెప్పకు పోతున్నారు మామగారు.

“ఏమిటీ నా విషయము పెద్ద కొడుకుతో యింత ప్రొద్దున్నే వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నారు ఏమిటి” అంటూ అత్తగారి కంఠం వినిపించింది.

“ఏవుంది. నీ కొత్త వియ్యంకుళ్ళు యిద్దరూ కూడబలుక్కునీ అపూర్వమైన సలహా పంపారు. ఆ స్త్రీ పంచితే బాగుంటుందని.”

“వోసి యింతేనా. ఇంకా ఏదో కొంపములిగే రహస్యం అనుకున్నా” అన్నారు అత్తగారు.

“ఈ మాటే పెద్ద వియ్యంకుడు అనివుంటే నన్నూ వాళ్ళనీకూడా తిట్టిపోసేదానివి. వీళ్లు గొప్పవాళ్ళనీ, వాళ్ళన్నది కాదంటే ఏమనుకుంటావో అనీ వాళ్ళు అన్నదానికల్లా తాళం

వేస్తున్నావు. కొంతకాలం ఆ కోడళ్ళని పెట్టుకువుండు. అప్పుడు బైటపడుతుంది బండారం” అన్నారు మామగారు.

“నాకేమిఖర్క వాళ్ళ దగ్గర వీళ్ళ దగ్గరా వుండేందుకు. నాకు ఎవరూ పెట్టాల్సిన లేదు. నా తండ్రి యిచ్చింది నాకుంది. హాయిగా డబ్బు పారేసి మనిషిని పెట్టి చేయించుకొంటాను. మీరు నన్ను ఏమీ దెప్పాల్సిలేదు” అని అత్తగారు అంటున్నారు.

“సర్లే నీ గొప్పలు తరవాత చెపుదువుగాని, రామాన్ని, జానకిని వాళ్ళవూరు తీసుకు వెళ్ళమన్నా. ఏంకావాలో చూడు”

“బాగానే వుంది మీ సలహా. యింటినిండా చుట్టాలు వుంటే, కోడల్ని కొడుకునీ పంపుతానంటా రేమిటి ? ఎవరై నా వింటే నవ్వుతారు. వూరుకోండి”

నాలుగైదురోజులు గడిచాయి. ముఖ్యమైన చుట్టాలు వకళ్ళూ, యిద్దరూవున్నా, అంతా వెళ్ళిపోయారనే చెప్పనచ్చు. మామగారు ఒకరోజు ప్రొద్దు ఎక్కి, బండినిండా ఏవేవో కొత్త సామాన్లు పెట్టుకువచ్చారు. మొదట అంతా ఎవరో, చుట్టాలు వచ్చారేమోనని ఎదురువెళ్ళి, మామగారు రానటం చూసి యిదేమిటి, యీ సామాను అంటూ వింతగా చూస్తూ నిల్చున్నారు. మామగారు గంభీరంగా ఎనరితో మాట్లాడకండా ఆ సామాను అంతా మా గదిలో పెట్టించి “జానకీ మీ కొత్త కాపరానికి యింకేవేంకావాలో చూసుకో” అంటున్నారు. అత్తగారు అక్కడికివచ్చి “ఇవన్నీ యింట్లో లేవనే తెచ్చారా? ఇలాంటి పిచ్చిపన్లు చేసి, నెత్తి ఎక్కించుకుంటే తరవాత వాళ్ళకి ఏమి గౌరవం వుంటుంది, మన మీద ? నేను రేపు గోపీభార్యని

తీసుకుని వాడిదగ్గరికి వెళుతున్నా. నేలేకపోతే ఎల్లా చూస్తుందో మీకు తెలిసి రావాలి” అంటూ కళ్ళూ ముక్కు తుడుచుకుంటూ వంటగదిలోకి వెళ్ళిపోయారు. మర్నాడు నిజంగానే అత్తగారు గోపీ భార్యను తీసుకుని అతని దగ్గరికి వెళ్ళిపోయారు.

ఇంట బాధ్యత అంతా జానకిమీద పడేసరికి మొదట కొంచము బెంగగావున్న కొద్ది రోజుల్లోనే అలవాటుపడి, మామగారికి ఏమి లోపము వస్తుందో అని జాగ్రత్తగా చూసుకుంటూ ఇల్లు చక్కబెట్టుకుంటూ కాలం వెళ్ళబుచ్చింది. తను ఒక్కర్తీ చేసుకోలేదేమోనని రామకూడా జానకికి కొన్ని పనుల్లో సహాయపడుతూంటే ఏదో కొత్తగా ఆదోరకమైన ఆనందంగా వుండేది. నాలుగైదు నెలలు గడిచాయి. గోపీదగ్గర నించి మామగార్ని వుత్తరం వచ్చింది. కోడలికి అత్తగార్ని వక్క నిమిషము పడటంలేదని అంచేత “మీరు వచ్చి అమ్మని తీసుకు వెళ్ళాలి” అనీను. మామగారు వెళ్ళటమా, మానటమా అని ఆలోచనలో రెండురోజులు గడిపారు. ఆరోజు గోపీ దగ్గరనుంచి తెల్లగాము వచ్చింది. తల్లిని తీసుకు తనే బయల్దేరి వస్తూన్నట్లు.

“అమ్మ ఎస్తోందనిబెంగా; అల్లా ఆనదము తాగినట్లు పెట్టావు మొహం?” అన్నాడు, రామం, జానకి కేసి చూసి నవ్వుతూ.

“బాగానే వుంది, ఎవరైనా వింటే ఏమనుకుంటారు. ఇంతకీ ఎప్పుడు వస్తున్నారు!” అంది జానకి సంభాషణ మార్చాలని.

ఆ మర్నాడు అత్తగారు, గోపీ నచ్చారు. భోజనాల దగ్గర మాటల మధ్యలో. “గోపీకి డబ్బు కావాలిట, దేనికో పరీక్షకి కడతాడుట” అని అత్తగారు చెప్పబోయారు. “నాక్కా నలసింది నేను అడిగి తీసుకుంటా. నువ్వు భోజనం కానీ ముందు అని తను లేచివెళ్ళాడు గోపీ, ఇదీవస అన్నట్టు మామగారి కేసి చూశారు అత్తగారు.

“రామంకూడా యిక్కడ వుండడుట. వాడికి వేరే వుద్యోగము నచ్చిందిట. ఈ రోజే తెలిసింది. మన మిద్దరం ఏమి వుండగలం యిక్కడ” అన్నారు విచారంగా జానకి చూస్తూ మామగారు.

“మీరూ మాతో పే వస్తారు” అంది జానకి.

“మీరు అంటే మామగారు నక్కరు అనా అర్థము” అన్నారు నవ్వుతూ అత్తగారు.

“మీరు అంటే యిద్దరూ అనీలే. నువ్వు మనుష్యుణ్ణి అడిస్తే నేను బజాకపనులుచేసి కాయగూరలు తేచ్చిపెడతా. ఇద్దరికీ వేళకి యింత నండిపెరుతుంది జానకి. అంతేనా” అన్నారు మామగారు,

కొంగుతో మూతి మూసుకు నవ్వు ఆపుకుంటూ, గోడ పక్కకి తప్పుకుంది జానకి.

గోపీ రెండు రోజులు వుండివెళ్ళాడు. రామంకూడా వెళ్ళాల్సిన రోజు వచ్చింది. జానకిని వాళ్ళ వూరు పంపి పెడతానని తల్లితో చెప్పడానికి నచ్చాడు. “ఉన్న వూళ్ళో జీతము తక్కువైతే మాత్రము ఏమిరా. పెళ్ళటము మానెయ్య కూడదా” అన్నారు ఆవిడ ఏదో బాధగా. “మా నెయ్యడము

ఏమికష్టం. ఎప్పుడు యిష్టములేకపోతే అప్పుడే వచ్చేయ్యవచ్చు. అక్కడ అన్నీ చూసి ఇల్లు దొరికాక రాస్తాను. జానకిని తీసుకుని నువ్వు, నాన్న గారూ రండి” అన్నాడు రామం.

జానకి అత్తగారికి మామగారికి నమస్కరించి బండి ఎక్కింది. అత్తగారు కళ్ళనిండా నీళ్ళతో అటూ యిటూ చూస్తున్నారు. సాధారణంగా ఆవిడకి ఎవరు వచ్చినా ఎవరు వెళ్ళినా కళ్ళల్లో నీళ్ళు రావటం చూడలేదు. రామం మళ్ళీ తల్లితో సస్తానని చెప్పి బండి ఎక్కాడు. తల్లి నోట్లో మాట రాక తలవూపి పెదమలు బిగించి వచ్చే దుఃఖాన్ని ఆపుకుంది. స్టేషనులో మామగారు. మేము రావటము ఆలస్యము అయినందుకు ఖంగారుపడుతున్నారు.

రైలు కదిలేదాకా అటు యిటు చూసి కొంత డబ్బు తీసి కొడుకు చేతిలో పెడుతూనేవున్నారు. “ఇంకనద్దు నాన్నా, సరిపోతుంది.”

“దూరం వెడుతున్నావు. దగ్గర వుండటం మంచిది. అమ్మాయికికూడా కొంత యియ్యి దగ్గర పెట్టు కోమని” అన్నారు మామగారు.

రైలు కదిలింది. కండువాతో కళ్ళు వత్తుకుంటూ “జాగ్రత్త” అంటూ హెచ్చరిక చెబుతూ రైలుతోకూడా కొంతదూరం సడిచి నిలిచి కనపడేదాకా చూస్తూ వుండి పోయారు.

“మీ నాన్న గారికి మీరం లే చాలా యిష్టం మిమ్మల్ని విడిచి వుండ లేదు” అంది జానకి.

“మా అమ్మకి నువ్వంటే అపేక్ష. నిన్ను ఎప్పుడు పూరికి పంపాలన్నా ఆవిడకి కోపము వస్తుంటుంది. గోపీ చెప్పాడు అక్కడ అస్తమావం నీ గొడవే చెప్పేదిట. ఆ అమ్మాయికి కోపంవచ్చి, “ఇక్కడి కెందుకు వచ్చారు. అక్కడే వుండకా” అనేదిట. సరే నాన్నకి నేనంటే అమ్మకి నువ్వంటే, మరి-నీకు?”

అతన్నే చూస్తూన్న కళ్లు కిందికిదింపి కాలిబొటనవేలు పెట్టి కిందరాస్తూ, “నేను ఎప్పుడు మావూరు వెళ్ళకుండా మీతో వస్తేయేం?” అంది జానకి. ఇంతలో స్టేషను దగ్గరికి వస్తోన్నట్టు, పడిపోయే పాకలూ ఆ పక్కగా అయ్యారు చిన్న హోటలులో గ్రామఫోను చేసేగొడవ, రైలుశబ్దంలో కలిసినా, కొన్ని మాటలు వినపడుతున్నాయి.

రైలు ఆగటం నాన్న ఆత్రంగా వెతుకుతూ, “అమ్మదూ దిగు టైమైపోతోంది.” అంటూ వచ్చారు. తను దిగి సామాను దించేసరికి రైలు కదిలింది. కమ్మీలు పట్టుకు కింద చెక్కపైన కాలుపెట్టి వెడతానన్నట్టు తల వూపుతూ తనకేసి చూస్తూ న్నారాయన. “పడతారు లోపలికివెళ్ళం”డని కళ్ళతో భయ పడుతూ తను చూడటం నాన్న గ్రహించి “భయంలేదులే” అని నవ్వాడు. రైలుతో కూడా తనూ నడుస్తూ జాగ్రత్తగా వెళ్ళమనీ వెళ్ళగానే వుత్తరం రాయమనీ చెబుతూ, రైలు వేగం హెచ్చేసరికి అక్కడే నిలబడి, కనపడేవరకూ చూస్తు ఉండిపోయింది. నాన్న చూడకండా కళ్ళు తుడుచుకొని కంట్లో ఏదో పడ్డట్టు నటిస్తూ, బెంగ కనపడకుండా నాన్నతో మాట్లాడుతూ బండిఎక్కి ఇంటికి బయల్దేరింది జానకి.

నల్ల ముబ్బలు

డాక్టర్ జయరామ్. భార్య సుశీల పోయినందుకు బెంగతో మంచమెక్కలేదు. కానీ కాలం జరుగుతూన్న కొద్దీ, తనమీద తనకే విసుగు పుడుతోంది అని తనవారితో చెప్పుకుంటున్నాడు.

దూరపు బంధువు జయమ్మ వోదారేచ్చందుకు వచ్చి, మళ్ళా పెళ్ళిచేసుకోమని సలహా ఇచ్చి, పిల్లల జాబితా ఏకరువు పెడుతోంది.

జయరామ్ ఇంక చాలునని కటువుగా జయమ్మకి చెప్పి మేడపైకి వెళ్ళిపోయాడు.

సుశీల తన స్నేహితురాలికి పోయేముందు వ్రాసిన పుత్తరం అది. ఆ స్నేహితురాలు జవాబు వ్రాస్తూ తనకి వ్రాసిన పుత్తరం మళ్ళీ చదువుకోమంటూ, సుశీలకి పంపింది. చదివేందుకు సుశీల లేదు. జయరామ్ మొదట చదవకూడదనుకున్నా ఏంవ్రాశిందో చూడాలన్న కోరిక, ఆలోచనలకి అడ్డుపడి పుత్తరం చదివేటట్టు చేసింది.

మొదట ఇంత పెద్ద పుత్తరం వుండేమిటి? అన్న విసుగుతో బల్లమీదికి విసిరి వరండాలో అటూఇటూ తిరుగుతున్నాడు. మళ్ళీ ఉయ్యాల గొలుసులు వంకర తిరిగేలా ఓ చివర కూర్చొని పుత్తరాన్ని తీసుకొన్నాడు.

మీనాక్షికి వ్రాసిన కుశల ప్రశ్నలు ఓ పేజీలో సర్దుకున్నాయి. ఏమిటో మీనా నాకేమీ మనస్సు బాగుండటం లేదు అని రెండో పేజీలో మొదటే స్వంతవిషయం విప్పింది.

పెళ్ళి అయిన కొత్తలో ఆకు నెలలేనా ఇన్నేళ్ళ కాప
రంలో వెలుతురులో నండినంది అనుకుంటున్నా. ఆ రోజులలో
జయరామ్ ప్రాక్టీస్ పెట్టిన కొత్త. ఎక్కువ టయిమ్ ఇంట్లోనే
గడపటం చూసి అత్తగారు, ఆడబిడ్డలూ, ఆడిపోసుకోవటం విన
లేక నేనే అతన్ని ఎక్కువ ఇంటికి రావద్దని లేకోపం తెచ్చు
కొని విసుక్కునేదాన్ని. నేను నిజంగా తినటంలేదని వప్పించి
బయటికి వెళ్ళేవారు. ఆ యేడు వేసంగి శలవలకి సుధ తమ్ము
డుని తీసుకువచ్చింది. అమ్మాయి రాక మొదట చాలా సంతో
షంగా అనిపించినా ఆ సంతోషం వారం రోజుకుండానే
మాయమైంది.

సుధ ఎప్పుడూ జయరామ్ పున్న చోటే వుండటం
చూసి మళ్ళా అత్తగారూ ఆడబిడ్డలూ గుసగుసలు. ఏమిటో
అర్థంకాక ఎవరినైనా అడిగితే ఏమనుకుంటారో అన్న భయం.
పోనీ రామ్ నే అడుగుదామన్న నిర్ణయానికి సచ్చా. ఇంట్లో
వంటావిడ అతి తేలిగ్గా పక్కంటి ఆవిడకి చెప్పే మాట విన
పడింది. అమ్మాయే ఇతను చదివే రోజుల్లో చేరినట్ట. దాన్ని
తప్ప ఎవర్నీ పెళ్ళి చేసుకోనని కూర్చుంటే, తల్లి తండ్రి పెళ్ళి
ఎంతో అవస్థపడి డబ్బు ఇచ్చి సమర్పించుకున్నారని చెప్పుకుం
టారు. మరి ఎంత సంతోషం దేముడికే తెలియాలి. పెళ్ళికాక
మానువు ఏదో పరిగిందే అనుకో. మళ్ళా సచ్చిందేమిటి?
అంటూ అవతలావిడ ఆశ్చర్యం పెళ్ళిబోస్తోంది. వాళ్ళమాటలు
లేక లోపలికి వెళ్ళిపోయా. మనస్సులో మంటల్లా మెరు

స్తున్నాయి. సుధ గురించి కథలు. ఆ నెలరోజులు నేను పడ్డ బాధ ఇప్పుడు నీకు వ్రాసులేనంటే నమ్ము. మరోమాటి తలుచుకున్నా! మనస్సు మండిపోతోంది. జయరామ్ కి అప్పుడు నేనే సరాయిదానిలా తోచివుంటాను. నేను ఏదయినా అడిగితే సవి వ్రాయకునేవాడు. సుధని రైలు ఎక్కించేందుకు నన్ను కూడా రమ్మంటే నేను ఒప్పకోలేను. ఆవిడికి ఎందుకులే శ్రమ సద్దని సలహా ఇచ్చింది సుధ. మళ్ళా నేను పస్తానని జయరామ్ కి చెప్పా. పస్తాలెక్క అంటూ జేప్తో సుధని పక్కన కూర్చో పెట్టుకుని వెళ్ళిపోయాడు. అల్లా జరిగితే ఎంత బాధగా వుంటుందో నూహించగలవా?

నేను సుధ విషయం అడిగేందుకు అవకాశం లేకుండా చెల్లెలును తీసుకుని పట్నం వెళ్ళాడు ఆ మర్నాడు.

సుధ విషయం ఓ రోజున అడిగే అవకాశం వచ్చింది. మీరు చేసుకోవాలి అనుకున్నారటగా! సమాధానం అవును అని. అయితే మరి నన్ను ఎందుకు చేసుకున్నారు. వచ్చేదుఃఖం ఆసుకుంటూ అడిగా. మీ నాన్న ఇచ్చేందుకు సిద్ధపడ్డాడు కనక.

ఇవి అన్నీ మా నాన్న కేమి తెలుస్తా ఏమిటి? మాటలు రావటం లేదు. ఎందుకు అంత అవస్తపడతావు? అంత కష్టం ఏమి సచ్చిందినో, ఆ ఏడుపు. ఏడిచేవాళ్ళంటే నాకు గిట్టదు అంటూ అక్కడనుంచి జయరామ్ వెళ్ళిపోయాడు.

సమయం సచ్చిసప్పుడల్లా నేను సుధ మాట ఎ తటం, మాటలు పెరిగి పెరిగి కొన్నాళ్ళు మాటలు లేకుండా మళ్ళీ సమాధానం పడటంతో కొన్ని ఏళ్లు జరిగాయి.

ఆ విషయం నేను ఎత్తటం మానేసి చాలకాలమయినా ఇరుగూ పొరుగూ చెప్పుకుంటూనే వున్నాడు.

మళ్ళీ మా ఇంట్లో సంవడి మొదలు పెట్టింది. మా మరిని భార్య రాకతో సుధ తనకి గాగా తెల్సునని అందరికి తల్లో రకంగా చెప్తూ జయరామ్ నచ్చేవేళకి సుధ చక్కదనం గురించి తెగపొగుడుతూ గట్టిగా మాట్లాడేది. కొన్నాళ్ళు నేను నాదానికిదిగినా నాకు నేనే సమాధానపడి నా స్థానం పెరిగితో బొగడచెట్టు కిందకి మాచ్చుకున్నా. కొత్తగాకాసిన జామిచెట్టు నిండా రామచిలుకలు చేరి చేసేసందడి చూస్తూ గడపేదాన్ని.

నన్ను నేను మర్చిపోయేందుకు నేను ఇంకెవరిగానో వూహించుకుంటూ పెన కథలా ఎందరినో ఆ కథలో మనుష్యుల్లా చూస్తూ ముఖంనస్తే ఏడుస్తూ సంతోషంనస్తే నవ్వుతూ అందులో కాలం గడపటం సులువుగా తోచి తీరిక దొరికేనప్పుడల్లా మరో లోకలో వున్నట్టు వూహించుకుంటూ కొంతకాలం గడిపా. దానికి విఘ్నంగా మా దొడ్లో కుక్క పిల్లల్ని పెట్టి చచ్చిపోయింది. మిగిలినపిల్లలు ఎటు పోయామో ఎవరూ పట్టించుకోలేదు. అంపులో నల్లమచ్చలు వున్న కుక్క పిల్ల నన్ను నదలకుండా నా కళ్ళలోకి చూస్తూ నా దగ్గరే గడపడంతో మళ్ళీ కుక్కపిల్లతో గడపడం మనస్సుకి కొంత కొత్తదనం ఆనహించింది. ఆ కుక్కపిల్ల రాక ఆ ఇంట్లో ఓ రెండు పార్టీలుగా తేలింది. మా తోటికోడలుకి దాన్ని చూస్తే చంపేద్దామా అన్నంత అక్కసు వెళ్ళిపోస్తుంది. మా అత్తగారికి కొంచము ఇష్టము, కొంచము చిరాకు అనటం నల్ల అతను ఇంట్లో వున్నంతసేపు కుక్కపిల్లకోసం భార్య

భర్తలు కొట్లాడుకోవడం సరిపోతుంది. ఇంక జయరామ్ కి ఇంకి దగ్గర వుండే తీరికేది? నాలుగు వూళ్ళకి ఒక్క డాక్టరు అన్న పేరు మొయ్యలేక కీర్తిని పెంచేందుకు కొత్తకాదు కొనుక్కుని సత్సుని తీసుకుని ఆ వూళ్ళు తిరిగి వచ్చేసరికి ఏవేలేనా అన్నప్పుడు. ఎప్పుడో కాని నాతోటి మాట్లాడరు. ఇంక కుక్క పిల్ల ఎందుకు? ఆ రోజు జయరామ్ భోజనానికి చాలా ఆలస్యంగా వచ్చాడు. మా తోడికోడలు రొప్పతూ పుట్టింటినించి వచ్చిన వుత్తరం పట్టుకొచ్చింది. సుధ భర్తపోయాడుట పాపం. ఇంకా ఏడాదన్నా కాలేదు పెళ్ళయి, అంటూ తడిలేని కళ్ళని కొంగుతొలి వొత్తుకుంటోంది. జయరామ్ వుత్తరం తీసుకు మళ్ళా చదువుకుని పెదిమ విరిచి, విచారం తెలుపుకున్నాడు. ప్రకృతికి సుధమీద ఆ యింట్లో సానుభూతి పెరిగింది. వొక్కొక్కరే విడివిడిగా వుత్తరాలు వ్రాస్తున్నారు. నాకు మళ్ళా జీవితంలో ఏదో పోతున్నట్టు బాధ. ఈసారి నా మనస్సులోది ఎవరికీ తెలవదు. నాలో నేనే వుండిపోయా. నా కుక్కపిల్ల నన్ను వోదాచుస్తూ వుంటుంది. నాన్న దగ్గరనుండి వుత్తరం వచ్చింది. వ్యాపారంలో నష్టం వచ్చిందట. మొగపిల్లలు ఎవరూ ఆకుకోసటం లేదుట. అల్లుడు ఏమైనా స్వల్పతాడేమో అడగమంటూ. నాకు అప్పుడు నిజంగా అభిమానం వచ్చింది. మళ్ళా ఆయన ఆకారం కళ్ళముందు మెదిలిపట్టుంది. ఒక్క శరీరం కోటులో దాచుకుని ఇన్ని అనస్తలు పడుతున్నాడు. ఎవరికోసమో! ఈ కాపన్నం నదులుకుంటే బాగుండును.

తనుమాత్రం డబ్బువిషయం జయరామ్ ని అడగదబ్బుకో లేదు. నాకు అప్పుడప్పుడు గుండెదడ, నొప్పి వస్తున్నాయి.

మొదట్లో కబురు పెడితే జయరామ్ సర్కు వచ్చి మందు ఇచ్చి వెళ్ళేది. ఇప్పుడు కబురుపంపటం మానేశాను. అప్పుడప్పుడు రానటం పరిపాటయిపోయింది. నిన్న రాత్రి నొప్పి చాలా ఎక్కువగా వచ్చింది. కాళ్ళు చేతులూ తిమ్మెరైక్కాయి. అయినా జయరామ్ ని లేపలేదు. ఎప్పుడో వాళ్ళు అంతా మొద్దుబారు తుంది అంతే. ఇప్పుడు నాకు చచ్చిపోతానన్న భయం లేదు. మా గోడ వెనక గుడిసెలో గంగమ్మ ప్రాణం కొట్టుకు పూసు కుంది. అంతమంది పిల్లలతో అని చేసుకున్న వాడి చేష్టలు తలుచుకుని ఏడ్చి ఏడ్చి ఎగిరిపోయింది.

గాధపడని జీవుడు వుండదేమో నువ్వు ఎంత అదృష్టం చేసుకున్నావో అనిపిస్తోంది. నీలా సుఖంగాగడిపే సంసారాలు వేశ్యమీద లెక్కపెట్టవచ్చు. ఇంకా వ్రాయాలని వుంది. ఇప్పటికే నువ్వు విసిగిపోయి వుంటావు. ఇనాళ జరిగిన సంగతి వ్రాసి పెన్ను మూసేస్తా. గుండెల్లో నెప్పి వుండివుండి వస్తోంది. కడుపులో తిస్పతోంది. ఎల్లాగో డిస్పెన్సరీకి వెళ్ళగలిగాను. జనంతో కిటకిట లాడుతోంది. జయరామ్ వచ్చి కబురు చెయ్యకపోయావా? నువ్వెందుకు రానటం అని మొహం చిట్టించుకున్నాను. తల దిగుకుతోంది. ఇంటికి వెళ్ళాలని వెనక్కి తిరిగాను. మెట్లమీదకి తూలటం తొలుస్తోంది. శరీరం నాకు లొంగలేదు. నాకు మెళుకువ రానటా? నీ పొద్దు తిరిగింది. జయరామ్ స్నేహితుడు పక్కన నిల్చుని పరీక్ష చేస్తున్నాడు. ఎల్లావుంది అని అడుగుతున్నాడు. వాళ్ళ మొహాల్లోకి చూడ లేక కళ్ళు మూసుకున్నా. మళ్ళీ అతనే ఇంటికి నెళదామా, అని

మాటమార్చి అడుగుతున్నాడు. సర్దువచ్చి పట్టుకోబోయింది.

జయరామ్ కళ్ళల్లో తడి మెరిసింది. లేనగలవా సుశీ! అంటూ దగ్గరగా నిల్చుని అడగటంతో నాలో దాగిన దుఃఖం కట్టలుతెగిన నదిలా బయటపడి పసిపిల్లలా అర్థంలేకుండా ఎంత సేపో ఏడ్చాను. ఆ క్షణంలో జీవితం చాలిస్తే ఎంత బాగుండును అనిపించింది.

మళ్ళీ జీవితంమీద మమత పెరుగుతోంది. కానీ సన్ను అడక్కుండానే శరీరం, జీవుడు, తొందరలోనే విడిపోతారని పిస్తోంది. వాటికి సఖ్యత కొంతకాలంగా వుండటంలేదు. నా పరిసరాలు సన్ను తొందరగానే మర్చిపోతాయి. నాకు వార సులులేరు. జయరామ్ భవిష్యత్ సుధతో సుఖంగా గడచి పోవచ్చు.

నాకు బంధంగావున్న కుక్కపిల్ల రెండు రోజులనించి కనపడటం లేదు.

ఎక్కడవుందో పాపం. దానికి ఆకలి అయితే దీనంగా నా కళ్ళల్లోకి చూసేది. నా వొళ్ళో తలపెట్టుకు తోకఆడిస్తూ గారంచేసేది. మాటలురాని పసిపిల్లలా సన్ను కవ్విస్తూ నా చుట్టూ తిరిగేది. మా యింట్లోవాళ్ళు దాని విషయం ఎక్కువ పట్టించుకోరు. నాకు యిప్పుడు ప్రతి చిన్న విషయం పెద్ద సమస్యగా తీస్తోంది. ఇంక నా సొద ఆపుతున్నా. మళ్ళీ వ్రాయగలిగితే మరోసారి వ్రాస్తా. అన్నట్టు మీ పాపాయి ఎవరిలా వుంటుంది? నాకో ఫోటో పంపలేదేం. నా దగ్గర చిన్న పిల్లల ఫోటోలు వున్న పాంప్లెట్స్ ఎన్నో వున్నాయి. వాటిలో ఎవరిలావుంటుందో పోల్చి వ్రాస్తా. మరివుంటా -

జవాబు ఆ వృత్తంలోనే ఖాళీగావున్న కొద్దిచోటులో మీనాక్షి అక్షరాలు ఇరుక్కు వ్రాసింది, నీ వృత్తం చదివితే నువ్వు జయరామ్‌ని వదిలి ఏ లోకానికీ వెళ్ళలేవు అని తేలిపోయింది. ఇంక రెండోది ఆలోచించే తత్వం వున్నవాళ్ళు ఎక్కువగా సుఖపడలేరు. మూడు - నీకు తొందరలో పాపాయి పుట్టాలని ఆశీర్వాదిస్తున్నా. నీ ఆలోచనలు అన్నీ ఎప్పుడు ఎల్లా వుంటాయో వ్రాస్తే చదవాలనివుంది. ఇంక నా అదృష్టాన్ని చాలా గొప్పగా వూహిస్తున్న నీకు అమాంతం నిస్పృహ కలిగించటం నాకు యిష్టంలేదు. పైగా మా పాప రాకతో మా మధ్య వో అగాధం పెరుగుతోంది. అని నీకు వ్రాసేందుకు నాకు చాలా బాధగావుంది. నువ్వు ఎప్పుడో జరిగిన సంఘటనలు తల్చుకుంటూ జీవితానిక దూరంగా వుండేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నావు.

నిత్యం అవే నా జీవితంలో మరో విధంగా నీడల్లా తొంగి చూస్తూ వుంటాయి అంటే నువ్వు నమ్మగలవా? నువ్వు ఊహించినట్టు జయరామ్ సుధని చేసుకుంటాడన్న సమ్మతమేమిటి? చేసుకున్నా సుఖపడటంవట్టిమాట. వాళ్ళని కాలందూరం చేసింది. మళ్ళీ కలిసినా మధ్యనిలిచిన నీడలు భూతాల్లా పెరిగి ఆత్మల్ని మింగి జీవితావశేషంలో విరాగుల్ని చేస్తాయేమో? అయినా ఆ వూహలన్నీ వట్టివి. నువ్వు మళ్ళీ పూర్వంలా ఆరోగ్యంగా వుండాలి అని నా కోరిక. ఇన్నాళ్ళు ఎందుకు దాచావు: ఇంట్లో డాక్టర్ని పెట్టుకుని నువ్వు జబ్బుని పెంచుకున్నావంటే నీ మీద నాకు చాలా కోపంగావుంది. మనం వుండి సాధించలేనిది పోతేమాత్రం ఎవరికీ సప్తం. అయినా ఎవరి జీవితం వాళ్ళది.

మీ అమ్మపోతే మీ చాన్న అంత మంచివాడుకూడా మళ్ళీ చేసుకోలేదా ఏమిటి !

ఇంకొకరి కోసం జీవిస్తున్నామన్నమాట వట్టిదే ! మన కోసమే మనం పాకులాడుతున్నాము. అది మాత్రం ప్రతివాళ్లు వప్పుకోవాలి. అవునా !

నీవు త్తరం మల్లా చదువుకుని నీమనస్సు మార్చుకున్నట్లు మల్లా నీవు పుత్తరం వ్రాస్తావని ఎదురు చూస్తావుంటా—

జయరామ్ మనస్సుకి పూర్తిగా అర్థమయినట్టులేదు. చదివినదే పదిసార్లు చదువుకున్నాడు. అందులో పూర్తిగా అర్థమయింది సుధని చేసుకుంటే సుఖమండదు— అన్నవాక్యం అదే ఆలోచన స్థిరపడింది. అంతా ఎదురు చూసినట్లు కాకుండా సుశీల బంధువు లమ్మాయిని చేసుకున్నాడు. సుధకి ఈసారి జయరామ్మీద ఏనగింపు కలిగింది. చుట్టుపక్కల స్నేహితులకి తమ వూహాలు తప్పినందుకు ఇదేమిటి ? పిచ్చాడు అని నిర్వచించారు. వంటావిడ కాలక్షేపానికి ఎన్నో కథలు పోగుచేసింది. వినేవాళ్ళకోసం నిరీక్షిస్తోంది.

జయరామ్మను సుశీలకి తను అన్యాయం చేశానేమోనన్న భయం విడవటంలేదు. కొత్తగావచ్చిన సభువును అపురూపంగా చూచుకొంటున్నాడన్న వార్త వంటింట్లో పుట్టింది. నెమ్మదిగా బజారుదాకా చేరింది. జయరామ్మకి మాన్యునచ్చింది బొగడచెట్టు నీడని కూర్చుంటే మనస్సు స్థిమితంగా వుంటోంది. చాలా పొద్దుపోయేదాకా జయరామ్ అక్కడే గడపటంతో సుశీలకి ఆ చోటంటే ఎక్కువ ఇష్టం అని విన్న సభువు మనస్సులో నల్లమబ్బులు కమ్ముతున్నాయి.

*

కర్త-కర్మలు పూర్తిచేసిన కథ

ఆరోజు రాత్రి రామచంద్రయ్యకి మెళుకువ సచ్చాక మళ్ళీ నిద్రపట్టలేదు. దూరంగా తాణాలో గంటలు కొట్టినప్పు డల్లా లేచి కూర్చుంటూ. మళ్ళీ పడుకుంటూ గడుపుతూ, తెల్లవాకుజాముకి నిద్రని బంధించాడు.

సూర్యకిరణాలు మెల్లిగా లాలించాయి. మెళుకువ రాలేదు. సూటిగా కళ్ళల్లో గుచ్చుతూ చెలగాట మాడాయి; లాభంలేదు. ఈసారి అద్దంమీదనించి మొహంమ్మాద పడి పెచ్చటి స్పర్శతో పక్కకి తిప్పగలిగాయి. సీతారావమ్మ వీధి గుమ్మంలో విప్పిన కంఠం మేలుకొలుపులా వినపడి రామ చంద్రయ్య లేవటం ఏమిటి, పెరటిగుమ్మంలో కళ్ళు విప్పటమే జరిగింది.

ఆ హడావిడిలో పాలచెంబు కసపడక, కాఫీగిన్నె తన్నే శాడు. ఎంత చిన్న శబ్దమైనా సీతారావమ్మ చెవిని పడుతుంది. మనిషి అర్భకురాలేతప్ప, మిగిలిన విషయాల్లో ఆవిడని కాద నేండుకు ఎవరో కాని సిద్ధపడరు. నంటింట్లోకి ఎకాఎకీని పచ్చే సింది. రామచంద్రయ్య పాతగుడ్డపెట్టి, వో పక్కనించి, టుగు చుకు నస్తున్నాడు. కాఫీ ప్రవాహం మరోపక్కకి తిరిగి కూన గాయలు ముట్టని ముట్టుకుని నంటపొయ్యి దగ్గరికి చేరింది.

“హవ్వ” అంటూ నోరు చేత్తో మూసుకొంది సీతా రావమ్మ.

“మరేం లేదూ” అంటూ నసుగుతున్నాడు రామ చంద్రయ్య.

“మరేమోనే నాన్న” అంటూ వసంతలక్ష్మి మాట చెప్ప లేకండా సంతోషంతో వచ్చిన ఆయాసాన్ని అణచు కుంటూ మంచి నీళ్ళబిందె చొట్టపడేలా కిందపెట్టి, “అమ్మా వినవే” అంటూ గడపమీద కూర్చుని గట్టిగా వూపిరి నదు లుతూ పమిటకొంగుని చేతులతో బంతిలా చుట్టేస్తోంది.

“ఆ గడపమీద కూర్చోవద్దని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను” అంటూ కూతుర్ని కసిరింది సీతారావమ్మ.

“స్లర్లేవే” అంటూ కిందకి జరిగి, “మరేమోనే ఆ రావి చెట్టు గట్టుమీద వో స్వాములవారు కూర్చున్నారే. ఆయనే మోనే నన్ను చూసి పిల్చారే మరిట; నేనుట, మగవాడినై వుంటేనేమోనే, చాలా గొప్పవాడి నయ్యేదాన్నిట; కాదు అయ్యేవాడినిట. ఇప్పుడై నా తావేమ కట్టుకుంటేనేమో చాలా గొప్పదన వస్తుందిటే. అమ్మా, వో ఐదురూపాయలు ఇస్వవే” అంటూ వసంతలక్ష్మి, అప్పుడే భవిష్యత్తుని తలుచుకుంటూ అడిగింది.

“నీ మొహం” నీ దగ్గర డబ్బు లాగేండుకు ఆ ఎత్తు వేసివుంటాడు. పట్టే అదృష్టానికే తాఎత్తు ఏమీ అడ్డురాదు. అయినా నీళ్ళకి నిన్నెవరు వెళ్ళమన్నారే? ఆ నారిగాడు ఏమ యినాడుట - యజమాని ఇంత పొద్దెక్కి లేస్తే, వాడు పొద్దు వాలాక పనిలోకి వస్తాడు. అడిగేవాళ్లేరంట: అంటూ సీతా రావమ్మ స్వగతం చెప్పుకుంటూ పెరట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

తనని అంత సులువుగా వదిలిపెట్టినందుకు రామచంద్ర య్యకి ఆశ్చర్యం వేసింది.

“నాన్న, నువ్వేనా ఇవ్వవా?” అంటూ గారాలు మొదలుపెట్టింది నసంతలక్ష్మి. తండ్రి “ఇస్తానే” అన్నట్టు పైగ చెయ్యటం పెరట్లోంచి సీతారావమ్మ కనిపెట్టి ఇంట్లోకి వచ్చి పడింది.

“సిగ్గులేకపోతే సరి. నాకు తెలీకుండా దానికి ఇస్తా నంటారు? ఈడొచ్చిన పిల్లలు ఇంట్లో వున్నారన్న బెంగన్నా లేదు మనిషికి. పెళ్ళిప్రయత్నం చేద్దామన్న ధ్యాస వుంటేగా, జన్మానికి. ఎంతసేపూ తిండి, నీదా, వీటితో తెల్లారుతోంది. ఏవన్నా అడిగితే జవాబు చెప్పకుండా వూరుకోవటం, వాగి వాగి అదే వూరుకొంటుందిలే అని.”

రామచంద్రయ్య పెరట్లోకి జారుకొని చాలాసేపు అక్కడే గడిపి చివరికి స్నానంచేసి తడి గుడ్డలతో వచ్చి నిల బడ్డాడు నసారా మెట్లమీద.

నసంతలక్ష్మి పొడిబట్టలు అందించింది తండ్రికి.

సీతారావమ్మ దేముడు మందిరం దగ్గరికి చేరడంచూసి తండ్రిగూతుళ్ళు రావిచెట్టుదారి పట్టారు. అప్పటికే నాగసుందరి స్వాములవారిని ప్రశ్నలతోటి విసిగిస్తోంది.

స్వామిజీ వుండి వుండి నకసారి కళ్ళు తెరుస్తున్నాడు. తెరచినప్పుడు నాగసుందరినే చూస్తున్నాడు. “ఎప్పుడో ఒక నాడు నిన్ను ఏ రాజకుమారుడో వచ్చి ఎత్తుకుపోతాడు. అంతే” అని మళ్ళా కళ్ళుమూసుకున్నాడు. అక్కడికి తండ్రి, అప్పా రావటం చూసి, “చూడు నాన్నా ఇప్పుడుకూడా ఎత్తుకుపోయే

రాజకుమారులు పున్నారని చెప్తున్నాడు స్వామిజీ” అంటూ గట్టిగా నవ్వుతోంది నాగసుందరి. తండ్రి “నవ్వుకు తప్పు” అని వారించాడు.

స్వామిజీకి రామచంద్రయ్య సాష్టాంగపడి తన భవిష్యత్తు చెప్పమని ప్రార్థించిపడ్డాడు.

స్వామిజీ మళ్ళీ కళ్ళుమూసుకు మానంలో పడ్డాడు. మళ్ళీ తెలివిలోకి వచ్చి “ఏమి వుందీ. ఎప్పుడో నాలాగే విరాగ్తివై నర్వం త్యజించే రోజు వస్తుంది” అంటూ కళ్ళు మూసుకున్నాడు. “అదేమిస్వామి, అలా శలవిచ్చారు.” అంటూ కంగారు పడ్డాడు రామచంద్రయ్య.

పూళ్ళో పెద్దలు మరికొందరు రావటంతో రామచంద్రయ్యకి ఇంకేమి అడిగేందుకు వీలేకపోయింది.

ఆరోజునించీ తండ్రికూతుళ్ళలో పెద్ద మార్పు వచ్చింది. ససంత తను ఏకాదశి గొప్పది అయ్యేందుకు అనకాశముంటుందో నని చాలా రకాలుగా పూహించుకుంటూ ఎవరూ చూడనప్పుడు తీవిగా వెన్నువిరుచుకు నడచడం, చాలామంది, నీరగాధల సినిమాల్లో హీరోఇన్లు పెట్టేపోజులు నెమరు వేసుకొని గంటలు గంటలు అద్దంముందే గడిపేస్తోంది. నాగసుందరి పెట్టెఅడుగు నున్న కాశీమజిలీలు పెల్లగించి అందులో అందమైన రాజకుమారులు పున్న కథలు అన్నీ తనకి కావల్సినంత వరకే చదువుతూ కష్టాలు వచ్చిన పేజీలు అన్నీ తిప్పేస్తూ ఎక్కువసేపు మంచంలోనే గడుపుతోంది.

రామచంద్రయ్యకి రామపూట కంటిమీదకి కునుకన్నది రావటంలేదు. సకవేళ పొరపాటున కన్ను మూసినా తను

బైరాగుల్లో కలిసినట్టు తిండి తిప్పలూ లేకండా దేశంపట్టుకు
తిరుగుతున్నట్టు కలవచ్చి బెంబేలైతి భార్యకి చెప్పకుంటు
న్నాడు.

ఆవిడ నోదాసు, “రాసిపెట్టి పుంటే తప్పకుండా
అయినా అస్తమాసం అదే యావృత్తి అవుతే ఇంకో కల ఎల్లా
వస్తు”దని కసిరి తను సుఖంగా నిద్రపోయేది.

స్వామిజీ ఆవూరినించి మకాం సక్క వూరికి మాండ్చు
కున్నారు.

రామచంద్రయ్యకి ఎంతోకాలంగా మిలటరీలోచేరి
డబ్బు పంపుతున్న తమ్ముడు పుండరీకాక్షుడు కాస్తా పోయా
డన్న వార్త తెలిసిం దగ్గరనుండి మరీ నీకుగారిపోయాడు.

ఆ తెల్లవాడుజామున తనే పోయినట్టు కల వచ్చింది.
రామచంద్రయ్యకి. చిన్నప్పుడు తల్లి చెప్పిన మాటలు గుర్తుకి
వచ్చాయి. నాలుగో జాముని వచ్చిన కల యధార్థ మయి
తీరుతుండటం. కూతుళ్ళకి చెప్పుకు బోయమన్నాడు. సీతారా
వమ్మకి అఘాయిత్యంగాతోచి “ఆ మాట ఏమిటంటే” అంటూ
అక్కడనించి వెళ్ళిపోయింది.

రామచంద్రయ్య మనషి పుష్టిగావున్నా, మనస్సు వట్టి
బక్కది. తను బతకాలంటే సకటేమార్గం- సన్యాసం పుచ్చు
కోవాలి. తను అసలు నేలమీద పడుకో లేడు. వక్కపూట
కూడా భోజనం మానలేడు. తలుచుకుంటే ముందే దుఃఖం
వస్తోంది. వ్రాళ్ళో పెద్దల్ని నలుగుర్నీ పిలిచి తన కర్తవ్యం
విచారించాడు. స్కొంటి రాఘవయ్యకి మనస్సు తేలికైంది.
వీడు ఇంట్లోంచిపోతే తన గొడ్డని వీడి నొడ్డోకి రాత్రిపూట

తోలవచ్చు. ఆడాళ్ళు ఏమి చూసి అఘోరిస్తారే అనుకున్నాడు.

పున్న గుడ్డలకే కాషాయరంగు వేయించుకు రమ్మన మని నారిగాణ్ణి పంపాడు. ఆ గుడ్డలు తేనటం చూసి మళ్ళా గొల్లుమని గోల పెట్టాడు. ఈసారి సీతారానమ్మ కూకలేసింది. ఈ పిచ్చినదిలి ఇంటిపట్టునే వుండిపోమ్మంది.

తన కర్తవ్యం మార్చుకోనంటూ ఆ గుడ్డలు వేసుకుని రామచంద్రయ్య బయటికి నడిచాడు. ఆవూరి సత్రంలో పున్న న్నాళ్ళు ఇంటిదగ్గరనుండి భోజనం వెళ్ళేది. నారిగాడు పక్కా అదీ చూసి మరీ వచ్చేవాడు.

స్వాములవారి ఆజ్ఞ అవటంవల్ల రామచంద్రయ్య పేరు మార్చుకు పూరు విడవాల్సినచ్చింది.

ఇంట్లోవాళ్ళకి మొదట కొంచెం కష్టం కలిగినా మెల్లిగా అలవాటు పడిపోయారు. అప్పుడే ఆరు నెలలు గడిచాయి. శీతా కాలంపొద్దు తొందరగా దొర్లిపోతోంది. చలిమసగలో దీపాలు కాంతి తగ్గినట్లువున్నాయి. గుళ్ళో ఆకాశదీపం మిణుగురు పురు గులా వుండి వుండి మెరుస్తోంది. ఈశర్వుడి గుడిలో గంటలు మోగుతున్నాయి. సీతారానమ్మ దీపారాధన చేసేందుకు గుడికి చేరింది. గర్భగుడి ద్వారంచుట్టూ నక్షత్ర మాలలో జ్యోతులు నిల్చి వెలుగుతున్నాయి. ఆలస్యంగా వచ్చినందుకు నొచ్చు కుంది. తను తెచ్చిన ప్రమిదలు నందికేశ్వరుని చుట్టూ పేర్చి వెలిగించింది. గుళ్ళో పార్వతీదేవిని చూసింది. అన్ని జ్యోతులు వెలుగుతున్నా మూలవిరాటయ్లో కాంతులు వెలగ లేవు. ఎఱ్ఱచీర వెండి కళ్లతో అమ్మవారు దిగులుగా నిల్చు న్నట్లు తోచింది. కళ్లు మూసుకు ఆదిదంపతులని మనస్సుతో

నిల్చుకుంది. మనస్సంతా వెల్తురుతో నింసిపోయింది. సజ్జ తీసుకు మండపంలోకి చేరి కూర్చుంది. “జై సీతారామ్” అన్న శబ్దం విని కొద్దిగా చీకటిగావున్న మూలకి చూసింది. ఎవరో సన్యాసి అనుకొంది. రామచంద్రయ్య వెళ్ళిన దగ్గరనుంచీ సన్యాసుల్ని చూస్తే ఏవగింపు పట్టుకుంది. అసలు ఆ స్వామిజీ రాకపోతే ఈ బుద్ధి పుట్టేదేకాదు ఇలా నిక్షేపంలాంటి సంసారాన్ని నదలుకు దేశమ్మీద పడి బావుకునేది ఏమిటో ఇంతవరకూ సీతారావమ్మ బుద్ధికి తట్టలేదు.

పూర్వాశ్రమంలో రామచంద్రయ్య భార్యని చూడగానే నిగ్రహం లేక పలకరిద్దా మనుకుంటూ వుండగానే వెళ్ళిపోయింది. ఇప్పుడు ఇంటికి వెళ్లటమా నద్దా అన్నది తేలిక ధ్యానంలో పడ్డాడు.

తల్లి ఇంటికి నచ్చేసరికి అక్కచెల్లెళ్లు కీచులాడటం మాని ఎవరి గదిలోకి వాళ్లు జారుకున్నారు.

ఐనా తండ్రి దగ్గరలేరు. ఏళ్లు పస్తున్న కొద్దీ మరీ చిన్న వాళ్ళలా తగూలు ఎక్కువయ్యాయి. ఇంతకీ అప్పుడే ఇద్దరికీ పెళ్లిళ్లు చేసివుంటే ఎంత బాగుండేది. తను బైరాగుల్లా కలిసే ముందు వీళ్ల పీడకూడా నదలగొట్టాల్సింది. అని విసుక్కుంటూ తన పూజగదిలో చాపమీద నడుంవాల్సింది. రామచంద్రయ్య వెళ్ళిన దగ్గరనుండి సీతారావమ్మపడక దేముడి గదికి మార్చింది.

తల్లికి వినపడేలా ఇంట్లో సామాన్లు సర్ది పంటింటి గొల్లెంచప్పుడు చేసి తల్లికి పాలగ్లాసు పట్టుకు చిన్నకూతురు ముందుగా వెళ్లింది గదిలోకి.

“అంత తొందరేమిటి ? పళ్లు తినకుండా పాలు తాగుతుందా !” అంటూ బుట్ట తీసుకు పెద్దకూతురు సచ్చింది.

“అక్కడెట్టి వెళ్లండి, మళ్లా కీచులాట మొదలెట్టకండా” అని సీతారానమ్మ చెప్పటంతో, మూతలు తిప్పకుంటూ ఇద్దరూ వెళ్లిపోయారు. నాగసుందరి నిద్రకి ఆగలేదు. రోజూ రాజకుమారుణ్ణి గురించి రాత్రి అంతా ఆలోచించాలి అనుకునేది కానీ వెధవనిద్ర వెంటనే వచ్చేస్తుంది. ఈరోజు ఏమయినాసరే నిద్రపోకూడదు. గ్లాసెడు నీళ్లు పక్కన పెట్టుకు కళ్లు తుడుచుకోవాలి అన్న నిర్ణయానికి సచ్చేసింది.

హరికెన్ లాంఠర్ హెచ్చించి పెట్టుకుంది. వసంతలక్ష్మి, ఎన్నో వీరగాధల్ని పఠనం చేస్తోంది. ఇంతసరకూ ఒక్క విషయంలో కూడా తన్ను ఎవరూ గుర్తించటంలేదు. స్వరాజ్యం రాకముందు పుట్టివుంటే ఎంత బాగుండేది. ఇప్పుడేమిలాభం. తను పుట్టేసరికి స్వరాజ్యం రానడమే కాకుండా తనకోసం ఏ సమస్య వదలకుండా అంతా తలోటీ పంచేసుకున్నారు. ఏదన్నా కొత్తసమస్య ఆలోచించాలి. ఏది అనుకున్నా ఇది వరకు ఎవరో ఎత్తి నదిలిన విషయమే సంటున్నారు. ఇప్పుడు ఒకటే మిగిలింది. ఈసారి ఎలక్షన్లో నిల్చున్న వారికి అండగా కష్టపడి పనిచేస్తేసరి. ఏ ఎమ్. ఎల్. సి. యో తనకి ఇప్పించనచ్చు. మళ్ళీ అది ఎల్లా సాధ్యపడుతుందన్న బెంగ వట్టుకుంది. తల్లి గడసదాటి బైటికి వెళ్ళనివ్వదాయె. పోనీ తండ్రి వుంటే ఏదో సాకు చెప్పి వెళ్ళే ధైర్యం వుండును. ఎటూ పాలుపోక పహారా నాడిలా అటూ ఇటూ తిరుగుతోంది. సాయంత్రం నారాయణ చెప్పిన మాట గుర్తుకొచ్చి ఒక్కసారి

నిల్చిపోయి ఆ స్వామిజీ అవునో కాదో అడగడం మర్చి పోయానే అనుకుంది. అయినా పక్కంటి రాఘవయ్య ఇంట్లో దిగారుట. వాళ్ళింటికి వెళ్ళటం ఎల్లా. ఆడాళ్ళు ఎవరూ లేరాయె. పట్నంనించి కొడుకు నచ్చాడని ఆ రామిచేత నంట చేయిస్తున్నాడుట. దానినోరు అసలు మంచిదికాదు. వాళ్ళ ఇంటికి వెడితే ఎన్నేనా పుట్టిస్తుంది. మరి స్వామిజీని చూచే మార్గమే లేదా? అని తన్నే ప్రశ్నించుకుని, ఇప్పుడే ధైర్యం అవసరం అని తనే చెప్పకుని రాఘవయ్య పెరటి వేపు దీపాలు కదలటం కిటికీ లోంచి చూసింది. నేరేడుచెట్టుదగ్గర ఏదో తవ్వటం వినపడుతోంది. ఎప్పటికీ ఆ దీపాలు ఆర్పటంలేదు. ఈరోజు లాభం లేదు. అనుకుని విచారంగా మంచం పట్టెమీద ఒరిగింది నసంత లక్ష్మి.

నాగసుందరికి తెల్లవాసు జామున మెళుకున వచ్చింది. కళ్లో కనపడ్డ రాజకుమారుడు వచ్చి వెళ్ళిపోయాడేమోనన్న భయంతో గది అంతా వెతికింది. నయ్యారంగా అద్దంముందు నిల్చుని వళ్లు విరుచుకుంది, రాత్రిళ్లు అద్దం చూసుకుంటే రాక్షసులు వెంట వెడతారని అమ్మమ్మ చెప్పేది అనుకుని అద్దం చూసుకోకండా పమిట సద్దుకోవటం, జడ ముందుకు లాక్కుని రెండో భుజంమీదకి వేసుకు దూరంగా దిగిపోయే చంద్ర బింబాన్ని చూస్తూ, పుస్తకాల్లో చదివినట్టు, సినిమాల్లో చూసి సలా నిట్టూర్పులు విడుస్తూ మళ్ళా మంచంమీద పడిపోయింది.

ఎవరో మెల్లిగా తలుపు తట్టిన శబ్దం అవుతోంది. లేచి తలుపు తియ్యాలనుకుంది. మళ్ళా మాగన్ను పట్టేసింది. పను

కున్న మంచం కిటికీదగ్గరగా వుంది. ఎవరిదో చెయ్యి కిటికీ లోంచి తన జుట్టుని సవరిస్తోంది. నుమరు, బుగ్గలు; అబ్బా చూసేందుకు సిగ్గు వేస్తోంది. తప్పకండా రాత్రి కల్లో నచ్చిన రాజకుమారుడే అయివుంటాడు. తన చెయ్యి చేతిలోకి తీసుకు కుంటున్నాడు. ఈసారి కొద్దిగా కళ్ళు తెరచింది. నాగసుందరి. దుప్పటి ముసుగులో మొహం గుర్తు తెలవటంలేదు. ఐనా ఎప్పుడూ రాజకుమారులు మారువేషంలో తప్ప రారన్న సంగతి గుర్తుకొచ్చింది. కొద్దిగా కిటికీదగ్గరగా జరిగింది.

నసంతలక్ష్మి లేచి మళ్ళా అటూ ఇటూ తిరుగుతోంది. చెల్లెలి మంచం పక్క ఆకారం కంటపడి దొంగని పట్టుకోవా లన్న హడావిడిలో దీపం పెద్దదిచేసి తలుపు తెరచింది. ఆ ఆకారం రాఘవయ్య పెరట్లోకి తప్పుకుని తలుపు మూసుకుంది. చేసేదిలేక నసంతలక్ష్మి ఇంటి తలుపులువేసి చెల్లెల్ని లేపింది.

“ఎప్పుడూ నిద్రపోకండా పిశాచంలా తిరక్కపోతే పడుకో రాదు. ఏం కొంప ములిగిందని నచ్చావు” అని అప్పగారిమీద విసుక్కుంది నాగసుందరి.

“ఆ, నేను రాకపోతే కొంపే ములిగేది. ఆ దొంగాడు ఎత్తుకెళ్ళేవాడు” అని హేళన చేసింది నసంతలక్ష్మి.

“అంత అదృష్టమే పడితే ఇంకేమి కావాలి! హాయిగా వెళ్ళిపోదును. అయినా నువ్వు చూస్తూ వూరుకోవుగదా! ఖర్మ” అంటూ చేతి గాజులు చూసుకుంది. నక్కటీ మిగల్లేదు నాగసుందరికి.

“ఏదీ చెయ్యి. గాజులు పట్టుకెళ్ళావు రాజకుమారుడు” అంటూ నెటకారంగా నవ్వింది నసంతలక్ష్మి.

వీళ్ళ సంభాషణ పెరక్కుండానే పెరట్లో పెద్ద చప్పుడయింది. ఎక్కడో వెల్తురు వస్తోంది. నారాయణ కంఠం పెద్దగా వినపడుతోంది.

అక్కాచెల్లెళ్ళు ఇద్దరూ ఏకమయ్యారు. చెరో దీపం పట్టుకుం పెరట్లోకి వెళ్ళారు. దూడల పాక మండిపోతోంది. ఆవు దూడలు అరుస్తున్నాయి. వసంతలక్ష్మి చొరనచేసి పాకలోకి వెళ్ళి దూడల్ని విప్పింది. నచ్చినది సంతోంచి ఒక యువకుడు వెళ్ళి వసంతలక్ష్మిపై మండుతున్న నీట్రాడు సడకుండా ఇసతలికి లాగాడు.

నారాయణ చేత దెబ్బలుతిన్న స్వామిజీ అవయవాలు స్వాధీనం తప్పి కిందపడి మూలుగుతున్నాడు. నారాయణ నీళ్లు తెచ్చి మంటలమీద పోస్తున్నాడు. అంతాకలిసి ఎల్లాగో తెల్లారేసరికి మంటల్ని చల్లార్చారు.

రాఘవయ్యకి నారాయణమీద పగ తీర్చుకోనేందుకు అదను దొరికింది. రామచంద్రయ్య నదిలాడుకదా అనుకుంటే వీడు అంతకంటే ఎక్కువగా ఆ కొంపని కాపలా కాస్తున్నాడు. వీడిని ఇప్పుడు పట్టిస్తే ఇంక తనకి అడ్డు ఎవరూ అన్న ఆలోచన తట్టగానే నిమిషాలమీద మనుష్యుల్ని పంపి పోలీసుల్ని పిలిపించాడు. నారాయణమీద వాళ్ళకి చెప్పనల్సినవన్నీ చెప్పి మరీ ఇంట్లోకి పిల్చుకెళ్లాడు. స్వామిజీని చూపెట్టి కళ్ళు మూత్రుకున్నాడు. పోలీసులు రెండు ఇళ్లూ చూడ్డంలో రాఘవయ్య దొడ్లో తవ్విన గొయ్యి కనపడింది. కొంచెం పక్కగా విరిగి పోయిన కుండా, పేలిపోయిన తూటాలు, పేలని తూటాలు పడివున్నాయి.

రాఘవయ్య ఇదంతా ఆ నారిగాడి పనేనంటే అంటూ గుండెలు బాదుకున్నాడు పోలీసులముందు. రాఘవయ్య పాలేరు కుట్టాడు పరుగెత్తుకుంటూవచ్చి తూటాల్ని ఏరుకోబోయాడు. పోలీసుల బెదరింపుతో ఆగి, “అయి నేనే దాచుకున్నానండీ. మా అయ్యకి తెలిస్తే తంతాపని ఈడ భూమిలో దాచి పెట్టానండీ; పున్నానికి ఎలిగించుకుందాముగదా” అని చెప్పాడు. రాఘవయ్య నోరుమూసుకోమని “పాలేర్ని కసిరి. వాడికేం తెలీదండీ; అంతా ఆ నారిగాడిపనే. అసలు నా కొంపకే పెడదా మనుకొని వుంటాడు” అంటూ ఇంకా నమ్మించేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

వూరి మునసబు రానటంతో అంతా తలోటి చెప్పకు పోతున్నారు. మునసబు తిన్నగా సీతారావమ్మ దగ్గరకెళ్ళి కుశల ప్రశ్నలడిగి సంగతులు తెలుసుకున్నాడు. వసంతలక్ష్మి రాత్రి తను చూసిందంతా చెప్పి, “చెల్లెలి చేతిగాజులు తీసుకున్న మనిషి రాఘవయ్య ఇంట్లోకి వెళ్ళడం చూశా” నంది. మునసబు వెళ్లాక అప్పగార్ని చెల్లెలు కోప్పడింది. “ఆ గాజుల మాట ఎందుకే చెప్పటం” అని.

“సంతోషించు. ఇంకా అమ్మకి చెప్పనందుకు. లేకపోతే ఈపాటికి చీల్చి ఎండేసేది” అని వసంతలక్ష్మి చెల్లెల్ని బెదర గొట్టింది.

మునసబుకి రాఘవయ్యమీద వున్న పగ తీర్చుకోవా లంటే అంతకన్నా మంచి సమయం దొరకటం కష్టం. “అమ్మాయి గాజులు తీసుకు” మీ పెరట్లోకి జారుకున్నాడు; ఎవడో తెలిస్తే చెప్పరాదూ?” అని రాఘవయ్యని గట్టిగానే అడిగాడు.

రాఘవయ్య కొడుకు చంద్రానికి ఈ గొడవంతా అర్థం కాక అప్పటినించీ చూస్తున్నవాడు గాజులప్రశ్న రాగానే, “స్వామిజీ ఆసనంకింద ఇందాక నాకు గాజులు కనపడ్డాయి” అని చెప్పేశాడు.

“ఏమిటా ఆ వాగుడు. పెద్దా, చిన్నా ఏమి తెలియకండా వుందే? ఆయనకి దేనికిరా?” అంటూ పళ్ళు కొరుకుతూ చంద్రంకేసి చూశాడు రాఘవయ్య.

“చూసింది చెప్పాడు, పిల్లాడ్ని ఆడిపోయ్యక” అంటూ రామి తీర్పులోకి వచ్చింది.

అప్పటిదాకా వూరుకున్న ఇన్ స్పెక్టర్ “చూడు మిస్టర్” ఆ ఆసనంకింద చూడాల్సిన పనేమివచ్చింది మీకు” అని చంద్రాన్ని అడిగాడు.

“ఆ, ఏం వుంటుంది. ఏ అగ్గిపెట్టో చుట్టముక్కో రహస్యంగా తీర్దామనివుండొచ్చు” అంటూ నవ్వుతూ చంద్రంకేసి చూశాడు మున్నబు.

“అంతే” అన్నట్టు తండ్రిచూడకుండా చంద్రం నవ్వుతూ.

తలవూపాడు.

“ఐతే ఈ స్వామిజీకి పొగ తాగడంగూడా అలవాటు వుండేమిటీ” అని పోలీసు ప్రశ్న వేశాడు అంతా మెచ్చుకోవాలని.

వీళ్ళు ఈ సందడిలో వుండటంచూసి స్వామిజీ మెల్లిగా జాచుకున్నాడు. పెరటి తలుపు తెరచివుంది. ఆసనం వున్నగది ఇంటి ముందుభాగంలో వుండటంవల్ల తరవాత చూసుకోవచ్చు

అనుకుని ముందు బైటపడి వుంటాడు అనుకున్నారు అక్కడ చేరినవాళ్ళు.

రాఘవయ్య కోపం తారాపథం చేరింది. “స్వామిజీని పట్టించేందుకుకాదు మిమ్మల్ని పిలిపిస్తా; వాడిసంగతి కనుక్కోండి ముందు” అంటూ నారాయణకేసి చూశాడు.

స్వాములవారి ఆసనం పదిలంగా ఎత్తిచూశారు. కొన్ని వస్తువులు, డబ్బు, వాటి రక్షణకోసం కొన్ని కత్తెలూ, చిన్న సంచినిండా భస్మాలు దొరికాయి. పోలీసులు వెతికేందుకు వెళ్ళారు.

“వూరిచినర ఆ లచ్చి గుడిసెలో దాక్కుంటాడు సూడ మనండి” అని నారాయణ చెప్పాడు మున్నబుకి.

“అసలు నువ్వు ఎందుకురా ఆయన్ని కొట్టావు” అని చంద్రం అడిగాడు నారాయణ్ణి.

“అసలు మొదటినుంచీ మంటేనండి ఆయన్ని చూస్తేను మా అయ్యగారికి ఎట్టి ఎత్తించింది ఈయనేగదండీ. నిన్నే మొలచ్చికాడ చెప్తున్నాడంట. సిన్న అమ్మాయిగార్ని తీసుకెళ్ళేందుకే రాఘవయ్య ఇంట్లో మకాం పెట్టాడంట. ఆ సెప్పటం మా పిన్నమ్మ ఇనిచెప్పింది. అందుకే నేను ఈ పెరట్లో పడుకుంటుండా నిన్న ఇయ్యాలాను” అని గర్వంగా చెప్పాడు నారాయణ.

పోలీసులు అట్టే శ్రమపడకుండా నదిలో స్నానం చేసే రామచంద్రయ్యని పట్టుకువచ్చారు.

మున్నబు గుర్తుపట్టి “అంతమారావేంటి” అని రామచంద్రయ్యని పరామర్శించాడు.

పోలీసులు ఘనంగా చెప్పారు. “నో పట్టాన వచ్చేందుకు ఒప్పుకుంటేనా. పట్టుకు వచ్చేసరికి మా పెద్దలు దిగి నచ్చారు.”

“భ లేవాళ్ళేనే” ఆయనకాదు. తొందరగా వెళ్ళండి వూరుచివర బడ్డీకొట్టులచ్చి కొంపలో సోదా చేయండి” అని చెప్పి పంపారు.

రామచంద్రయ్యకి తన ఇంట్లోకి వెళ్ళాలని బుద్ధిపుట్టింది. వంటగది గుమ్మంలోకి వెళ్ళేసరికి కాఫీవాసన గుప్తవాసి వచ్చే సరికి మరి నిగ్రహంమాట వదిలేసి సీతారావమ్మ ఎదటపడ్డాడు.

చిక్కిపోయిన రామచంద్రయ్యని చూసి మాటలురాక కాఫీగ్లాసు అందించింది.

ఏ స్థలంలో సన్న్యసిండాడో మళ్ళా అక్కడే కాషాయ బట్టలకి స్వస్తిచెప్పి సీతారావమ్మ కొంగుతో ముఖం తుడుచు కుంటూ తనకి ఇష్టమైన వంటకాలు చేసిపెట్టమని పసివాడిలా ఏకరువు పెట్టుకుంటున్నాడు.

రాఘవయ్య తన డబ్బు వున్న తోలుసంచి కనపడలేదని నెత్తి బాదుకుంటూ “ఎంతమోసం, ఎంతమోసం” అంటూ పిచ్చిగా అరుస్తున్నాడు.

పోలీసులు, చెయిజారిపోయిన సన్న్యాసికోసం వెతుకుతామని, కమ్మగా భోంచేసి కేసు రిజిష్టర్లో ఎక్కించుకుంటామని చెప్పి వెళ్ళారు.

రామచంద్రయ్య రాఘవయ్యని నోదార్చి ఆదరించి కొంతకాలం తనింట్లో ఆతిథ్యం ఇచ్చాడు.

రాఘవయ్యలో మరుగుపడ్డ విషపు ఆలోచనలు మళ్ళా నెమరుకి రాకమునుపు ఒక్క ఆలోచన సచ్చింది. అతని జీవి

తంల్లో అంత మంచి ఆలోచననకి అదే మొదటి క్షణం.
“చంద్రదానికి మీ పిల్లని ఇవ్వరాదా?” అని పైకి అడిగేశాడు.

రామచంద్రయ్యకి ఈ ఆరునెలల్లో అలవడ్డ గొప్ప గుణాల్లో నిర్దిష్టత ఒకటి. అందుకే ఆ ప్రశ్నకి ఎక్కువ ఆనందం చూపెట్టలేకపోయాడు. పైగా “ఘటన వుండాలి. మనది ఏమివుంది?” అని తేల్చివేశాడు.

పక్కగదిలోనుంచి వింటూన్న సీతారావమ్మ “వారి మాటలంతేలే అన్నయ్య, నీకు ఏ పిల్లని కలుపుకోవాలని వుంటే దాన్నే కలుపుకో”మని చెప్పింది.

మున్నబు పెద్దపిల్లకి మనువు తెచ్చాడు; “ఆరోజు మంటల్లోంచి ఇంతలికి లాగేడే ఆ అబ్బాయేట; పిల్ల నచ్చిందని వాళ్లు వప్పుకుంటే చేసుకుంటాసని మా అల్లుడికి వ్రాశాడు. పెద్ద చమవు చదివాడులే. ట్రయినింగ్ అయి వచ్చాడుగా! కలెక్టరు పని వస్తుందిలే” అని రామచంద్రయ్యకి చెప్పాడు.

సీతారావమ్మ వెంటనే వప్పేసుకోమని చెప్పించింది.

ఇద్దరి కూతుళ్ళని వెతుక్కుంటూ వచ్చిన అదృష్టాన్ని తల్చుకు మురిసిపోయింది సీతారావమ్మ.

రామచంద్రయ్య ఎటూ చెప్పలేదు. “ఘడియవచ్చింది. అయింది” అని ఒక్క మాటతో తేల్చేశాడు.

అల్లుళ్ళు ఇద్దరూ నట్టింట్లో తిరుగుతూంటే సీతారావమ్మ ఆనందానికి అంతులేకండా వుంది.

“ఎసంతలక్ష్మి చెల్లెల్ని మీ రాజకుమారుడు గాజులు తిరిగి ఇచ్చాడా? అని నవ్వుతూ అడిగింది.

“మీ వీర పురుషుడు కోసం మళ్ళీ ఏ కొంపేనా అంటు కుంటే దూరకేపు” అని చెల్లెలు సమాధాన మిచ్చింది.

“ఇంక నూరుకోడెట్లా మీ దెప్పకోనడాలు. వాడు దొంగో, సన్యాసో ఎవరైతే ఏంగానీ. మీ ముగ్గురికీ ఎక్కించిన వెట్టి ఇంత తొందర్లో వదులుతుందనుకోలేదు. పర్యవసానం ఇంత సుఖంగా తేరుకొంటామని అసలే ఆశలేదు. నాకు” అంటూ తృప్తిగా నూపిరి నదుల్తూ మంచంమీద కూర్చుంది సీతారావమ్మ.

“మీ అందరి మాటలకేంగాని, మన నారిగాణ్ణి వో ఇంటివాణ్ణి చెయ్యాలి. వాడి రుణం నే నెప్పడూ తీర్చుకోలేను. నా సన్యాసి ఆశ్రమంలో సుషుగా భోజనం అందించేవాడు. అల్లా జరిగి వుండకపోతే మల్లా మిమ్మల్ని చూసేవాణ్ణికాదేమో నంటూ సీతారావమ్మ పక్కన మంచంబద్దీమీద కూర్చున్నాడు రామచంద్రయ్య.

ఎల్లా పంపాడు. ఎవరు తెచ్చారన్న ప్రశ్నలు వెయ్య కుండా, చేతికి వున్న కొత్తగాజులు, కట్టుకున్న పట్టుచీర కుచ్చెల్లా చూసుకుంటూ అక్కడనించి వెళ్ళిపోయారు అక్క చెల్లెలు.

పూహించని కోరిక

పార్వతి అత్తగారితో పెళ్ళికి బయలుదేరింది. 'నువ్వు పెడితే చాలులెద్దూ; అదికూడా ఎందుకు' అని తల్లితో వెంకటేశ్వర్లు అన్నాడు. "సరిపోయే, నువ్వు రాక, కోడల్ని పంపనంటే, ఇంక నేనా ఏమిటి, తగుమనమ్మా అంటూ పెళ్ళికి వెళ్ళటం?" అని సరసమ్మగారు కొడుకుని అడిగింది.

పార్వతిని పంపటం ఇష్టం లేకపోయినా తల్లి ఏమనుకుంటుందో అని వ్రాసుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

సరసమ్మగారు కోడల్ని కాకుండా, పక్కంటివారి కోడల్ని, కూతుర్ని కూడా బెజవాడ చూడ్దురుగాని రమ్మని పిల్చుకెళ్ళింది. బెజవాడ స్టేషనులో దిగేసరికి సరసమ్మగారి బంధువు మరొకరు కలసింటే పెళ్ళివారి ఇంటికి ఇబ్బంది లేకుండా చేసుకున్నారు.

వ్రాసిన పదేళ్ళకీ ఇప్పటికీ ఎంతమారిపోయిందో అంటూ సరసమ్మగారు ఆశ్చర్యంతో ముక్కుమీద వేసుకొన్న వేలు తియ్యి లేకపోతున్నారు వీధిలోకి వచ్చినప్పుడల్లా.

కోడల్ని, పక్కంటివాళ్ళని తీసుకుని పూళ్ళోవున్న గుళ్ళూ గోపురాలు అన్నీ తిప్పకు ఇంటికి చేరేసరికి పెళ్ళివారు వచ్చేశారు అంటూ ఇంట్లోవాళ్లు వూరికే హడావుడి పడిపోతున్నారు. ముహూర్తం ఆ రాత్రికే. సరసమ్మగారు పెద్ద వాళ్ళలో కలిసిపోయి తిరుగుతోంది. పార్వతి పెళ్ళికివచ్చిన మొకరిద్దరితో పరిచయం చేసుకుని తన మున్నాబుతో సతమత

మవుతోంది. పెళ్ళిగాజాలు మోగుతున్నాయి. పందిట్లో పెళ్ళివారి తాలూకు అంతా కూర్చున్నారు. ఆడపిల్ల వేపు వాళ్ళకి చోటులేక మూలలు పట్టుకు నిల్చున్నారు.

పార్వతి, కాయితంపువ్వులు కట్టిన స్తంభాన్ని పట్టుకు నిల్చుని చూస్తోంది. తల్లిబాబు పోసుకుంటున్నారు. పెళ్ళి కూతురు గడుసుదే, సళ్ళేమెత్తి పోసేస్తోంది అని పక్క వాళ్ళతో అంటోంది ఇటు తిరక్కుండా పార్వతి.

ఆనందం పార్వతిని పలకరిద్దామని అక్కడికి వచ్చి నిల్చున్నాడు. పార్వతి ఇటు చూడటంలేదు. ఆనందం వెనకే కొంతమంది వచ్చి కుర్చీ ఇక్కడ వేయించమంటారా అని మర్యాదచేసే హడావుడికి వెనక్కి తిరిగింది పార్వతి.

మూడు ఆనందాన్ని పోల్చుకోలేదు. కొద్ది క్షణాల్లోనే గుర్తుపట్టింది. సంతోషం మొహమంతా కదిలింది. మాటలు రాక మూతి ముడుచుకుంది.

ఆనందమే పలకరించాడు. పార్వతి చెప్పే మాటల కంటే గొప్పబబ్బమే ఎక్కువ విసపడుతోంది. చాలామంది అమ్మాయిలు పార్వతి వెనక్కి చేరారు. వెనకనించి గుస గుసలు బయలుదేరాయి. ఆమెన పెద్ద యాక్టరుట అని, మొన్న మనం చూసిన సినిమాలో లేడూ, అతనేననీ, మనం చూసినదాంట్లో చాలా గొప్పచేశాడు అనీ, అన్నీ అతనికి విసపడాలనే అంటున్నారు.

‘రేపు వుంటావా!’ అని పార్వతిని అడిగాడు ఆనందం. వుంటానని తల వూపింది పార్వతి.

‘మళ్ళా కలుస్తాము’ అని పెళ్ళిపోయాడు ఆనందం.

పార్వతి చెయ్యిపట్టుకు దూకంగా తీసుకెళ్ళాడు కొంద రమ్మాయిలు. ఎల్లా తెల్సు అంటూ వూపిరి సలపకుండా ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు.

ఆనందం తనకి మేనత్త కొడుకేనని చెప్పేందుకు చాలా రకాల చేష్టల్లో గర్వం కనపడేలా, “అబ్బబ్బ, అల్లా గుంపులా మీదపడతా రేమిటి? ఆయనలో కొత్తవిశేషం ఏమివుంది, ఏమిటి? మనం చూసే మనుషుల్లాగే వున్నాడుగా? ఎక్కొచ్చి అదృష్టం అందలం ఎక్కించింది, అంతే!” నంటూ, పార్వతి తనకి అతనితో మాట్లాడటంనల్ల వచ్చిన సంతోషం ఏమీ లేదు అని కనపడేలా మొహంపెట్టుకు కూర్చుంది, అరుగుచివర.

ఒకామె “నీకు తెల్సును కనక అల్లా అంటున్నావు, లేకపోతే ఆయనతో మాట్లాడంలోవున్న గొప్ప అర్థమయ్యేది” అంది. “అబ్బా, దగ్గరనించికూడా ఎంత బాగున్నాడే”నని మరొక ఆవిడ నిట్టూర్చింది. “కొంచెం కనుముక్కు తీరున వుందని” మరిసిపోయింది మరో ఆమె. “మా పిల్ల నిద్దర పోయింది కాని, ఆయన బసకపెళ్లి కొంచంసేపు కబుర్లువిని వద్దాం అత్తా” అంటూ పార్వతి చెయ్యిపట్టుకు లేవతీసింది. ఇప్పుడు కాదులే రేపు ప్రొద్దుట వెడదాము. నాకు నిద్ర వస్తోంది అంటూ పార్వతి వళ్ళు విరుచుకుంది.

మరో మధ్యపడుస్తావిడ, సళ్ళల్లో యిరుక్కున్న నక్క పలుకు బైటకిరాక అనస్తపడుతూనే, మాటలు మొదలుపెట్టి, “అబ్బాయి చిన్నతనంలో ఎంత అల్లరిచిల్లరిగా తిరిగేవాడో” నంటూ బోలెడు తెల్పినట్టు మొదలుపెట్టి. “అందుకేగా వీళ్ళ నాన్న యీ అమ్మాయిని యిచ్చి చెయ్యలేదు” అంటూ

పార్వతిని చూపెట్టి తను చెప్పాల్సినది అయిపోయినట్లు పన్ను కుట్టుకోవడం మళ్ళా మొదలుపెట్టింది.

“ఆయనకే ఇచ్చి మీ నాన్న చేసివుంటే మాతో అసలు మాట్లాడేదానివేనా?” అంటూ పక్కింటి అమ్మాయి పార్వతి బుగ్గలు సాగతీసింది.

మర్నాడు ఆనందం వచ్చేసరికి పార్వతి తల దువ్వు కుంటోంది. సగం జడ అల్లుకున్నది వదిలి “రా బావా!” అంటూ తన సామాను పెట్టుకున్న గదికి తీసుకెళ్ళింది.

గది అంతా సామాన్లు, అమ్మాయిలు విడిచిన బట్టలు, అడ్డాలు, మవ్వెనలూ తిలకంసీసాలతో గందరగోళంగా వుంది. పార్వతి తన పెట్టిపైన చీరమడత పరచి ఆనందాన్ని కూర్చోమంది.

ఆనందం వేసుకున్న పల్చటి లాల్చీ వెనక పచ్చటి శరీరం మెకస్తోంది. ఏదో వింతసువాసన గది అంతా పరుచు కుంది. పార్వతికి సంతోషం, భయం కలిసి మాటని పైకి రానివ్వటంలేదు.

“ఏమిటి? కబుర్లు చెప్పు” అని ఆనందం పార్వతికేసి చూస్తున్నాడు.

పార్వతికి ఏమి చెప్పాలో తోచక “మీ ఆవిడ ఎల్లా అంటుంది, పాపాయిలు ఎంతమంది, అత్తయ్య ఎల్లావుంది” అంటూ గుక్కపిప్పకోకుండా అడిగేసింది.

“మీ అత్తయ్య మంచాన పడింది. ఇంక, పాపాయి లంటావా? మా ఇంట్లోకి ఎవరూ రానటంలేదు. మా ఆవిడ

వర్ణన నేను చేసేకంటే నువ్వే చూడరాదూ వచ్చి” అన్నాడు. నవ్వుతూ ఆనందం.

పార్వతి మళ్ళా ఏదో అడగాలనుకుంటూండగానే, అత్తగారు అక్కడికి వచ్చింది. మా అత్తయ్యకొడుకు అంటూ ఆప్యాయత యిమిడ్చి అత్తగారికి చెప్పింది.

“ఏం, నాయనా! నిన్ను గురించి మా కోడలు చెప్తున్నాడే వుంటుంది. ఒక్కడవే వచ్చావా?” అంటూ కుశల ప్రశ్నలు అడిగింది.

“అవునుండీ! పెళ్ళికొడుకు మా సినిమా కంపెనీలోనే పనిచేస్తున్నాడు అని పెళ్ళికి వచ్చాము. మీరూ పార్వతి నాతో పట్నం రాకూడదా” అన్నాడు.

“అయ్యో! ఎంతమాట? నీ బంధుప్రేమ అల్లాంటిది నాయనా. అబ్బాయిని వొక్కడినే వదిలినచ్చాము. పల్లెటూ రాయె. పాడిగొడ్డు వున్నాయి. అయినా మా చెల్లెల్ని పెట్టే వచ్చామనుకో. ఏమే, నువ్వు వెళ్ళి రెండు రోజు లుండి వస్తావా?” అని అడిగింది అత్తగారు.

లోపల వెళ్లాలని వున్నా, పైకి నప్పకోలేదు పార్వతి. “ఇప్పుడెందుకులే బావా? ఏవైనా కథలూ, కార్యాలు జరిగి నప్పుడు మేము సుత్తుండి నువ్వు పిలిస్తే సహజంగా వస్తాం, సరేనా!” అని నవ్వింది.

“ఎప్పుడెందుకులే ఇప్పుడెందుకులే. పోనీ వోసారి వెళ్లు. పెంచి పెద్దచేసిందాయె, మీ మేనత్తని చూసిరా. అతను రమ్మసమసి అంత ఇదవుతున్నాడా, బాగుండదు వెళ్ళకపోతే. మావాడికి నేను చెప్తుంటే, వెళ్ళక” అని కోడలితో అని

“మావాడిది నట్టి పిచ్చికోపం. ఇంట్లో వాళ్ళని ఎక్కడికీ వెళ్ళ కూడదంటాడు. కోపానచ్చిన కాస్తేపు వూరుకున్నామంటే, మళ్లా ఎంత బాధపడతాడో అన్నంనుకు” అంటూ తన కొడుకు స్వభావం ఆనందానికి చెప్పి మురిసింది, మసలిహృదయం. బాన సుల్లా రమ్మంటే వెళ్ళవచ్చులే అనుకుంది

పార్వతి.

ఆనందాన్ని చూడ్డానికి చాలామంది అమ్మాయిలు కిటికీవూచల్లోకి చేరారు.

కొందరు సరసమ్మగార్ని తోసుకుంటూ గదిలోకి తొంగి చూస్తున్నారు.

ఆనందం కళ్ళు వయ్యారంగా అందర్నీ పరామర్శించి కిటికీచివర నిల్చున్న అమ్మాయిమీద నిల్చాయి.

తనకేసి చూస్తున్నట్లు గ్రహించిన సుభద్ర, పమిట జరుపుకుంది. పెదిమలు తడుపుకుంది. జట్టు చెవులకిందికి జరుపు కుని, జడ ముందుకు లాక్కుంది.

ఆ అమ్మాయికేసి చూస్తూ ఆ అమ్మాయి చేష్టలకి కులుకుతూ నవ్వాడు ఆనందం.

ఆ సవ్వూ, చూపు కలిసి సుభద్రని ఇంద్రజాలంలా నిల్చోనియ్యటంలేదు. తన నంటిమీద బట్ట లేనంత సిగ్గు పడింది. ఆ సిగ్గులోనే అతనితో సవ్వూ కలిసింది.

దూరంగావున్న సన్నాయి దగ్గరయింది. అంతా అటు వెళ్ళిపోయారు. సరసమ్మగారుకూడా వెళ్ళేందుకు హడావిడి పడింది.

‘హమ్మయ్యా’ అంటూ సుభద్ర గదిలోపలికి వెచ్చి

ఆనందానికి దగ్గరగా నాజూగ్గా కూర్చుని. “మీ బావకి కాస్త కాఫీలాంటిది ఏమయినా ఇచ్చావా” అంటూ పార్వతిని అడిగింది.

“మీ యిల్లా ఏమిటి? వెళ్ళి తెచ్చేందుకు” అంటూ మరో పెట్టెపైన పార్వతి కూర్చుంది.

సుభద్రకి ఎల్లా మాట్లాడాలో తెలియటంలేదు.

“అసలు సినిమావాళ్లు బయట బాగుండరంటారే, మీరు అలాకాదు. బైటకూడా” అని వాక్యం పూర్తి చెయ్యకుండానే, పార్వతికోసరం ఇద్దరమ్మాయిలు రావటం, పాట పాడాలంటూ మాట వినిపించుకోకుండా పార్వతిని ఇద్దరూ పట్టుకు లాక్కెళ్ళటం జరిగింది.

ఆనందం కూడా వెళ్లేందుకు లేచాడు.

సుభద్ర ఆనందాన్ని రాచుకుంటూ వెళ్ళి గుమ్మానికి అడ్డంగా చేతులుజాపి వెళ్ళద్దంటూ ప్రాధేయపడింది.

రుమాలుతీసి నుదురు అద్దుకుంటూ, ‘ఏమిటి’ అన్నట్లు సుభద్రకేసి చూశాడు.

“ఆ రుమాలు నాకిస్తారా” అంటూ చెయ్యిజాపి, “అబ్బ మిమ్మల్ని సినిమాల్లో చూస్తోంటే పిచ్చెక్కినట్టు అవుతుంది. నిజంగా చెపుతున్నా” అంటూ దగ్గరగాజరిగి నిలుచింది.

ఈ మాటలు తరచు ఉత్తరాల్లో చదవటం అలవాటే. ఎదురుపడి అపరిచితుడనేనా భయంలేకుండా మృదువుగా అప్ప చెప్పటం వింటూంటే కొంచెం ఆశ్చర్యం వేసింది ఆనందానికి.

సుభద్ర ఆనందం చేతిలోని రుమాలు తీసుకుంటూ

ఆచేతిని తనబుగ్గమీద పెట్టుకు తన్మయంతో కళ్లుమూసుకుంది.
 పార్వతికంతంవిని ఆనందం దూరంగా బైటికి నడిచాడు.
 సుభద్ర ఆనందంకూర్చున్న పెట్టెమీదకూర్చుని వచ్చే
 పూహలకి తీగెలు అల్లుతోంది.

ఆరోజు అమ్మాయిలకంతాల్లో ఆనందమే ప్రతిధ్వనిస్తు
 న్నాడు. ఏదో పనిపెట్టుకు విడిదిలోకి వెళ్ళింది సుభద్ర. తన
 మనిషి అన్న భావంతో ఆనందాన్ని వెతుక్కుంటూ ఆరోజు
 అంతా అతనివెనకే తిరిగింది. సుభద్రపినతల్లి చాటుకిపిల్చి
 కూక లేసింది. “ఆ వెర్రేమిటే పెళ్ళయిన పిల్లవి, లేనిపోని
 వాదులు తెచ్చుకోకు” అంటూ మెల్లిగా వారించింది.

సుభద్రకి పినతల్లిపీకపిసుకుదామన్నంత కోపమువచ్చింది.
 ఐనా ఆనందంచూస్తూడేమోనని ఆకోపంలోప లేఅణచి పెట్టుకుంది.

ఆ రాత్రి రైలుకివెడుతూ ఆనందం పార్వతికి చెప్పుదా
 మని వచ్చాడు. అమ్మాయిలగుంపు, మధ్య మాటలు, నవ్వులు
 లైట్ల వెలుగులో పార్వతిపళ్ళు మెరుస్తున్నాయి. ఎందుకో
 అంత ఆపుకోలేని నవ్వు అనుకున్నాడు.

నరసమ్మగారు గుంపుని తప్పించుకుని వచ్చి, ఆనం
 దాన్ని కూర్చోమంటూ కుర్చీదగ్గరకి జరిపింది.

పార్వతిని చూసేకళ్ళు తత్తరపడ్డట్టు, “ఏంలేదండీ, నేను
 వెళ్ళాలి. చెప్పిపోదామని వచ్చాను” అంటూ నరసమ్మ
 గారితో చెప్పకున్నాడు.

తాళంచెవులజేబురుమాలు బొడ్డులోదోపుకుని, ఆనం
 దానికి ఎదురుగావున్న స్తంభాన్ని చుట్టుకునిల్చుంది పార్వతి.

“మీ బాస వెళ్తున్నాడుటే,” అంటూ అక్కడనించి
 ఎవరో పిలుస్తే వెళ్లిపోయింది నరసమ్మగారు.

పార్వతిని తనతో వూరికిరమ్మని పిలిచాడు.

ఆనందాన్నే చూస్తూనిల్చున్న సుభద్ర “వెడదాము” అంటూ, పార్వతి బదులు తనే వప్పేసుకుని సరసమ్మగారి దగ్గరకి హడావుడిగా పరుగెట్టింది.

‘తొందరగా బయల్దేరు’ అని పార్వతి కళ్ళల్లోకి చూస్తూ ఆనందం మళ్ళా అన్నాడు.

“అబ్బే, ఇప్పుడెందుకు లే, ఈసారి మీ ఇంట్లో ఏవైనా కథలూ, కార్యాలు అవుతే తప్పకుండా వస్తామని చెప్పాగా!” అంటూ పమిటకొంగుని అనేకరకాలుగా చుడుతూ పార్వతి చెప్పింది.

వెనకనిల్చున్న సరసమ్మగారు, “అదేమిటే, పెద్దమనిషి రమ్మనిపిలిస్తే ఆమాటలేమిటి?” అంటూ కోడల్ని కూకలేసి, “అల్లాగే నస్తుందిలే బాబూ” అంది.

“మీ అమ్మని నేను చూడలేకపోయినా ఆవిడ వుదార గుణం అంతా చెప్పుకోవటంవిన్నాను. ఎన్నోసార్లు మావాడితో కూడా చెప్పాను. వోసారి అమ్మాయి, నువ్వు వెళ్ళి చూసి రండట్టా! పెద్దది అన్నాను. దీన్ని ఆవిడే పెంచిందిట కదూ!” అంటూ ప్రశ్న వేసినా వినకుండానే మరోమాట పెడుతోంది సరసమ్మగారు.

పార్వతికి అత్తగారి ధోరణి అలవాటే అయినా, అప్పుడప్పుడు ఆవిణ్ణి మాట్లాడకుండా చెయ్యాలనిపిస్తుంది. “ఎనరో పిలుస్తున్నట్టున్నా”రని, అత్తగార్ని పంపించింది.

ఆనందం చేతికేసి చూసుకుంటూ “ఆట్టే టైములేదు” అంటూ బయలుదేరాడు.

పూహించని కోరిక

పార్వతి పెట్రోమాక్సులెట్టుపెట్టిన బల్లచివర దులుపు
కుని కూర్చుంది.

సుభద్ర, “తొందరగా లే, టైమెపోతుంది” అంటూ
పార్వతి గెడ్డంపట్టుకు బ్రతిమలాడుతోంది.

వెళ్ళటమా వద్దా అన్న సందిగ్ధం మనస్సులో తేలక
ఎటూ చెప్పలేక వూరికే చూస్తోంది పార్వతి.

మర చెంబూ నీళ్ళూ ఇవిగోనేపిల్లా అంటూ నరసమ్మగారు
అక్కడకి మళ్ళారావటంతో ఈసారి బయలుదేరింది, పార్వతి.

సుభద్రపినతల్లికి సుభద్ర హడావిడి సచ్చలేదు, “పిన్నీ,
నీ కోడలికి చుట్టమైతే మా పిల్లని వెళ్ళమంటున్నావుట దేనికి”
అంటూ నరసమ్మగారితో అంది.

“నే నెండుకు వెళ్ళమంటానూ? అది సర్గాపడితే పోనీ
వెళ్ళవే, అన్నాను. ఐనా వెడితే ఏమిపోయింది నీకు” అంటూ
సుభద్ర పినతల్లితో అంది.

పార్వతిని మళ్ళా మూడోనాటికల్లా తిరిగిరమ్మనమని,
తను ఇక్కడేవుంటానని చెప్పి పంపింది నరసమ్మగారు.

సుభద్రని, పార్వతిని, రైలు ఎక్కించేందుకు పెళ్ళి
పెద్దల్లో ఒకరు స్టేషన్ కి వచ్చారు.

ఆనందంచుట్టూచాలామందిజనం పోగయ్యారు. పార్వతి,
సుభద్రా దూరంగా నిల్చుని రైలురాకకోసంచూస్తున్నారు.

రైలుకూత వినగానే అంతా అటుతిరిగి హడావిడిగా
కదుల్తున్నారు. ఆనందాన్ని రైల్లోఎక్కించేందుకు రైలుపెట్టెతో
మనిషికూడా రానటంచూసి ఆశ్చర్యపోయింది సుభద్ర. వీళ్ళని
కూడా ఆ పెట్టెలోనే ఎక్కించాడు కూడా వచ్చిన పెద్దమనిషి.

పార్వతి పెట్టెకి రంగు వెలిసిపోయింది. పైగా పాత పెట్టె. పెళ్లివారి యింట్లో తాళంపెడుతూంటే గొళ్ళెంకూడా విరిగిపోయింది. దానికిసాయం డబ్బాలా ఎత్తువకటి. దేనికిందా ఇమడదు. పెట్టెలో అంతా ఒక్కోసారి ఆ పెట్టెకేసి చూస్తున్నారు. వాళ్ళు చూసినప్పుడల్లా పార్వతికి ఎంతో చిన్నతనం వేస్తోంది. అసలు రాకుండావుంటే పోయేది. ఈ సుభద్ర తెచ్చి పెట్టిం దా బెడద అని మనస్సులోనే తిట్టుకుంది, తను ప్రయాణమైనందుకు.

రైలుకదిలినా కొందరు నిల్చునే ఆనందంతో కబుర్లు చెపుతున్నారు. సుభద్ర మధ్యమధ్య ఏవేవో ప్రశ్నలువేస్తోంది. అందులో బక్కపల్చగా తెల్లగావున్న కుర్రాడు, సుభద్ర పలికినప్రతి మాటనీ మళ్ళీఅని తెగమెచ్చేసుకుంటున్నాడు.

కొంతసేపు వాళ్ళతో కలిసి నవ్వినా, ఆనందం ఆవలింతలు మొదలుపెట్టాడు. పార్వతి మధ్యమధ్య కునుకు తీయటంచూసి, నెనక్కి ఎత్తివున్న పసుపులాంటి బల్లని కిందికి విడిచి “నువ్వు ఇటు పడకో” మని పార్వతికి చెప్పాడు ఆనందం.

పమిటకొంగు తలపైన కప్పుకుని సగంచోట్లో ముడుచుకు పడుకుంది పార్వతి.

సుభద్రకి ఆరాత్రి జీవితంలో మొదటి పర్వదినంలా వుంధి. ప్రతిమాట సంతోషంతో మురిగి తేలుతోంది. తెల్లవారు జామున పార్వతిపక్కన ఖాళీచేసుకు పడుకుంది.

స్టేషన్ లోపలికి రైలువెళ్లి నిల్చింది. ఎన్నోరైళ్ళు కూస్తున్నాయి, వెడుతున్నాయి, వస్తున్నాయి. ఎంతమందో గుంపులుగా వెడుతున్నారు, విడిచిపోతున్నారు. రంగురంగుల బట్టలు, రకరకాల దుస్తులు.

అందర్నీ చూస్తూ పార్వతి నిల్చుంది. “అల్లా నిల్చండి పోకూడను” అని మెల్లిగా విసుక్కొన్నట్టు చెప్పాడు ఆనందం.

పార్వతికి అభిమానం వచ్చింది. తలవంచుకు ఆనందం వెనకే నడుస్తోంది. సుభద్ర మిగిలినవాళ్లతో కలిసినవ్వతూ, మాట్లాడుతూ వస్తోంది.

ఆనందం ఎక్కినకారులో ఎక్కికూర్చుంది పార్వతి. అలాగ ఒక్కసారి చెప్పగానే వినాలి అంటూ ఆనందం పార్వతిని మెచ్చుకున్నాడు.

సుభద్ర మిగిలినవాళ్లని విడిచివచ్చేందుకు చాలా విచారంగా మొహంపెట్టి కారుఎక్కి కూర్చుంది.

ఆ కారునిల్చినచోటు చాలా ఇంపుగావుంది. చూచేందుకు పెద్ద పువ్వులతోటమధ్య అద్దాలతలుపులతో కట్టినమేడ, ఎక్కడచూసినా రంగులముద్దల్లా గులాబీపూలు గుంపులుగా విచ్చి గాలికి మెల్లిగా పూగుతున్నాయి. ఆనందం మెట్లు ఎక్కి మేడపైకి వెళ్లాడు. పార్వతి వీధిమెట్లమొదటే నిల్చుని తోటకేసి చూస్తోంది. ఆనందంకేక వెనుకనించి వినపడగానే తలదింపుకు తోపలికివెళ్ళింది.

మేనత్తగది వెతుక్కుంటూ వెళ్ళింది పార్వతి. నయస్సు మళ్ళిన జానకమ్మ కళ్ళజోడు సవరించుకుని పార్వతిని పోల్చుకునేందుకు ప్రయత్నించి, పూరు, పేరు అడగటం మొదలుపెట్టింది. “వున్నాడా అబ్బాయి” అని పార్వతినే అడిగింది జానకమ్మ.

“నన్ను మర్చిపోయావు చూశావా,” అంటూ మేనత్తని వెళ్ళి కానలించుకుంది పార్వతి.

జానకమ్మ కళ్ళు తడిశాయి. “నువ్వుటే” అంటూ చాలాసేపు మాటరాక కళ్ళతో ప్రశ్నలువేస్తోంది. ఇద్దరూ

తనవితీరేదాకా ఎన్నోమాటలు చెప్పుకున్నారు. ఎందరి విషయాలో అడిగి తెలుసుకుని ఆరోజులకోసం మనస్సులో ఏకుతోంటు బోసినోటితో నెమరువేసుకుంటూంటే మళ్ళా వెనక్కి పిల్చాయి నీడలు.

ఆరోజు అంతా జానకమ్మ ప్రశ్నలకి సమాధానం చెప్పటమే సరిపోయింది పార్వతికి.

సుభద్ర ఆ నిమిషంలోనే ఇల్లుఅంతా తొంగిచూసి వచ్చింది. ఆనందాన్ని అడిగి పైకివెళ్లి వాళ్ళల్లో కలిసిపోయింది. జానకమ్మ కోడలిని నకసారి కిందకి రమ్మనమని కబురు పెట్టింది.

ఎప్పుడో మధ్యాహ్నానికి రాధాకుమారి తయారై వచ్చింది. ఆవిడ వెనక సుభద్రకూడా దిగింది. ఈసారి సుభద్ర అని తెలిస్తేతప్ప కొత్తవాళ్ళు కనుక్కోవటం కష్టమే. ఇద్దరూ ఒకేరకం బట్టలు కట్టుకున్నారు. జట్టునికూడా ఆవిడముడిలాగే వేసుకుంది.

ఆవిడ ఎత్తుజోళ్ళే తనూ తొడిగింది. పార్వతి ఆశ్చర్యంగా చూడటం చూసి, “నువ్వు రావే” అంటూ పార్వతి చెయ్యిపట్టుకు లాగింది, సుభద్ర.

తాళాలగుత్తి, అత్తగారిపక్కమీదకి విసిరి “ఎందుకూ కబురు పెట్టారుట” అని అడిగింది, పెదిమలని గుడ్డతో వత్తుకుంటూ రాధాకుమారి.

“మరేంలేదు, మా మేనకోడలు వచ్చింది. నీకు చూపెడదానుని” అంటూ జానకమ్మ పార్వతికేసి చూసింది. “ఇంతేకదా! ఇంకా ఏమిటోనని భయపడిపోయాను. మరి నేను వెదుతున్నా. వచ్చేందుకు కాస్త పొద్దుపోతుందేమో. మీ అబ్బాయి వస్తే చెప్పండి; బహుశా ఆయనకూడా

ఆ పార్టీ కే రావచ్చులెండి” అంటూ జోళ్ళు చప్పుడ చేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆవిడవెనకే సుభద్రకూడా వెళ్ళింది. కాదులో డ్రైవరు కూర్చునేచోట, రైల్వోకలిసిన ఎర్రటి అబ్బాయి కూర్చునివున్నాడు.

జానకమ్మ సుభద్రని చూపెట్టి “ఆ అమ్మాయి ఎవరే” అని అడిగింది. “మా అత్తగారికి ఏదో బంధువే” అని ముక్త సరిగాజవాబిచ్చింది పార్వతి.

“చూశావా, ముక్కామొహం ఎరక్కపోయినా తనకి ఇష్టమైతే తనగుడ్డలుకట్టబెట్టి వూరంతాతిప్పుతుంది. నేనుచెప్పానని నిన్ను పలకరించనై నాలేదు” అంటూ బాధపడింది జానకమ్మ.

“ఆ పోనిస్తూ” అంటూ ఆ పక్కగావున్న మంచముపై న సడుంవాల్చింది పార్వతి.

ఎంతసేపు నిద్రపోయిందో లేచేసరికి ఇల్లంతా దీపాలే. తోటలో రంగురంగుల దీపాలు ఆకుతూ వెలుగుతూ తిరుగుతున్నాయి. అన్ని వేళలా పంపులోకి వేడినీళ్ళు ఎల్లావస్తాయో అడిగి తెల్సుకోవాలనివున్నా సవ్యతా రేమోనని భయపడి వూరుకుంది. స్నానంచేసి చుట్టూ జరివున్న పుల్లేటికుర్రు చీరతీసి కట్టుకుంది. పల్చటి తెల్ల పట్టుజాకెట్టు తొడిగి అద్దంలో చూసుకుంటోంది. ఆ ఇంట్లో ఏముందో, తనకీ అందమైన బట్టలు కట్టుకోవాలనిపిస్తోంది అనుకుంటూ సవ్యకుంది.

వెనకనించి చూస్తున్న ఆనందం తన్నిచూసే సవ్యతోంది అనుకుని, “ఎందుకో చెప్ప” అని పార్వతి కెదురుగావున్న వుయ్యాలబల్లమీద కూర్చున్నాడు.

“అబ్బే, ఏం లేదు. మీ ఇంట్లోనే వుండిపోవాలని

వుంటుందనుకో, అప్పుడు ఏమిచెయ్యటం అని నవ్వుతున్నా” అని మాటమార్చింది పార్వతి.

“మాటమీదే వుండాలి తెల్సిందా” అంటూ వుయ్యాలదిగి పార్వతిదగ్గరికి వచ్చాడు ఆనందం.

జానకమ్మ కర్రచప్పుడువిని మళ్ళీ వుయ్యాలదగ్గరికి వెళ్ళాడు ఆనందం. “పువ్వులు ఇవిగోనే” అంటూ పార్వతి తల్లోపెట్టి అక్కడే కూర్చుంది జానకమ్మ.

చాలాసేపు చిన్నప్పటిముచ్చట్లు చెప్పింది.

ఆనందానికి, పార్వతికి జరగాల్సినపెళ్ళి ఎల్లా నిల్చిపోయిందో చెప్పి నిట్టూర్చింది జానకమ్మ.

పార్వతిలో భావం బయటపడకుండా మాటమార్చి “మీ కోడలి పుట్టిలేవూరు” అని మేనత్తని అడిగింది.

“ఆ, మీ నాన్నదగ్గరికి అస్తమానం చేబదులుకి వచ్చేవాడు గేపకముందా! ఆ వెంకటనారాయణ మేనగోడతే ఈ పిల్ల” అంటూ తేలిగ్గా చెప్పింది.

పొద్దుపోయేదాకా అవీ ఇవీ చెప్పుకుంటూ కూర్చున్నారు. ఆ దీపాలవెలుగులో ఎంత పొద్దుపోయిందీ కూడా తెలనలేదు. పదకొండోగంట వినగానే చలనంకలిగి లేచి వంటవాడికి పురమాయించాడు ఆనందం. ఇప్పుడేంటిండి బాబు, నాకు వద్దు అంటూ వెళ్ళిపోయింది మేనత్తవెనకే పార్వతి.

ఆనందం బలనంతంమీద తిరిగివచ్చి కొద్దిగా తిని లేచింది పార్వతి. “మీ సంసారంకబుర్లు చెప్పు” అంటూ మొదలుపెట్టాడు ఆనందం.

“ఆ, మాకేమి వుంటాయి. పొద్దుగూకేసరికి తిని చెయ్యటం. ఆయన చుట్టకాలుస్తూ వూరమ్మట విరిగివచ్చేసరికి

మాకో నిద్ర అయిపోతుంది. మళ్ళా కోడికూతవేళ లేచి పనుల్లో పడ్డామంటే మళ్ళా భోజనాలైందాకా ఏదోవకటి సరిపోతుంది. మళ్ళీ వో కునుకుతీసి లేచేసరికి సంధ్యగుమ్మాలు చిమ్మటం, సాయంత్రంపనులూ అవీ సరిపోతాయి.

“మీలా మేమేం జమిందార్లం కాముగా” అంది పార్వతి. “నిద్రవస్తోందా పార్వతీ” అని ఆప్యాయంగా అడిగాడు ఆనందం. లేదని తలవూపింది పార్వతి. అయితే మా వెనకవున్న ఇల్లు చూద్దవుగాని రా అని పిలిచాడు ఆనందం. ఆ దారిలో మెత్తనిగడ్డి పరచినట్టు వుంది. పైకి చూసేందుకు ఇల్లు ఏమంత కనపడకపోయినా లోపలికి వెళ్లాక పార్వతికళ్ళు జిగేలుమని మెరిశాయి. ఏదో ఇంద్రభవనం వర్ణనలా వుంది. గదులన్నీ తిరిగింది. ఇంటిచుట్టూ చూసింది. చెరువుదగ్గరికి నడిచింది. మళ్ళీ ఇంటిముందుకే చేరింది. “చాలా బాగుంది” అని ఆనందంతో అని “ఇంక వెడదాము” అంటూ బయటికి నడిచింది. ఎదురుగా పాలరాతితో కట్టిన గట్టెక్కి కూర్చుంది. కొంగు పరుచుకు పడుకుంది. ఆనందం రాలేదు. పార్వతికి కునుకుపట్టింది. తోటలో దీపాలు ఒక్కసారి ఆరిపోయాయి. పార్వతికి మెళుకువ వచ్చింది. కీచురాళ్ళంటే భయం. తనదగ్గరగా ఎవరో కూర్చున్నట్లు అలికిడవుతోంది. మాట్లాడాలంటే భయం కంఠాన్ని చుట్టుకూర్చుంది. ఏదో చెయ్యి వీపునిముసుతోంది. తను దూరంగా జరుగుతోంది. ఆకారం దగ్గరవుతోంది. పార్వతి జరిగి జరిగి గట్టుచినరకు చేరింది. పడకుండా ఆ చేతులు ఆపాయి.

పార్వతి ఏదో చెప్తోంది. కీచరాశ్లాధ్వనిలా మాట పెకి రావటంలేదు. “వద్దు పాపం, తప్పు. తరవాత చెప్పు” అంటూ నవ్వుతున్నాడు. ఆ నవ్వు చీకటిని ఇంకా దట్టంగా చేసి పెద్దకొండలా చుట్టూ పెరిగి నిల్చింది. చీకటిని కాల్చే కొరిమి, ఆ కాశంలో తెల్లగీర వెలిగింది...ఆనందం, పార్వతి చెయ్యపట్టుకు లేనతీశాడు. ముందు బంగళా తలుపులు తీసే పున్నాయి. పార్వతి తూలి వుయ్యాల బల్లకి తగిలింది. రహస్యం తెల్సుకున్నట్లు చప్పుడుచేశాయి గొలుసులు. జానకమ్మ లేచి లైటువేసింది.

“నువ్వు ఈ వట్టి బల్లమీదే పడుకున్నావా? అయ్యో” అంటూ దుప్పటితెచ్చి పరచింది.

ఇక్కడ భయంగా వుంది నీ గదిలో పడుకుంటానంటూ పార్వతి జానకమ్మగదిలోకి చేరింది.

సుభద్ర ఎప్పుడు వచ్చిందో తెలీదు. ఏనా పార్వతి లేచాకే నిద్రలేచింది.

తను చూసినవి వింతలుగా, గుక్కతిప్పకోకుండా పార్వతితో చెప్పుకుపోతోంది.

“మనం ఏముందిలే అనుకుంటామా! మేము ఎన్ని గంటలో చూసింది ఒక్క పావుకూడా కాదుట” అంటూ సినిమాతియ్యటం గురించి సుభద్ర చెప్తోంది.

అప్పుడే నిద్రలేచిన రాధాకుమారి కాఫీకోసం అయ్యర్ని తిడుతోంది.

ఆనందం పుయ్యాలమీద కూర్చుంటూ “గొలుసులు చప్పుడుచెయ్యకుండా వుండేలా చేస్తే బాగుండును” అంటూ పార్వతికేసి వారగా చూశాడు.

పార్వతి మెల్లగా స్నానాగదికి చేరింది. రాధాకుమారి స్నేహితురాలు రానటంతో మేడపైకి వెళ్ళిపోయింది. సుభద్ర పుయ్యాలకి మరోచివర కూర్చుంటూ “మిమ్మల్ని తీసేటప్పుడు చూడాలనివుంది” అంటూ ఆనందాన్ని చేత్తోకొట్టి చెప్పింది. “ఏముందీ, ఇక్కడే ఆడేస్తా చూడండి” అంటూ తను చెప్పాల్సి సమాటలు కొన్ని చెప్పి, అటూఇటూ తిరిగి గెంతి హంగామా చేస్తున్నాడు ఆనందం.

పైనుంచిరాధాకుమారి గోలచెయ్యవద్దనికబురుపెట్టింది. ‘చిత్తం, దేవీ’ అంటూ ఆనందం ముడుచుకూర్చున్నట్టు నటించటం చూసి సుభద్ర పగలబడి నవ్వుతోంది. ఇంకా నవ్వేలా వికారాలు చేస్తున్నాడు ఆనందం. ఆరోజు అంతా ఆనందం నెనకే తిరుగుతోంది సుభద్ర. రాధాకుమారికి ఎప్పుడు కోపంవస్తుందో తెలీక ఆనందాన్ని తెగపోగిడింది సుభద్ర.

దానితో ఆనందాన్ని మేడదిగి కిందికిరాకుండా చేసింది రాధాకుమారి.

సుభద్రకి, ఆనందంపక్కన కూర్చుని కారులో తిరగాలన్న కోరిక తీరనేలేదు. ఆ మర్నాడు బయల్దేరకపోతే నరసమ్మ గారికి కోపంరావచ్చునన్న భయంతో ఆ సాయంకాలం ఆనందంవున్నగదికే వెళ్ళి అడిగింది, వూరు చూపెట్టమని.

పక్కగదిలోవున్న రాధాకుమారి వెంటనే ద్రయివర్ని పిల్చి తీసుకువెళ్ళమని పురమాయించింది.

ఆనందం సాయంత్రం వెళ్ళి మళ్ళా మర్నాడువచ్చాడు. జానకమ్మ తెప్పించిన చీర పార్వతిని కట్టుకోమంది, ఆనందానికి చెప్పేందుకు మేడపైకి వెళ్ళింది పార్వతి. రాధాకుమారి. గుమ్మంలో నిల్చుంది. ఆనందం పాదాలకి ప్రణామంచేసింది. పార్వతితల నిమిరాడు మెల్లిగా. కోపంతో రాధాకుమారి కిందికి నచ్చేసింది.

సుభద్రని, పార్వతిని రైలుకి పంపింది రాధాకుమారి. కాలంజరిగి పెరిగినకొద్దీ గతంలో జరిగినవి గతానికే వదిలి జీవితాన్ని నిండుకుండలా నిల్పుకుంది. సుభద్రకి, జీవితం అంటే నిర్లక్ష్యంగా వుంటూ, ఎప్పుడూ విసుగుతో, ఒక్కరే శూన్యంలోకి చూస్తూ కూర్చోవటం, లేకపోతే ఆనందంపేరు చెప్పి నవ్వటం అలవాటయ్యాయి. ఈ చేష్టలకి విసుగుపుట్టి, పుట్టింటికి పంపేశారు అత్తవారు. ఆ పిల్లకాపురం, పండుఅంటిది పాడుచేశాడని ఆనందంపై లోకం అభాండం విసిరింది. సుభద్ర కోరికలు గాలిగుట్టం కల్లెంలా అందకుండా ఎక్కడో తిరుగుతూ కిందకి దూకుతూ ఉన్నాయి. దారిశ్రేణిని యాత్రికుడిలా జీవితాన్ని డొంకపై కప్పి, కారకులు ఎవరో తెల్సా అనే కథలు మిగిలినా, సుభద్రకి జవాబుచెప్పేస్థితి ఏనాడో మించి పోయింది.

పంచాయతీ
విమన గంధారియం
తలపాలు :: కృష్ణా

మహానగర పంచాయితీ పునర్వ్యవస్థీకరణ పరిశీలనావర్తిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA127B124
పుస్తకం పేరు	మల్లులక్ష్మి కథలు
తారీఖు	30/10/24
ముందు అర్హత	NO
వెనుక అర్హత	NO
మొత్తం పేజీలు	315
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాగం పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	117,118
తయారు చేసినది	ASHLEY
పేజీలు విడదీసినది	Benny
స్కాన్ చేసినది	Hasan
పరీక్ష చేసినది	RAMYA
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good